

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Sessiz Devrim

Yakup Aslan

Bir Rüyanın Ardından Gerçekleşen

**SESSİZ
DEVİRİM**

Ozan Yayıncılık Ltd.
İstanbul 2014

Bir Rüyanın Ardından Gerçekleşen

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Ozan Yayıncılık'a aittir.
Tanıtım için yapılacak alıntılar dışında tüm alıntılar, Kültür Bakanlığı
Telif Hakları Sözleşmesi gereği yayınevinin iznini gerektirir.

Sessiz Devrim / Yakup Aslan

Yayın Yönetmeni: Mustafa Demir

Editör: Orhan Suveren

Kapak tasarımı: Köksal Kayhan

Baskı ve Cilt: Ozan Matbaacılık

Davutpaşa Caddesi Güven Sanayi Sitesi B blok Kat: 2 No: 352

Topkapı - İSTANBUL

Kütüphane Bilgi Kartı (CIP) :

Sessiz Devrim / Yakup Aslan

Türkiye tarihi, Siyaset, Gençlik hareketleri

Ozan Yayıncılık Ltd. Ocak 2014, Türkiye, İstanbul, 384 sayfa

ISBN: 978-605-4723-01-0

Sertifika no: 11329

Dağıtım:

İstanbul: 2A, Alfa, Alkım, Artı, Bilgi, Çağaloğlu, D&R, Derya Dağıtım

Final, Kida, Paraf, Remzi, Say, Totem, Yelpaze

Ankara: Işık Eğitim, İmge, Kıta, Ekinoks, Arkadaş

İzmir: Erdoğanlar, Gema

İnternet satış:

www.kitapyurdu.com, www.yenisayfa.com, www.kitapnet.com, www.iskenderiye.com, www.selsus.com, www.dharma.com.tr, www.ideefixe.com

OZAN YAYINCILIK LTD.

Alemdar Caddesi Güzel Sanatlar Sk. No: 13 Çağaloğlu İstanbul

Tel: 212.511 93 95 - 520 43 90 Faks: 212.527 98 47

Email: info@ozanvayincilik.com Web: www.ozanvayincilik.com

Önsöz

Hiçbir insan geçmişle yaşamayı sürdüremez ve bugüne dönüş-türülememiş bir geçmiş .yaşamsal öğeler barındıramayabilir. Tarih olarak varlık bulmuş olan zamanı işleme sanatı, akıp gi-den nehirden (gün/nehar) iz bırakabilmiş ve hatırlanabilmeyi hak etmiş derin çentikler demekse eğer, aynı zamanda bireyin ötesinde toplumsal bellekte de önemli yer edinmiş olgu ve olay-ların resmedilme çabasıdır da denebilir. Bu bağlamda tarihin kendi yaşadığı dilimine tanıklık etmiş hatta rol almış kimselerin yaşadıkları ve tanıklık ettiklerini, hadisatı aktarma gibi bir hak-ları da olmalı. Hatırat ya da otobiyografi tarzında vücut bulan bu çalışmaların her biri, yazarının derinliği, duygusal yoğunlu-ğu, yaşadığı dönemin ruhuna vukufiyeti ve diğer yetenekleri oranınca derinlik ve değer kazanır. Nitekim yakın ve uzak tari-hin birçok meselesinin bu yöntem kullanılarak farklı detay ve perspektiflerle yazılması, söz konusu tarihsel durumun kavra-nabilirliği konusunda çok önemli işlevler görmüşlerdir. Dil ve üslup konusunda gerek deneme, gerek anı, otobiyografi, gerek hikâye, gerekse de roman ve diğer edebi tekniklerin kullanıl-ması, tarihe tanıklık etmenin anlamını değiştirmemektedir.

Tanıklık, bazen özne bazen nesne olarak değil, bazen dışında kalarak da mümkün olabilmektedir. Tarihin hem içinde hem de dışında olmak her ne kadar makul gelmese de bu mümkündür. Bilhassa hatırat yazımı eğer günlükler tutma şeklinde değilse, doğal olarak yaşandığı günün rengini ve kokusunu tam vere-meyecektir. Bu anlamıyla özel bir çaba ve hafıza gayreti söz ko-nusu olmalıdır.

Elinizdeki eser, Yakup ASLAN'ın kendi geçmişine bugünden bir mercek tutarak belleğinde biriktirdiği sübjektif bir tarih

heybesini pazarda değil, sofrada sunma çabasıdır. Onaltı yaşından beri üzerinde taşıdığı içrek bir sürgünlüğün izlerini, yurtsuzluğun derin kıvranımlarını, bir muhalif kimlik taşımanın ve sahih bir inanca ulaşmanın bedellerini her karesi için hayatından bir diyet ödeyerek geldiği bugününü ve geçmişini açık yüreklilikle teşrih etmenin huzurunu, endişelerini ve çekinmelerini taşımaktadır. Başta kendi düşünce ve eylemleri olmak üzere tanık olduğu ortamları sorgulamanın ve dersler çıkarmanın kaygısını elden bırakmamakta ve birilerini incitme pahasına, hakikati incitmeme hassasiyetini diri tutmaya çabalamaktadır. Duygusal iniş çıkışlarını, yalnızlığını, gözlerini yaşartan kardeşlik örnekliklerini, gözden çıkarılmayı, değerler üzerinden ikbal hülyaları kuranları ve imanı ile hayatı arasındaki tercih noktasında imanı tercih edip gözünü kırpmadan hayatını ebedileştirenleri gözleriyle görmenin etkisi altındaki bir dünyadan seslenmeye çalışırken, eleştirel olmayı ve ahlâkai zeminden sapmamayı bir yaşamsal ilke olarak elden bırakmamaya özen göstermektedir.

Dünyanın kritik dönemlerinden biri olan seksenleri farklı coğrafyalarda yaşamış, halkın içinde, dağda, ovada, elinde silah, savaşın ve cephenin ortasında, ölüm gerçeğinin bütün çıplaklığıyla bir güneş gibi gözleri kamaştırdığı ortamlarda kimileyin aç-susuz, uykusuz, yorgun ve kederli, hatta umutsuzluğa gark olduğu zamanların izlerini taşıyan bu çalışma, kişisel gözlemlerden, önemli perspektiflere varan bilgeliklere dönüşmekte ve muhasebe yapmaya götürmektedir.

Yakup ASLAN, bu eserinde bir tarih yazma iddiasında değildir. Mütevazı ve iyi niyetli bir paylaşım gayretidir bu. Eksik ve tamamlanmamış olduğunun bilincinde ve farkındadır. Ne büyük iddialar peşindedir ne de büyük anlatılara öykünmektedir, aksine iç sesini bastıramamanın ve bazı şeyleri mecburen söylemenin huzursuzluğu içindedir. Bazen yaşadığı dönem ve bölgelerin coşkusunu, heyecanını ve dağıtamadığı hüznünü zaman zaman üstünden atamamakta, bazen de bunlardan sıyrılıp farklı bir ruhsal durum ile hadiseleri, dayandıkları anlayış-

larla birlikte ameliyat masasına yatırmaktan imtina etmemektedir. Bunun gerekli olduğuna inanmakta ve tepkileri hesaplayarak yaşamının ve konuşmanın değil, hakikat karşısında nerede durduğunun sancısını yaşamaktadır. Bu kaygı ve arayışı hala sürmekte ve sorgulamaları da bu çerçevede anlaşılmalıdır.

Yakup ASLAN, düşünsel ve zihinsel eğitiminin önemli bir kısmını İran, Afganistan ve mücavir bölgelerin kızgın ve zor şartlarında edinmiş, hayal kırıklıkları ve zafiyetler yaşayan her insan gibi birçok şey yaşayarak, bu yaşadıklarını kendince ulaştığı sonuç ve deneyimlere göre bir imbikten geçirerek aktarmaya çalışmaktadır. Elbette ki her yargısı ve vardığı sonucun doğru olmama ihtimali var ve bu her insan için mümkün. Burada anlatılanları da bu gerçekler doğrultusunda algılamak ve anlamak gereği vardır. Bütün yanılabilme ve hata yapma olasılıklarına rağmen tanıklık ettiği dönem ve mekânlar, bu ülke insanının ve özelde İslamî kaygılar taşıyan kesimlerin önemli ölçüde ilgi alanına giriyor. Bu sebeple eser bu yönüyle ayrı bir ilgiyi hak ediyor. Subjektif bir anlatının taşıdığı ve taşıyacağı bütün eksikliklere rağmen yakın tarihin belli bir kesitine yaptığı bu yolculukta bizleri de kendine tanık etmeye çağıran bu eserin, hayırlı amaçlar ve hayırlı sonuçlar intac etmesini bütün gönlümle diliyorum.

İslam coğrafyasının yaşadığı bunca kan ve kıyım içinde, mezhebî ve usûlî yaklaşımların katı bir dogmatizm mantığı ile eritici bir kazan gibi birçok İslamî kavram ve değeri nasıl buharlaştırdığını acı içinde müşahade ediyoruz. Birer ateşli silah mermisine dönüştürülmüş birçok kavramın canımızı acıtan bir araca tekabül etmesi gerçeği karşısında, akl-ı selime ve düşüncenin o naif kıymetini kavramaya duyduğumuz ihtiyaç şiddet kesbetmektedir.

Eleştirel düşünce geleneğini oluşturmamış toplumlar, meselelerini akıl ve iz'andan geçirmenin ne demek olduğunu kavrayamazlar. Meselelerini çözmek için duygusal bombardımanlar altında kalarak insanların nasıl birer canavara dönüştüğüne

hep birlikte ve çaresizlik içinde tanıklık etmenin derin kederini yaşadığımız bu çağda, hükümlerimizi verirken ahiretin o ihya edici ve insanı arındıran iklimini yaşayarak derin derin düşünmeli ve sahip olduğumuz her şeyi sorgulamalıyız. Sorgulamaktan korkmamalı ve sorguladığımızda zarar göreceğine vehmettiğimiz şeylerin Allah'a ait ol(a)mayacağına kesin bir şekilde ikna olmalıyız. Zira İbrahim'in örneklemediği gibi 'batıp-kaybolan şeyler' Allah'a ve onun dinine ait olamaz. Eleştirel olmak aynı zamanda değerlerimize sirayet etmiş tortu ve kalıntıların kazınıp değerlerimizin arındırılması için hayati önem arz etmektedir. Elimizdeki Nur'dan yeterince aydınlanamayışımızın en önemli sebebi, 'en-Nur' ile aramıza girmiş unsurların bizi ışıtmaktan alıkoyan işlevidir. Analitik çabalarımız, aynı zamanda korunabilmek için 'akletme'nin bir gereğidir. O halde sorgulama, bir İbrahimî metod olarak her daim elimizde tutacağımız bir meşale ve karanlıkları aydınlatan Nur'un ilk adımı olmalıdır.

Bu eser, bir dönemin sahip olduğu kaygı dünyasının o romantik atmosferini işaret etmeye çalışırken, bir yandan da o romantik atmosferin handiyse gizlediği reel-politik'i açığa çıkarma endişesini de taşımaktadır. Yakup ASLAN, yaşadığı ve tanıklık ettikleriyle, bizi bir iklimi birlikte soluyarak yolculuğa çağır-maktadır. İyisiyle ve kötüsüyle ortaya koyduğu bu çaba, dersler çıkarmak, güzelliklerin çağdaş ömekliklerini sahiplenebilmek ve yanlışların da yine ayıklanabilmesi için bir laboratuvar olarak görülmelidir. *"Bir Rüyanın Ardından Gerçekleşen Sessiz Devrimcilik"* adını verdiği ve hayatının önemli bir kesitini içeren bu tanıklık, kanaatimce bugün daha anlamlı ve anlaşılır öğeler içermektedir. Taraftarlıkların ve aidiyetlerin temellendirilmesinde yaşanan kafa karışıklığı konusunda da önemli veriler sunan bu çaba, nostaljik ya da özlemlili bir anlatının ötesine geçmektedir ve bu, bir yüzleşme ve hesaplaşma olarak da okunabilmelidir. Yazarın bizzat kendisini hedefe koyarak yaptığı eleştiriler ve yüzleşmelerdeki cesaret de bu tespitimizi güçlendirmektedir. Bir yerde de bize, *'Ne gülüyorsun, anlattığım senin*

hikâyen' demeye getirmektedir. Birçoğumuzun kendini bulacağı bu hatıratın kendi kimlik ve kaygılarımızı 'Allah'a aitleştirme'lerimizde önemli katkılar sunacağını düşünüyorum. Elbette bundan incinecek ve rahatsız olacaklar çıkacaktır, ancak bu olmasın diye gerçeklere aracılık etme görevi bundan daha az önemde bir endişe değildir ve yazarın düşmanlık üretmek değil, sahih bir kardeşlik inşa etmek gibi bir idealinin olduğunu göz önünde tutmak, burada önemli bir hatırlatma vazifesi olarak bana düşmektedir.

Bahadır TOK

GİRİŞ

1980 askeri darbenin cinnet derecesindeki vahşetinden sıyrılıp metropollerde yaşama şansımı tamamen yitirdikten sonra, yozlaşan, değerlerini yitiren bir mücadele zemininde ümitsizlik rüzgârlarından etkilenerek hicretin duygusal dalgalarına kapıldım. *Darbenin dehşetiyle toplumsal bellek silinmiş, yerine muamma, korku ve endişe nakşedilmişti.* Değerlerimizin, ideallerimizin, ümitlerimizin, hayallerimizin ateşlerde yakılması, taraftarlık ve aidiyet kurgusundaki kafa karışıkları ümitsizliği, karamsarlığı kaçınılmaz bir tercih haline getirmişti. MTTB, MSP ve bununla birlikte Akıncılar çatısı altında şehir efsaneleri jargonu içerisinde verdiğimiz mücadelenin tam da orta yerinde, cepheden cepheye koşturan ruh halinden kopmuş, sahipsiz kalmanın, yalnızlığın travmalaşan acısıyla kıvranır hale gelmiştik. Buna rağmen her zorluktan sonra bir rahatlamanın olacağına inancımızı da yitirmiyorduk...

"İran, Pakistan, Afganistan ve başka ülkelerde kaybettiğimiz ümidi yeniden yeşertme çabası içerisinde olabilir ve kaybettiğimiz direnci yeniden kazanabiliriz" düşüncesinin arka planında yaşadığımız mağlubiyetin etkisi fazlaydı. Gurbette her gittiğim yerde değişik insanlarla, mücadele yöntemleriyle, politik handikaplarla tanıştım. Türkiye'deki zulmün dayanılmaz acısını unutmak için bir rüya aleminde gezindiğim esnada, "gerçeğin/hakikatın" kitapları referans göstererek inşa ettiğimiz zihinsel algımızdan farklı olduğunu gurbet acısı içerisinde kıvrınarak öğrendim. Yeniden bir arayışın içine girme, bu kabulle başladı diyebilirim... Neredeyse yarım asra varan bir yaşanmışlık vardı ve bu tecrübelerin iyisiyle kötüsüyle sonraki nesillere aktarılması gerekirdi. Hiçbir zaman günlük tutmadım. 10 yıl

sonra yargılandığım davalardan beraat etmem üzerine Türkiye'ye geri döndüm. Ama sıkıntılar bitmedi...

Yazmaya karar verdiğimde, bu tecrübelerden yararlı olabileceklerine inandığım kısımları hatırladığım oranda ve hiçbir zaman **"benim bilgim mutlak doğrudur"** iddiasına teslim olmadan insanlara aktardım. Eleştirinin merkezine kendimi koyduğum geçmişle ilgili anıları değerlendirmeyi insanlara aktarmaya başladığımda, genel anlamıyla olumlu tepkiler aldım. Bu doğru yolda olduğum inancının daha da pekişmesine yardımcı oldu. Yıllardan beri netleşmeyen bir mücadele sürecinin önünde duran manialara, yaşanmışlıklar ışığında ahlâkai değerler çerçevesinde dokunmaya başladığımda sansürü kendileri için hak, başkaları için suç görenler önümü kesmeye ve beni denetlemeye başladılar. Karşılıksız emeğime rağmen, ahlâkai olmayan bu çığ davranış sergilenince suskunlukla, cevap verme hakkımı saklı tutarak tavrı almakla yetindim. Hal böyle olunca da anıların yazılması en hassas dönemde kesintiye uğradı.

İnsanların özeline girmeyen konularda kendi penceremden olaylara bakarken, insanların reflekslerine veya ilişki şekillerine göre olayları açıklama veya gizleme gibi bir tercih yapmam, sahip olduğum değerler açısından retorik düzeyde bir çelişki ve kendimi inkâr olacağından, ideolojik çürümüşlükleri kamufle eden bir enstrüman kullanmanın, adil, etik bir yöntem olmaya-çağı düşüncesiyle olabildiğince dürüstçe doğruları yalın bir şekilde yazmaya devam ettim. Her şeyi anlatmadım... Anlatamazdım da. Pragmatik kaygılardan arınıp, siyasal güçlerin algılarına teslim olmadan adil bir çizgi üzerinden zihnimde kalan tecrübeleri damıtılmış bir akılla biçimlendirmeye çalışırken, duygusal olarak olaylara geri döndüm. Bir nevi geçmişi yeniden yaşadım... Köhnemiş mücadele tarihinin kritiğini kendi perspektifimden yaptığımda, kadim statükoyu bitkisel hayat-tan kurtarma çabalarının öne çıktığı arenada *"fıncancı katırları"*nı ürküteceğimi de bilmiyor değildim. Özellikle mücadele tarihinde put kırıcılık misyonu ile tanınan şahsiyetlere masumiyet atfedildiği, ona ait her şeyin kutsandığı, putlaştırıldığı bir

zeminde İbrahimvari bir çıkışla hakikati aramanın, bununla ilgili düşünceleri açıklamanın, kutsal algı oluşturularak yasaklandığını da biliyordum.

Gelecek kuşaklara faydalı olabileceğine inandığım veya söylememem durumunda hesap gününde sorumlu olacağım konuları usulünce, ahlâki değerlere zarar vermeden aktardım. Mevcut siyasal paradoksun inşasında rol almış olanları eleştiri merkezine koyup, konuyla ilgili analiz yapmanın zor ve netameli bir iş olduğunu hiç unutmadım. Gerçek olanı bulmak için, korkulardan arınmış ve yeniden formatlanmış bir akılla üstü örtülen paradoksumuzla yüzleşmemiz gerektiği tercihi hayati bir önem taşıyordu. Bunu yapmaya çalıştım. Bu yüzleşme, doğru bir kimlik ibrazı için son derece önemliydi.

Kutsanın algıların, büyüülü kişiliklerin, efsaneleşen yapay değerlerin masumlaştırıldıkları, kutsandıkları bir zeminde, pragmatik hesapların ötesinde bir durulukta ve kendinden emin duruşla söz söylenmesi kolay olmayacaktı. Toplumsal belleğin zehirlendiği, siyasal bir akımın peşine takılan kitlelerin "mutlak doğru"yu bulduğu zannıyla sarhoşluk ruhsalı yaşadığı bir atmosferin içinde yaşam zorlandıkça zorlaşıyorken, geçmişe dair söz söyleme iddiam vardı ve nasıl bir tepkiyle karşılaşacağımı da bilmiyordum. Saltanat geleneğinin kaynakları biçimlendirmesi neticesinde, hayatımızın her kesitinde bir sürü kutsal üretilmişti ve ben onların arasında "suyu arayan adam" gibi yalnızlık duygusuyla bu kutsallara dokunacaktım. Kutsalların çevresi de mayınlarla doldurulmuştu. Eskilere yenileri eklenmişti. Devletin kutsal görüldüğü ironik ritüel ve bu algının kuşattığı zihinsel kırılma; insanların, karşılaştıkları her hadiseyi, hak, adalet ve insani değerleri gözetmeden, devletin bekasını/misakı milliyi önceleyerek yorumlamalarına tepkiliydim. Sorgusuz teslim olduğumuz siyasal paradigmamızın iflası mecrasında, farklı şeyler söylenmeliydi. Adalet ve kişisel haklar çiğnenmeden... Korkular üreten labirentte zihinsel teslimiyetin belirginleştiği sürecin mecrasına sürüklendiğimiz bir zamanda, "Neden böyle oldu? Neden!" ve benzeri soruları sormak çok da kolay değildi. Kahraman olmanın,

insanlığın tarihini yazma iddiasında bulunmanın yerine insan olmayı tercih etmek, zorlukları kolaylaştıracaktı.

Emevi, Sefevi ve Osmanlı gibi saltanat referanslı geleneksel resmi din anlayışının, bilginimizin ana damarını oluşturduğu ve aynı şekilde muhafazakar zihinlere sızan devlet aklının doğruyla, yanlış birbirine karıştırdığı bir zeminde, mütevazı bir mücadele tecrübesini tartışmaya açmak sanıldığı gibi kolay değildi. Siyasal alan hâkimiyetini ellerinde bulunduranlara rağmen, riskli zeminde dolaşmanın, eleştirmenin, muhalefet etmenin olgunlukla karşılanacağını düşünmek saflık olurdu. Safıruzi egemenlerden yana deklare edip tabularına fazla dokunmadan, lafı evirip çevirerek, geveleyerek yazmanız durumunda, geçmişle yüzleşmiş olmazdınız. Ezberler bozulmalıydı... Bunun için yazdım. Bu aslında hepimizin hikâyesiydi... Bir iki dostun serzenişinin dışında olumlu tepkiler almam, konuşmaya cesaret edemediğimiz, Medine-i Fazıla perspektifi içerisinde Akıncılık ruhuyla adaletin hakim olduğu büyüklü dünyalar kurma adına akından akına koştuğumuz geçmişimizin ciddi manada irdelenmesi gerektiği düşüncesine yönelmemi sağladı.

Pervasızca geçmişi eleştirme penceresini aralamam, çok da iyi hesaplanmış, önceden düşünülmüş bir projenin ürünü değildi. Yaşanmışlıklar gizemin sisleri arasında unutulmaya bırakıldığı bir zamanda sesimi duyurmaya çalışmam, sadece daha sağlıklı bir mücadele modeli oluşturmaya, kimi zaman içimizi acıtan pratiklerin tecrübeleri ışığında sahih bir duruşun inşasına yardımcı olabilmek endişesini taşıyor. Olaylara ilgisiz gibi durmam, onları hissetmediğim, taraf olmadığım anlamına gelmez. Görünen sükûnetimin altında derin trajediler, "yasını tutamadığım travmalar"ım vardı, yetiştirme tarzım bunları kişisel bir sorun halinde orta yere koymamı engelledi. Samimi duyguların egemenlerin yararına devşirildiği, dönüştürüldüğü, yozlaştırıldığı bir süreçte ideoloji patentli gizem geleneğini sürdürmenin yararı olmazdı. *Bunun da ötesinde sorumlulukların, endişelerin veya mecrasından sapan, başka kanallara transfer edilen mücadelenin egemenlerce araçlaştırılmasına tepkim, gelecek neslin bu pusulasızlık ana-*

forunda puslar arasında yitip gideceğine dair korkularım vardı. Abar-tilan iyimserliğin gerçekleri örtme illüzyonuna dönüştüğünü biliyordum. Büyülü sözlerle gizlenen geçmişe dair bilgiyi kitlelerle paylaşmak geleceğe ışık tutabilirdi. Gerçeklikle yüzleşmek yerine ondan kaçarak sanal bir iyimserlik kurmanın, sözü söylerken evirip-çevirmenin, gevelemenin faydadan çok zarar vereceğini düşünerek siyasal geçmişimdeki duyguları, düşünceleri, yaşanmışlıkları, çoğu zaman eleştirin, zayıfsızlıkların, çaresizliklerin merkezine kendimi koyarak paylaştım. İlkel taraftarlık ile zihinlerin farklı kanallara aktarılmasına, pragmatik kaygılardan arınma basireti göstermeyenlerin politize olma sürecinde adil aktörlük yapmanın tüketilmesine, toplumun zulüm cenderesinde öğütülmesine seyirci kalınmasına, coşku ve değer verdiğimiz duygularımızın bir siyaset enstrümanı olarak kullanılmasına ve buna meydan vermenin, "zulüm sarmalını vicdanlı insanların muhalefetinden kurtarma çabası"na dönüşmesine itirazımı, isyanımı dillendirmek maksadıyla böyle bir yöntem kullandım.

"Bir rüyanın ardından; sessiz devrim" bu endişelerle yazıldı. Geçmişle yüzleşip, geleceğe daha sağlam adımlarla yürümek için büyülu nostalgik ritüelimizin omuzlarımızda yük olarak kalmasına bir son vermek adına, geçmişimizin derinliklerinde gizli kalmış bir takım gerçeklerimizin gün yüzüne çıkması adına bu tecrübeleri paylaşmaya karar verdim. Bunu yapmaya çalıştım. Hayırlı bir iş yaptığıma inandığım için yazdım. Yazmaya da devam edeceğim... Bu hikaye burada bitmedi. Modern sansürçülük romantizmiyle kendi gerçeğinden kopmuş ideolojinin fosilleşmiş teorileri ile zehirlediği düşün zemininde masal dünyasından kopuşun hikayesini yazmama, "amalar"la müdahale etmek isteyenlerin hayal dünyaları dağılacak ama, bu hikaye burada bitmiyor... Necip Fazıl Kısakürek'in, Sezai Karakoç'un ideoloji örgüsü içerisinde şekillenmiş bu tecrübeler, Milli Görüş çizgisinde Akıncılık yapmışların bir zihnin yansımasıdır. Akıncı düşüncenin arka-planında bilgi ve epistemolojinin kaynaklarını göstermek, düşünceyi/pratiklerini inşa edenleri resmetmek

zemininde doğru bir okumayı sağlamaya yardımcı olmak için böylesine zahmetli ve kimi zaman da riskli bir çabayı göğüsledim. Ateş düştüğü yeri yakıyor, bunun farkındayım. Sıratı müstakim rotasına kilitlenmiş samimiyet ruhsalını, basit endişelere kurban etmenin nasıl bir anaforu biçimlendirdiğini gösterebilmek için yazıyorum. Serzenişimin kaynağında bu endişeler yatıyor.

Yakup Aslan

Bir

Arkadaşlarımızın buzları kırıp, dere suyundan abdest aldığı ve karlar üzerinde şükür namazları kıldığı, daha sonra Komela peşmergelerine 'Pastar' (Devrim Muhafızı) diye sarılıp; kucaklaştığı; rehberlerinin, 'bunlar Kasımlı'nın müritleri, bundan dolayı böyle davranıyorlar' diyerek onları kurtardığı zorlu ve tehlikeli yoldan biz de geçerek Tahran'a ulaştığımız zaman, ismini daha sonra öğrendiğim Bahattin Yıldız arkadaşın da aralarında bulunduğu bir grubun yanına gitmeden önce, bol misafiri olan bir eve götürüldük. Yapılan hizmet ve gösterilen yakınlıkla birlikte "işte ensar anlayışı bu!" dediğimiz ve beklentilerimize cevap bulabileceğimiz yerin, tam da burası olduğunu düşündüğümüz bir eve misafir olduğumuzdan dolayı mutluyduk. Daha önce Türkiye'de hayal ederek geldiğimiz ümitlerimizin gerçekleşeceği yer bu evdi.

İlginç bir şey vardı. Veya bizim ilk kez rastladığımız bir şey. Genelde herkes kendi yemeğini dolduruyor, sonra da tabağını yıkıyordu. Beyaz sarıklı iriyarı molla da aynı şeyi yaptı. Gerçek eşitliğin, tevazünün, sadeliğin hayata yansıması bu olsa gerek. Daha sonra tepsi içerisinde büyük bardaklarda bize çay ikram etti ve ardından herkes kendi bardağını yıkayıp kaldırdı. Biraz sonrasında bizim anlamadığımız sohbet başladı. Bereket molla'nın yanından ayrılmayan iriyarı bir genç Türkçe biliyordu. Bize tercümanlık yapmaya başladı. Daha önce İstanbul'da okumuş bir öğrenciydi. Kısaca tanıştık. Hal hatırdan sonra, geldiğimiz ülkenin siyasi ve sosyal durumları soruldu. 'Darbe oldu!' dememiz bile yetiyordu. Onlar darbeden önce Kenan Evren'in ABD'den para aldığını ve onların desteğiyle bu işi yapacaklarına dair İran'da basın ifşa edici açıklamalar yapıldığını bize anlattılar.

Darbe oldu! Bu perspektif içerisinde yapılan konuşmalar karşısında, görünen sükunetimizin altında içimizi acıtan derin trajediler saklıydı. Bunu hissettirmede ketum davranıyorduk. Aslında bizim için yoğunluğunu saklamaya çalıştığımız büyük duyguların, düşüncelerin ve belli bir süreliğine bizi şekillendiren yaşam tarzının bütün şifreleri bu kelimenin içerisinde gizliydi. Milli görüş çizgisinde ülkenin siyaseti üzerinde söz sahibi olmaya çalışmamız, büyük kitleler halinde İslam devrimine doğru yürümemiz ve bu uğurda bedel ödememiz bir gecede noktalanmıştı. Oysa biz, meydanlarda milyonları toplayabilmekle veya kısa bir zaman içerisinde inkılâp yapmakla avunuyorduk. Bir gecede her şey darbe silgisiyle silinmişti. Umutlar, geleceğe dair hayaller, gördüğümüz rüyalar bir anda yerini korkuya, dehşete, geleceğe dair endişeye ve bilinmezlik girdabında anlamsızlığa sürüklenmeye bırakmıştı.

Daha önce bir yemek ziyareti için aylarca peşinizden koşanlar, bizi sokaklarda gördüklerinde yollarını değiştirdiler, sakallarını kestiler, evlerindeki Kur'an meallerini, dini kitaplarını korku istilasının etkisiyle sobalarda yaktılar ve Milli Görüşle başlayan dev inkılâpçı hareket bir anda bir damla su gibi kızgın toprakta kayboldu, buharlaştı gitti. Biz yalnız başımıza kaldık. Allah'tan başka hiçbir sahibimiz yoktu. Vurulan bizdik. Cezaevlerinde yatan biz. Kavgalara, kurşunlara göğüs geren bizdik. Her birimiz birer kahraman edasıyla geziniyorduk, meydanlarda. Darbe bütün bu değerleri yok etti. İşte bu gece bu evde bulunuşumuzun asıl sebebinin bu olduğunu söylemek isterdim, ama Müslümanları yaşadıklarımızı deşifre ederek küçük düşürmek olmazdı.

Bir iki battaniye ile bir yerlere kıvrıldığımız zaman sabah namazı vaktinin nasıl geldiğini bile anlayamamıştık. Namaza kalınlar sessiz bir şekilde abdestlerini alıyor ve kimseyi rahatsız etmeden yeniden uyuyorlardı. Birbirimizi uyandırmak için kıyamet kopardığımız bir gelenekten gelenler olarak buna şaşırılmış, garipse miştik. Pratik bir şekilde düşündüğümüz zaman, namazın bir sorumluluk işi olduğunu ve doğrusunun da bu olduğunu fark etmeye zorladık kendimizi.

Ertesi gün, bizi bir grup arkadaşın yanına götürdüler. Yüksekçe bir yerin üzerine kurulmuş çevresi büyük bir bağla çevrili bir villada toplanmış birkaç arkadaşımız daha vardı. İçeride ve dışarıda birkaç havuzu olan, sinema salonu ve büyük toplantıların yapıldığı kapalı alanların yanında Avrupai bir şekilde donatılmış bir mekandı. Mülk sahibi, Şah rejiminin önemli isimlerinden biriymiş; tağut kaçınca, orası müsadere edilmişti.

Daha sonraları isminin Bahattin olduğunu öğrendiğim Abdulhamit'le tanışıyordum. Değişik şehirlerden değişik insanlar. Nerdeyse **tamamımız**, son zamanlara doğru yani darbe öncesi Milli Görüşe karşı tavır almış ve her fırsatta 'bu işin artık, sistem için araçlardan biri olan parti yoluyla olmayacağını, partinin aslında sistemin bir oyunu olduğunu, enerjimizin, potansiyelimizin, gücümüzün yıkmaya çalıştığımız sistemin temellerini sağlamlaştırmada kullanıldığını, sistemin düşmanlarına karşı siyasal yapılanmamızın bir korucu kalkan haline getirildiğini ve hatta giderek Amerikancı bir çizgiye kayan Erbakan'ın darbeciler tarafından ülkeye getirildiğini ve bir inkılâbın ancak ulemanın önderliğinde gerçekleşebileceğini' savunmuş insanlardık. Dahası, statüko düzeneği içerisinde iktidar hırsıyla takınulan trajikomik uzlaşmacı çizgiyle inkılapçı direncimiz giderek kırılınca, çok derin bir hayal kırıklığı da ortaya çıkmaktaydı. İran inkılâbından önce başlayan bu düşünce, inkılâpla birlikte daha fazla olgunlaşmış ve kırmızı çizgiler keskinleşmişti.

Ancak, kendimize yabancılaştıkça içinde bulunduğumuz paradoksun hangi boyutlara ulaştığının gerçek resmini göremiyorduk. İnkılâbın nasıl gerçekleştiği konusunda kesin bilgileri olamayan dostlarımıza da bir devrimin ancak velayeti fakih liderliğinde gerçekleşmesi gerektiği gerçeğini anlatmaya çalışırken, aslında onların gelenek olarak zaten böyle bir düşünceye hazır olduklarını; imam, imamet ve onlara vekillik yapan alimlerin aslında dini otoritenin en üst makamı olduklarını daha sonraları net bir şekilde anlamaya başlamıştık. Başlamıştık başlamasına da geçmişe dair her düşünce ve rivayet ritüelimize de saldırmayı nerdeyse inanç haline getirmiştik. Dini gelenekten

ve kuramsal bilgi kaynağından sahih bir şekilde beslenmeyen ve daha çok tercüme eserlerle hayata dini yorum getirme arka-planı olan bir kitlenin fertleri olarak, aleni ve örtük bir şekilde geçmişimizle çatışır hale gelmiştik. Artık ne geçmişimiz ve ne de geleceğimiz söz konusuydu.

Uluslararası toplantılarda, insanlar bize hangi gurup ve hizip-ten olduğumuzu sürekli bir şekilde soruyorlardı. Kendilerine "bağımsız düşündüğümüzü, herhangi bir hareket: veya cema-ate bağlı olmadığımızı" söylediğimizde, muhatap alınmadığımızı, eziklik duyacağımız bir ruhsal inşa ettiklerini ve bizi önemsemediklerini gördük. Dünyada çoğunlukla MSP ve Er-bakan'ın tanınıyor olduğunu söyleyenlere karşı, onun aslında bir Amerika projesinin ürünü olduğunu ve başlangıçtan beri bu siyasetler doğrultusunda Ziya'ul Hak ve benzeri Amerikan yanlısı liderleri desteklediklerini, ülke içerisindeki siyasetinin de buna hizmet etmeye yönelik olduğunu, MSP dış politik du-ruşunda ümmetleşme üst-kimlik vurgusunun, ulusal kazanım-lar için araçsallaştırılmak istendiğini anlatmaya çalıştık. Ancak bu söylememizin hiçbir anlam ifade etmediğini ve işe yarama-dığını gördüğümüzde farkında olmadan komplekse kapıldık ve açık bir şekilde bocalama sürecine girdik.

Ne yapabilirdik? Ya yeni bir örgüt, cemaat, birliktelik oluşturma-lydık veya Amerikancı İslam ile suçladığımız geriye dönü-şü gerçekleştirmeliydik. Birincisinde, derleme insanlarla bunun olmayacağını zamanla öğrendik. Değişik gelenek, düşünce, çevre ve sosyal yapıdan gelen insanları, bir arada tutmak kolay olmayacaktı. Böyle bir boşluğa, insanların tepkisine bütün ar-kadaşların fazlaca dayanamayacakları ortadaydı. İhvan hareke-ti yüksek tirajlı dergisinin birçok sayısında Erbakan'a yer ver-miş ve onun dünya Müslümanlarının gerçek halifesi olduğunu, halifeliliğin en son Türkiye'de son bulmasıyla birlikte bu hakkın Türklerde olduğunu savunuyordu. Tağuti rejimlerle ayrışma projesinin neticesinde hicret etmiş olan bizler için istilası gide-rek daralan bu paradoks, dayanılmaz derecede sıkıntı vericiydi. Öyle de oldu. Bazılarımız geçmiş düşünceleri tekzip edercesine,

soranlara isteksiz bir şekilde bile olsa 'biz hizbi Selamet üyesi-yiz ve liderimiz Profesör Erbakan'dır' demeye başladık.

Bu çıkış, bizi parçaladı. İnkılapçı İslam muhayyilesinin milli din formasyonuna evrilmesi, düşünce ve pratik zemininde ayrışma-mızı kaçınılmaz hale getirdi. Arkadaşlarımızdan bazıları bu doğrultuda Türkiye'deki eski arkadaşlarla diyalog kurmaya başladılar. Bahattin, bu düşünceye muhalif olarak bizimle bir-likte hareket etti ve geçmişte birlikte olduğu arkadaşlardan kopmaya başladı. Sağcılık vizyonu ile askeri darbenin getirdiği baskı ortamında insan hakları alanında umursamaz ve ilgisiz kalışımızın, her insan için kutsal sayılan hakları maslahat ve si-yasi kaygılara kurban ediyor olmamızın şimdi sorgulanıyor olmasının ve geçmişimizle yüzleşmenin kaçınılmaz ezikliğinin, bu tercihte etkili olmadığını söyleyemem.

Düşüncelerde ayrıldığımız gibi, evlerimizi de ayırdık. Türkiye ile yapılan görüşmeler neticesinde Milli Görüş temsilcilerinin, İnkılabın önemli kurumlarından birinin başında olan Mehdi Haşimi ile görüşmeye gelmeleri de hız kazandı. Bizim deneti-mimizde gerçekleşen her görüşmede, gelen misafirler üzerinde etkili olmaya ve onları daha önceki milli olan görüşlerinden koparmaya çalışıyorduk. Cemalettin Kaplan, bunların araların-dan sadece biriydi. Ancak, Milli Görüş'ten koptuktan sonra bir cemaatin liderliğini yapacak vizyona sahip olmadığını, onun çıkışlarıyla ve altyapısız cemaatleşmesiyle özgüveni formüle edemeyeceğini daha iyi anlamış olduk. Gurbetçiler içerisinde geliştirdiği İslam Halifeliği retoriği ve genel formasyonu onun yapısal durumuna ilişkin bazı ipuçları vermeye yetiyordu. Sos-yolojik gerçekliği tanımlamada ötekinin haklarını ıskalayarak farklı bir mantalite ortaya koyan, kirletilen ve içi boşaltılan kav-ramları işlevsizleştirerek politik paradigma için araçsallaştıran Milli Görüş hareketi temsilcilerinin görüşmelere gelişinin sık-laşması bize psikolojik sıkıntı vermeye başlayınca, o ortamdan uzaklaşmak istedik. Yok sayıldığımız bu ortamdan kopmak için, Bahattin ile birlikte, birkaç arkadaşımızı da alarak Necefa-bad kasabasında kalmak üzere yola çıktık ve uzun bir süre ora-

da kaldık. Her Cuma günü gittiğimiz İsfahan şehrinde tarihin kalıntılarını gezmeye ve geceleri de dağlarda dolaşmaya başladık. Bu durum bizi tatmin etmedi, yeni arayışlara başladık. Bu sürece girdiğimiz zaman, Bahattin biraz bu sıkıntılardan uzaklaşmak maksadıyla bana *'yarından itibaren şu tepede bir tünel açma çalışması yapalım, biz mücadele adamıyız. Yarın Türkiye'ye döndüğümüz zaman en küçük bahaneyle bizi içeri atacaklar, içeride teslimiyet bize yakışmaz. En azından tünel kazmayı öğrenirsek bize lazım olabilir!'* diyince, onun hayal etme gücünün genişliği beni şaşırttı. Onun isteği doğrultusunda ve hayret içerisindeki bakışlar muhasarasında, birkaç gün tünel kazmakla meşgul olduk. Bu da fayda vermedi. Yaşadıklarımız ve gördüklerimizle İran artık bize dar gelmeye başlamıştı. Esasen muhacirler olarak, daha önce ruhumuzun derinliklerinde hissederek tahayyül ettiğimiz ensarları aramaya başlanıştık. Çaresiz metropole yeniden dönme kararı verdik.

Tahran'da bizi İran ortanundan ve gündeminden uzaklaştıracak çareler ararken, Afganlı mücahit cemaatler aklımıza geldi. O zamanlar Rabbani, Amerika yanlısı ve karşı grupların uydurduğu sahte belgelerle ajan olarak yaftalanmış, Meşed inkılap mahkemesi tutuklama kararı verdiğinden, gizli bir şekilde İran'dan kaçmak zorunda kalırdı. Hikmetyar, İran'ın meşrulaştırdığı tek seçenek olarak karşımızda duruyordu. Görüşmelerden sonra bizi Pakistan'a götürme sözü verdiler. Uzun bir bekleyişten ve ısrarlı kapı aşındırmalarımızdan sonra yolculuk haberini verdiler. Bu dahiyane karanımıza uymayıp Tahran'da kalan arkadaşlarla vedalaştıktan sonra, Afgan kıyafeti ve elimize sıkıştırılan belgelerle Zahedan'a kadar gittik, oradan da Peşaver şehrine.

İnsanların hayvan gibi istiflendiği, otobüsün damının bile insan dolu olduğu araçlarla sınırdan Peşaver'e kadar yaşadıklarımızın özetini arkadaşlarla birbirimize bakarak anlamaya ve anlatmaya çalışıyorduk. Hiç bilmediğimiz, garipsediğimiz bir sürü obje, sembol, ritüel ve sosyal bir hayatla yaşayarak tanışıyoruz. Her davranışı, sözü, duyguyu mutlak doğru ve kutsanmış-

lık argümanı ile kamufle eden bir enstrümanla, başka bir dil konuşmamızdan dolayı zaman geçirmeden bizi öteki sınıfında görmeye başladılar. Motosikletlerden imal edilen yerli taksi şeklindeki Rıkşalarla tanıştığımız Peşaver’de, bize ait olan bir misafir evi vardı ve Afganistan yolculuğu için, yeniden Hizbi İslami’nin kapılarını aşındırmaya devam ediyorduk. Büyük ümitlerimiz, beklentilerimiz ve kocaman hedeflerimiz vardı. Bütün bunları gerçekleştirmek için, kalabalık bir arkadaş grubuyla cihat çerçevesi içerisinde projeler üretiyorduk.

Yoksulluğun, sefaletin ve Afgan göçmenlerin şehrin varoşlarında toplandığı sefaletin fotoğrafını en net şekilde yansıtan kampların korkunç hayat şartlarına aldırış etmeden, biran önce Ruslara karşı savaşıp, şehit olma arzusu taşıyan arkadaşların sakinleşmesi ve hayatta şahitler olarak yaşamının zorluğuna inanması için Bahattin kardeşle adeta ikna odaları kurmuştuk. Kimi arkadaşların ailelerine göndermek üzere yazdıkları vasiyetlerle, şehit olmaya gideceklerini bildirmeleri ve pazardan Rus öldürmek için kama almaları, bize gülünç gelse bile, kardeşlerimizin duygularını anormal çizgiden normale kavuşturmak için yoğun çaba gösteriyorduk. En sonunda beklediğimiz cevap geldi ve hafta içerisinde yola çıkabileceğimiz söylendi. Sabırsız bir bekleyiş, sinirlerimizi tahrip etmeye yetiyordu. Afgan giyimi, başımızda takkeler ve boynumuzda ince battaniye görevi gören petulanımızla ve hatta yerli bir görünüm almış sakalımızla kimsenin bizim yabancı olduğumuzu anlaması neredeyse imkânsız hale gelmişti.

Burada da farklı objeler, semboller, gelenek, kültür, inanç şekli ve bakış açısıyla tanışıyorduk. Nerdeyse yarıaçık bir şekilde su-suz tuvaletlerde istinca yapılması, kadınların çarşafın kenarını çadır gibi açarak açık alanlarda ihtiyaçlarını gidermesi, her banyodan sonra saçlarına bolca yağ sürmeleri, kanalizasyon veya kuyu sisteminin olmadığı bu ülkede sokakların pis su birikintileriyle dolu olması, camilerde takkesiz namaz kılanlara iyi gözle bakılmaması, kapalı gibi görünen bu toplumda düğünlerde dansöz oynatılması, esrarın serbest bir şekilde bakkal-

larda satılması bizim yabancı olduğumuz bir kültüdü. Geleneğin din olarak algılanmasının en yalın haliyle yüzleşiyorduk ve bu insanlık paradoksunun bütün tarih boyunca hiç değişmediğini yaşayarak görüyorduk. Toplum içerisinde, özne değil nesne olmaktan öteye gidemeyen Mevdudi'nin çizgisinde gelişen Cemaati İslami veya sadece tebliğ etmeyi görev telaki eden Tebliğ Cemaati'nin varlığı hissedilemeyecek derecede azdı. Buna rağmen onları bulduk ve düşüncelerini öğrenmek istedik. Ortaya çıkan manzara bizim düşüncelerimizi hezimete uğrattıyordu. Pakistan'ın, Hindistan'dan ayrılması sürecinde öncü olan Müslümanlar iktidarı, başkalarına devredip ders halkalarına geri dönmüşlerdi. ABD de bu boşluktan yararlanarak, hiçbir dünya görüşü olmayan yeni rejimi kendi işletmecisi, karakolu haline getirmeye muvaffak olmuştu. Ziya'ul Hakkı kendisine yakın gören bu çevreler bilinçli bir körlükle iktidarın politik ajandasına uygun biçimde 'ihvan' ettiği kadarıyla avunmakla yetiniyordu. İcraatı toplumun taleplerine cevap vermeyen bu rejim, kendisini destekleyen Müslümanların da toplumdan kopmasına ve yabancılaşmasına yol açıyordu.

İnkılâpçı çizgimizi Mevdudi ve benzerlerinden almış Müslümanlar olarak Cemaati İslami Hareketinin, Amerika'ya, Z. Hakka ve benzerlerine bakış açılarıyla teorik bilgilerimiz örtüşmüyordu.

Özellikle İran'ın politik atmosferinin içinden geçenlerden biri olarak Bahattin, onların Amerikancı tutumlarına tahammül edemiyor ve her fırsatta onların duruşlarının yanlışlığına işaret ediyordu. İran'a nazaran daha özgür bir ortama kavuşmuştuk, dolayısıyla her kesimle görüşme onları dinleme veya düşüncelerimizi onlara anlatma imkânı bulmuştuk. Rabbani ile yaptığımız görüşme bizi tamamen şaşkına çevirmişti. Onunla konuştuktan ve onu tanıdıktan sonra, İran'daki politik algılamamızın aksine ABD ajanı olmadığını ve belli bir seviyede İslami kültür ve hassasiyete sahip olduğunu görmüştük. Hizip olarak, bize Hikmetyar'ın çevresinden daha samimi ve yakın gelmişlerdi. Özellikle, önce Rabbani ve daha sonra Hikmetyar grubuna

transfer olan Türkmen asıllı Kerimi'nin "Elimde size göstere-meyeceğim belgeler var!" şeklinde anlattıklarının da doğru ol-madığını, sorduğumuz sorular karşısında bocalamasından ve var olduğunu söylediği hiçbir belgeyi de gösterememesinden anlıyorduk. Esasen, Cemaati İslami'den ayrıldıktan sonra, Hiz-bi İslami'de önemli bir konum kazanmak için geçmişiyile ilgili bir sürü rivayet uydurduğunu daha önce de tahmin etmiştik.

Rabbani'yi tanımamızda Tuncer Göktaş kardeşin büyük bir et-kisi olmuştu. Durum böyle olunca, içinde bulunduğumuz gru-bu kuşkulandırmadan gizli gizli ziyaretler düzenliyorduk. Çünkü başka gruplarla görüşmemiz hoş karşılanmazdı. Kısa bir zamanda Afganistan'ın gerçeğini kavramış, karalama, iftira ve çoğu zaman ciddi zararlar veren çatışmaların arka planını ya-şayarak öğrenmiştik. Orada olduğumuz dönemde, Erdem Be-yazıt ve ekibi geldi; günlerce Bahattin ile birlikte onları hiziplere götürüp dolaştırdık ve Afganistan gerçeğini bütün açıklığıyla anlamalarını, görmelerini ve yakından hissetmelerini sağladık. Bununla da yetinmedik, Türkiye Müslümanlarının gerçeği öğ-renmesi için olayı olduğu gibi objektif bir şekilde anlatmaları için adeta yalvardık. Gerçekleri yazacaklarına dair söz vermele-rine güvendik. .. Onlar ne yaptılar, döndükten sonra, "*Afganis-tan Destanı*" diye özel bir sayı çıkararak, adeta Afganistan kah-ramanları gibi kendi isimlerini destanlaştırdılar. Ortada olan gerçeğe rağmen, yalan üzerinde şekillenen hayaller karşısında, birbirimize acı acı bakmakla yetindik.

Sonradan duyduğumuz kadarıyla "Afganistan gerçeğini yazıp, aforoz edilmeyi mi kabullenelim!" şeklinde bir savunma yap-mışlardı. Onlardan önce bir konuşmasında, Afganistan gerçe-ğine yumuşak bir dokunuşta bulunanların nasıl eleştirildikleri-ni de bilmiyor değildik, ama buna rağmen cesaret göstermele-rini ve gerçeğin üzerindeki örtüyü atmalarını arzulamıştık. Bu cesareti gösteremedikleri gibi cesur yürek de olamadılar. Onla-rın bütün yürek acısını da biz omuzladık. ..

İki

Afganistan gerçeğini bilmeden, filozof, aydın, din bilgini ve kültürel birikimlerimizin tamamının yanılgıya düştükleri kuşkusuyla, bizi karşı karşıya bırakan bir yaşam tarzıyla tanışmamız, önceye dair bütün düşüncelerimizle çatışan bir ruh hali içine girmemize sebep oldu. Cihat süreci neticesinde gelişen çelişkili durum ve derinden büyüyen ümitsizlik dalgası, Türkiye Müslümanlarının olanlardan haberdar olması gerektiği sorumluluğunu omuzlarımıza yıkıyordu. Bunu ancak, Müslümanların düşünce ve moral kaynağı olmaya namzet olan medyamız halindeki Maveria dergisi yapabiliirdi. Gerçeklerle yüzleşmeyi canlı bir şekilde yaşamaları için elimizden geleni yaptık. Ancak bütün çabanız boş çıktı. Maveria, 'Afgan Destanı'nu yeniden yazdı, ancak yazılanların büyük kısmı hayal ürünüydü. Protesto etmek için gönderdiğimiz mektupları da büyük bir ustalıkla sansürlediler ve baş kısımda yer alan selam ve sorumluluklarla ilgili bölümü yayınlayarak, bizi de kendilerine yandaş olarak tanıtmış oldular. Biz onların tarihe tanıklık yapmalarını isterken, onlar bunun tam tersine korku, endişe ve içten hesapların üzerine inşa ettikleri fildişi kulelerinden hayali bir destan üretmişlerdi ve Türkiyeli Müslümanlar da buna tav olmuştu. Çünkü toplum olarak, bize verileni araştırma, tartışma veya daha doğrusu gerçek olanla yüzleşme geleneğimiz yoktu.

Türkiye'de biz, meydanlarda, sokaklarda ve bilumum fırsatları bir isbat-ı vücut imkânı olarak görüp slogan atarken, onlar mücadelenin edebiyatıyla uğraşıyorlar ve biz duygusal doyumlarımızı bunlarla karşılıyorduk. Slogan atanlar darbeyle birlikte dağılınca meydan onlara kalmıştı ve onlar her iki alanı da doldurma iddiasıyla taleplere cevap vermeye çalışıyorlardı. Onların, Pakistan gezilerinin sadece promosyon olarak yararlandıkları yeni çıkan bir otomobilin çöllerde ve uzun yollarda denen-

mesi amacına ek olarak Afganistan ve az da olsa İran'la ilgilenmeleri, beklentimizin aksine özel sayı çıkıncaya kadar hep ümit verici olmuştu. Ortaya çıkan manzara, İbrahim ismime bir de çavuş ekleyip, bana sık sık 'İbrahim Çavuş' şeklinde takılan Bahattin (Abdülhamit)'i çok etkilemişti. Müslüman kamuoyunun her taraftan kuşatılmasına vesile olan yoğun propaganda rağmen, konuyla ilgili çoğunluğun ekser inanışı karşısında, birinin çıkıp gerçekleri söylemesinin, onların inançlarına küfretmek şeklinde algılanacağını ve kimsenin de buna cesaret etme yürekliliği gösteremeyeceğini savunur hale gelmiştik. Abdulhamit, "bunlardan ne köy olur ne kasaba!" diyerek tepkisini ortaya koydu. Böyle düşünmekte haklıydı, çünkü gerçekleri bilenler susmayı ve gizlemeyi yeğlemişlerdi.

Arkadaşlarımızın, buzları kırıp abdest alarak namaz kıldıkları ülkeye kaçak yollarla girdikleri yerden İran'a gitmeden önce, özgün bir düşünceyi aksiyonla sentezleyen Yılmaz Yalçın, Ömer Yorulmaz ve Mekki Yassıkaya ağabeylerimiz, çaresiz olarak bir uçak kaçırmış ve Diyarbakır'da oyuna gelerek yakalanmışlardı. Askeri darbeden kısa bir süre sonra Sebil, Tevhit ve Şura ekibi arasında bulunan ve mahkemede birçok davası devam eden veya kesinleşen, daha gençliğimizin başında cezaevinden kurtulması için duvarlara "Selahattin Eş'e Özgürlük" sloganları yazdığımız, Selahattin Eş ağabey de, çaresiz olarak yurt dışına çıkmak zorunda kalmıştı. Çoğumuz onları daha evvel yani, Sebil döneminden beri tanıyorduk. Sebil Dergisi ile bizim aramızdaki en büyük ayrışma noktası, Osmanlı sevgisinin, bağlılığının fazlaca işleniyor olması ve bundan daha önemlisi, düşüncenin bireye hareketlilik kazandırılmaması ve aksiyonun topluma indirgenmemesiydi. Sebil Dergisi'nin bastırması olduğu padişah posterlerini satmaktan başka bir işle meşgul olmadığımız bir zamanda, suların artık iyice ısındığının farkındaydık. Özellikle görkemli sarayları gördükten sonra, zihinsel bir kırılmaya gizliden gizliye zemin hazırladığımızın farkındaydık. Sultanların gücünü hangi zeminde kullandığı düşünce yoğunluğundan, hiçbir zaman onların etnik orjinine yönelmedik.

Yalan söyleyen tarihe itirazımız Türkiye Cumhuriyeti egemenlerinin oluşturduğu resmi tarih üzerinde ifrat derecesindeyken, Osmanlı tarihinin bu derece kutsanması ciddi bir ruh kırılmasına sebep oluyor ve her iki resmi tarihin zihnimizi sakatlayacak seviyede sadece gerçekleri gizlemeyi hedeflediği düşüncesi zihinsel bölünmemizi tetikliyordu.

Kadir Mısıroğlu eyleme, slogana karşı olduğunu her defasında dile getirmişti. Öyle olunca da oradan ayrılanlar, biraz sol rüzgârın da etkisiyle safların daha fazla keskinleşmesine çalışmışlardı. Özellikle, buna ülke şartlarının daru'l-harp dönemine uygun olduğunu, devlet memurluğunun, partinin, diyanet camilerinin ve benzeri konuların dinle bağdaşmayacağı yolunda, Hüsnü Aktaş ve Sadrettin Yüksel hocanın da aralarında bulunduğu şura tarafından verilen fetvalar eklenince, garip ama radikal siyasi bir atmosfer oluşmuştu. Mısıroğlu ile en son konuşmam 'bir karakol macerası neticesinde gerçekleşti.

Tayyib Erdoğan ve Edip Yüksel'in gözaltında bulunduğu Fatih karakolundan ağır darbeler alarak çıkmıştım, bir arkadaşın tavsiyesi üzerine Kadir Mısıroğlu'na geldik ve durumu anlattık. Tayyib'in ve Edib'in de nezarette olduğunu hatırlatmamız üzerine konuşmaya başladı ve daha önce Metin'e 'aklını başına alması gerektiği'ni sık sık söylediğini; buna rağmen kendisini dinlemediğini ve dinlemeyince de kendisine böyle bir son hazırladığını söylüyordu... Edib'e de, defalarca Metin gibi olmaması için uyarıda bulunduğunu hatırlatarak, dolaylı olarak bizi de uyarıyordu. Suçsuz yere tutuklandığımızı ve dolayısıyla Komiser Naci'nin yaptıklarına karşı rapor alıp mahkemeye vermek istediğimizi ve bizi bir avukata göndermesini söyleyince, bize yardımcı oldu. Avukata onun referansı ile gittik, bize yara bere sordu. 'Bir haftaya yakındır bana yapmadığını bırakmadığını, buraya da iki arkadaşın koluma girerek zorla geldiğimi, ancak ustaca bir şekilde iz kalmamasına dikkat ettiğini, sürekli olarak beni soğuk suda tutarak darp izlerinin oluşmasına çalıştığını' hatırlattık. Bize, adli tıbbın içindeki arızalarla ilgileneyeceğini sadece görünüşte bir şey varsa ona göre rapor

yazacağını ve gözle görülür izlerin olması için bir takım işlemler yapmak gerektiğini söyledi. Sıcak su ve madeni parayla cildin üzerinde darp izi oluşturmamızın gerekeceğini tavsiye etmesi üzerine, madeni para yardımıyla göğsümde ve sırtımda büyük morluklar oluşuncaya kadar cildi tahriş ettik ve adli tıptan 20 gün rapor alarak, avukata verdik. Sebil dergisi, karakolda yaşadıklarımız, aldığımız rapor ve anlatımlarımız üzerine olayı ön ve arka sayfadan uzun bir haberle verdi. Aynı gün, gittiğimiz avukat davayı açtı açmasına da hiçbir zaman sonuçla ilgili bilgi alamadık. Çünkü kısa bir süre sonra darbe olmuştu ve biz ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştık.

Fatih karakolunu en çok ziyaret edenlerden biri bendim. Dolayısıyla her eylemde ilk akla gelen de ben oluyordum. Komiser Naci, bir arkadaşın açtığı telefon neticesinde her ne hikmetse benden korkmuş ve aşağıda nezarette bulunan arkadaşlardan Tayyip, Edip gibi tanınan kişilikleri yukarıda bulunan sorgu/işkence odasına çağırarak, benim onu tehdit ettiğimi söylüyor ve olayı itiraf etmeme yardımcı olmalarını istiyordu. Arkadaşların hepsi benim böyle bir şey yapmayacağımı söyleyerek beni kurtarmaya çalışırken, Edip daha ikna edici bir dille, 'Müslümanların şu anda tebliğ devresinde olduğu ve hiçbir şekilde kan dökmelerinin mümkün olmadığını, tebliğ bütün insanlara ulaştıktan sonra, eğer karşı çıkanlar veya engelleyenler olursa ancak o zaman Müslümanların kendilerini savunmak zorunda kalacağını, tebliğ devresi olan bu merhalede öldürülsek bile cevap vermeyeceğimizi' söyleyerek, onu ikna etmiş ve dolaylı olarak da beni onun elinden kurtarmıştı.

Edib'i, Sadrettin Yüksel ve Metin'den dolayı seviyordum. Metin Yüksel, Fatih camisinin avlusunda vurulduğu zaman ben Van cezaevinde yatıyordum. Ben cezaevinden çıktıktan sonra yeniden İstanbul'a dönmüştüm. Daha önce pasif durumda görünen veya Metin Yüksel'in hareketli temposundan dolayı hissedilmeyen Edip Yüksel, bizim ancak gruplar halinde girebildiğimiz, solcularca kurtarılmış bölgelerdeki kıraathanelere tek başına giriyordu. Televizyonu kapattırıp, oyunları durdurduk-

tan sonra bir masanın üzerine çıkıp uzun konuşmalar yaparak, İslam'ı tebliğ ediyordu. Defalarca ona çıkışmamıza ve korumasız gitmemesini istememize rağmen, her fırsatta aynı yöntemle tebliğine devam ediyordu.

Pötürgeli Dr. Remzi Pekdemir ve Solhanlı Mehmet Tahir Tikici ile kaldığımız evler polis tarafından basılıp, karakol haline getirildikten sonra yolculuğa başlayıp, İran ve ardından da Pakistan topraklarına gelişimizin üzerinden aylar geçiyordu, ama biz henüz Peşaver topraklarından çıkamamıştık. En sonunda, bizi göndermemeleri durumunda, Hizb-i Cemaat-i İslami'ye gideceğimiz yolunda tehditler yapınca bize, birkaç gün sonrası için hazırlık yapmamızı söylediler.

Dev mitinglerle, sokaklardaki güçlü duruşumuzla yakın bir zamanda İslami bir yönetim kurabileceğimizi hayal ederken, ön hazırlıklı bir senaryoyla darbe olmuş ve ümitsizliğin içerisinde boğulmuştuk. Türkiye'de mücadele direncinin kırılmasıyla birlikte kitlesel olarak içerisine düştüğümüz zilleti daha fazla kaldıramayacağımız düşüncesiyle, gönüllü bir şekilde kendimizi ateşin içerisine atınaya hazırдық. Türkiye'de ümitlerimiz kırıldıktan sonra, sığındığımız İran'dan da istediğimiz / beklediğimiz umut ışığını göremeyince şehadet sloganıyla, ölüme koşma son çaremizdi. Gözlerimiz karaydı, korkusuzduk. Geride bizi yönlendirecek, bekleyecek, yol gösterecek hiçbir değer ve işaret emaresi kalmamıştı artık. Dolayısıyla ardımızda kalan köprüleri yıkınış, gemileri de yakmıştık. Tarık bin Ziyad'ın gemileri yakması örneği bizim için anlamlıydı ve hedefe ulaşmak için böyle bir ruha sahip olmamızın gerektiğini iyi biliyorduk. Hedefe ulaşmak için, hayallerimize inanmamız gerektiğini, bu kararlılığı gösterdiğimizde karşımıza çıkabilecek engelleri aşabileceğimizi tecrübeler göstermişti. Aramızda sadece Bahattin Yıldız'ın, geride ara sıra 'mektuplaştığı bir gönül bağı vardı. Onun dışında her birimiz, gencecik yaşımızda, ideolojik, sosyal ve çözüm üretme alanında tamamen çıkmaza girmiş, tıkanmış, tükenmiş ve kurtuluş yolu olarak da mukaddes topraklarda cihat ederek, şehit olmayı düşlemiş ve bu hayalimizin yakın bir za-

manda gerçekleşeceği söylenince de mutluluğa gark olmuştuk. İnsanlara 'şehadetin bütün çağlara ve nesillere bir çağrı' olduğunu söyleyenler olarak, buna öncülük etmeliydik ve artık tıkanma noktasına gelen yolumuzun açılacağı müjdesi de verilmişti sanki. Oraya vardıktan sonra, Dr. Remzi'yi de 'yaralı mücahitlere yardımcı olması için' çağırma kararımızı uygulamadık, çünkü daha İran'dayken onun ölüm haberini, her tarafı keçe kalemle karartılarak sansürlenmiş Türkiye'den gelen gazetelerden okumuştuk. Bizden geriye kalan bir Dr. Remzi'miz vardı, o da şimdi yoktu.

Biz, dünyadaki her sosyal veya siyasal hareketin kopyasıydık ve dolayısıyla ayaklanmamızın üzerinde duramıyorduk. Geriye dönüp baktığımızda, bizi kasırga gibi savuran darbenin öncesinde her birimiz bir yerlerde hazır ideolojilerin, düşüncelerin kalıplarıyla mücadele vermeye çalışmıştık. En belirgin özelliğimiz, İstanbul'da oluşturulan şuranın verdiği kararları uygulayabilmektir. Fatih camisinde darbe öncesi okunan mevlitte muhalif isimlere dua edildiğinde tekbirlerle protesto edişimiz, mücadele bilincimizi pekiştirmiş, ciddi tutuklamalar karşısında firar ettiğimiz yerlerde halka büyük moral veren bu çıkışımızın izlerini ülkenin en uzak köşelerinde görerek, ümitlenmiştik.

Gönderme haberinden sonra, Bahattin kardeşle birlikte Afganistan'da lazım olabilecek ihtiyaçlarımızı tedarik etmeye gitmiştik. Daha ilk geldiğimiz günden itibaren havanın sıcaklığından ve çevrenin pisliğinden dolayı çoğumuz hastaydık ve doktorun vermiş olduğu haplar artık fayda vermediğinden, çareyi tezgâhlarda satılan muz ve değişik sıcak bölge meyveleri yemekte bulmuştuk. Misafirhanenin dışında suyu olan, biri otelde ve öbürü de kapısında sürekli kuyruk olan çarşının çok uzaklarında yer alan bir tuvalet vardı. Hiçbir şekilde, çevresi açık olan, suyu bulunmayan ve insanların omuzlarındaki petuyu çevresine sarıp taşlarla, kerpiçlerle istinca yoluyla temizlendikleri tuvaletlere gitmeyi beceremedik. Zaten hasta olan bedenimizin, böylesi bir pisliği kaldıramayacağını bildiğimizden, olabildiğince buralardan uzak duruyorduk. İlaç yerine meyvelerle diren-

cimizin kınılmasını önlemeye çalışmamıza rağmen, Cihat, Fatih ve birkaç arkadaş daha şiddetli bir şekilde ishale yakalanmışlardı. Hergün duş alıp, kendimizi koruyor, su yerine sıcak çay içmeye çalışıyorduk, ama yine de çoğumuz hastaydık.

Kısa bir süre sonra, Süleymaniye Diriliş Derneği'nden tanıdığım ve birçok olayda yürekliliğine tanık olduğum Malatyalı Abdulhamit Turgut Peşaver'e gelmişti. Bizden sonra geldiğinden, Türkiye'deki gelişmeleri uzun süre ondan dinledik. Her akşam yemekten sonra gark olduğumuz muhabbetlerle, Pakistan'ın Peşaver kentinde ne aradığımızı bile unuttur hale gelmiştik. Darbe öncesi eylemleri, düşünce yapımızı ve özellikle de Şura, Tevhid ve Hicret ile birlikte gelişen İslam Devleti'ne doğru gidişimizi değerlendiriyorduk. Radikal bir perspektifle tevhidi bilinçlenme sürecini hızlandırma çabasında olan bu yayınların en büyük handikabı, MSP çevresinde sistem içi araçları sahiplenme konusunda yaşanan zaaf ve ilkesizliklerdi. Bunun adını koymada veya tarif etmekte zorlansak da, particiliğin rabbari bir yöntem olmadığını söyleyebiliyorduk. Gülüşmeler, ileriye dönük önerilerle şekil alan muhabbetlerimiz uzun sürmedi, zira aramızda bir an önce Ruslarla karşılaşmak isteyen sabırsız arkadaşlarımız vardı ve onlar her defasında sıkıntılarını dile getiriyorlardı. Onlar için bundan başka gündem yoktu ve olmamalıydı.

Misafirhanesinde bulduğumuz Hizb-i İslam'i artık bizi gönderme kararı almıştı; ancak bu kez, gidecek gruba verilecek silahın gelmesini beklediklerini söylüyorlardı. Silahsız o dağları aşmaları ve istedikleri hedefe ulaşmaları imkânsız gibiydi. Bahattin ve Fatih öfkenin sınırlarını aşmışlardı bile, "lanet olsun! Bunlar bizi kandırıyorlar, hergün 'yarın' demekten başka hiçbir şey yapmıyorlar. Yalan bunların ruhuna işlemiş..." diyerek öfkeden yerlerinde duramıyorlardı. "Başka bir hizbe gidelim. Cemiyete gitmiş olsaydık, bizi çoktan gönderirlerdi" şeklinde söylüyorlardı. Ağayı Turki lakabıyla tanınan Muşlu Tuncer Göktaş'a "Türkiye'den arkadaşlar gelmiş!" diyerek, bizi evinde buluşturan Abdulgaffar Maruf, Afganistan'a gidişimizi hızlan-

dırmak için gördüğü her yetkiliye müracaat ediyor ve evine davet edip, moral vererek bizi sakinleştirmeye çalışıyordu. Uzun bir süre, kapalı olan şehrin büyük parkıyla ilgili bize bilgi verirken, 'parkın içerisinde büyük bir caminin Osmanlı mimarisine uygun yapıldığını ve açılışı da Türkiye Başbakanının yapacağını, bundan dolayı parkı kapalı tuttuklarını' söyleyerek oyalaması da son bulmuştu. Zira büyük bir törenle açılan cami-yi daha sonra görmüş ve gülmüştük. Abdulhamit (Bahattin), camiye bakıp gülerek Abdulgaffar'a 'ya bu mu cami, buna bizim orada minyatür diyorlar' diyerek takıldığında, Abdulgaffar'ın rahatsız olduğunu, kızaran yüzünden anlamıştık. Bu oyalamadan sonra, sınırlar artık kopacak kadar gerilmişti.

Hergün gittiğimiz Hizb-i İslami bürosunda, Özbek Kerimi'nin de desteğiyle en sonunda bize tarih verilmiş, ancak bu kez silah bahanesinin henüz devam ettiğinin de farkına varmıştık. Her şeye rağmen yerimizde duramıyorduk. Bir an önce Afgan topraklarına gidip Rusların kökünü kazımak için büyük bir direnç gösteriyorduk, ancak ondan önce olanların tamamını verilen bu sözle unutmuştuk. En sonunda, 50 kişilik bir kafileyle iki kişilik koltuklara 3 kişi sıkıştırıldığımız ve ayakta, arabanın damındaki bagaj kısmında insanların istiflendiği araç yol almaya başladı. Otobüs bir çukura çarptığı zaman, ayaktakilerin hepsi üzerimize dökülüyorlardı. Gecenin geç saatlerine kadar bu şekilde hareket ettik ve daha sonrasında bir mescidin kapısında durduk. İçinde ve avlusunda hasır sergiler vardı. Namazları kıldıktan sonra, 'petu'larımızı üzerimize örtüp uyuduk. Güneşin kavurduğu bu ülkede ilk serin ve rahat gecemizi bu mescitte geçirmiştik. Ömrümüzün en huzurlu anlarıydı. Dilini, geleneklerini, sosyal yapısını bilmediğimiz ve hiçbir şekilde uyum gösteremediğimiz bu yabancı ülkenin dağlara yakın kasabasının mescidinde kaldığımız bu süre, hiç bitmesin istiyorduk. Ne var ki sabah namazından hemen sonra, yeniden yola koyulduk.

Bundan sonraki süreçte, neredeyse sert kayaların simetrik bir şekilde kesilerek yol haline getirildiği, patika denilen yollardan, dağa doğru kıvrılarak yükseliyorduk. Hedefimiz Himalyaların

gölgesindeki Sipingar'dı. Afganistan sınır kasabasına doğru yola devam ediyorduk. Yol boyunca, bizi ilgiyle izleyen ve kimi zaman hareketlerimize gülüşen insanların gözleri önünde, onları umursamadan sohbet ediyorduk. Darbe öncesi yaşadığımız olayları, solcuları taklit ederek kurtarılmış bölgeler ilan edişimizi uzun yıllar geçmiş, dolaylı da olsa geçmişimizle yüzleşircesine değerlendiriorduk. Bakışmalara ve gülüşmelere ben aldırış etmezken, Abdulhamit, öfkелendiğini yüzüne, kimi zaman da ifadelerine, mimiklerine, sözlerine yansıtıyordu. Tahammül sırtlarını aşan, kimi zaman sıcakta kavuran, kimi zaman da soğukta donduran yolculuğumuzda, Hindukuş dağlarının gölgesinde, çınar ağaçlarının yeşile boyadığı kasabaya kadar varmıştık. Hizbin yerini öğrendikten sonra, 'onların' konakladığımız yerden, gerekçesiyle dışarı çıkmamamız yolundaki bütün ısrarlarına rağmen, dışarı çıkıp çınarların altında yer alan bir çayhanede doyasıya çay içmiştik.

Akşamın serinliğinde dolaştığımız kasaba sokakları, Pakistan'ın diğer şehirlerine nazaran daha temiz ve düzenli görünüyordu. En azından her taraftan akan sular daha berraktı. Havanın serinliğinden, omzumuzdaki petularımıza iyice sığınıyorduk. Çaresiz Hizb'in yolunu tuttuk. Akşam yemeği ve çaydan sonra bize tahsis edilen odaya çekilip orada muhabbet etmeye ve dinlenmeye başladık. Sabahın karanlığında Afganistan'a doğru hareket edecektik.

Sabah, gün aydınlanmadan ve kasabayı kucaklayan çınarların o tatlı duruşlarını yakından görmeden / hissetmeden karanlıklara karıştık. Bu kez, patika bir yoldan yürüyorduk. Sınırı geçtikten sonra bir köyde bize silahları vereceklerdi. Birkaç parça elbisemizin bulunduğu çantalarımızdan da kurtulmuştuk. Sadece üzerimizdeki elbiseler vardı. Uzun dağ yürüyüşünde en küçük bir ağırlık bile yürümeyi engelleyebilirmiş, öyle dediler. Bizimle gelen Abdulgaffar Maruf, özellikle hiçbir ağırlık taşımamamız yolunda uyarmasına rağmen, daha önceki dağcılık tecrübemle ceplerimi şekerleme ve kuru üzüm doldurmuştum. Hiç bilmediğimiz ve duymadığımız bir yola gidiyorduk. Yanı-

mızdaki mücahitlerin konuşmalarından çok azını anlayabiliyorduk ve zorlandığımız zaman Maruf yardımımıza yetişiyor veya onlarla Farsça konuşarak aramızda iletişim kurmaya çalışıyordu.

Bahsettikleri köye vardığımızda sabah namazı vaktiydi: Mescitte namazlarımızı kıldıktan sonra köylülerin getirdiği kahvaltıyı, temiz havayı ciğerlerimizi doldururcasına teneffüs ederek, doyasıya yedik. Sonrasında, bizim silahlarımız getirildi. Ancak naımlularını görür görmez hayal kırıklığına uğradık. Rusların modern silahlarına karşı bize verilen mavzerler, garibimize gitmişti. Fatih'in eski akıncılarından Fatih (Köksal), buna ilk itiraz edenlerdendi. Her konuda iyi manevra yapabilen Abdulgaffar, bunların geçici olduğunu ve en kısa zamanda değiştireceğini söyledi. Burada başka silah olmadığı ve yoldaki tehlikelere karşılık silahsız hareket etmemek için bu silahların verildiğini ve merkeze ulaşıldığında, silahların kaleşnikoflarla değiştirileceğini söyledi. Öfkelensek de kısmen ikna olmuştuk. Ormanların içinden yükseklerle doğru tek sıra halinde yürümeye başladığımızda, üzerimizdeki küçük bir ağırlığın, yürüyüşümüze ne kadar olumsuz etkilediğini daha iyi anlıyorduk. Patika yollardan, kayalıklardan, dağlara doğru yürüyüşümüz aralıksız bir şekilde sürüyordu. Kafilenin önünde, bu yolların tecrübeleriyle donanmış Afganlılar vardı. Yolu bildiklerinden ve bedensel dirençleri bizden fazla olduğundan, her zaman bizden çok ileride yürüyorlardı.

Dağcılıktan tecrübelerimden kalan geleneğimi burada da sürdürüyordum. Geride kimse kalmasın diye en arkada yürüyordum. Dağ yürüyüşü yapanlar bilir; en arkadaki, sürekli olarak öndekine orânla en çok yorulandır. Afganlıların avuç avuç yutukları haplara rağmen ishal hallerinin devam etmesi imdadımıza yetişmese ve onların bu ihtiyaçtan dolayı sık sık molla vermeleri olmasa, bu zorlu yolu bu tempoyla bitirmemiz imkânsız olurdu. En azından hiçbir şey yemiyor olsak bile, kısa aralıklarla tuvalet molaları veriyorlar. Bizim arkadaşlardan bu durumda olanlar da, bu ihtiyaçlarını onlara bildiriyorlardı. Yol

boyunca, sudan ve benim tanıdığım otlardan başka hiçbir yiyeceğimiz yoktu. Türkiye’den gelen arkadaşların dirençleri ishale birlikte giderek kırılma noktasına geliyordu. Fırsat buldukça onlara kuru üzüm ve şekerlemeleri sınırlı bir şekilde veriyordum, ama bu kaybolan enerjiyi telafi etmiyordu. Ayaklarımızdaki sandaletlerle sürekli suların içinden geçiyorduk ve kaçınılmaz olarak ıslanıyorlar, biraz kurudukları zaman da ayakta işkence haline dönüşüyorlardı. Kuruyan sandalet bağları ayak derisini jilet gibi sıyırdığından, her defasında birilerinin, sandaletleri ellerinde, yalınayak yürüdüklerine şahit oluyorduk. Daha yürüyüşün başından itibaren arkadaşların ayakları kanamaya başlamıştı bile. Abdulhamit, Tuncer’in deyimiyle ‘tam bir Afganlı’ idi. Başındaki takkesi, hafif kirli sakalı ve sırtındaki petusuyla, onların arkasından ayrılmıyor, aralarında fasıla oluşmasına fırsat vermiyordu. Arkadaki arkadaşlar ise, sürekli geride kalıyor ve bütün ısrarlarımıza rağmen, öndeki Afganlılara yetişecek tarzda düzenli bir tempoyla yürümüyorlardı.

Abdulgaffar, bize neden en yükseklerden gitmemizin gerektiğini izah ederken, Sovyet uçak ve helikopterlerinin sürekli hareket halinde olduklarını, en küçük bir canlı gördükleri zaman, bölgeyi bombardıman ettiklerini anlatıyordu. Anlatıyordu anlatmasına da bizim bundan bir korkumuz yoktu! Çünkü anlatılanları yaşamamıştık. Biz zaten bunun için gelmiştik ve öldürebildiğimiz kadar Rus öldürürken, şehit olmaya da hazırlıklıydık. Bir de bu zorlu yol olmasa... Sessiz ama sarsılmaz kayalar gibi durduğumuz Türkiye’den, buraları daha farklı algıladığımızı, daha farklı hayal ettiğimizi, gerçeklerle yüzleştiğimiz zaman daha iyi anlamaya başlamıştık.

Hareket temposu hızlı olduğundan, yol boyunca muhabbet etmemiz de zorlaştıkça, sadece kendimizle başbaşaydık. Dağlara doğru yükseldikçe, zorluklara rağmen içimizde manevi bir atmosferin giderek genişlediğini ve bu atmosferin anaforunda kaybolduğumuzu daha iyi anlıyorduk. Sanki kirlenmiş yeryüzünden, temiz kalabilmiş yüksekliklere doğru yol aldıkça başka âlemlere doğru kanatlanıyorduk. Ruhen arınmış olmanın, ma-

nevi bir atmosferde kanatlanıp uçmanın yanında, açlık, yorgunluk ve hedefimizin bilinmezliğinin, büyük bir moral çöküntüsü yaşamamıza zemin hazırladığının da farkındaydık. Buna rağmen, birbirimize moral vermeye gayret gösteriyorduk.

Sürekli gökyüzündeki savaş makinelerini de kollayarak yüksek çamların arasından ilerlerken, yer yer ormanların yandığını, yangına sebep olan bombaların parçalarındaki ateşin henüz sönmediğini görüyorduk. Abdulgaffar, soru sormamıza bile fırsat vermeden "yangının, Sovyet uçaklarından atılan yangın bombaları neticesi meydana geldiği"ni söyledi. Biz, hayatın bir parçası olan ormanların, işgal güçleri tarafından yakılmasına inanmak istemezken, kısa bir süre sonra bomba kalıntılarını da görmekte gecikmemiştik. O zaman, savaşı hedef edinen işgal güçlerinin acımasızlığına ve insanlık karşısındaki pervasızlığına daha çok inandık.

Üç

Çamların arasından aşağıya, kuzey yönüne doğru ilerledikçe aslında buzulların bölgesinde olduğumuzu ve dayanılmaz soğukların oradan bize doğru estiğini keskin ayazla hissetmeye başlamıştık. Buzulları yokuş aşağı inerken daha fazla dayanamayıp, 'petu'mun üzerine oturarak aşağıya doğru hızla kaymayı da ihmal etmedim. Adeta uçarcasına gidiyordum. Yoluma çıkan bir iki kayayı manevralarla geçtikten sonra bir düzlüğe ulaşmış ve arkadaşları beklemeye başlamıştım. Aradan geçen bu uzun sürede rahat bir şekilde dinlenme imkânı bulmuştum. Aslında ben bu kayma işine girişirken, diğer arkadaşların da aynı şekilde aşağı inebileceklerini düşünmüştüm, ama onlar o hızı ve riski göze alamamış, yürüyerek zikzaklar çizerek inmeyi tercih etmişlerdi.

Kısa bir iniş daha geçtikten sonra, yeniden tırmanmaya başlamıştık. Ancak arkadaşların hiç biri yürüyecek halde değillerdi. Sabahın karanlığında başlayan yürüyüş durmaksızın devam etmişti. Zorlu inişten sonra daha yüksek bir dağa yeniden tırmanmıştık. En uzun molalarımız, namaz vakitleri verilen molaydı. Allah'tan 'onların' seferilik, namazları birleştirme veya kısaltma gibi bir dertleri veya gelenekleri yoktu. Ayrıca taharet esnasında istinca yapmaları; Cihat ile Fatih'in "tombala çekiyorlar" dediği taşla kurulanma işlemi ve ondan sonra da ayrıntılı bir şekilde dikkat ettikleri abdest ritüeli geliyordu ardından. Aldığımız abdeste dikkatlice baktıklarını bildiğimizden, bütün sembol, şekil ve törenleri harfiyen, taklit mantığıyla onlar gibi yerine getirmeye çalışıyorduk. Buna rağmen nereden görmüşlerse, Fatih'in taş kullanmadan, direkt suyla temizlenmesini sorun ettiler. Abdulgaffar kanalıyla uyarılarını iletip, böyle abdest alanların ancak 'Rafıziler' olabileceğini söylediler. Fatih, homurdanmaya başladıysa da, sakinleştirerek, "bunların gelenek-

leri böyle, bunlar ne öğrenmişlerse onu uyguluyorlar ve ondan başka bir doğrunun olabileceğini kesinlikle kabul etmezler. Bize düşen onların bu inançlarını sorgulamamak, buraya geliş gayemiz bu değil. Bir de adamlar buna Allah'ın emri gibi inanıyorlar" diyerek ikna etmeye çalıştık. Zulüm altında olan insanların kurtuluş mücadelesine destek vermek maksadıyla geldiğimiz bu zeminde, yabancılık çektiğimiz ve onların kutsadığı, kendilerine özgün mana yüklediği sembollerle kavga etmenin kimseye faydası olmazdı.

Akşama doğru, dağın zirvesine yakın bir yere varmıştık. Orada, beş-altı ev vardı ve köyün dışında tek katlı, kapısız-penceresiz bir odaya doğru yöneldik. Köylülerin bizi misafir edeceği ümidiyle orada beklemeye başlamıştık. Mücahitlerden bir kaç köylülerle görüşmeye gitmiş, ancak üzgün bir şekilde geri dönmüşlerdi. Köylüler misafir etmeye yanaşmadıkları gibi, yiyecek de vermemişlerdi. Afganlılar, köyün Afganistan sınırları içinde olmasına rağmen Pakistanlılara ait olduğunu ve her gün buradan birkaç mücahit kafilesi geçtiğinden, onlara bakacak imkânlarının olmadığını, bunu anlayışla karşıladıklarını söylüyorlardı. Çaresiz, o tek göz üstü kapalı, ancak kapısız-penceresiz, bol manzaralı odaya doluşmuştuk. Çevreden bolca odun toplamış ve sabaha kadar yakılan ateşin çevresinde oturarak uyumak zorunda kalmıştık. Aslındaysa uyuma numarası yapıyorduk, zira ateşin yanmasına rağmen dağın zirvesine yakın o tepenin üstündeki korunmasız evde donmamak için, adeta ateşi kucaklayarak oturuyorduk. Grubumuz bu barınağa sığmayınca, bu soruna iki saatte bir, birkaç kişilik nöbetçi yöntemiyle çözüm bulmaya çalışmıştık.

Esasen, dediklerine göre bu bölge güvenilir değilmiş. Ancak yüksek ve Sovyetlerin ilgi alanından uzak olması nedeniyle bu güzergâh seçiliyordu. Öteyandan bir eşkıya grubu, bölgenin kontrolünü elinde bulunduruyor ve Pakistan'dan silah ve mühimmatla gelen kervanları soyuyormuş. Soğuktan ve yer darlığından dolayı sabaha kadar uyuyamamıştık. Açlığa alışmış bedenimizle sabahın serinliğinde tekrar yürümeye başladık. Bi-

linmezliğe doğru devam eden bu yolculukta, tükenmek üzere olan kuru üzüm ve şekerlemeyi idareli kullanıyorduk. Açlık, yorgunluk, ulaşmak istediğimiz hedefin belirgin olmaması ve bunlardan daha kötüsü, arkadaşların ishalden kurtulamaması dayanılır gibi değildi. Geniş derelerden geçerken, çıkarmaya fırsatımız olmadığından, sürekli ıslanan sandaletlerimiz her yönden rahatsız edici bir hale gelmişlerdi. Her defasında daha "çok yolumuz var mı?" diyor, "aha şu tepenin/dağın arkası gideceğiniz yer" cevabını alıyorduk. Her aştığımız dağ-tepenin ardından bu cevapları tekrar tekrar alınca, artık bu tür soruların gereksiz ve anlamsız olduğuna kanaat etmiş ve soru sormaktan vazgeçmiştik. Ayaklarımız, irademizin dışında taşlara savruluyorlardı ve çoğumuzun ayakları kan içerisindeydi. Fatih, bu programsızca ve ön hazırlık yapılmadan başlanan ve bir türlü bitmeyen yolculuğa isyan ediyordu artık. Daha bir buçuk günümüz dolmamıştı bile. Silahlar ve içini bolca mermi ile doldurduğumuz mermilikler bize artık yoklarmış gibi gelmeye başlamıştı. Öğleye doğru yüksekçe bir dağı çıktıktan sonra, aşağıya doğru hızla inmiş ve aşağı eteklerdeki düzlükte namaz kılmak üzere hareket etmiştik. Yeşil alana geldiğimizde, mermi yeleklerimizi çıkarıp, biraz dinlendikten sonra elimizden geldiğince uzatmaya çalışarak abdest merasimine başlamıştık.

Namazı kılıp, tek sıra halinde yeniden harekete geçtiğimizde; Cihat, düz bir taşın üzerine oturmuş sigarasını pervasızca tütürüyordu. Bir süre bekledim gelmesi için, gelmeyince seslendim. "Siz gidin, ben arkanızdan yetişirim!" diye ısrar edince, bir bildiği vardır düşüncesiyle arkadaşlara yetişmeye çalıştım. Kıvrılarak yüksekçe tepenin başına kadar kaç kez seslendiysem aynı ifadeyi tekrarlardı. Tepeye vardıktan sonra, grup durumdan haberdar olmuştu. Seslenmelerine karşılık o, eliyle 'gidin' işareti yapıyordu. Gelir hesabıyla ona doğru geri döndüm, ancak yanına gidinceye kadar başını bile yerden kaldırmadı. Tamamen kendisini kilitlemişti. Yanına vardığımda, gözlüklerinin altından bana 'neden geldin?' dercesine baktı. Kalkması için ısrar ettim. O, 'artık bir adım bile atacak durumda olmadığını, ayakla-

rından akan kanı göstererek, bize rehberlik yapanların yalan söylediğini; bu açlık, yorgunluk ve belirsizlikle hiçbir yere gidemeyeceğimizi ve bundan dolayı onları protesto edip burada kalmaya karar verdiğini' söyledi. Onun da silahını ve mermi yeleğini omuzlayarak, yalvar-yakar yeniden yürütmeye başladım. Tepeye vardığımızda, onlar yeterince dinlenmişlerdi. Geldiğimizi görünce, bize az da olsa dinlenme fırsatı vermeden yeniden hareket komutu verdiler.

Öğleye doğru, her tarafından sular akan, yeşillikler arasına gizlenmiş bir köye vardık. Mücahitler, yiyecek bir şeyler bulmak maksadıyla köye gittiler. Bütün köyden ancak on tandır ekmeği ve birkaç yeşil soğan alabilmişlerdi. Bölüşülen ekmeğe, sadece iki lokmadan ibaretti ve gece yarısına kadar o ekmeğe devam etmiştik. Gece yarısına doğru bir köy evinin kapısında idik. Abdest alıp büyük bir salon görünümündeki evde namaz kılınmaya kadar bize yemek hazırlanmıştı. Büyük kazanlarda kaynatılan buğdaylar iyice piştikten sonra tepsilere boşaltılmış, üzerine yoğurt döküldükten sonra, az bir yağla terbiye edilmişti. Tandır ekmeğiyle yenilen bu yemek, dünyanın en lezzetli yemeğinden daha tatlı gelmişti. İki günlük açlıktan sonra, ilk defa karınımız doymuştu. Mücahitler, "*Türkiye'den cihat için misafirimiz var!*" deyince, ev sahipleri mahcup bir halde ikram edebilecekleri her şeyi getirmişlerdi. Bizim için çay, neredeyse yemek kadar önemliydi. Büyük çaydanlıklarda sarı bir su şeklinde gelen çayları da, şeker kamışı suyunun güneşte kurutulmasıyla elde edilen tatlı 'gor'larla içtikten sonra, belki de hayatımızın en güzel uykusunu uyumaya başladık. Yeniden hayata geri dönmüştük. İki günlük yorgunluk, açlık ve uykusuzluktan sonra, kendimizi evimizdeymiş gibi hissettiğimiz dağ başındaki bu köy evinde, o saate kadar olanları unutmuşçasına huzurluyduk. Ancak 'yolcu yolunda gerek'ti. Sabahın karanlığında kalkıp, ekmeğe ve çaydan oluşan basit bir kahvaltının ardından yeniden yola koyulduk.

Gün boyu isyan ederek, kimi zaman Maruf'un '*Vallahi sadece bu tepeyi geçecek kadar bir yolumuz kaldı!*' şeklindeki yalanlarına ina-

narak akşama doğru hedefimize varmıştık varmasına, ancak dünyaya geldiğimize yüz bin kez pişman olmuştuk. Bütün bu yorgunluk ve bitkinliğimizin üstüne, bir köyden geçtiğimizde köylülerin sıraya dizilip teker teker bizimle tokalaşması ve her birimizin “singi, curi, tabiate xe... beçeha...” (Nasılsınız, iyi misiniz? Durumunuz nasıl? Çocuklar nasıl?) şeklindeki tekerlemeyi, 5’ten fazla olan kucaklamanın her defasında merasim gereği durup söylemeleri ve bizim de bu merasime katılmamız, bizi çılgına çeviriyordu. Elimden geldikçe oyalanıyor veya bir şekilde bu merasimin sonuncu seansına kendimi ulaştırmaya çalışıyordum. Onlarsa, nefesleri kesilinceye kadar bu tekerlemeyi karşılıklı söylüyorlardı.

Celalabat şehrinin Soğrut kasabasında, ağaçlar içerisinde çevresi kaleyi andıran çamurdan örülü duvarlarla gizlenmiş bir derebeyi evindeydik. Komünist işgal hükümetinden önce, kırsalda ve hatta şehir varoşlarında derebeyler hâkim durumdaydı. Kale gibi duvarlar içerisinde kurulan büyük bir mahalle, dışarıyla bağlantısı kesik halde silahlı güçleri, çalışanları ve soylu ağanın ailesini içinde barındırıyordu. Aşılması nerdeyse imkânsız duvarların gözetleme kulelerinde nöbet tutulur ve surlar içerisindeki yerleşim alanları bağımsız bir ülke durumunda gibiydi. İşgalci Rusların gelmesiyle birlikte büyük kesimi menfaatleri gereği, onlarla işbirliği yapmış ve dolayısıyla mücahitlerin güçlü olduğu alanlarda, zenginliklerini alıp, kaçmak zorunda kalmışlardı. Feodal ağalar, büyükbaş hayvanların yanı sıra geniş ekim tarlalarına sahip olduklarından, büyük bir işçi nüfusunu da bünyelerinde barındırabiliyordu. Hâkim hükümetin denetimindeki bölgelerde ise, ya varlıklarını koruyorlar veya kalelerini Sovyet ordularının yerleşimine terk ediyorlardı.

Şimdi, böyle bir yerdeydik. Her türlü meyve ağacının olduğu geniş bir kalenin orta yerinde, futbol sahası kadar bir alan ve her birimiz çimenler üzerine dökülürcesine oturmıştık. Kalede mukim olanlara, önceden gelenler haber vermiş ve kazanlarda yemekler kaynamaya başlanıyordu. Tahran’dan buraya gelin-

ceye kadar yaşadıklarımız, yorgunluğumuz ve hayatın içerisinde yüzleştiğimiz çelişkilerimiz bugün bütün açıklığıyla ortaya çıkmıştı. İçinde yaşamadığımız bir hayatın kurallarına, koşullarına, geleneklerine, tarihsel ve sosyal gerçekliğine kısa bir sürede uyum sağlayabilmek, bütünleşmek veya en azından engelleyici sorunlarından kurtulabilmek, onların yaşam tarzlarına isyan etmemek o kadar kolay değildi. Biz bunun gerçeğini birebir yaşıyorduk. Kimse bize bunları anlatmamıştı. Her şeyi yaşayarak öğreniyorduk. Afganistan gerçeğiyle birebir yüzleştiğimiz zaman, bize anlatılanların tamamının yalan olduğunu, bazı kıvrak zeka insanların paradigmalarını korumak maksadıyla önümüze tozpembe bir dünya sunduklarını daha iyi görebiliyorduk. Efendilerimiz, sadece görmemizi istedikleri şekilde büyümlü bir dünya oluşturmuşlardı ve biz de teslimiyet mantığıyla biraz da böyle bir rüyaya ihtiyacımız olduğu için, araştırma zahmetine dahi girmeden kabullenmiştik.

Fanusların ışığında, yağlı yemeklerimizi yedik ve daha sonra, -buralara geldiğimizden beri sıkça duyduğumuz "Mihmanani Turki" (Türk Misafirler) ifadesinin ardından- bize normal çay getireceklerini anlıyorduk artık. Onlar, genellikle şeker kamışı suyunun sıkılıp, tozun bolca karıştığı kurutulmuş parçacıklarıyla yeşil çay içiyorlardı. Bize normal çay (çay tori) getiriyorlar ve biz kaçınılmaz olarak içindeki kum taneciklerini hissederek kırımaya çalıştığımız gorlara alışmaya çalışıyorduk. En az birkaç gün burada dinlenebileceğimiz söylenmişti. Ancak günlerdir banyo yapmamıştık. Soğuk suda, sabunsuz bir şekilde yıkadığımız saçlarımız artık bize sıkıntı vermeye başlamıştı. Ter kokusuna alışsak bile, bunun devamında bitlenmekten korkuyorduk. Çay sohbetinde bunu ilk olarak Abdulhamit gündeme getirmişti ve en kısa zamanda, bu sorunumuza bir çözüm bulmak gerektiğini söylüyordu. Abdulgaffar'ı çağırıp, ne yapabileceğimizi sorduk. O, mücahitlerin, aşağıda akan dereye yıkandıklarını ve bundan başka da bir çözüm yolu olmadığını söyledi. Topluca, su kaynatabilecek bir kap bulup, dere kenarına gitmeye karar verdik.

Ertesi gün büyük bir yağ tenekesi bulmuş ve dere kenarına inmiştik, ancak su kırmızı akıyordu ve bundan dolayı da kasaba bu ismi almıştı. -Soğrut (Kırmızı dere).- Abdulgaffar, bütün kuyu ve şehir suyu sisteminin Ruslar tarafından imha edildiğini ve savaşın ilk gününden beri halkın sadece bu suyu içtiğini hatırlatınca, akşam içtiğimiz çayın neden farklı bir tat verdiğini daha iyi anlamıştık. Çaresiz, yaptığımız ocakta suyu kaynatmaya başladık. Gözden uzak ve sessiz bir alana gitmiş olmamıza rağmen, bir şekilde bizim farkımıza varmışlar ve yüksekçe bir yerden, bizi izlerken kahkahalarla alay konusu yapmışlardı. Getirdiğimiz sabunlarla elbiselerimizi kaynar suda yıkayıp kızgın taşların üzerine sermiştik. Kısa bir zamanda elbiselerimiz kurumuştur. Her birimiz sıcak suyla, sabunla yıkandıktan sonra omzumuzdan eksik etmediğimiz petularımızı havlu olarak kullanarak, kurulanmış, bu şekilde dahi olsa banyo yapmanın vücudumuza verdiği dirilik ve direnci hissetmenin hazzını yaşamıştık. Bundan olsa gerek, sinirlerimiz gevşemiş, yaşadığımız koşulların üzerimizde oluşturduğu baskı daha hafiflemiş gibiydi sanki. Ancak yıkadığımız kırmızı topraklı su, bizi de kendi rengine boyamıştı ve üzerimizde bir toz tabakasının kaldığını görünce gülüşmeye başlamış ve birbirimize takılmıştık. Bizim için önemli olan, kirden korunmak ve gelecek tehlikelere karşı tedbir almaktı. Avuçlarımızla yüzümüzdeki tozları sıyırdıktan sonra, petularımızı da yıkayıp geri dönmüştük. Yaptığımız, onlarca gariptenmişti, alışık olmadıkları bir haldi ve hatta uzun süre kaldıkları mescid duvarında bitlerin hareket halinde olmasını bile önemsemediklerini rahat bir şekilde anlatabiliyorlardı. Savaş halindeydiler, insanlar ölüyorken, açlık ve sefalet hayatı kuşatmışken bunu düşünecek zamanları bile yoktu.

Mücahitler, bu tür karargâhları dinlenme veya lojistik destek alanları olarak koruyorlarmış. Böyle olunca da kendi ihtiyaçlarını köylüden aldıkları vergi veya merkezden gelen paralarla karşılıyorlardı. Gündüz vakti yemekten sonra biraz dolaştığımızda, buğday tarlalarından daha çok afyon tarlalarının olduğunu görmüştük. Esrarın küçük dükkânlarda bolca satıldığı,

tarlalarında buğday yerine afyon yetiştirildiği, sigaranın nadir bulunduğu; bunun yerine kireç, tütün ve -onların rivayetine göre- hindi gübresi karışımı yeşil bir toz halindeki 'nesvar'ın bolca satıldığı bir gerçeğin, geleneğin, yaşamın, kültürün tam ortasıydık. Pakistan ve Afganistan'da her alanda kullanılan nesvar, uzun süre damak ve dudak altında yutulmadan tutularak emilir ve etkisini yitirdikten sonra da her evde bolca bulunan sürahi şeklindeki küllüklere tükürülürdü. Yine rivayete göre az miktarda esrarın da karıştırıldığı bu nesvar, ağzı tütün oranında uyuşturuyormuş. Kullanıcılar bir evde o kül tabaklarını görmedikleri zaman sergiyi kaldırıp, altına tükürmekten de çekinmiyorlardı. Bu, gelenek haline gelmiş olduğundan, bizim dışımızda kimse tarafından yadırganmıyordu. Bizim sigara içen arkadaşlarımız da sigara bulamayınca, bir süre sonra bolca satılan bu tozu kullanmak zorunda kaldılar. Bundan öte dikkatimizi çeken şey, mücahitlerin hâkim olduğu kesimlerde de afyonun bolca yetiştirilmesi olmuştu.

Geldiğimizden beri çayı aydınlıkta içmediğimizden, rengini de görememiştik. Şimdi çayın ne kadar bulanık olduğunu görmüş ve bunun kaynağını araştırmaya başlamıştık. İçtiğimiz su, Soğrutan, kanallarla topraktan havuzlara aktarılıyordu. Burada belli bir süre dinlendirilmeye bırakılan suyun kırmızı toprağı kısmen de olsa dibe çöküyordu. Ancak, bu zaman sürecinde su kurtlanıyordu ve su içmek zorunda kaldığımız zaman ya bir bez aracılığıyla bir kaba süzerek veya avucumuzla aldığımız suda en azından gözle görülen tanecikler olsa bile kurtçukların olmamasına dikkat ederek içiyorduk. Bunu gördükten sonra, Afganlıların neden avuç avuç ishal hapları kullanmalarına rağmen bir türlü iyileşmediklerini daha iyi anlıyorduk.

Önemli bir baskın veya saldırı olmadığı müddetçe, belli bir süre burada konaklayacağımız ve dinleneceğimiz haberi tekrarlandı. Yine itiraz ettik, biz bir an önce Ruslarla karşılaşp onlarla hesaplaşmak istiyorduk. Bu yöndeki tepkimize muhatap olanlar, yöntemin bu şekilde olduğunu ve mücahitlerin daha fazla kayıp vermemek için, ihtiyaç olmadıkça çatışmaya girmediklerini

söylediler. Biz de, arkadaşların ayaklarındaki yaraları ve yorgunluğumuzu göz önünde bulundurarak ses çıkarmadık. Karşılanamayan beklentilerimiz vardı. Sabretmemiz tavsiye edilen bunca bol zamanda ne yapabiliydik. Onlardan, düşmanın olduğu mesafeleri ve yerleşim noktalarını, ayrıca gelebilecekleri alanları öğrenmiştik. Bize belirlenen alanlarda, insanlarla kaynaşmayı, çevreyi tanımayı hedefleyen yürüyüşler yapmaya başlamıştık. Olabildiğince yeşile doymuş kasabanın her tarafını geziyorduk. Az Farsçamızla veya tek tük öğrenmeye başladığımız Peştuca konuşarak iletişim kurduğumuzda, genç neslin bizimle diyaloga hazır olduğunu; buna karşılık yaşlı neslin bizi hiçbir şekilde içlerine sindiremediklerini, garipsediklerini ve her fırsatta bizimle alay ettiklerini görüyorduk.

Bir çayhanede otururken, Tuncer'in her fırsatta Hamido diye takıldığı Bahattin yüksek sesle bizi çağırırdı. Yeni biçilmiş bir afyon tarlasında birkaç küçük çocukla bir arada olduğunu görüp, oraya doğru gittik. Çocukların arasında duran şirin bir çocuk omzundaki kuşuyla oynuyordu. Abdülhamit, biz ulaştıktan sonra: "Bu çocuğun isminin Allah olduğunu biliyor musunuz?" diyince, şaşkınlık içerisinde kaldık. Defalarca ismini sorduk. Bize, babasının sürekli Allah ismini anmak için ona bu ismi taktığını söyleyince, bocaladık kaldık. 'Böyle bir gerekçe ile Allah'ın ismini yalın olarak varlığa vermeyi nasıl bir mantık onaylamış olabilir', diye düşünmeye başladığımız anda Hamido, 'çocuğun, kuşa birkaç kelime öğrettiğini' söyleyince yeniden hayrete düşmüştük. Konuşabilen cinsten olmayan ve serçeye yakın bir cins kuş, onun kafasından, omzuna atlıyor, bazen bizim omzumuzu bile konuyordu. Bildiğimiz birkaç kelimeyle sorgulamamızdan sıkılan çocuk, kuşla ilgilenmemize sevinmişti.

Mücahitlerin sıkılmaması için, bize cemaatle namaz kıldırın sarıklı uzun sakallı Movlana Sayyaf, mücahit komutanının emriyle sabah namazlarından sonra ders vermeye başlamış ve bizim de bu derslere katılmanızın zorunlu olduğunu söylemişti. Katıldığımız ilk günde, mücahitlerden birçoğunun kısa namaz sürelerini, ilmiyal bilgilerini çok az bildiklerini veya hiç bilmedik-

lerini hayretler içerisinde müşahade etmiştik. Ders boyunca birkaç kişiye Fatiha suresini öğretmekle meşgul olunca biz sıkılmış ve bir kenara çekilerek kendi aramızda sohbet etmeye başlamıştık. Elbette, bu tavrımız molların hoşuna gitmemiştir. Öğle vakti, köylülerin getirmiş olduğu koyunlar, kazanlarda pişerken ben de ellerimizle yağların içerisine dalmamak için, çekinerek ağaç kabuklarından 3 adet kaşık yapmış ve yıkadıktan sonra, cebime koymuştum. Birini ben almış, diğer ikisini de yağdan oldukça rahatsız olan ve çoğu zaman bulaşmamak için kuru ekmeğe talim eden Cihat (İlyas Dönmez) ve Fatih'e vermiştim. Özellikle yemek yerken kimsenin görmemesine dikkat etmelerini de tembih etmiştim. Ne var ki yemek yerken bütün çabamıza rağmen yakalanmıştık. Uzak sofralarda oturanlar bile kalkıp yanımıza gelmişler ve hayatlarında ilk defa kaşıkla yemek yiyen birilerini görmüşçesine bizimle alay etmişlerdi.

Biz, bitlenmemek için yağdan kaçınırken, onlar dalga geçiyorlardı bu hassasiyetimizle. Yemekten sonra, küçük bir leğen içerisinde ellere ibriklerle dökülen birkaç damla suyla eller ıslatılıyor ve silkelendikten sonra, yağlı kısımlar ovuşturularak vücutta yaydırılıyordu. Biz bu kültürü, izlemiş olduğumuz siyah beyaz filmlerde, genellikle Araplara ait bir gelenek olarak ve abartılarak anlatılışlarından görmüştük. Aynı durumun, burada abartılı bir şekilde hayata yansıdığını görünce, bu bölgelere sadece İslam'ın şekil olarak geldiğini ve Arap geleneğinin din olarak topluma hâkim olduğunu açıkça görmüştük. Kaşıkla yemek yeme hevesimiz, macera ve arzumuz son bulmuştu artık. Kaçınılmaz olarak onları taklit etmemiz gerektiğini, topluca alay konusu olduktan sonra daha iyi anlamış ve çaresiz, toplu davranış kalıplarına geri dönmek zorunda kalmıştık. Arkadaşlarımız homurdanıyorlardı, ama yapacak bir şey de yoktu. Artık, onların sabah derslerini de, anlamamak pahasına bile olsa dinliyorduk.

Bir müddet geçtikten sonra Movlana Sayyaf, arkasında kıs kıs gülen bir grup mücahitle bizim yanımıza gelip oturmuş ve sohbet etmeye başlamıştı. Özellikle, namaz esnasında Şafii

mezhebinin gereklerini yerine getirişim, onların dikkatini çekmişti. Sorduğu ilk soru “Müslüman mısınız?” şeklinde olmuştu. Buna tepkisel bir cevap vermek, zora sokabilirdi bizi, dolayısıyla “evet!” dedik. Sonra hangi mezhepten olduğumuz sorusu gelmişti ardından. Arkadaşların yüzlerini eksittiklerini görünce, cevaplamak bana düşmüştü. Müslüman ve Şafii olduğumu söyledim. Eminim, Şafii mezhebini ilk defa duyuyordu Movlana. Şafiilerin ayaklarını yıkayıp, yakamadıklarını sormakla ayrıntılara girmeye çalıştı. Ben, bu kadarını beklemiyordum ve bir âlimin en azından dört mezhebi bilmemesinin imkânsız olduğunu düşünüyordum. Soğukkanlı bir şekilde, ‘her zaman ayaklarımızı yıkamadığımızı ve bazen yıkadığımızda ise dizlerimizin üstüne kadar yıkadığınızı’, söyleyince kendince noktayı koymuştu artık. “Görüşürüz!” anlamına gelen bir tebessümle ayrılıp, gitti. Sonradan kendi aralarındaki konuşmalardan, “bunlar Rafızî, kendilerini gizliyorlar” şeklindeki konuşmaları duyunca, bizi sorgulamasının ve değişik yorumlar yapmasının amacını daha iyi anlarış gibiydik artık. Hayatlarında her şeyi taklit referanslı sembollerle ifade eden bir sosyolojinin geleneğinden gelen bir toplumun gerçekleriyle karşı karşıyaydık. Toplumun biçimlenmesinde esin kaynağı olan etkenler arasında, bölgedeki inanç zenginliği ağır basıyordu. İnançların, mezheplerin dışı yansıyan ritüelinin kuşatmışlığı altında, karşıtlıkların bu şekilde dışı vurmuş olduğunu söylemek abartı olmazdı. Kendi sembollerinin kabuğu içerisinde, koruma refleksi gösteren molların garibine giden, tarif edemediği farklı objeler sergilememizi sorgulaması bu sebeptendi. Yabancı olduğu veya algılamada zorluk çektiği bir ritüele gösterilen tepki karşısındaki ezikliği, ‘sadece kendim olmak, aynileşme veya tek tipleşme mantığına karşı gelinmesi gerektiğine’ inanmanın neticesine çok da yabancı değildim.

Dört

Himalayaların en uygun noktasından buzulları aşarak, zorlu bir yürüyüşle geldiğimiz eski derebeyi konağında, günler artık sıkıcı bir hale gelmeye başlamıştı. Hamido, bizimle istişare ederek en azından yaşı uygun çocuklara eğitim verme fikrini öne sürdüğü günden beri, çocukları hayret ve alaylı bakışlar arasında tozlar içerisinde yuvarlamaya, süründürmeye, koşturmayla çalıştırarak kendimize bir uğraş alanı oluşturmuştuk. Birkaç gün içerisinde kalabalık gruptan sadece beş eğitim öğrencisi kalmıştı, onlar da işin gırgırındaydılar. Buna rağmen Abdulhamit, yılgınlık göstermedi ve başkalarını da teşvik etmek için eğitime devam etti.

Öğleye kadar devam eden eğitimin ardından bahçede oturup, az topraklı gor şekerlerle çay içiyorduk, ancak bu dinlenmenin, bize daha önceki beklemler gibi sıkıntılı saatlere dönüştüğünün belirtileri artık ortaya çıkıyordu. Arkadaşların sıkılmaması için dere boyunca düzenlediğimiz geziler de artık tat vermeye başlamıştı. Mücahitlerin kontrolünde olan küçük dağlara da tırmanıyorduk, ancak arkadaşların ishal durumlarının devam ediyor olması ve buna toprak havuzlarda dinlendirilen kırmızı suyun içerisinde yüzen küçük kurtçuklarla dolu suyu içmeye mahkûm olmamız eklenince, sinir bozucu bir hal alıyordu.

Bütün kasaba bu suyu içiyordu. Ruslar, işgal döneminde kuyuları ve su şebeke sistemini imha ederek, sosyal yaşantıyı bitirmek istemiş. Afganlılar, çaresizlikten çare üretmişti bu şeklide. Kontrol altındaki tepelerde, küçük ölçekli dağlarda yaptığımız gezintilerde mavzerlerimiz bize artık yük olmaya başladığından, ısrarla değiştirilmesini istiyorduk, ancak her defasında bahaneler ileri sürülerek bu isteklerimiz ya erteleniyor ya da bir şekilde görmezden geliniyordu. Yine böyle bir günde ortamdan

uzaklaşmak ve kendi başımıza kalmak için, uzaklara doğru bir yürüyüş yapmıştık. Uzun bir yürüyüşten sonra, açlık ve yorgunlukla kendimizi Soğrut suyunun dinlendirilmeye bırakıldığı bir toprak havuzun başında bulmuştuk. Dikkatli bir şekilde bezle süzerek içtiğimiz suyun ardından açlığımız da artmıştı. Bu arada ben de bulunduğumuz çevrede, boyu selvi gibi uzamış söğüt ağaçlarına dolanmış üzüm ağaçları görmüştüm.

Onlar, dinlenme halinde muhabbet ederken ben ağaca tırmanarak çok yüksekte toplu halde olan siyah/beyaz üzüm salkımlarına ulaşmaya çalışıyordum. Fatih, Cihat, Hüseyin, Mustafa, Abdullah ve Abdulhamit, oturdukları yerde sohbete dalınmış ve gelmesini beklediğimiz Abdulhamit Turgut'un geciktiğini konuşuyorlardı. Bir yandan ağaca tırmanırken, bir yandan da konuşulanları dinliyordum. Tam yaklaşmış ve elimi uzatmıştım ki orada büyük bir arı ordusunun üzüm yaprakları ve salkımların içerisinde gizli olduğunu fark ettim. İlk salkımı koparmaya çalışmamla birlikte, büyük bir gürültü koptu. Oraya kadar çıkmışken, geri dönmeyi bir türlü kabullenemedim ve ne pahasına olursa olsun güneşin önünde kavrulmuş olan üzüm salkımlarını toplamaya başladım. Hepsi bir anda topluca bana hücum etmişler ve her yanımda sarı arılarla dolmuştu. Arıların yoğun saldırısına uğramış ve her tarafımı ısırıklarından şiddetli bir baş ağrısı ile yaşadığım bu şokun ilk belirtilerini daha hızlı bir şekilde hissetmeye başlamıştım. Yüzüm hızla şişmeye ve morarmaya başlamıştı, buna rağmen geniş Afgan gömleğimin içini üzüm doldurmaktan geri durmamıştım. Gömleğimin içi de arı doluydu, her ısırıklarında acıyla komik şekilde bir sağa bir sola sallanıyordum.

Gömleğimin içini doldurup, ağacın üzerinde olgunlaşarak dünyanın en güzel üzümü haline gelen salkımları doyasıya yedikten sonra aşağıya inmiştim. Yüzüm acayip bir hal almıştı ve ben o kadar arının ısırması durumunda bunun aslında ölüme bile yol açabileceğini bilmiyordum. Aşağıya inince gömleğimi açtım ve üzümleri çimlerin üzerine boşalttım, onlarca arı gömleğimin içinden uçtu. O halime rağmen, gülmekten kendimi

alıkoymadım. Arkadaşları fazla üzmemek için yüzümü toprak havuzda yıkadım ve onlar da getirdiğim üzümleri yemeye başladılar. Başımdaki şiddetli ağrıyla birlikte sol gözüm tamamen kapanmıştı. Ben acı içinde kıvrılırken arkadaşlar bana bakıp gülüyorlardı. O halimle biraz da Afganlılardan gizlenerek yola koyulmuştuk. Merkeze doğru yaklaştığımızda, çocuklar o yakınlardaki mücahitlere haber vermişlerdi bile. Kısa bir süre sonra, önlerinde kalın sarıklı Movlana Seyyaf'ın olduğu kalabalık bir gurup bizi karşıladı. Bir kısmı kıs kıs gülerken, Movlana bana çareler aramaya çalışıyordu. İlk önce birinin tavsiyesi üzerine çamur yapıp yüzüme sürdü, sonra başka biri çamurun, gözzenekleri tıkadığını söyleyince yüzümü yıkayıp kuruladı. Parmaklarına tükürerek moraran kısımlara sürüyordu. Öfkeden patlamak üzereydim. Bununla yetinmeyip, başımı yandan iki eliyle kavrayarak tükürüklü elini sürmesini engellediğim gözümün en çok ağrıyan kısmına tükürüvermişti.

İşte o dakikadan sonra kıyamet koptu. Onu var gücümle ittim ve Türkçe 'Allah belanı vermesin!' dedim. Cümleyi anlamasa bile öfkelendiğimi anlamıştı ve "*Niye rahatsız oluyorsun, Müslüman'ın tükürüğü Müslüman'a şifadır. Peygamberin böyle yaptığını bilmiyor musun?*" şeklinde konuşarak, yaptığını makul ve normal bir şeymiş gibi göstermeye çalışmıştı. Dayanamadım, az Farsçamla "*şıma ki, peygamber nistiy!*" (Sen peygamber değilsin ki!) dedim. Sessiz bir şekilde yanımdan ayrılıp gitmiş ve ben de ağrılarımın baş başa kalmıştım. Yüzüm sağalıncaya kadar Afganlıların maskarası haline gelmiştim. Aslında onların mutluluğunu görünce ben de acıyla karışık tebessüm ediyordum.

Sakal, sarık, takke, elle yemek, taşla temizlenme ve benzeri konularda, ruh, derinlik, anlam ve bilgiyi bir kenara bırakıp sadece işin şekilcilik yönünü gelenekleştiren Afganlılar, kabuğun içini boşaltarak tamamen ruhsuzlaştırmışlardı. Onların misafirleri olarak, çevremize uyum sağlamak ve dengeli bir görünüm sergilemeye gayret ettikçe, inanmadan yaptığımız her davranış bizi onların bakışlarına yakalanmaktan kurtarmıyordu. Geçici

olarak da olsa, onlara benzemek için gereksinim duyduğumuz değişiklikler, daha ilk baştan şekillenen zan ve önyargıdan dolayı onara çok da inandırıcı gelmiyordu. Onlara kadar geleneksel bir şekilde uzanan bilgi, bellek, öğrenme, algı ve sosyal aynileşme, kendilerinin dışındaki her şeye kuşkuyla bakmalarını, doğru bildikleri geleneğin içerisinde boğulmalarını da kaçınılmaz kılıyordu. Onların inançlarını, geleneklerini, sosyal algılarını sorgulama makamında değildik de, bizi soyutlamaktan, dalga geçmekten, küçümsemekten vazgeçseler sorun bitecekti.

Akletme, işin hikmetini araştırma gibi bir endişeleri yoktu. Durum böyle olunca da hemen hemen bütün alanlarda çatışmaya başlamıştık. Gelenekleri konusunda itiraz edemiyorduk; zira onlar, bunların tamamen ilahi mesaja, sünnete dayandığını savunuyor ve bunları ifa ederken Allah'ın değişmez hükmü gibi görüyorlardı. Dua etmeleri bile şekliydi, dua eder gibi ellerini açıyor ve herhangi bir şey demeden yüzlerine sürüyorlardı. ▪

Abdulgaffar, yakın bir zamanda sopa olarak taşıdığımız maverlerin, keleşinkoflarla değiştirileceğini söyledi. İlk defa inanmadık, ancak gerçekten birkaç gün sonra başka bir komutanın yanına gitmiş ve birkaç günlük misafirlikten sonra silahlarımızı değiştirmiştik. Okumuş, kültürlü bir komutandı Zahid Seyaf. Alçakgönüllü ve sosyal yanı güçlü olan bu komutan halk tarafından da seviliyordu. Onun yanında kalmayı çok istiyorduk, ancak o yanından gelmiş olduğumuz Miracettin'i kırmak istemediğini belirtti. Birkaç gün devam eden misafirliğimiz esnasında, Seyyid Kutub'u, Şeriatı'yi okuduğunu ve İran İslam İnkılâbı'ndan etkilendiğini, İmam Humeyni'ye hayran olduğunu anlatmış ve bu konuşmaların bir mükâfatıymış gibi bize sabahleyin birlikte bir yere gitme teklifinde bulunmuştu. Biz, ciddi bir operasyona gideceğimizi düşünerek onaylamış ve her birimiz sabahın bir an önce gelmesini bekleyerek sıkıntılı bir gece geçirmiştik.

Sabah olunca operasyon düzeniyle tek sıra halinde ilerliyorduk. Yol boyunca, dikkatli olmamız gerektiği ve girdiğimiz bölgenin

tamamen Rusların elinde olduğu söylenmişti. Öncülerin kontrolünde, ağaçları gür olan bir alana gelmiştik. Dikkatli bir şekilde ilerleyerek yüksek duvarlarla çevrili bir alana kadar gelmiş ve içeri girdiğimizde uzun zamandır hasretini çektiğimiz beyaz suyla dolu havuzu görünce hayretler içinde kalmıştık. Kırmızı olmayan, saf su karşınızda duruyordu. Sevincimiz, operasyona hazırlanan duygularımızı, düşüncelerimizi güçlü bir şekilde izole etti. Tarihi bir mabet görünümünde olan bu havuz Hindu-lara aitmiş, bu yüzden uluslararası anlaşmalar doğrultusunda, yıkılması önlenmişti. Hindularca kutsal kabul edilen bu alan, Sovyet askerlerinin denetiminde olan bölgedeymiş. Bizim kalabalık bir grup halinde geldiğimiz kendilerine haber verilmiş veya görmüş olduklarından, çevrede onlardan hiç eser yoktu. Kale türü duran karakollarına sığınmışlardı. Gün boyu burada kalacağımız, kaynaktan su içmenin ve havuzda nöbetleşe yüzmenin serbest olduğu söylenince, biz hiç sıramızı da beklemeden uzun paçalı şortlarımızla havuza girmiştik ve rahatsızlık hissedinceye kadar, gelen temiz kaynaktan su içmiştik. Öğle vakti yakın bir mescide gidip namazımızı kıldıktan sonra, halkın getirdiği patlıcan ve bamyadan oluşan yemeği yemiş ve yeniden havuzumuza dönmüştük.

Dinlenme ve bir iki küçük operasyonun dışında bütün günümüz, mücahitlerle geçiyordu. Onların savaş hikâyelerini ve savaşın başında tecrübesizlikten dolayı fazlasıyla zayıflıklarını dinliyorduk. İşgalin ilk günlerinde Sovyetler, dağı taşı bombalıyor ve dünya savaşından kalan bombaların büyük oranda patlamadığı söyleniyordu. Mücahitler, ilk sıralar içindeki patlayıcıyı çıkarmak için ortasından kesmeye çalışırken, diğer mücahitlerin de büyük bir merakla olayı izlediğini ve demirin ısınmasıyla kıvılcım alan patlayıcılardan onlarca mücahidin/insanın ölümüne yol açtıklarını, hayıflanarak anlatıyorlardı. Biz bunu şimdi nasıl becerebildiklerini sorunca, bunca zayıftan sonra kesme işini sadece bir kişinin uzak bir alanda yaptığını ve demirin soğutulması için sürekli su kullandıklarını anlettince, olayın vahametini ve neler olduğunu hayal edebiliyor-

duk. Onların anlattıklarına göre, en büyük zayıfatı böylesine cehaletten ve mücahitlerin birbirlerini imha etmeye çalışması neticesinde verdiklerini anlıyorduk.

Afganistan'da karşılaştığımız ilklerden biri de, mücahitlerin kendi aralarındaki, basit bahanelerle çatışmalarıydı. Cemiyetler, hizipler birbirleriyle savaştıkları zaman tamamen merhametsizleşiyor ve son kurşuna kadar karşı tarafı imha etmeye çalışıyorlardı. Rus tanklarına, "roketsiz kalırız!" düşüncesiyle atmadıkları roketleri, bitinceye kadar birbirlerini imha etmekte kullanmalarına "aşiret mantığı" şeklinde bir yorum getirmekten başka anlam bulamıyoruz. Bir köyde karşı gruplara yaptıkları bir baskın neticesinde iki taraftan onlarca insan ölmüş, ancak köyde bulunan mücahitler baskın düzenleyenler tarafından muhasara altında tutulmuş ve köyde bulunanlarla birlikte tamamen imha edilmişlerdi. Bununla da kalmayıp, cesetlerin oradan alınmaması için günlerce mevzide kalmışlar ve cesetlerin kokuları kendilerini tamamen rahatsız edinceye kadar da oradan ayrılmamışlardı. Mücahit grupların böylesine merhametsiz olduklarına onlarca örnek veriyorlardı.

Mücahitlerin, aşiret mantığıyla birbirlerini imha etmeleri ile ilgili en dramatik olayı Abdulhak Maruf anlatmıştı. Ramazan ayında mücahitler, Lağman bölgesinde iftar etmek için bir büyük mescitte toplanmışlar. Kasaba halkı kendi aralarında hazırladıkları yemekleri sofralara dizmiş; ezan okunduktan sonra namaz kılınmış ve topluca sofralara oturmuşlardı. Bölge, güvenilir olduğu için nöbetçi koymaya bile ihtiyaç duymamışlar. Bütün mücahitlerin sofraya oturmasıyla birlikte ateş başlamış ve kırılan camlardan içeriye onlarca el bombası atılmış. Bununla yetinmemiş, içeri girmişler ve tek bir canlı kalmayınca kadar hepsine kıymışlar. Cemiyet-i İslami, Hizb-i İslami mücahitlerine, Hizb-i İslami de bunun benzerini, en acımasız yöntemlerle Cemiyet-i İslami'ye yapıyor. Bütün gruplar arasında böylesine yüzlerce olay yaşanmıştı. Kardeş kavgasında, tamamen aşiret/kabile öfkesi, mantığı ve yöntemi hâkimdi.

Ruslara karşı aynı hıncı ve kını taşıyorlardı. Hatta belli bir dönem sonra varlıkları onların varlıklarıyla güçlenir hale gelmişti. Garip bir denklem vardı. Dışarıdan gelen yardımlara ek olarak, Afgan halkından alınan vergilere bir de Ruslara sattıkları uyuşturucu eklenmişti. Olayın farkında olan Sovyet hükümeti cephelere para hareketini kontrol etmeye başladığında da Ruslar silah, mermi ve teçhizat vererek uyuşturucu almaya başlamıştı. Mücahitler, "Ruslar uyuşturucu almadan, bu korku ve dehşetin anaforunda kendilerini yok olmaktan kurtaramazlar ve hayatta kalmak için daha fazla direnemezler!" diyorlardı. Alışveriş, köylüler aracılığıyla yapılıyordu. İyi müşteri olanlar, belli bir süre sonra bölgede anlaşmalı hareket etme önerisi bile sunuyorlardı. Mücahitler bu bölgede faaliyet halindeyken onlar görmezlikten gelecek, onlar da bir yerden bir yere nakledilirken kendilerine karışılmayacaktı. Anlaşmanın olduğu bölgelerde savaş, düşük yoğunlukta devam ediyordu. Ve hatta, olay sadece taciz ateşlerinden ibaret hale geliyordu.

Ramazana birkaç gün kalmıştı, son günlerin keyfini çıkartmak maksadıyla dere kenarındaki ağaçların arasında dolaşmak ve ardından elbiselerimizi Soğrut suyunda yıkayıp, kuruladıktan sonra geri dönmeyi planlıyorduk. Yeşillikler, çevresi şeker kamışlarıyla, mısır tarlalarıyla yüksek duvarlar halinde kaplı olan patika yollardan aşağıya doğru inerken, karşıdan başka hizipten kalabalık bir grubun yukarı doğru çıktıklarını gördük. Ben ve Cihat tanıdığımız bu grubu selamlamak ve onlarla kucaklaşmak için önde aşağıya doğru gidiyorduk. Tam yaklaşıp selam verdiğimiz sırada, namluya mermilerini sürerek, ellerimizi havaya kaldırmamızı ve teslim olmamızı istediler. Fatih, geriden geliyordu, onların taşların arkasına mevzilenip, bizi çember içerisine aldıklarını görmesi üzerine o da mermiyi namluya sürerek bir taşın arkasında mevzi tutmaya başlamıştı.

Afganlıların anlattıklarını artık sadece hissetmiyorduk, yaşıyorduk ve onların hayatı algılama biçimlerinin bir parçası da olmuştuk. Aşiret mantığının, inancın/İslami ahlâkının, duygularının önüne geçmesini, gerçek alanda canlı olarak yaşıyorduk.

Öfkenin biçimlendirdiği kafanın, neticeyi göremeyecek kadar virüslü ve hastalıklı olmasının trajikomik sonuçlarına şahit oluyorduk. Birkaç defa selamlaşıp, kucaklaşma ve hal hatır sormanın dışında hiçbir diyalogumuz olmayan, gerçeğimize aldırmadan, hayallerimizi katletmeyi hedefleyen başka bir grubun silahlı milislerinin muhasarası altındaydık. Daha düne kadar birlikte olduğumuz, aynı saflarda namaz kıldığımız, birlikte avuçlarımızı açarak ortak dualarla Allah'a yakardığımız bu insanların, şu anda bize reva gördükleri zillet, basit bir öfkeyle izah edilecek gibi değildi. Bu kadar kini, öfkeyi, akıl donukluğunu sırtlarında taşıyarak kendilerini bu felakete esir kılanların, bizi de bu ilkeliklerine ortak etmeye çalışmaları af edilir cinsten değildi. Hayal edemeyeceğimiz trajikomik bir öfke seli/girdabı, bizi öfkenin çarkları arasında öğütmek üzere üzerimize doğru geliyordu. Yabancı olduğumuzu bildikleri halde, kızgınlık, muhakeme yeteneksizliği, duygulardaki mübalağa seviyesindeki karakterle öfkelerinin ilkeliliklerinde, cahilliklerinde bizi cezalandırmayı düşünüyorlardı. Bununla ilgili derin analizler yapmaya da gerek yoktu, çünkü bütün bunları canlı bir şekilde yaşıyor ve soğukkanlılıktan kopmamız durumunda kaçınılmaz sonucu tahmin edebiliyorduk.

Beş

Yaşadıklarını daha sonra yazanlar, belli değer, olgu ve bilinçaltı-
larındaki kalınlardan, psikolojilerinin rehberliğinde kurgu ya-
parlar ve satır aralarına, okuyanlara vermek istediklerini de
serpiştirmeye çalışırlar. Yazılanlar, anı birebir yansıtmadığı-
ndan, kalplerinin yerine beyinleri hareket güzergâhında yol gös-
tericidir. Yaşadıklarını, hayal ettiklerini ve hayatın canlılığını
kelimelerle ifade etmeye çalışırken, elbette yaşadığı acı tecrübe-
nin etkisinden veya uğradıkları hayal kırıklıklarından veya
gördükleri yanlışlıklardan, yürek kırıklıklarından, kendilerini
uzak tutup adaletle hareket etmeleri kimi zaman zorlaşabilir.
Adaletle hareket etmesinin tek garantisi vicdandır. Korkuları-
mız, beklentilerimiz, hayata dair yargılarımız, adaletten ayrıl-
mamızı önerdiğinde buna sadece vicdanımız engel olabilir.
Okuyucu da aynı durumdadır, bir yazar konusunda önyargı
sahibiye söylenen her sözün kendi düşündüğüne benzemesi
gerektiğine inanır, eğer bundan farklıysa araştırmaya, anlama-
ya, ne maksatla yazıldığına bakmadan hükmünü verir. Eğer
vicdanı, önyargılarının vesayeti altında değilse yaşanmışlıkların
masaya yatırılmasının kaçınılmaz olarak yeni bir ufuklar açaca-
ğından kuşku yok.

İran'daki hayal kırıklığımızdan sonra geldiğimiz Afganistan'a
dair büyük ümitlerimiz, ideallerimiz ve bunun da ötesinde tü-
kenmez bir kaynaktan beslenen hayallerimiz vardı. Daha ba-
şından beri yabancılık çektiğimiz çelişkiler, yalanlar, oyalama-
lar ve yaşadığımız gerçekler saf bir kalple beslediğimiz idealle-
rimizi yerle bir etmişti. Afganlı mücahit gruplarının birbirlerini
katletmelerine dair rivayetlere inanmazken veya bunu "Afgan
abartısı" olarak değerlendirirken, bugün aynı mantığın muhasa-
rası altındaydık ve silahlarımızı bırakıp teslim olmamamız du-
rumunda, bizi rahatlıkla vurabileceklerini tahmin edebiliyor-

duk. Daha önce anlatılanları hissetmiyor, bizzat canlı bir şekilde yaşıyorduk. Ellerimizde silahlarımızla, selam vermeye gittiğimiz mücahitler tarafından muhasara altına alınmış ve Fatih (Köksal)'ın dışında hiç birimizin mevzi almasına bile fırsat kalmadan, onlarla tartışmaya ve 'Afganistan'a sadece Sovyet işgalcilere karşı savaşmak üzere uzak ülkelerden geldiğimizi ve onlarla hiçbir husumet ve işimizin olmadığı'nu anlatmaya başlamıştık. Onlar anlamıyorlardı. "Sizin bağlı olduğunuz hiziple bizim aramızda düşmanlık var ve yabancı olmasaydınız, çoktan sizi vurmuştuk! Ancak silahlarınızı ve teçhizatınızı bırakırsanız, size dokunmayız!" diyorlardı.

Kavga-gürültü ederek, mavzerleri verip zorlukla alabildiğimiz silahlarımızı onlara teslim etmemiz, hatta öldürülme pahasına bile olsa imkânsızdı. Kararlılığımıza, Fatih'in mevzilenmiş bir haldeki haykırımları ve kararlığı da eklenince, onlardan bir-iki kişi aralarında konuşarak sessiz bir şekilde geldikleri yoldan, askeri bir manevrayla geri döndüler. Gürültülerden ve bağrışmalardan, bizim hizbe haber ulaşmış ve silahlarımızı alma niyetinde olanlar gittikten sonra kalabalık bir şekilde yardımımıza koşmuşlardı. Kanter içerisindeki mücahitlerin, bizi muhasara edenlerin arkasından gitmemeleri için zor ikna edebildik. Eğer onlar gitmeden önce gelselerdi, kesinlikle çatışmanın önünü alamazdık. Çünkü aşiret mantığının, kabileci zihniyetin İslam düşüncesi olarak kesin inanç şeklinde yer ettiği bu insanların, yaptıklarının İslami olmadığını izah edebilecek bir dil bulamıyorduk. Zihinlerine ve kabul dünyalarına ulaşmak imkânsız denecek kadar zordu o ortam ve koşullarda. İşte bu da onların Müslüman'ca düşünmelerinin önünü kesiyordu. Sadece karşılıklı konuşmaları bile büyük bir çatışmanın ateşini tutuşturmaya yeter bir sebepti.

Böyle bir olaya karışmış olmaktan dolayı biz, utanç duyarken, karargâhta kahramanlar gibi karşılandık. Mücahitlerin kendi aralarında çatışmalarının ancak düşmanın işine yarayacağını, güç kaybına sebep olacağını, düşmanın büyük masraflarla buna benzer komplolar hazırlamasının kaçınılmaz olduğunu ve İslam'ın hiçbir şekilde böyle bir olaya sıcak bakmadığını anlat-

mamızın hiçbir yararı olmadı. Komutanlar, bunun karşılıksız kalmaması, hesap sorulması gerektiğini söyledi. Aynı akşam, hazırlıklı bir şekilde onların kaldığı eski derebeyi kalesini muhasara ettik ve teslim olmamaları durumunda onların toptan imha edileceği söylendi. Olaydan haberdar olan başka gruplar seri bir şekilde aracılık yapmaya başladılar ve çatışmanın çıkmaması için ellerinden geleni yaptılar. Her iki tarafın da araçlara rest çekmemesi ve en azından çatışmayı başlatan ilk taraf olmama yönünde hassasiyet göstermesi, telafisi imkânsız bir çatışmayı engelledi.

Ertesi gün Ramazandı ve biz, güneş tamamen ortalığı ısıtınca kadar mevzilerimizde durduk. Güneş, geceleyin üzerinde yuduğumuz ve kemiklerimizin kimyasını değiştiren nemli çimenleri ısıtmaya başladığında, araçların görüşme trafiği de hızlandı. Karşı taraf özür diledi ve bunun üzerine muhasarayı kaldırıp karargâhımıza döndük. Aç, uykusuz ve bitkin bir halde gece boyunca olanların anlamını kavramaya çalışıyorduk. Akşam iftardan sonra, bizi muhasara eden grubun barış için geleceği haber verildi. Uzun kuyruklar halinde geldiler ve bildik selamlama ve kucaklaşma faslı başladı. Bizi muhasara edenler, en öndeydiler; onları görünce kucaklaşmamak için saftan çıktık ve sadece protesto amaçlı onların gözlerine bakarak olayı izledik. Tepkimizi ve protestomuzu anladıklarını, kızaran çehrelerine yansıtmaya engel olamadılar. Zorlama barış merasimi bitmeden, onlarla bir araya gelmemek için dışarı çıktık.

O bölgede olduğumuz müddetçe de onları gördüğümüz zaman yolumuzu değiştirdik ve bunu yaparken kesinlikle hatalarını anlamalarını istemekten başka bir kastımız da yoktu. Ruslara karşı savaşmak üzere geldiğimiz ülkede, hiçbir ilgimiz olmamakla birlikte 'mücahitlerin birbirlerini öldürmelerine sebep olabilecek' bir gelişmenin içerisinde olma düşüncesi bile bizi rahatsız etmeye yetiyordu.

İki gün sonra Abdulgaffar, kendi doğum yeri de olan Lağman'a hareket edeceğimizi söyledi. Bir şehirden başka bir şehre gidecektik. Sabahın erken saatlerinde hareket etmek üzereyken,

Sovyet uçakları alçaktan uçmaya başlamıştı. Komutan, karargâhın hızlı bir şekilde boşaltılmasını ve mücahitlerin daha önceden belirlenen sığınaklara girmesini emretti. Bir iki arkadaşla sessiz bir şekilde onların yanından ayrıldık ve bütün alanı rahat bir şekilde görebileceğimiz yüksekçe bir yerdeki ağaçlıkların arasında beklemeye başladık. Daha önce gelen uçaklar keşif için gelmişti. Aradan kısa bir süre geçmeden savaş uçakları her tarafı bombalamaya başladı. Roketleri ve kurşunları bittikten sonra bu kez kara savaş helikopterleri bir anda gökyüzünü kaplamaya başlamıştı. Bombardıman alanına yaklaştıklarında ise her tarafı taramaya ve roket atarlarını fırlatmaya başladılar, bir anda toz bulutları her tarafı çepeçevre sarmıştı. Kulak zarlarımızın patlama sınırına kadar geldiği bu zamanda, toz-duman içinde vurulan yerleri az çok görebiliyorduk.

Bombardıman alanında, tavuklardan veya diğer evcil hayvanlardan başka hiçbir canlı yoktu. İnsanlar bu duruma yabancı olmadıkları için, toprak alanlarda, tepelerde yaptıkları tünel şeklindeki sığınaklara girmişlerdi. Bir saatten fazla süren bombardımanın ardından, geriye kalan sadece büyük bir toz bulutuydu. Uçakların bir daha gelmeyeceği ihtimali üzerine, insanlar yerlerinden çıkmaya ve neticeyi görmeye yönelmişlerdi. Kesif toza rağmen biz de aşağılara doğru hızla indik. Bombalar neticesinde birkaç tuğla ev yerle bir edilmişti. Toz-duman dağıldıkça, tavuk, kedi ve diğer evcil hayvanlarının dışında bir can kaybı olmadığı ancak, yerleşim alanlarının büyük zarar gördüğü anlaşıldı. Afganlılar bunu umursamıyorlardı, çünkü bombardıman ve acı, onların hayatının bir parçası haline gelmişti.

Geçmiş olsun ve duadan sonra, Lağman'a doğru harekete geçtik. Tek sıra halinde yürüyorduk. Mesafeyi sormamayı daha önceki tecrübelerimizden öğrenmiştik. Sormamız durumunda "aha şu tepenin arkası" diyeceklerini ve o tepenin arkasının da hiçbir şekilde ulaşılır bir yer olmayacağını artık kavramıştık. Yol boyunca birkaç kez keşfe çıkan helikopterlerle karşılaştık ve her defasında ya taşların altına saklanmayı veya petumuzun altında hareketsiz bir şekilde gizlenmeyi bir askeri komut ve yaşamak için zorunlu bir refleks olarak yeterince kavramıştık.

Yol boyunca, Afganistan cihadında efsaneleşen Şah Mesut ve benzeri komutanların kahramanlıklarını imrenerek dinledik. Akşama yakın bir zamanda gerçekten de son tepeye ulaşmıştık ve hemen arkasında sürekli çatışmaların yaşandığı Kabil'e giden büyük bir asfalt yol vardı. Devamlı ve ciddi olarak korunduğundan, çok dikkat etmemiz gerektiği ve gerekli güvenlik önlemleri alındıktan sonra yolun sürünerek veya yuvarlanarak geçilmesi gerektiği söylenmişti. Gözle görülecek kadar yakın tepelerde, sayısızca Sovyet tankları, gözetleme kuleleri, mevziler görünüyordu. Bizi gördüklerine ihtimal vermiyorduk, ancak bulunduğumuz alan düzenli bir şekilde topraklarla, tank mermileriyle ateş altındaydı.

Bahattin, bana yolu kontrollü bir şekilde geçmemiz maksadıyla, benim arkadaşları daha fazla denetlemem hassasiyetiyle seslendirince, arkadaşların panik yapmaması ve endişelenmemesi için, olayı önemsemediğimi gösterme edasıyla geçiştirmeye çalıştım. Afganlı arkadaşlarımız da daha fazla askeri kurallara uyulmasını istiyorlardı, zira taciz ateşleri daha fazla artmıştı. Bununla birlikte, sağlı sollu nöbetçiler yerleştirerek her birinin düzenli bir şekilde yolun karşısına geçmelerini ve orada nizami bir şekilde mevzilenmelerini de sağladım. Afganlılara her defasında itiraz etmemizi veya basite almamızı "mücahitlerin askeri disiplinini bozmakla" yorumlamamaları için, söylenenleri yaptık. Belli bir noktadan sonra asfalta kadar sürünerek gidiyor yol kenarında mevzilenen nöbetçilerimizin desteğiyle, asfaltın kenarına kadar ilerliyor, oraya vardıktan sonra da yuvarlanarak öbür tarafa geçiyor ve ağaçların içine kadar sürünüp, mevzileniyorduk.

Ağaçlık bölgeyi geçtikten sonra, Kabil yakınlarındaki bir baraja akan akıntısı şiddetli olan bir nehré vardık. Karşıya geçmek üzere Afganlıların "jale" dediği manda derisinden yaptıkları şişirilmiş tulum şeklindeki salları bizi bekliyordu. Grup, ağaçların, sazlıkların arasında tutuldu ve sırası gelen hızlı bir şekilde sallara bindikten sonra, silahlar da kamufle edilerek karşıya geçildi. Geçme esnasında üzerimizden geçen Sovyet helikopterlerini görünce, her birimiz bir damla su gibi kayıplara karıştık.

Kimimiz sazların arasında, kimimiz ağaçlıkların ve kimimiz de yüksek otların arasında petusunu üstüne örterek kamufle oldu. Zorunlu olmadığı müddetçe çatışmaya girmemeye dikkat eden Rusların, bizi görmemiş olabileceklerine ihtimal vermiyordum. Kaişya geçmeyi bekleyecek sabrım kalmamıştı. Silah ve teçhizatıru bir arkadaşa teslim ederek, mücahitlerin itirazlarını da dinlemeden nehrin içerisine attım kendimi. Akıntı çok fazlaydı ve beni şiddetle sürüklüyordu. Geniş nehri, başlangıç noktasından neredeyse 1-2 km uzaklıkta yüzerek karşıya ulaşmaya çalışıyordum. Bu arada arkamdan sesler duymaya başladım. Arkadaşımız Hüseyin (Oktay Çavuşoğlu) benim arkamdan nehre atlamıştı. Ancak akıntı onu aşağı doğru sürükledikçe, o da akıntıya doğru yüzmeye çalışmış ve akıntı her defasında onu suya batırdıkça o da panik yapıp, kalan gücüyle imdat istemeye başlamıştı. Yorgunluktan nefesim çıkmaz haldeydim. Buna rağmen panik yapmaması için bağırdım ve bir an önce sudan çıkıp ona doğru koşmaya ve bir yandan da kendisini akıntıya bırakması ve her defasında kendisini bana doğru biraz da olsa çekmesini söyledim. O da panik halinden kurtulmuş ve suyun akışına göre kendisini kenara doğru çekmeye başlamıştı. Nitekim o da bir şekilde sudan çıktıktan sonra, artık kimse bizim ardımızdan kendisini suya bırakmamıştı.

Lağman'a, önceden geleceğimiz haber verildiğinden, iftar için bölgenin zenginlerinden birinin evinin damında misafir olduk. Ev deyince, sıradan evler anlaşılsın. Nerdeyse bir futbol sahası kadar geniş bir alan, toprak evler birbirine yapışık halde inşa edilmişti. Turki misafirler için mahalle seferber olmuştu. Aslında, bizim varlığımızın mücahitlere moral ve kimi zaman da ciddi imkânlar sağladığı inkâr edilemez bir gerçektir. O gün iftarda, uzun zamandan beri hasret kaldığımız beyaz suyu da doya doya içecektik. Yemekten çok suyu bekler olmuştuk.

Kaldığımız sürece her akşam bir mahalleye misafir oluyorduk ve insanlar ellerindeki bütün imkânlarıru bize sunmaktan zevk alıyorlardı. Bu halimizden memnun değildik, ancak bütün ısrarlarımıza rağmen mücahitlerin sabırla sürdürdükleri bu yöntemlerini, davet ritüellerini bozmayacaklarıru anlamıştık. Kaçı-

nılmaz olarak onların istekleri doğrultusunda kendimizi onların akıntısına bıraktık. Buralarda bir müddet kaldıktan sonra yeniden Celalabad yoluna koyulduk ve oradan da sarp dağların eteklerindeki bir köye misafir olduk. Köyde mücahitlerin önemli bir karargâhı yer almaktaydı. Afganistan Hizbi İslami hareketinin silah ve maddi hareketi buradan sağlanıyordu ve dolayısıyla burada yaşayanlar diğer bölgelerdeki insanlar gibi sıkıntı çekmiyorlardı.

Köylüye muhtaç olmadan, büyük çınarların altına gizlenmiş karargâhta, her tarafından buz gibi sular akan çimenlerde Ramazan ayının bitimine kadar kalmamıza karar verilmişti. Akşama kadar, ağaçların arasında dolaşılıyor, buz gibi suların başında tenekelerde su ısıtarak banyo yapıyor ve elbiselerimizi yıkıyorduk. Geldiğimizden beri ilk kez elbiselerimiz bu derece temizdi. Karargâha da genellikle okumuş bir kadro yerleştirmişlerdi ve dolayısıyla seçkin insanların arasında olmak bize de moral kaynağı oluyordu.

Bayram sabahı bu bölgedeki bütün mücahitlerin toplu bayramlaşmasından sonra, o günün akşamı asıl merkezimize dönmek üzere harekete geçtik. Soğrut'a vardığımız zaman bütün sıkıntılara ve olumsuzluklara rağmen buraya alıştığımızı ve içimizde ince bir hasretin giderek kendisini gösterdiğini daha iyi anladık. Dost olduğumuz çocukları nerede bulacağımızı iyi biliyorduk. Nişasta ve dağlardan getirilen karla hazırlanan tatlıların satıldığı küçük dükkânların çevresinde bütün tanıdık çocukları bulduk. Hatta kuşu omzundan ayrılmayan Allah ismini taktıkları çocuk da ordaydı. İlginçtir, ne yaptıysak, babasını, onun ismini değiştirmeye ikna edemedik. Tatlılarımızı yedikten sonra, yandaki açık hava çay bahçesine gittik ve giderek alıştığımız gorlarla doyasıya çayımızı içerken yanımıza gelen yerli halkla sohbet ettik.

Cihada, Ruslarla savaşmaya engel olan bütün bahanelerimiz bitmişti. Artık bundan sonrasında her an yeni gelişmeler olabilir diye bekliyorduk.

Altı

Yeşil ağaçlar arasında gizlenmiş kalelerinde, yoğun nöbetçi kuleleriyle hazır bekleyen Sovyet askerlerine karşı savaşmak için durmadan mücahitleri eleştiriyor, sıcak bölgelere yakın olmak için yeni gruplara katılıyorduk. Uzun bir zamana yayılan ve bütün tarafların güçlerini ilk işgal döneminde harcamasının ardından, taraflardan her biri kendi konumunu, bölgesini ve elinde bulundurduğu askeri gücü korumaya yönelmiş ve bundan dolayı da kısa aralıklarla sergilenen güç gösterisinin dışında, çatışmasızlık yolunu tercih etmişlerdi.

Yaz ortasında, ya harmanlarda ya da mescitlerde yatıyorduk. Harmanlar, zehirli böceklerin saman tozundan dolayı yaklaştımadıkları alanlar olduğundan güvenilir yerler olarak tercih ediliyordu. Geceler soğuk geçiyor, Cihat ve Fatih bir türlü buranın havasına suyu uyum gösteremiyorlardı. Önemli bir sorumuz da sigara bulamamalarıydı. Bizimkiler sigara bulamadıklarından ve bundan önemlisi mücahitler tarafından haram olarak algılanan sigarayla görünmemek için "nesvar"a başlamışlardı. Bir ara, sigara bulamadıkları için kullandıkları "nesvar"ın ishali artırdığını söyleyerek; onların işkillenmelerine yol açmıştım. Mehmet Kaya, Mustafa, Abdullah, Hüseyin ve diğer arkadaşlar, nesvardan çok Afganlıların kullandıktan sonra, bir yerlere tükürmeleriyle ilgileniyor ve olaya tiksintiyle bakıyorlardı. Özellikle de evlerde, mescitlerde bunu yapmalarından dolayı, sergi altları yemyeşildi.

Yine belki bir paket sigara bulma ümidiyle gittiğimiz Balabağ çarşısında, 'nesvar'dan başka hiçbir şey bulamamıştık. Üç küçük kardeşin çalıştırdığı açık hava kahvehanesi her bahaneyle uğradığımız yerlerin başındaydı. Onların erdemli duruşları, ikide bir "Türkiye'de cihat başladığı zaman biz de oraya geleceğiz" şeklindeki irfani sözleri karşısında, tuhaf duygular at-

mosferine yuvarlanıyor ve erdemli konuşmaları karşısında hayrete düşüyorduk.

Yine çay içmeye gittiğimiz bir günde, kısa boylu cılız birini yanımıza çağırdılar “bu bölgemizin en büyük mücahidi” diye tuttıkları adam yanımıza gelip oturdu ve bizimle tanıdıkmuşçasına sohbet etmeye başladı. Sohbet esnasında, cebinden bir kese tütün çıkardı ve sigara kâğıdının üzerine biraz tütün koyduktan sonra başka bir cebinden haki renginde ve biraz da tezeğe benzeyen küçük parçaları tütünün içine koymaya başlayınca şaşırdık. Sigarasını sardıktan sonra bize de uzattı ve ardından cebinden o parçacıkları çıkarıp sigarayla birlikte sarabileceğimizi söyledi. Arkadaşlarımın görmemiş olması ihtimali üzerine, biraz da onları uyandırmak için ne olduğunu sordum. Soğukkanlı bir şekilde esrar olduğunu söyledi. “Mücahit, sigara, esrar ve biz!”, şeklinde hayretlerimizi dillendirdik. Haram olduğunu, bir mücahidin bunu içmemesi gerektiğini söyledik. Bunun üzerine kahvehaneyi işleten çocuklar bize izahatı yetiştirdiler.

Bu mücahit Ruslarla savaş esnasında pusuya düşüyor ve bunu kurşun yağmuruna tutuyorlar, düştükten sonra da kurşun yağıdırıyorlar, ölmüyor. Uzun süreli ilkel denilebilecek hastanelerdeki tedaviden sonra kurtuluyor. Ancak bedeninde, hassas bölgelerden çıkaramadıklarından oldukları gibi kalan parçalar devamlı bir şekilde baş ağrısı yapıyor olduğundan birisinin tavsiyesi üzerine esrara başlıyor. Bu tezadı bir türlü tahlil edemiyor, havsalamızda yerleştirebilecek uygun bir yer bulamıyorduz.

Daha sonrasında vücuduna 46 kurşun isabet ettiğini ve ölmediğini söylediklerinde de yine bir Afgan abartısı diye tebessüm edişinizi görünce “*durun, ben size göstereyim siz de sayın!*” demişti. Vücudunda kurşun isabet etmemiş hiçbir yer yok gibiydi. Karnı, kafası, burnu, ayakları, elleri, kurşunların kopardığı parçalar neticesinde yamuk-yumuk duruyordu. Ondan öğrendiğimiz kadarıyla başkaları da esrar kullanıyormuş ve Pakistan’daki alışkanlıklar buraya da taşınmış.

Uyuşturucunun ne kadar tehlikeli ve İslam dininde haram olduğunu uzunca anlattık. Konuşmalarımızı duyanlar da bize taraf gelmişlerdi. Yaşlıların ve çocukların hayranlıkla bakışlarından veya gelip bizi öpmelerinden sıkılıp, vedalaştık ve yeniden Sultanpur'a doğru yola koyulduk. Akşam, Miraceddin ile bir grup mücahidin komutanı Şems arasında uzun bir konuşma geçmiş, Elazığlı Mustafa konuşmalara kulak misafiri olmuş ve sevinçli bir şekilde bize haberi ulaştırmıştı. Operasyona gidecektik. Şems, mücahitlerden bir grubu ayırdı. Bizden kimseyi ayırmadı, hepimiz katılacaktık. Uzun süren itirazlarımızdan böyle bir şeye cesaret de edemezlerdi. Hazırlık olarak, petularımızı belimize sıkıca bağladık ve namlularımıza mermileri sürerek yola koyulduk. Koşarak, adeta uçarak yürüyoruz. Komünistlere karşı savaşmak, bilinçaltında yatan değerlerimizden ayrı değildi. MTTB, Akıncılar kökenli Müslümanlar olarak, yıllarca en büyük gayemiz bu çerçevede komünistlerle mücadele etmek olmuştu. Toplumda İslami bir yapılanma olarak kendimizi tanıtsak bile, pratikte bunu başaramamıştık. Anti-komünist ve ırkı önceleyen kimlikten büyük ölçüde uzaklaşma çabalarına rağmen, Türklükle İslam'ı birbirine kaynaştıran sentezci anlayıştan bir türlü uzaklaşma imkânı bulunamamıştı. Konferanslarda, gösterilerde, mitinglerde "Tek Yol İslam" diye bağırarak MTTB'li gençler olarak, ırkçılığı reddettiğimiz halde, bin yıllık tarihi incelemekten, Türkiye'yi Orta Doğu'nun lideri görme saplantısından, Osmanlı Devleti'ni "iman medeniyeti" olarak abartmaktan, Türk kültüründeki manevi unsurlarla övünmekten kurtulamamıştık. Dolayısıyla ırkçılığı telin etsek bile, onların mücadele alanındaki aktörleriyle aynı dili kullanmaktan, işbirliği yapmaktan ve Osmanlı'yı kutsalların başına yerleştirmekten kendimizi alamıyorduk.

İşte şimdi, memleketimize komünist belasını musallat edenlerin efendileriyle karşı karşıyaydık ve onlarla buluştuğumuz zaman bunun hesabını soracaktık. Güneş daha çevremizi aydınlatınamıştı ve biz hedefe çok yakın bir yerde namazlarımızı kılınıp bekliyorduk. Zira hedefimizin çevresi mayın doluydu ve bunlar

ancak aydınlıkta seçilebilirdi. Harekete geçtikten sonra, üç gruba ayrıldık ve her birimiz değişik yönlerden mevzilendik. Sağ tarafımız tamamen mayın doluydu ve aydınlıkta rahatlıkla üzerindeki toprak şeklinden anlaşılabilirdi. Mevzilenme imkanı olan, kaleyi görebilecek bütün noktalarda mayın vardı. Esasen onların da gayesi, daha çok gece baskınlarından korunmaktı. Biz, içi yeşilliklerle kaplı ve çevresi yüksekçe kerpiç duvarları olan bir kalenin hemen önünde bulunan toprak bir evin çevresine mevzilendik, arkadaşlarımız da kamışlıklar ve yüksek otlar arasında mevzilendiler. Daha fazla yaklaştırmaya fırsat bulamadan, üzerimize yağmur gibi kurşun yağmaya başladı. Mücahitler "naray-i tekbir" deyip, yüksek sesle tekbir getirdiklerinde ise kıyamet kopmuş gibiydi. Biz de ateş etmeye başlamıştık, komutanımız slogan attıkça savaş daha da şiddetleniyordu. Şems, Mustafa, Cihat, Hüseyin, Abdullah ve Fatih ile aynı mevzideydik ve az sonrasında Abdulhamit de yanımızdaydı. Gözetleme kulelerine, bayraklarına durmadan ateş ediyorduk. Kerpiç harabenin köşesinden duvar üstünde veya gözetleme kulesinde seri şekilde gelişen hareketliliği gözlüyordum ki karşıdan tam alnımın kenarındaki duvara 3 kurşun üst üste isabet etti. Duvardan kopan parçalar, yüzümü toz toprak içinde bıraktı. Ateş edenin keskin nişancı olduğunu anlayınca, o öfke ile duvarın üst çizgisinde ne gördümse taramaya başladım. Bana ateş edilmesinden sonra, Abdulhamit'i ve diğer arkadaşları kendilerini iyi korumaları, dikkat etmeleri yolunda uyardım. Açtığım ateşten sonra, Şems elindeki megafonla yeniden tekbir getirdi ve onların ateşlerinin kesilmesiyle birlikte daha açıktan sloganlar yükselmeye başladı. Karşı taraftan da seyrek de olsa ateş devam ediyordu. Bir ara tamamen ortalarda duran Şems'in, sert bir şekilde yere düştüğünü gördük. Komünistler de yeniden toparlanmış ve kaleye gireceğimiz düşüncesiyle, muhasara altında olduklarını zannedip büyük bir panikle her tarafa ateş ediyorlardı. Şems orta yerde yığılmıştı. Ne yapmamız gerektiği konusunda zihni şaşkınlık yaşadığımız bir zamanda, Mustafa atik bir şekilde ateş ederek yerde yuvarlandı ve karşı tarafın ateşini kesti, bir elle ateş ederken diğer elle de

komutanı ateş alanından sürükleyerek geriye doğru çekti. Her birimiz bulunduğumuz yerden ateş ederek, karşı ateşi tamamen etkisiz hale getirdik. Şems vurulduktan sonra, tadımız kaçmıştı. Onu bir süre omuzlarda taşıdık ve mahalle içerisine geldikten sonra, tahta bir divanın üzerine uzattık. Dizkapağının üzerindeki bölgeye isabet eden kurşun küçük bir nokta şeklinde girmişken, çıkışta büyük bir parçalama meydana getirmişti. Mücahitler, bunun "Keleko" mermisi olduğunu söyledi. Kaleşnikof boyutunda, namlu ve mermisi biraz daha ince olan bir Sovyet silahıydı. Sadece komutanlara dağıtılan ve özellikle İsrail'in "Uzi" silahına rakip olarak üretilmişti. En son bölge komutanımızın omzunda gördüğümüz silahtı bu. Ruslardan ganimet alındığı zaman yine, mücahitlerin komutanlarına veriliyormuş. Mermide de sıkıntı çekmiyorlardı, bittiğinde uyuşturucu karşılığı bol miktarda temin edilebiliyordu.

Yaralı komutan omuzlarımızda, şeker kamışlarının ve mısır tarlalarının arasından karargâhımıza dönüyoruz. Her geçtiğimiz yerleşim alanında halk bizi karşılıyor ve üzüntülerini dile getiriyor. Aslında düzenlediğimiz operasyon sadece taciz ve korkutma amaçlıydı. Buna rağmen köylüler, fazlaca ölü ve yaralıların olduğunu hemen bize ulaştırdılar. Onların bizim arkamızdan gelmelerine, mücahitlerin ölümün üstüne korkusuzca gittikleri düşüncesi engel olmazsa, belki moral bozukluğuyla, düzensiz bir şekilde karargâha doğru gitmemiz esnasında birçoğumuzu vurabilirlerdi. Ruslar, Afganlıların gözü karalığını bildiklerinden sadece kendileriyle meşgul oluyorlar ve para veya komünist ideolojiyle hizmetlerinde kullandıkları milisler veya eski feodal silahlı güçler olmasa bu kadar zamandır burarlarda sıkıştıkları kalelerde durma imkânlarının da olmayacağını iyi biliyorlar.

Komutanı karargâhımıza ulaştırıyoruz. Yolda yapılan ilk müdahaleden sonra, cephede bulunan doktorlar, seyyar hastanelerde müdahale ediyor ve ertesi gün Peşaver'e uğurluyoruz. Yaralılar insanların veya katırların sırtında götürülüyor. Burada kaldığımız sürece onlarca araç ambulâns ganimet olarak alındı,

ancak mücahitler yeniden Rusların eline geçmesin diye hızlı bir şekilde imha ettiler. Ganimet alıp, gizledikleri askeri tankların, araçların daha sonra Rusların eline geçmesi ve onları yeniden faal olarak kullanmaları böyle bir geleneğin yerleşik hale gelmesine sebep olmuştu. Yoksa bulunduğumuz noktadan sonra kontrol tamamen mücahitlerin elindeydi.

En önemli yiyeceğimiz bamya ve patlıcan. Arkadaşlardan birçoğu buna alışamıyorlar ve ishal durumları devam ediyor hala. Fatih veya Cihat kimi zaman dere kenarına gidiyorlar ve gün boyu aç kalma pahasına oradan yukarı çıkamıyorlar. Düşüncemizde Mezarışerif'e gitme vardı. Bu durumu görünce yeniden düşünmemizin gerektiğini konuşuyoruz. Zira yol yirmi güne yakın bir uzaklıkta. Bizi oraya cezbeden en önemli olay, Tuncer'in, mücahitlerin at üzerinde savaştıklarını söylemesi. Bir de Özbek olmaları buna eklenince ısrarla oraya gitmek istiyoruz, ancak o tarafa giden hiçbir mücahit gruba denk gelmiyoruz. Yol bilmediğimiz için de kendi başımıza hareket edemiyoruz. Bölge komutanımız Zahid'e durumu anlatıyoruz ancak, sabretmemizi istiyor. Onunla her konuşmamızda, bize çok değer verdiğini tekrarlıyor ve bizim Hizb-i Selamet bağluları olarak mücahitlerin arasında bulunmanızı övgüyle anıyor. Biz ona her ne kadar Selamet bağluları olmadığımızı söylesek de onlar Türkiyeli her Müslüman'ı bu parti bağılısı olarak görme geleneklerini değiştirmek istemiyorlar. Rivayetlerle hayal ettikleri bir yapı vardı ve biz de onlar için o hayalin bir parçasıydık.

En küçük bir yanlış davranışımızda, bu parti bağlularının kültürlü, İslami birikimli insanlar olduğunu ve bizi kendilerine örnek aldıklarını söylemekten çekinmiyorlardı. Elbette, çoğu zaman Afganistan'da din kaynaklı rivayet geleneği bize serzenişte bulunmalarına yol açıyordu. Onların, dinin bir parçası olarak gördüğü bu geleneğe, psikolojik bir tepki içerisindeydik. Dolayısıyla, açık kapı bulduğumuzda muhalefet etmeye çalışıyorduk. O da hemen göze batıyordu. Bir de arkadaşların özel günler için sakladıkları bir paket sigara sorun oluyordu. Hiçbir şekilde arkadaşlarımızın sigara içmesine tahammülleri yoktu.

Bunu, batı kültürü olarak görüyorlardı. Buna karşılık, "nesvar" hemen hemen herkes tarafından kullanılıyordu. Bizim de buna, özellikle de çevreyi kirletmeleri açısından itirazımız vardı -ama kendi aramızda-. Onlar sigara içtikleri zaman, içenler için "bunlar kültürsüz, cahil" oluyorlardı, biz içtiğimiz zaman sorun...

Yazın kavurucu sıcakları devam ediyordu. Kabil'de mücahitlerin aldığı ganimetin arasında bol miktarda 'sam füzeleri' çıkmıştı. Elbette ganimet dedikleri silahların arasında, yardım olarak gelenlerin daha ağırlıklı olduğunu da bilmiyor değildik. Afganistan'da Rusların bu ABD patentli füzeleri nasıl kullandıklarını merak edip sormuştuk. Füzelerin ışığa, sese güdümlü olduğunu, dolayısıyla çatılı bir yere yerleştikleri zaman bu füzelerden istifade ettiklerini anlattılar.

Hazırlanan bir grupla bizim payımıza düşen 'sam füzeleri'ni almak için yola çıktık. Yolda Ruslarla karşılaşp, çatışma ihtimaline karşılık heyecanlıydık. Ama ne hikmetse, kalabalık bir grup halinde gelen mücahitlerden haberdar olan Sovyet güçleri, sindikleri sıkı korumalı mevzilerinden çıkmadılar.

Boş zamanlarımızda, kendimize meşguliyetler buluyorduk. Bahçenin içerisine kurduğumuz çevresi çitlerle çevrili çardağımız, mücahitlere uzun süre eğlenme imkânı haline geldi. Biz, artık eskisi gibi alınganlık yapmıyor ve kimi zaman onların yüzlerinde bir tebessüm belirmesi adına garip işler de yapıyorduk. Zaman buldukça arkadaşlarla oturuyor, uzanıyor ve geleceğe dair planlar yapıyorduk. Bir defasında muhabbetin koyulaştığı ve kapı önünde sığığımız üzüm suyundan pekmez yapma çabamızın boşa çıkıp, mücahitlerin kahkahalarını artık gizlemeye ihtiyaç duymadıkları bir zamanda, silah sesleri geldi. Sık rastlanan bir olay olmadığı için toparlandık ve gelecek haberi beklemeye başladık. Kısa bir zamanda haber geldi. Yakın bir köyde, çevrede sevilen, bölgenin âlimlerinden Mevlana Halis ile Hizb-i İslami güçleri arasında çatışma çıkmış, bizim de tepkimizle Miracettin 'kardeş kavgası'na katılmayacağını söyledi. Ancak daha sonra gelen üst düzey komutanın emriyle hazırla-

nıp hareket etti. Biz muhalefetimizi sürdürdük. Mücahitlerle aramızın gerginleşmesinde en önemli itirazımız olan bu sorun üzerine birkaç gün devam eden söz kavgasının ardından biz, artık bu gruptan ayrılıp, başka bir gruba katılacağımızı söyledik. Silahlarımızı almak istediler, vermedik. Bunun üzerine "zorla alacaklarını" söylediler. Biz, "kimseye silahlarımızı veremeyeceğimizi ve ancak bölgenin genel komutanı isterse, bunu yapabileceğimizi, cephede kaldığımız müddetçe ölmemiz pa-hasına bile olsa böyle bir şeyi kabul etmeyeceğimizi" söyleyince, uzun süre kendi aralarında istişare etmeye başladılar.

Cihad'ın, Fatih'in fazlaca itici bulduğu silahlarımızı zorla alacağını söyleyen komutanlardan biri, Cihad'ın silahından gözünü ayırmıyordu. Rus üretimi silah, daha yeni ganimet alınmış ve yürüyüşümüz esnasında birçokları tarafından kıskanılarak bakılan bir silahtı. Abdulhamit, kısık bir şekilde "Cihat, silahına dikkat et! Sakın kaptırmayasın!" deyince, aniden çıkabilecek çatışmaya hazırlığımız daha hızlı bir reflekse dönüştü ve birçokumuz konuşmalar esnasında, üzerimize atlamalarını da hesaba katarak, dağınık durmaya ve elimizi sürekli olarak silahın te-tiği üzerinde tutmaya devam ediyorduk...

Yedi

İçinde bulunduğumuz grubun silahlarımızı almak istemesi ve bizim de vermeye yanaşmayacağımız ortaya çıkınca, mektup trafiği son çare olarak ortaya çıktı. Genel komutana yazılan mektupların neticesinde, bizim başka bir gruptan silah alarak yolumuza devam etmemiz kararlaştırılmıştı. Yeni mücahitlerle tanışmak ve uzun bir zamandan beridir devam eden psikolojik sürtüşmelerden kurtulmak için, bu bize iyi bir fikir olarak gelmişti. Silahlarımızı bırakmamızı ahlâkaen doğru bulmadığımız ve bir Müslüman'ın ilke sahibi olması gerektiği inancımız, onların her istediğine uymamızı engelliyordu. Burada her komutan, kendi emirlerini harfiyen dinleyecek ve üzerlerinden ileriye yönelik hesap yapılabilinecek birliklerin oluşmasına çalışıyor. Dengeler içerisinde var olmanın stratejik gerekçelerinden biri de budur. Askerî strateji anlayışları tamamen, bölgede savaş şartları altında kazandıkları tecrübeye dayanıyordu.

Cihattan büyük dersler çıkarmaya çalışmamızla birlikte, daha birikimli olduğumuz düşüncesiyle, duruşumuzla onlara da belirli örneklikler teşkil etmemiz gerektiğine inanıyorduk.

Afgan cihadının içerisinde, insanların nasıl büyük bir fedakârlık ve özveriyle kendi istiklal ve özgürlükleri için savaştıklarını görmemiz, kafanızdaki mücadele yönteminin belirlenmesinde de etkili oluyordu. Zalim ve tağuti bir sistemin, ancak silah zoruyla değiştirilebileceği düşüncesi bir model ve yöntem olarak zihnimizde yer ediyordu. Bundan öncesinde siyasi ve kültürel çalışmalar yapmış ve buna ilave olarak Edip Yüksel'in komiser Naci'ye söylemiş olduğu gibi, 'tebliğ çalışmalarında yoğunlaşmış, rejimle ayrışmamızı ve toplum içerisindeki saflarımızı netleştirmeye çalışma sürecimizi tamamlamaya çalışmıştık. MSP çerçevesi içerisinde düzenlediğimiz mitinglerde, haki parkeli ve

çoğunlukla askeri bot giyen militanlar olarak, duvarlara "İslami Hareket Engellenemez!", "Ya şeriat ya ölüm!" şeklinde yazılar yazarak bu sloganları ön plana çıkarıyor, sağcı ve solcu arkadaşlarımızdan arakladığımız militanca duruşumuzla, tabana ümit veriyorduk. Tam da "artık en kısa zamanda İslam devrimi gerçekleşecek" dediğimiz sürecin arifesinde, bir general bütün dengeleri alt-üst ederek ümitlerimizi karamsarlığın, çukuruna gömmüştü. Hayallerimiz, korkusuzluklarımız, fedakarlıklarımız, dünyayı kuşatan/kucaklayan bakış açılarımız, dünya Müslümanlarının kurtuluşunda model olma gayretlerimiz, darbeci bir generalin "kaybolan devlet otoritesini yeniden tesis etmek için yönetime el koyuyoruz!" demesinin militarist paletleri altında ezilmişti.

Darbeyle birlikte, büyük kitleler halinde gövde gösterisi yapan kalabalıklardan oluşan gücümüz, bir anda bizimle sınırlı hale gelmiş; bütün yakınlarımız ard arda tutuklanmış ve biz, çaresiz olarak ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştık. Ailemden bir ben kurtulmuş/kurtarılmıştım. Geriye kalanlar içerideydi. Babamı bir süre askeri cezaevinde tutmuş, sonra yaşından dolayı "bundan militan olmaz" düşüncesiyle serbest bırakmışlardı. İki kardeşlerimi de Diyarbakır cezaevine göndermişlerdi. Onların büyük bir baskı altında olduğunu düşündükçe, 'askeri alandaki başarılarımızın daha fazla pekişmesi için elimizden geleni yapmalıyız' diye bileniyordum. Bütün arkadaşların düşüncesi bu yönde gelişirken, Abdulhamit "halkı Müslüman olan ülkelelerin topraklarında hâkim olan bütün tağutlar aynıdır ve onların zulüm yöntemleri değişmez" diyordu. Dolayısıyla "hangi ülkede bir tağuti sistem eksilirse, o Müslümanlar için bir kazanç olur ve bunu gerçekleştirmek için Afganistan iyi bir mücadele alanıdır" düşüncesini her fırsatta dile getiriyordu.

Biz olaya, 'Afganlı kardeşlerimize destek olmak ve mücadele içerisinde gerekli olgunluğa erişmek' hedefinden bakıyorduk. "Şehid" olmaktan da korkmuyorduk ve her defasında böyle bir mertebeye ulaşabilmek için şartları zorlayanlarımız da yok değildi. Afganlılarla tartışmalarımızda, hep bu arzumuzu dillen-

diriyorduk. Onların, gariban halkın ekmeğine ortak olmaları veya hizmet etmeyenleri şiddetli bir şekilde dövmeleleri, geçim sıkıntısı içerisinde olan halkı vergi vermeye zorlamaları, bizi rahatsız eden; tevil, yorumlama ve açıklama engellemesine rağmen hazmedemediğimiz davranışlardı. Hergün halkın kafiler halinde, bu baskı ve Sovyetlerin yoğun hava saldırılarından dolayı bölgeyi terk etmeleri -dostların aramızdan ayrılıyor olması- içimizdeki gurbet duygularının daha fazla açığa çıkmasına yol açıyordu.

Gerçekte ise halk, ekmeklerini mücahitlerle paylaşmakla kalmıyor, bölgedeki istihbaratın hızlı bir şekilde ulaşmasında köprü vazifesi de görüyordu...

Sessizce bir kenara çekilip kısık sesle yapılan konuşmalarından, yeni bilgilerin geldiğini hissediyorduk. Bunlardan biri de Kabil'den geldiği söylenen saçları kısa kesilmiş, yan açık, devamlı olarak yüksek sesle espriler yapan bir kadındı. İlk görüşte psikolojik sorunlarının olabileceğini ve bundan dolayı mücahitlerle rahat bir diyalog kurduğunu düşünmüştük. Daha sonra, sürekli bir şekilde yanımızda olan Pacator, konuya açıklık getirmiş ve 'kadının mücahitler hesabına şehirde çalıştığını, bu zahirî durumundan dolayı da hiç şüphe çekmediğini ve düzenli bir şekilde bilgi getirdiğini' söyleyince, işin esasını anlamıştık. Gülbahar, rahat tavırlarıyla Kabil'de her yere girebiliyor ve topladığı bilgileri veya cepheden şehre götürdüğü direktifleri rahatça, korkmadan yerine ulaştırabiliyordu. Rahat tavırlarından, bu tehlikeli görevi yaparken "kaybedecek hiçbir şeyinin olmadığı" düşüncesiyle hareket ettiği açıkça görülüyordu.

Bundan da öte, halkın her gün yüzlerce bombardıman veya uzun menzilli top mermileri arasında normal hayatlarını sürdürmeleri, mücahitler için büyük bir moral kaynağıydı. Aynı şekilde mücahitlerin onurlu ve cesur duruşları da hem halk ve hem de bizim için güven ve huzur sebebiydi. Mücahitlerle birlikte iken, kendimizi evimizde hissediyorduk. Mücahitlerin iti-

raz, baskı ve korkutmalarına rağmen gizli bir şekilde devam eden büyük göçler de yok değildi. Bu bizim moralimizi bozuyordu. Yetmezmiş gibi, mücahitlerin kendi aralarındaki çatışmaları ve bizi de bu çatışmaların içine çekmek istemeleri bize çok ilkel geliyordu.

Aşiret mantığıyla çatışmaları ve hayatın tamamını geleneksel İslami simgelere boğmaları, devrimci ruhumuzu yaralıyordu ama, bu tepkimizi gizlemeyi tercih ediyorduk. Balabağ'daki küçük çaycı kardeşlerin kahvehanesi, savaşın travmalarının şekillendirdiği belirsizlik, yılgınlık ve kimi zaman umutsuzluk psikolojisinden kaçmak maksadıyla yöneldiğimiz, "mutluluk sığınağımız" haline gelmişti. Sıkıldığımız zaman yaşlıların, çocukların uğradığı bu mekân, bizim köz üstünde porselen demliklerde demlenen çayları içtiğimiz, müzakere merkezimiz olmuştu artık.

İçinde bulunduğumuz durumu, geleceğe dair planlarımızı ve ümitlerimizi konuşuyorduk sık sık. Üzerimizden uçan uçak ve helikopterlere alışmış ya da aldırılmaz görünüyorduk artık. Bombardımana geldikleri zaman, göründükleri andan itibaren ateşe başlıyorlar ve son kurşunlarına kadar ateş ediyorlardı... Bu geleneklerine alışmıştık, eğer onları görebileceğimiz kadar yaklaşmışlarsa, tehlike geçmiştir artık. Mücahitlerin rivayetine göre, dış ülkelerden yardım şeklinde gelen sam füzeleri ve hava savunmasıyla ilgili diğer silahlar, Sovyet hava hareketinin daha yükseklere doğru çekilmesine sebep olmuştu.

Her gün yeni bir bombardıman, baskın veya milislerin tuzağına düşen mücahitlerin verdiği kayıplar, hayatımızın bir parçası haline gelmişti ve ilginçtir her çatışma ve savaşa koşarak gitmemize rağmen, bölgeye vardığımız an sıcak temas son buluyordu. Bunu kendi aramızda espri haline getirmiş ve "Sovyetler bizim varlığımızdan korkuyorlar, bizim geldiğimizi hissettikleri zaman kaçıyorlar!" diyorduk. Ama gerçek bu kadar basit değildi. Savaş cephelerinden Pakistan'a doğru devamlı olarak yaralılar taşınıyordu. Bu hayatın gerçekleri olarak, zamanla nor-

mal hale geliyordu bize ve herkese. Elbette, yolda ölmeyeceğine ihtimal verdiklerini gönderiyorlardı, ağır yaralılarsa, zorlu yolu aşma ihtimalinin zayıf olmasından, son şanslarını mücahitlerin hareketli hastanelerinde geçiriyorlardı.

Akşamları nerdeyse sabaha kadar, işgal güçlerinin karargâhlarının çevresi devamlı bir şekilde havai fişeklerle aydınlatılıyor ve düzenli bir şekilde taciz ateşine devam ediliyordu. İlginçtir onların korkuları, mücahitlerin kazanmaya dair umutlarını daha fazla artırıyor, pekiştiriyordu. Yazın sonlarına doğru, içinde bulunduğumuz grup artık çekilmez bir hal almış, yeni bir arayış içerisine girmiştik. Artık, biz onların köylülere yabancı misafir olma bahanesi olmak istemiyorduk ve onlar da ilkesizliklerine, düzensizliklerine ve bizi gelenekleşen kurallara uymaya zorlamalarına itiraz etmemize tahammül edecek halde değillerdi. Zabit komutan bizi bölge komutanımız Zahi'e şikâyet etmiş ve gelen yazılı emirle, silahlarımızın geri alınacağı ve bizi başka bir gruba gönderecekleri haberi verilmişti. Fazla umursamadık, çünkü biz de artık her gittiğimiz yerde "Türkî misafirler gelmiş hemen onları iyi ağırlayın!" direktiflerinden ve "kardeş kavgasına isyan etmemize" tepki koymalarından sıkılmıştık.

İstişare için Balabağ'a, bizimkilerin çay ocağına gittik. Büyük fetihler yapmış kahramanlar gibi karşılanmamız gururumuzu okşuyordu. Oturup, biraz sohbet ettikten sonra biraz ileride ağaçların altında oturan grup dikkatimi çekti. Aralarından biri bana tanıdık geliyordu. Merakım uzun sürmedi, arkadaşlar dalga geçerek "arılar sana saldırdığı zaman seni tedavi eden mübarek zat orada!" diye dalga geçmeye başladılar, birlikte gü-lüştük. Mevlevi Seyyaf da bizi fark etmiş ve yanımıza gelmişti. Selamlama ve bildik kucaklaşma merasiminden sonra tebes-süm ederek "İbrahim can, bana kızgın değilsin herhalde" diye rek söze başladı...

Kızımıyordum. Çünkü o, beni tedavi etmek maksadıyla yaptığı tükürük uygulamasını kutsal bir gelenek olarak benimsemişti ve bu da bana kutsallaştırılmış olması açısından ters geliyordu.

Uzun bir zaman bizi rahat bırakmayacağını anlayınca Mustafa ile birlikte bakkala gitme bahanesiyle kalktık. Onu her gördüğümde aklıma Asker Piri geliyordu. Asker, bir tarikat şeyhiydi. Bir lokanta işletiyor, MSP, Akıncılar, MTTB ve bize maddi desteğini eksik etmiyordu. Bununla da kalmıyor, içimizdeki en zeki gençleri bir şekilde bizden koparmayı başarabiliyordu. Bizden kopardıklarını yalnız bırakmamak ve arkadaşların bahsettiği şekilde onun sohbetlerinden istifade etmek için, "nefsi öldürme" adına yapılan yobazlıklara, ilkelliklere, cahilliklere ve insanlığın kabul edemeyeceği onursuzluklara rağmen manevi halkalara katılıyorduk. Çoğumuz, olayı küçümsüyorduk, ancak oraya gidenlerin önemli bir kısmının farklı bir tasavvufi yaşam içerisinde kilitlenip kalacağına ihtimal bile vermiyorduk. Sohbetlerde ilginç anlar da oluyordu.

Yine böyle bir maksatla gittiğimiz sohbetlerin birinin hemen başında, hepimizi gülme krizi tutmuş ve bu kriz cezbe boyutlarını da aşarak baygınlık derecesine ulaşmıştı. Nefes alışımız bile yeni bir kriz ve ardından baygınlıklar getiriyordu. Birbirimize bakamıyorduk. Gülme krizi bitince, yeni bir kriz başlıyordu ve artık kimse yeni bir kriz gelmesin diye birbirinin yüzüne bakamıyordu. Bir gün öncesinde, şehrin her tarafına yazılar yazmamız, şeyhte kıskançlık oluşturmuştu ve o gece evinde bulunan boya ve fırçaları hazırlatarak onun bulunduğu sokaklara da yazılar yazmamızı istiyordu. Hazırlıksız olduğumuzu, bunu yapamayacağımızı, daha sonraki bir gecede bunu yapabileceğimizi söyledik. Ama ikna olmadı. Israr etti. Onların ısrarına, arkadaşlar da katılınca kalktık. Kapıdan çıkmadan önce, ceketini çıkardı ve benim giymemi istedi. Karmaşık duygulardan dolayı böyle bir talebi reddettim ve ben ısrar ettikçe o dayattı. "Bunu giy, Allah'ın izniyle belalardan korunursun! Bu senin zırhın olacak!" deyince, arkadaşlar zorla giydirdiler. Üzerimde bütün ruhumu cenderesinde sıkıştıran bu cehalet kisvesinden kurtulmak için, bir an önce işimizi bitirmeye çalışıyordum.

Yazı yazmaya başladığımız zaman da aramızda "Artık bunlardan ne köy olur, ne kasaba! Elimizden geldiğince bu yozluktan,

bağnazlıktan, kendilerinden başkasını "ağyar" gören tekeli düşünce ve hurafeleri bize dayatmalarından uzak duralım" diye bir karara varmıştık. Daha ondokuz yaşında bile değildik, ama namımız giderek büyümüş ve siyasi şube başkanı Engin bile bizi gördüğü zaman, tek başınaysa çekindiğini, paniklediğini belli eder olmuştuk. Sahip olduğumuz büyük namımız aslında şehirde dolaşan efsanevi rivayetlere de dayanıyordu. İşte bu özgüvenle, hiç kimsenin bize araçlar dolusu güvenlik gücü olmadan yaklaşamayacağı hesabıyla sokaklara, duvarlara yazı yazmaya başlamıştık. Üzerimdeki ceket bana tonlarca ağırlık gibi gelse de, büyük bir estetikle "İslami Hareket Engellenemez!, Ya Şeriat Ya Mirin!, Şeriat İslam'dır Anayasa Kur'an'dır!" türünden sloganlar yazıyor ve ortaya çıkan güzel eserle mutluluk alemine vecd halinde yükseliyorduk. Ben yazarken, - uyarılarıma rağmen- arkadaşlarım da yanıma çömeliyor ve derin muhabbetlere dalıyorduk. Çoğunlukla, güzel yazdığım için yazıları ben yazıyordum ve arkadaşlar da bazen gözcülük ediyor, bazen de sohbet ediyorduk. Bu derin muhabbetler içerisindeyken, aniden kafama bir şey dokunduğunu hissettim ve ardından o cismi tutanın sesi geldi: "Ne yapıyorsunuz!" dedi. Cevabım net ve soğukkanlı ruh haliyleydi: "Görmüyor musun, yazı yazıyoruz!"

Üzerimiz arandı, bende (o zamanki tabirle) 'emanet' olmasına rağmen soğukkanlı davranıp panik yapmadığımdan, üstünkörü bir arama yaptılar ve üzerimde taşıdığım emaneti de fark edemediler. Kafama silahını dayayan komiser Engin'di. Kalabalık bir grupla uzak bir yerde araçlarını bırakmış ve sessiz bir şekilde bizi muhasara etmişlerdi. "Anayasa Kur'an'dır!" sloganına tutanak tutulmuş ve bizi nezarete götürmüşlerdi. Tutanaktan sonra, hükümette olan MSP kanalıyla tayin aldırma rüşveti karşılığında, bizi bırakabileceklerini söylediyse de, Müslüman olarak rüşvetin haram olduğunu söyleyerek tepki göstermiştik. Gözaltı süresi sırasında, Norşin camii görevlisi Mela Ali'nin cemaatlerini kaçırmamaya özen gösteren kolsuz hâkimin nöbetçi olduğu bir zaman kendisiyle yapılan görüşmede, kesinlikle 163'ten tutuklanacağımız bilgisi üzerine -o zamanın

akıncılar başkanı Muzaffer, bir grup arkadaşla ziyaretimize geldiklerinde bize olacakları haber vermişlerdi- üzerimdeki sila- hu cezaevine sokabileceğimi söylediğimde, bütün ısrar ve di- retmeme rağmen buna razı olmamışlar ve tepki göstererek, be- ni silahsızlandırmışlardı. Mecburen sila- hu onlara vermiş ve za- man geçirmeden başıma bela olan o ceketini de çıkarıp, yerine ulaştırmalarını söylemiştim...

Mahkemede, 'Bir Müslüman'ın yalan söylemeyeceği' ilkesiyle, yaptığımız işi ve yazdığımız sloganları açıkça söylemiştik. Kol- suz hâkim 163'ten bizi tutuklamış ve Van cezaevine gönderil- miştik. Yakalandığımız saatlerde, içişleri bakanı Korkut Özal'a ve hatta Erbakan Hoca'ya durum anlatılmış ve direktifle bizim bırakılmamız istenmiş. Onlar ise, "Gazaları mübarek olsun" demekle yetinmişlerdi. O gece, yazı yazma eyleminde yakala- nanlar olarak, biz üç kişinin tutuklanmasına karar verilmişti. Ben, Abdullah Akman ve Ahmet Soyalt, cezaevi aracılığıyla yol- culuğa çıktığımızda, yepyeni ve farklı duygular içerisindeydik. Ancak cezaevinde bizi nelerin beklediğini bilmiyorduk. Tutuk- luluk süresi boyunca, ailelerimizin dışında herkes, yokmuşuz gibi bizi adeta unuttu. Arada bir sorumluluk duygusuyla hare- ket edip bizi ziyarete gelen -her defasında dükkândan bir çuval dolusu erzakla gelen Ömer Örgün gibi- sorumluluk sahibi bir- kaç Müslüman da olmasa, nerdeyse başka bir dünyada yaşadığ- ınız duygusuna kapılacaktık.

Mevlevi Seyyaf'ın sakalı biraz kısa olsa, tıpkı bizim o meşhur ceketin sahibi Asker Piri'den ayırt etmem mümkün olmayacak- tı. Karakterleri de aynıydı. Tokalaştığın zaman, elini ovuşturuyor, yüzünü okşamaya çalışıyor ve ilginç bir şekilde, rahatsız edercesine gözlerinin içine bakıyordu. Bu da yetmezmiş gibi, olağanüstü vasıfları olduğunu hissettirmeye, daha ilk göz te- masında, bakışları ve tavırları ile etkisi altına almaya çalışıyor- du. Bunları yaparken, sevgi yerine nefret inşa ettiğini de bilmi- yordu. Saygısızlık olmasın diye tepki gösterilmeyince de yap- tıkları meşrulaşıyordu fiili olarak. Zaten çevresinde de büyük bir kutsama mekanizması, her an çalışır halde hazır duruyordu.

Sekiz

Çocukluğumda her vesileyle dolaştığım dağların hakim olduğu alanlara benzemiyor buralar. Farklı bir yapısı, farklı bir havası ve coğrafya kitaplarının ne yaparsa yapsın anlatamayacağı ayrı bir dünya var burada ve biz de yüce dağların süslediği bu atmosferle kucaklaşmış bir şekilde zirveden aşağı iniyoruz. Oralarda söylenenin aksine; bulutların üstünde yürür gibiyiz. Zorlu dağları tırmanırken, yılmadan zirveye varmanın, tehlikeli bölgeyi rahat bir şekilde geçmenin verdiği gurur ve mutluluk, zafer kazananların yürüyüşüne dönüşüyor. Psikolojimiz, geçtiğimiz yerlerle doğru orantılı daha bir yüksek değer taşıyor. Sanki bir başka âlemde olduğumuzu hissediyoruz ve hissettiklerimizi birebir yaşıyoruz. Abdulhamit'i Soğrut'ta bıraktığımızı ve gideceğimiz yerlerde bizi büyük sıkıntıların beklediğini unuttuğumuz bir şekilde, dağların doruklarında vecd âleminde yaşıyoruz. Kükürt ve diğer gazların bizi boğma endişesi olmasa, orada daha uzun süre kalmayı, dinlenmeyi, bulutların altında saklanan güzelliklerin ortaya çıkmasını beklemeyi çok arzuluyoruz. Ama tehlikeler buna izin vermiyor.

Hızımızı artırarak aşağı iniyoruz. Herkesi hızla geçiyor ve karların olduğu yerlerde de petumu altına serip hızla kaymayı ihmal etmiyorum. Aşağı doğru kayarken en küçük bir hatanın, dalgınlığın bana pahalıya mal olacağını veya karların arasından yükselen kayalardan birine çarpabileceğimi düşünmüyorum bile. Tarif edemeyeceğim bir sevinç, bir mutluluk dış dünya ile olan irtibatımı neredeyse tamamen kesmiş tarzda, beni kucaklamış sürükleyip götürüyor. Yorgunluk ve bedenimdeki acıların iç içe oluşturduğu anaforda vecd âlemindeyim. Beni bekleyen sorun ve çaresizlikler yumağına rağmen, içimden dışıma taşmış bir mutluluk deryasında adeta kayboluyorum. Dağların doruklarına yaptığımız her yolculukta, bu duygu bombardı-

marının arasında kalmanın ruh halinin de ötesinde, hedefe yürümenin sevincini yaşıyorum. Aşağılara indikçe, buzulların, çıplak kayaların ve çoraklığın aksine toprağın yumuşadığını, bitkilerin giderek artış gösterdiğini görüyor; asırlık çınarların, çamların şekillendirdiği yeşil alanların varlığını keşfediyorum.

Çamların arasına vardığımızda, artık neredeyse her taraftan su sesleri gelmeye başlıyor ve üstünden geçtiğimiz her sudan birkaç avuç içmeyi kutsal bir görev gibi telakki ediyorum. Neredeyse bir gün boyunca görmeye hasret kaldığımız bir dünyayı, zor ve sıkıntılı bir süreçten sonra yeniden görmenin sevincini yaşıyoruz. Patika yolların yerini artık toprak yollar alıyor ve yerleşim alanlarının, medeniyet merkezlerinin yakın olduğunun habercisi gibi geliyor bu bize. İçimizdeki sevinç; zirveleri aşma ile irtibatlı olduğu gibi geleceğe dair projeler yapmaya yakın olmanızdan da kaynaklanıyor.

Artık en azından, bir savaşı görmüş, yaşamış durumdayız. İmkânsızlıklarla verilen bir mücadelenin nasıl olması gerektiğinin tecrübelerine sahibiz. Dünya imparatoru Sovyetlerin, imkansızlıklar, açlık, sefalet, sahipsizlik, ihanet ve ümitsizlik kaosa na rağmen, nasıl dize getirildiğini gördük sayıyoruz kendimizi. Bu tecrübelerle yeni bir süreç başlamalı diye düşünüyoruz. MTTB, Akıncılar ve İKO sürecinden sonra, bizi inkılâba götürecek yeni bir süreçteyiz ve bunun projelerini yapmamız kaçınılmaz olacaktır. Gençliğimizin en güzel dönemlerini mücadele içerisinde geçirdiğimiz Türkiye'nin, seküler ve laik anlayıştan kurtarılıp İslami bir yönetime geçmesi veya en azından Osmanlı geleneğini yeniden dünya üzerinde hâkim kılabilmek için bir şeyler yapmamız gerekir, diye düşünüyoruz. Birçok tecrübeden geçmiş insanlar olarak, ceberut laik sistemin yarın asra varan vesayeti altında zulüm gören halkımızı ve dünya Müslümanlarını özgürleştirmek amacıyla, o gencecik zihinlerimizle artık geçmişten farklı bir şeyler yapmanın zamanının gelmiş olduğunu düşünüyorduk.

Yol boyunca bu konulara dair içimde cereyan eden bir fikir fı-

tnası yaşıyorum. Kendimle bir düşünce tartışması, felsefi bir sorgulama yapıyorum. Siyaset, sosyoloji ve kültürel zeminlerin nasıl oluşturulacağı konularında analizler yapabilmek için, grubtan kopmuş bir şekilde ilerliyorum. Belli bir dönem sürdürdüğümüz gayretlerimizin sahih bir model olmadığını, özellikle MSP tecrübemizde iyice öğrenmiştik. Durum değerlendirmesi yapıyor, öneriler getiriyor, projeler geliştiriyorum. Düşüncelerim ve adımlarım atbaşı gidiyor, yürüyüş ritmimiz ile zihnim ayrı hızda uyum içinde ilerliyoruz. Soğuk, bitkisiz ve çeşitli tehlikelerin yaygın olduğu zirveden, yeşilliklere, verimli topraklara, sulak alanlara doğru hızla koşarken, geçmişin derinliklerinde kaybolduğumu kimseye hissettirmemek için en önde yürüyorum. İslamcılığın daha ilk yıllarına doğru, bulutların üzerinden uçarcasına uzanıyorum. İçinde bulunduğum halden geçmişe yolculuk, dışa yansıyan ruh halimde de belirginleşiyor...

Van'da MTTB'nin ilk günlerinde düzenlediğimiz büyük güreş turnuvasında, pehlivanların yürüyüş güzergâhı boyunca yapacakları yürüyüşte Türk bayrağının yanında taşınacak olan dernek bayrağını, sabaha kadar uğraşmış, kırmızı bez üzerinde püskülleri de olan sarı simlerle orijinal bir bayrak yapıp, cumhuriyet caddesi üzerinde yürüyüş yapmış, ardından yeni süreçler yaşamıştık. Herkül Mustafa, Pehlivan Gazanfer gibilerin karşısına çıkardığımız Rus pehlivanın nereli olduğunu bugün bile bilmiyorum. İnandırıcı olması için, uzun bir hayvan postu bulmuş ve yazın sıcağına rağmen yol boyunca ona giydirmiştik. MSP ve Akıncılardan sonra kendi kafamızda şekillendirdiğimiz İKO'yu, aslında İslam Kurtuluş Ordusu olarak araçsallaştırıyor ve bu ismin anlamına uygun olarak hareket etmeye çalışıyorduk. Çoğu zaman alt yapısı olmamakla birlikte büyük gövde gösterisi yapmayı da ihmal etmiyorduk. Yaptığımız popüler eylemler, çevremizin sempatisini kazanmakla birlikte, hakkımızda belli kesimlerde korku havası estirecek gizemli efsaneler üretmeye de kaynak oluyordu. Bu şehir efsanesine göre, dağlarda mevzilenmiş bir grup İKO'cu gece veya gerektiğinde

gündüz dağdan iniyor ve eylemlerini gerçekleştirdikten sonra yeniden dağlara çekiliyordu. Çok kısa süreler içerisinde, birçok farklı yerde eylemlerin yapılması başka şekilde izah edilemiyordu.

Himalayaların doruklarından aşağıya doğru inerken, önüne geçemediğim tarif edilmez bir sevinç vardı içimde. Afganistan'da hayal ettiğimiz cihat ortamının aslında gerçeklerle örtüşmediği ikileminden uzaklaşmak, aşılması imkânsız zirveleri aşmak ve eğitim devresini bitirmişlerin yeni mücadele evresine girmesinin başlangıcında oluşumuz bu sevincimizin kaynağıydı aslında. Belki de kontrolümüz dışında gelişen bir sürecin içerisinde olmamızdan dolayı, yaşanan sıkıntılardan uzaklaşmış olmamız ve kim bilir belki de ateş çemberinden sağlam kurtulmamız mutlu ediyordu bizi.

Hayali bile zihinlerimizi zorlayacak seviyede tabii güzelliklerin içinden Pakistan'a doğru ilerliyoruz. Pakistan sınırından itibaren konakladığımız her yerde, yemeklerimizin ve içtiğimiz çayların parasını cebimizden veriyoruz. Bu durum, Afganistan'daki misafirlik döneminden sonra hoşumuza gidiyor.

Paraçınar, birkaç gün dinleneceğimiz bir Pakistan kasabası. Oradan Peşaver'e, yeniden Hizb-i İslami'ye geliyoruz. Abbas Kerimi bizi karşılıyor. Bizden önce gelen arkadaşları soruyoruz. Hüseyin ve Mustafa dışında, kalanların geri dönüş yaptıklarını söylüyor.

Kısa bir süre sonra İran üzeri dönmemizin nerdeyse imkânsız hale geldiğini haber alıyoruz. İran, caydırıcılık maksadı taşıyan yeni bir uygulamayla, mücahitlerden kendi ülkesine giriş yapmak isteyenlere özel bir düzenleme başlatmış. Elllerinde hizip geçiş belgesi olanlar, sınırdaki sağlık kurumlarına gidecek, toplu olarak bir salonda göbekten aşağı soyunacak ve çubuklarla, avret yerlerinden numuneler alınacaktı. Sonuçlar gelinceye kadar mücahitler orada bekletilecek ve sonucu müspet çıkanlar, pastar denetiminde sınırdan içeri götürüleceklerdi. Pakistan'da salgın şeklinde hastalıkların olduğu gerekçesiyle yapılan bu

uygulamada, toplu tahlil alımları biraz da ülkeye göçü zorlaştırmak, savaş halindeki ülkeye gitmek isteyenleri bu hayallerinden vazgeçirmek amacına da yönelikti. Kesin gitmeleri gerekli olan hiçbir mücahit veya hizip sorumlusu, böyle bir onursuzluğu kabul etmedi. Bizim arkadaşlarımız, daha önce biraz gevşek olan uygulama esnasında başkalarının verdiği tahlillerle sınır geçebilmişlerdi. Görevliler, kıvrak zekalarıyla bu durumu fark ettiklerini söylemişler. Çaresiz bekleyecektik. Cebimizdeki son parayı da tüketme noktasına gelmiş ve dilini, kültürünü bilmediğimiz bir ülkede sahipsiz bir şekilde sıkışmış kalmıştık.

Yurt dışına çıkmanın yollarını araştırmayla tükettiğimiz günün akşamı, Abbas Kerimi ile birlikte Hizib'te çareler üzerine konuştuğumuz bir esnada, Abdülhamit eli boynuna asılı bir şekilde yüzündeki tebessümle içeri girdi. Ben, Mustafa ve Hüseyin, buruk bir sevinçle, yaralı da olsa bir dostun bombaların, kurşunların, hava saldırılarının normalleştiği o zorlu topraklardan gelmiş olmasına yerimizden fırlayarak tepki verdik.

Kucaklaşıyoruz. Ağlamamak için göz göze gelmemeye çalışıyoruz. Uzun süre kısa kelimelerle, kaçamak bakışlarla hal hatır sorduktan sonra, olayı anlatmasını istiyoruz.

Hastalık veya duruşumuzun gereksizliği perspektifinde, istişare edip Afganistan'dan ayrılma kararımızın ardından, Abdülhamit, bütün ısrarlarımıza rağmen bir süre daha mücahitlerle birlikte kalmak istediğini söylemiş, biz de kararına saygı gösterip, onu Soğrut'ta bırakmıştık. Bizden hemen sonra, çatışma çıkmış... Sovyetler'in Sultanpur'a saldırması esnasında sol omzundan yaralanmış Abdülhamit. Yanında birçok kişinin yaralanmış olmasını, ölmesini normal bir olay gibi anlattı. Biz onun yaralanmasından çok, savaş bölgesinde yalnız kalmaktan kurtulup gelmesiyle ilgileniyorduk. Abdülhamit'in yaralı olarak da olsa gelmesi sevincimize sevinç katmıştı.

Sabah olunca Abdulhamid'i Hizbin bir hastanesine yatırdık. Mevdudi cemaatinin yardımlarıyla organize olan bu hastaneye ek olarak birçok Kızılhaç hastaneleri Afganlılara hizmet edi-

yordu. Şems komutanla birlikte, birçok yaralı tanıdığa bu hastanede rastlayınca, duygusal anlar yaşadık. Abdulhamid'i Şems'in odasına yerleştirdikten sonra geri döndük. Onu ziyarette gittiğimizde sürekli, Suğrut mücahitleri olarak bir arada sohbet ettiklerine şahit oluyorduk.

Peşaver'de sıkışıp kalmanın verdiği sıkıntılarımızı, hastane ziyaretlerimiz büyük oranda hafifletmişti. Buna rağmen çaresizlik, ruhsal dengemizi bozmuş, sinirlerimizi epey yıpratmıştı. Birbirimize bile tahammül edemeyecek hale gelmiştik. Eski muhabbetler, ileriye dönük proje üretmelerimizin yerini somurtkanlıklar, suskunluklar, öfkeler almıştı.

İran sınırından ümidimizi kestiğimizden yeni çareler arıyoruz. Avrupa'ya, hiziplerden birinin temsilcisi olarak gidip; en azından onlar adına toplanacak yardımlara destek olmak üzere bizi göndermek istediklerinde, geçmişte yaşadıklarımızın tamamını unutup sevince boğuluyoruz. Bu haber kendimizi yeniden toparlamamıza yardımcı oluyor. Hizipleri ziyaret ediyor, sokaktaki insanlarla konuşmaya çalışıyoruz. Bu konuşmalar arasında, Peşaver'deki temizlikçilerin ve çöpçülerin çoğunlukla Hristiyan olduklarını öğreniyoruz. Bu dünyada eziyet ve yoksulluk çekenlerin, diğer dünyada cennetle mükâfatlandırılacaklarına inandırmışlar onları ve dolayısıyla hiçbir şekilde hallerinden şikâyetçi olmadıklarını görüyoruz. Bilinçsiz olarak onların bu teslimiyetlerine gıpta ediyoruz.

Avrupa'ya gönderilme meselesinin, sadece bir oyalama olduğunu öğrenmemiz uzun sürmüyor. İran, ateş bile olsa kendimizi içine atıktan başka bir çaremiz kalmıyor. Ama nasıl? Çubuklarla, aleni bir alanda tahlil için insanlardan numune almalan bize olduğundan fazla onursuzluk duygusu veriyor. Ne pahasına olursa olsun, birçok insanın gözü önünde onurumuzu incitici bir şekilde bizi rezil etmelerine izin vermemeliydik. Çaresiz bekliyoruz. Beklemek bizi tüketiyor. Belirsizliğin, insanı bir mum gibi erittiğini yaşayarak görüyoruz. Yanlış olduğunu

bilse de, insanın bir süreç içinde olması, belirsizlik kadar yıpratmaz. Bu yüzden, dönüş yolunda topladığımız enerjiyi, içimizdeki heyecanı tüketiyoruz, karamsarlık bir zehir gibi damarlarımızda yayılıyor, tadımızı darmadağın ediyordu. Mısırhanede, hesap ettiğimizden fazla kalmamız, ev sahiplerine ve bize rahatsızlık veriyor, bundan kaynaklanan gerginliğin de farkındayız. Ancak bu negatif elektrik, bir hayvan ölüsünden çıkan kötü koku gibi ciğerlerimize doluyor ve oradan duygularımıza sirayet ederek bizi neredeyse işgal altında tutuyor. İtirazlar seslendirilmeye başlayınca, sıkıntılar adeta bizi boğuyor. Daraldıkça daralıyoruz.

Kurban bayramı. Minibüsler, insanların üst-üste yığıldıkları tarihi döküntü otobüsler çalışmıyor ve biz Abdülhamit'in ziyaretine gidememenin sıkıntısını yaşıyoruz. Bu arada Abdülhamit'i, cephe komutanlarından Emanullah yemeğe davet etmiş, o da bizi davet ettirmişti. Bundan haberimiz yok, dolayısıyla Abdülhamit'e kızgın güneşin altında yürüyerek nasıl ulaşabileceğimizin hesabını yapıyoruz. Bir de bakıyoruz ki Abdülhamit kapıda. Dr. Rabbani'nin arabası da bizi bekliyor. Hastanenin karşısında mahalle arasında yer alan Emanullah'ın bahçesinde tanıdık onlarca mücahitte birlikte bayramlaştık ve gün boyu bahçede yüksek çınarların altında birlikte kaldık. Afganlılar kendi aralarında sohbet ederken, biz de bir çınarın altında muhabbet ediyor, içine girdiğimiz çıkmazdan kurtulmanın yollarını arıyorduk.

Tükenmiş bir halde her gün gittiğimiz hastanede, kolları, ayakları kesik veya yaraları ağır olan mücahitlerin moralleriyle adeta tedavi oluyoruz. Yine böyle bir ziyaret günü, tek başıma, var olan son paramla meyve alıp Abdülhamit'i ziyarete gidiyorum. Oturup muhabbet ediyoruz, ancak ben orada onunla değilim sanki. Sıkıntıların girdabında, boğuldukça boğuluyorum. Çıkamazların anaforunda dibe doğru çöküyorum. Durumumu fark edenler teselli etmeye çalışıyorlar, ancak dudaklarıma yansıyan acı tebessüm bile içinde bulunduğum durumu anlatmaya yetiyor. Bahçeye, küçük havuzun başına gidip, oturuyoruz. Ruhum

hiçbir şekilde istikrar bulamıyor, Himalayalar'dan inerken bana eşlik eden mutluluk, sevinç ve ileriye dönük ümitlerden eser kalmamış. İçimde giderek büyüyen bir kavga var. Ümitlerin, sonraki alternatiflerin son noktasına geldiğimin farkındayım artık. Konuşmaların bir faydasının olmadığını düşünüyorum. Vedalaşıp ayrılırken, hastane doktoru içinde bulunduğum psikolojinin farkında olduğunu vurgularcasına, elime bir kaç sarı gül sıkıştırıyor. Bunların hiçbirinin farkında değilim. Yalnız başına divane gibi sokaklara karışıyor, nereye gittiğimi, nereye gitmem gerektiğini bilmez halde yürüyorum. Kalabalıklar içinde yalnızım. Önümden geçen herkes bana bakıyor ben farkında değilim. Ağlamam, içimi boşaltmam gerekiyor, geleneksel mahcup olma gururundan ağlayamıyorum da. Adeta boğuluyorum. Korkuların gelip hayatı kuşatmasından kaçmam, genellikle davranışlara da çok belirgin bir gariplik şeklinde yansiyordu. Gerçeklerden kaçış da, tam bir sosyal yalnızlığı yeshertiyordu. Korkularımızla, acılarımızla yüzleşmemek, içine girdiğimiz galiz ve kesif sıkıntı girdabının bizi içine doğru çekme durumundan kaçınmak için, olmadık tavırlar sergilediğimizin farkına varamayacak, duygusal donukluk içerisindeydik. Arkadaşlarımızın umut olarak sunduklarına bile, sıkıntıların engellemesiyle sevinmeyi beceremiyorduk. Zira, sadece düşleyerek yaşamamanın mümkün olmadığını, ruhsal travmalarımızı imal eden gerçekleri yaşayarak görüyorduk. Mantıklı düşünme yeteneğim paramparça halde, her biri bağımsızlığını ilan ederek, kendileriyle çatışma sürecine girdiğinden, bana ait bir kimlik de kalmamıştı. Ben bende değildim. Elimdeki gülü, içimdeki sıkıntıların, karamsarlığın doğallığıyla eziyorum farkında değilim.

Ben sokaklarda böyle kendinden geçmiş bir vaziyette dolaşırken, pejmürde giyimli birinin gözlerimin içine baktığını fark ediyorum. Bakışlarında, şok edici bir derinlik ve güç vardı. Kararlı ve etkileyici bir inançla gözlerimin içine bakıyor ve ben karşı koyamadan, tepki veremedim olduğum yerde donuyorum. Nerdeyse nefes almadan onun çehresindeki alaylı bakışa

kapılıyor. Şimdiye kadar gördüğüm insanlardan farklı bir duruşu, farklı bir bakışı var. Halimle alay eden bir tebessüm var yüzünde. Bununla yetinmiyor "haline bak utan!" dercesine elini sallıyor ve sonra "Xwuda darem çi xem darem!" diyor ve beri iliklerime kadar işleyen bir kuvvetle, üstümdeki bütün ağırlıkları alırcasına bir etkiyle sarsıyor. Ruhumdaki bütün düğümlemler bu sözle çözülüyor, karamsarlığın/karanlığın anaforunda çırpınan ruhum özgürleşiyor, ümitsizlikler içindeki kıvrışımı bıçakla kesiliyor. Ruhum bir güvercin gibi yangınların, sıkıntıların, bitmişliklerin, tükenmişliklerin arasından fırlayıp masmavi gökyüzüne, bulutların arasına karışıyor. İliklerimden başlayan sıcak bir esinti bütün bedenimi kaplıyor. Şok oluyorum. Olduğum yerde hareketsiz bir cisim halindeyim. Kendime gelip, fasih bir Farsça ile konuşan birini bulma ihtimali olmayan bu şehirde "Allah'ım var, ne gamım olsun ki" şeklindeki sözü söyleyen o şahsı bulmaya çalışıyorum. Yoktu, yer yarılmış içine girmişti sanki. Kavrulan toprakta bir damla su gibi buharlaşmıştı adeta. Onu ne zaman aramaya başladığımı da bilmiyordum. Donduktan sonra çözülmem belki de asırlar sürmüştü. İlk defa İslam İnkılâbı sınırlarını geçtiğim veya Himalayalardan aşağı indiğim bir mutluluğun benzeri sevinç vardı ruhumda. Çözülmüştüm. Bu ruh hali hiç bitmese diye düşünmeye başlamıştım.

Sıkıntılar, çıkmazlar, kapanan kapılar, engeller artık umurumda değildi. Rahatlama, özgürleşmenin sonunda sıkıntılarının aslında o kadar da büyütülecek boyutta olmadığını düşünüyordum.

Kısa bir süre sonra bütün o sıkıntıları yaşamamış gibi, birkaç haftalık boya işi bulmuştum. Elime iyi bir para geçecekti. Mustafa ile kısa bir sürede işe başladık. Bahçe içerisindeki iki katlı binanın, boyanacak her yerini boyadık ve bu da yetmezmiş gibi bahçe içerisinde bize getirisi olan bütün tamiratlara da el attık. Çalışma esnasında, kaçak yollardan İran'a girebileceğimiz haberi ulaştı bize. İyilikler, güzellikler, müjdelar ardı ardına geliyordu. Buna sevindik ve haberi Abdülhamit'e götürdük. Onun

da bizimle gelmesini ve tedavisine İran'da devam etmesini istedik. Yolculuğun zor olabileceğini ve kolunun sağaltılmasına kadar Peşaver'de kalmak istediğini söyledi. Biz de zorlamadık.

Boya işini bitirdikten sonra aldığımız 500.000 Rupî'nin 100.000 Rupî'sini Abdülhamit'e bıraktım. Geriye kalan paranın büyük bir bölümünü de kaçakçılara vermemiz gerekiyordu.

Kısa bir süre sonra İran sınırında olduk. Hudut bölgesinden uzak bir köyde bizi bekleyen, üzerlerine makineli tüfekler monte edilmiş kamyonetlerle hareket edeceğimiz söylendi. Kalabalık bir gruptuk, kamyonetlere dağıldık.

Akşamüzeri başladığımız yolculuk dağların en sarp noktalarında, uçurum kenarlarında devam etti. Kamyonetin üstündeki makineli tüfeğin başında, eğitilmiş olduğunu bakışlarına yansıtan kaçakçı Beluç hazır bekliyordu. Grup başkanımız, Beluçların özelliklerinden bahsederken; "Onlarda hiçbir zaman ispiyon olmaz. İtirafçılık, milislik, işkencede çözülme, onların geleneğinde yoktur. Biri zaaf gösterip çözülürse, hatta zindanda bile olsa zaman geçirmeden sustururlar. İran hükümeti her tarafa hâkim olsa bile, bunların bölgesine hâkim olamaz!" dedi. Tetikte beklemeleri, sözlerinde durmada dakik olmaları, yabancı olmamıza rağmen durumumuzdan istifade etmeye kalkışmamları anlatılanları doğruluyordu.

Karanlık basıncaya kadar, uçurumların kenarındaki kayalardan, araba lastiklerinin derin çukurlar açtığı sert kaya yollardan, yeşillikler arasında gizlenmiş köylerden İran sınırını geçtik. Araçların geri dönmesi gerektiği yerden itibaren yürüyerek yola devam edeceğimiz söylendi. Gece yarısına kadar yürüdükten sonra şehre az bir mesafe kaldığı söylendi. Bulunduğumuz bölgede, derin bir vadi hedeflendi, biz de görüş kapsamına girmeyecek şekildeki çukurlarda konakladık. Hava oldukça serindi, Zahedan şehrinde Afgan kimliğiyle dolaşacağımızdan, elbiselerimiz de üzerimizdeydi. Zamanın erken olmasından dolayı, birkaç saat uyuduktan sonra hareket edeceğimiz bildirildi. Havanın serinliğinden, gruplar halinde, bulduğumuz çukur-

larda uyumaya başladık. Ben hazırlıklı olduğumdan, petumu üzerime örtüp uyudum. Yanımda kalabalık bir grup vardı, onlar da uyumaya çalışıyorlardı. Gecenin bir saatinde çevremde alışık olduğum, uyku halindeki seslerin olmadığını fark ederek uyandım. Yanımda uyuyanlardan, hiç kimse kalmamıştı. İhtimalen soğuktan başka yerlere taşındıklarını düşünerek bütün araziye aramaya başladım. Sonra seslendim de. Hiçbir yerde yoklardı. Hep birlikte gittiklerine emin oldum ve artık yalnız başıma hareket etmekten başka çaremin olmadığını görüyordum. Ancak gideceğim yönü de bulunduğum noktayı da bilmiyordum. Ayrıca rehber, çevrenin mayın tarlalarıyla dolu olduğunu söylemişti. Hava tamamen karanlıktı ve ay ışığı da yoktu. Gündüze kalmam halinde, belki de yakalanmadan önce caydırıcı taciz kurşunlarından birine hedef olacaktım. Dört tarafım dağlarla çevriliydi. Her tarafa baktım, sadece bir noktada dağların ötesinde hafif bir ışık belirtisi görünüyordu. Yanıltıcı da olabilirdi, ancak çaresiz oraya yöneldim.

Sabah namazına kadar yürüdüm. Şehir, ezan sesleriyle uyandırılmadan önce aydınlıkla buluşmuştum. Hava hafifçe aydınlandığında etrafıma baktım ve ancak o zaman doğru yolda olduğumu anladım. Bulduğum suyla abdest alarak sabah namazını kıldım. Sonra, sabahın bu erken saatinde görünmemek için şehrin dışındaki bir bahçenin duvarından içeri atladım. Ortalık tamamen aydınlanuncaya kadar burada beklemem gerektiğine karar verdim. Bir türlü geçmeyen zamana, yorgunluğa daha fazla direnemedim ve olduğum yerde petumu üzerime örterek uyumaya başladım. Şehre ulaşmış olmanın verdiği gönül huzuruyla, bu ıssız dağ yamacındaki doğal tehlikelere aldırış etmeden, derin bir uykuya daldım.

Dokuz

Çıkmazların girdabında, sıkıntıların muhasarasında canımız yanarken, çıkış kapıları aralanmış, iş bulmuş, para kazanmış, beni sınırdan geçirebilecek bir kaçakçı grubuyla buluşmuş ve gecenin karanlığında çevremde uyuyanlar, beni dağın başında yalnız başıma bırakıp gittikleri ana kadar her şey yolunda gitmişti. Ondan sonrasinda tahminlerime dayanarak şehrin çevresindeki bahçelere kadar ulaşabilmiş ve oradan da bir bahçenin içerisinde derin bir uykuya dalmıştım...

Gecenin yorgunluğuyla terden ıslanmış halde derin uykudayken, bir ara üzerimde hareket eden canlıların olduğunu fark ederek uyandım. Onlarca köpek çevremde toplanmıştı, bana dokunmalarıyla birlikte uyanıverdim. Çevremde bulduğum taşlarla onları kovaladım. Sessiz bir şekilde dağıldıklarında, bir üzüm bahçesinde olduğumu fark ettim. Güneş artık etrafı ısıtmaya başlamıştı bile. Toparlanıp, yola koyuldum. Mahalle aralarındaki selamlamalardan, konuşmalardan doğru yerde olduğumu anladım. Kısa bir zamanda hizbin yerini buldum. Başından geçenleri onlara kısaca anlattıktan sonra, geçip duş aldım kahvaltı yapıp uyumaya başladım.

Dağda beni unutup giden arkadaşlar bulunduğum yere gelip beni uyandırınca kadar uyudum. Uzun zamandan beri ilk defa böyle rahat bir uyku uyuyabilmişim. Arkadaşlarım beni görünce sevince boğuldular, bana karşı farkında olmadan işledikleri bu hatanın utancı ve pişmanlığı içindeydiler. Hele Nur-rahman, beni gördüğü zaman gözleri doldu ve ağlamaklı bir ses tonuyla "İbrahim can!" deyip boynuma öylesine sarıldı ki, çocuklar gibi ağlamamak için kendimi zor tuttum. Defalarca özür dilediler ve uykulu haldeyken başka bir bölgeye uyumak

için hareket ettiklerini, soğuk havadan dolayı oradan da şehrin yakınlarına kadar gittiklerini, durumun farkına vardıklarında bu kez de beni aramak için geri döndüklerini anlatıyorlardı. En çok da, nasıl geldiğim konusunda hayret içerisindeydiler. Çünkü onlar yolu bildikleri halde oldukça sıkıntı ve zorluk çekmişlerdi. Hele hele yolu bilenlerin bu zorluklar ve kat ettikleri zaman açısından, benim yol bilmez halimle ve onlardan önce gelmiş olmam, durumu onların kavrayışlarının ötesine taşıyordu. Onlar açısından anlaşılır gibi değildi. Gerçekten de, normal koşullarda düşünüldüğünde tarifi kolay bir durum değildi bu. Ben de bu soru ve merakları karşısında; "Allah yardım etti, geldim işte!" deyip, tebessüm etmekle yetindim. Ne anlatabilirdim ki? Rüya gibi bir gecenin mutlu sabahındaydım. Onlar da kaza-sız belasız gelmişlerdi, daha ne isteyebilirdim?

Zahedan'daki birkaç günlük istirahattan sonra Tahran'a gitmek için hizbe müracaat ettim. Bir grupla birlikte göndereceklerini söylediler. İki gün sonra İran makamlarının da imzaladığı "İbrahim Muhaciri" ismiyle hazırlanan, üzerinde fotoğrafım olan belgeyi bana verdiler. Ertesi gün hareket edecektik...

Yol boyunca sık sık kontroller vardı, güvenlik güçlerinden bir kaçı içeri giriyor, insanların yüzlerine bakarak ne olduklarına karar veriyorlardı. Arka koltukta oturan Azeriler vardı, aralarında yaptıkları konuşmadan onların uyuşturucu taşıdıklarını anladım. Bizi Afganlı zannettikleri için kendi dillerinde rahatça konuşuyorlardı. Panik içerisindeydiler, ama ne hikmetse kontrol noktalarını rahatça geçiyorlardı. Yine bir kontrol noktasında pastar, bir gençle yanındaki bayanı aşağı indirdi. Çantalarına baktılar ve daha sonra bizim de görebileceğimiz bir yerde her birinin eline birer karton vererek boş bir araziye götürdüler. Uzun bir süre sonra, kartonlar üzerinde uyuşturucu balonlarıyla gelen devrim muhafızı, sevinç içerisinde, beklememize sebep olan uyuşturucuyu bize gösterdikten sonra geri gönderdi. Ardından, onları yakalayan görevli içeri girip izahat yaptı. Koltuk arkasındaki filelere sıkıştırılmış kremden kuşkulandığını ve kuşkusunda da haklı çıktığını anlattı. O ininceye kadar Azerile-

rin defalarca ölüp-dirildiğine şahit oldum. Kişilik özelliğiyle, sorumluluk arasında çelişkiler 'med-cezir'inde gidip geliyordum. Birlikte yolculuk yaptığımız gruptan birilerinin alınıp, diğerlerine dokunulmaması, yaptıklarını onaylamadığım halde beni rahatsız ediyordu. Azeriler yakalanırsa, onları ihbar eden benmişim gibi kötü bir duyguya kapıldım. Bu onuruma dokunduğu için de yutkunup sustum. Özellikle de Beluçlar'ın "ispiyoncu"lara bakış tarzını öğrendikten sonra, arkamda oturan Azerilerin yakalanmaması için davranışımın onlara yardımcı olmaya çalışıyordum.

Tahran'a varıp hizbin misafirhanesine yerleştik. Devam eden savaştan en çok etkilenen şehirlerden biri de Tahran'dı. Şehre hergün onlarca hava saldırısı düzenleniyordu. Orada elbisele-
rimizi giyiyoruz. Zira toplumda Afganlılar hoş karşılanmıyor, biz de her fırsatta hakarete maruz kalmak istemiyoruz elbette. Ertesi gün Selahattin ağabeyi arıyorum ve verdiğim kararı ona açıklamak üzere görüşmek istiyorum. Tophane meydanında buluşuyoruz. Ahmet Cansız ile birlikte gelen Selahattin Ağabeye: "Türkiye'ye cezaevine girme pahasına da olsa geri dönmek istediğimi ve buralarda kalmamı gerektirecek hiçbir şeyin kalmadığını" söylüyorum. Bana "dönüşün zorluğunu, Türkiye şartlarının darbeyle birlikte militarist bir baskı ve zorbalık rejimi haline dönüştüğünü ve belirli bir süre sabretmemi" söylüyor.

Ben yurt dışına çıkarken, babam serbest bırakılmış iki kardeşim ise Diyarbakır cezaevine gönderilmişlerdi. Kardeşim Hacı, yaşının küçük olmasından dolayı sübyan koğuşuna gönderilmiş, Sadrettin de normal koğuşa yerleştirilmişti. Ceza evi öncesi ve sonrasında işkenceler en üst seviyede devam ediyordu. Saçları düzenli bir şekilde sıfıra vurdurulan tutuklulara askeri kıyafetler giydiriliyor, sağcı-solcu olarak tasnif ettikleri siyasileri hep birlikte askeri eğitime tabi tutuyorlardı. Şiddetin, baskının dozajı o kadar yüksekti ki, ağır işkence gören siyasiler seanstan çıkarılırken "teşekkür ederim komutanım!" demek zorunda bırakılıyorlardı. Bütün siyasiler karma bir şekilde baskı ve şiddete maruz kalıyorlar, baskıyla askeri eğitime çıkarılıyorlar, hepsine

marşlar, sloganlar ve laiklik metinleri ezberletiliyordu. Yanlış bir bakış bile ölesiye dayakla karşılık buluyordu. Soğuk ve bakımsızlık, gençlerden birçoğunun zatürreye, vereme ve değişik hastalıklara yakalanmasına sebep oluyordu. Siyasilerin sindirilmesi için en aşağılık uygulamalara başvuruluyordu. İnsan onurunun kabul edemeyeceği baskı, şiddet ve zorbalıklarla gençlerin direnci kırılmaya çalışılarak tek tip insan biçimlendirilmeye-yontulmaya çalışılıyordu. İşkencede ölenlere ilave olarak, cezaevi şartlarına dayanamayıp ölenlerin sayısı da giderek artıyordu. Militarist sopalar, "Diyarbakır cezaevine giriş var, çıkış yok!" ilkesini beyinlere kazıyordu. Askeri darbeyle birlikte Millet Meclisi kapanmış, Anayasa rafa kaldırılmış, yüz binlerce insan tutuklanarak ceza evlerine gönderilmişti. Esat Oktay Yıldırım'ın daha önceki tecrübeleri ışığında, işkence konusunda çok şaşırtıcı uzmanca yöntemler uygulaması sonucu ortaya çıkan vahşet, kısa zamanda Diyarbakır zindanının ünlenmesini sağlamıştı. Orada yaşananları, bu zaman içerisinde yurt dışında yayınlanan yayınlardan çok sınırlı haberlerden öğreniyordum. Yurt dışına çıkarılan işkence ve zor politikalarını yansıtan haberlerin, gizli bir şekilde kaçırıldığını da biliyordum. Dünyam yıkılıyor ve kardeşlerimin tutsak olduğu bir zamanda yurt dışında özgür olarak dolaşmamın doğru olmayacağı düşüncesiyle, kendimi adeta ateşe atmak istiyordum. "Kesin kararım var, döneceğim." Polislerin elinden en son, akrabalarımın yığınlar halinde çevremi sararak, kargaşa çıkarmak suretiyle kaçırılmamı sağladıkları zaman da, kardeşlerimin tutsak düştüğünü görüp, kaçmak istememiştim. Türkiye'ye dönmeme noktasında Selahattin Ağabey, beni ikna etmek için her yola başvurdu. Sonunda istemeyerek de olsa kalmaya karar verdim.

Geri dönme kararımı değiştirmem üzerine, Mehdi Haşimi'nin görüşmelerini yaptığı ve misafirlerini ağırlamak üzere kullandığı, Şah döneminden kalma Savak'ın misafirlerini ağırladığı Kuzey Tahran'ın büyük bahçe içerisindeki misafirhanesine, yerleştim. Birkaç arkadaş daha vardı orda, bir kısmıyla MSP'ye olan muhalefetimden dolayı soğuk duruyorduk. En azından,

bizimle birlikte başladıkları Milli Görüş karşıtlığından vazgeçmiş olmalarını hazmedemiyorduk. Onlar kendi aralarında, MSP yöneticileriyle görüşüyorlar ve İran'da oluşabilecek pazardan bir pay almaya çalışıyorlardı. Elimizden geldiğince, MSP'nin rejim partisi olduğunu, ulusal bir çizgide hareket ettiğini ve eline geçen hiçbir fırsatı değerlendirmedeğini anlatmaya çalıştık. Dostlarımıza yaptığımız bu serzenişle, "kadayfın altı kızardı!", "file dolmadı!" veya benzeri medyatik çıkışlarıyla Müslümanların toplumdaki vakarını, onurunu, ciddiyetini alay konusu yapan, yoksulluk edebiyatı yaparken zenginliğine zenginlik katan MSP üst kadrosundan intikam almayı da hedefliyorduk kendimizce.

Aslındaysa, bizim tepkilerimiz sadece serzeniş olarak kalmıştı. Zira İran'daki imkânlardan istifade etmek için öne sürülen şartlar hiçbir zaman gerçekleşmeyecek boyuttaydı. Görüşüyorduk, ancak hiç tanışmamış gibi davranıyorduk. Hâlbuki Türkiye'den birbirimizi çok iyi tanıyorduk. Sanayi mahallesinde kardeşlerimiz komünistler tarafından vurulduğu zaman, onların kontrolündeki yurtlarda doğulu öğrencilere yönelik ayrımcılıklarını, toparlanan imkânları kendi tekellerinde nasıl tuttuklarını iyi biliyorduk. Belki onların belirlediği kurallara uymuyorduk, ancak siyasi alanda yapılan bütün çalışmaların hizmetkârlığı bizim omuzlarımızda kalıyordu. Biz çalışıyorduk, biz ayaktaydık, yürüyorduk, onlar hükümette yönetimdeyken bile içeri düşüyorduk, bize destek vereceklerine "gazaları mübarek olsun!" demekle kalıyorlardı; hükümette oldukları zamanlarda bile zulüm çarklarında eziliyorduk ama, onlar bizi seyretmekle yetiniyorlardı. Bundan dolayı tepkiliydik, her fırsatta serzenişte bulunuyorduk, küskündük. Onların bunu anlamalarını beklemiyorduk. Darbe öncesi bizi anlamayan Mehmet Güney'in, darbe sonrasında anlamasını da bekleyemezdik. Doğrusu, ayrı dünyalarda yaşayan insanlardık.

Bağ-i Şiyan'da bir süre kaldıktan sonra, birkaç arkadaşla birlikte, Mehdi Haşimi'nin direktifleriyle Niyeveran'da bahçesi olan lüks bir eve yerleştirildik. Burada kendimize biraz daha çeki

düzen vermeye çalıştık. Elimize geçen kitapları okuyor, Cuma namazlarını Tahran Üniversitesinin bahçesinde kılıyor ve namaz sonrası yan bahçede Türkiyeli Müslümanlar olarak ayaküstü sohbetler yapıyorduk. Zaman zaman gelen misafirlerin otellerine gidip birlikte çay içiyor, bize, Türkiye’den getirdikleri haberleri can kulağıyla dinliyorduk. Torçal, hemen hemen haftada bir gün gittiğimiz dağ haline gelmişti. Sabah erkenden veya Perşembe gecesinden yola çıkıyor, hedeflediğimiz noktaya vardıktan sonra Cuma namazından önce şehre iniyorduk. Kahvaltılarımızın çoğu, Selahattin Ağabeyin evinde çakıl taşları üzerinde pişirilen sıcak “sengek” ekmeği ve gazlı aladdin üzerinde hazırlanan peynirli yumurta ve zeytinle yapıyorduk. İran gündeminin giderek ısındığı zamanlarda bile, kendi dünyamızı kurmakta gecikmedik.

Recevi’nin cumhurbaşkanlığının onaylanmaması üzerine İnkılâba savaş açan Halkın Mücahitleri, Tahran’da terör estirmeye devam ediyordu. Sakallı, elinde tespih ve inkılâp taraftarlarının tercihi olan haki pantolon, kurşunlara hedef olmak için yeterli sebepti. Hiçbir yer güvenilir değildi, her tarafta terör vardı. Biz Pakistan’da iken arkadaşımız Nejdet Yaylalı, sakallı olduğu için durakta sorgusuz-sualsiz şekilde kurşunlara hedef olmuştu. Bombalar, suikastlar halkı bezdirecek boyutlara ulaşmıştı. Suikastların artması üzerine İmam Humeyni, inkılâpçıların sokağa çıkmaması ve kendilerini ele verecek simgelerden kaçınmaları, sakallarını kesmesi tavsiyesinde bulunmuştu. Öte yandan, çatışmaların yoğunlaşması üzerine, inkılâp atmosferinin bahar esintisiyle büyülenen halk ile güvenlik güçlerinin sert tepkisi arasında sıkışan sol kesim, Kürdistan bölgesinde toplanmaya başlamıştı. İnkılâba muhalif veya eski gücünü yeniden kazanma çabası içerisinde olan bütün kesimlerin siyasi taraftarları, Kürdistan’da toparlanmaya ve yeniden örgütlenmeye başlamıştı. Netice olarak, dost ve düşmanın gözü de kulağı da buraya odaklanıyordu. Cephelerde, Irak ilerleme sağlamış Abadan, Hurremşehir, Huveyze gibi önemli körfez şehirlerine kadar ilerlemişti.

Amerikan konsolosluğunun, İmam'ın çizgisindeki öğrenciler tarafından basılması sonucunda, imha edilen belgelerden bir araya getirilen parçalardan birçok siyasinin ilişki boyutu ve ABD'nin bölge üzerindeki gizli projeleri ortaya çıkmıştı. Tamamen toz haline getirilme merhalesinden önce ele geçirilen parçalardan oluşan belgeler, birer birer kitap haline getiriliyordu. Üniversite ile medrese arasındaki rekabetin giderek belirginleştiği bir zamanda, Beni Sadr ve çevresindeki politik yapılanmanın muhalefeti giderek etkili olmaya başlamış, savaş ve iç çatışmalar ülkeyi çıkmaz sokağın eşiğine getirmişti. İmam Humeyni'nin mütevazı varlığı ve vakarlı duruşu, yoksul kitleleri bütün zorluklara karşı önemli bir direniş gücü olarak tutmaya devam ediyordu. Uzun bir tarihe ve ülke içindeki Şah karşıtı onurlu mücadele ve duruş birikimine sahip olan Halkın Mücahitleri, sıradan insanlara karşı düzenlediği suikastlar neticesinde kan kaybediyor ve önemli bir güç olarak Devrim Muhafızları arasındaki sempatizanlarını da tüketiyordu.

Kaldığımız evin yakınlarında, Iraklıların kaldığı büyük bir villa vardı, ancak herhangi bir diyalogumuz yoktu. Bir gün Selahattin Ağabey beni onlarla tanıştırdı. Leşker-i Müslüman-ı Kurd ismindeki bu oluşumun başında Suriye kökenli, ilk görüşte Baas partisi soğukluğunu yansıtan Abbasi isminde bir şahsiyet vardı. Onun dışında kalanlar, sempatik, birikimli ve okumuş insanlardı. Tahran'da merkezleri olduğu gibi, İran'ın Irak sınırında da büroları ve askeri kampları vardı. Barzani hareketinin kırılmasından sonra, Kürtlere karşı ihanetçi konseptin içerisinde olan İran'a kaçırılmaz olarak göç etmiş, İslam inkılabının gerçekleşmesiyle birlikte yeniden siyasi çalışmalar yapmak maksadıyla bürolar açmışlardı.

Deşifre olmadıkları için kaçmayan sosyetenin yaşamış olduğu bu kapitalist semtte, onlarla komşu olmak bir nebze yalnızlığı gidermişti. Konuşmalarımızda onlardan, Irak mücadelesinin süreçlerini, siyasi alanda kırılma gösterdikleri evreleri, Baas partisinin ülkede işlediği cinayetleri, şiddet, zor ve baskı politikalarını ayrıntılarıyla öğreniyordum. Hizb-i Dava'dan övgüyle

bahsediyorlar, onların daha köklü siyasi referanslarının olduğunu, birikimli insanların hareketin öncülüğünü yaptığını anlatıyorlardı. Muhammed Bakır Sadr'ın liderliğinde başlatılan İslami hareketin ülkenin tamamında büyük taraftar bulduğunu hatırlattıklarında, bizim de Türkiye'de onun 'Ekonomi Doktrini' kitabıyla, sol kesimin ekonomik tezlerini çürütebildiğimizden bahsettim.

Onların vasıtasıyla Mela Halil ile de tanışıyorum. Daha sonrasında biri Iraklı ve biri de Türkiyeli olmak üzere iki Mela Halil'in varlığından haberdar oluyorum. İkisi de Molla Mustafa Barzani hareketiyle birlikte, mücadeleye katılmış ve bu süre zarfında müderrisliklerini sürdürmüşlerdi. Tahran'da olanı kısa bir zamanda buluyor ve arada bir ziyaretine gidiyorum. Sohbetimizin ilerlemesi ve onun teklifiyle birlikte haftada iki ders almaya gidiyorum onlara. Ders bahane aslında. Çok saf bir Kürtçe konuşuyor ve ben onu dinleyerek çocukluktan beri konuşmadığım, kimi zaman konuşmaya korktuğum ve kimi zaman komplekse kapılmamak için kaçındığım bu dilin ne kadar değerli olduğunu ondan öğreniyorum. Onsekiz ciltlik bir Kürtçe-Kürtçe sözlüğü var ama ne şah rejimi döneminde ve ne de şimdiki dönemde yayın için izin alamamış. Her gidişimde kelimelerden örnekler veriyor ve kelimeleri toplamak için hiçbir zahmetten kaçınmadığını söylüyordu.

Bizimle ilgilenen devrim muhafızı Davut'la da sık sık görüşüyor ve genellikle onun kırmızı Hyundai motoruyla Tahran'ın sokaklarını geziyoruz. Azeri Erdebil asıllı olduğu için, Türkçesini düzeltmeye gayret ediyor. Zamanla iki kardeş gibi oluyoruz. Elburz dağlarının Torçal zirvesi onunla birlikte sıkça çıktığımız alanların başında geliyor. O çevrede ne kadar dağ varsa, onun İnkılâp öncesi birlikte olduğu grupla birlikte çıkıp geziyoruz. Çoğu zaman, inkılâb öncesi ev sohbetlerinde kazandıkları kültürel, birikim, pratik çözümler, bakış açısı, perspektif ve sağlam dostluklar konusundaki çabalarını anlatıyordu. Bu zeminde yollarını aydınlatan aydınların etkisinin, çok fazla olduğunu vurguluyordu.

Devrim yıldönümlerinde farklı bir heyecan yaşıyoruz. Değişik ülkelerden misafirler geliyor, dillerini bildiklerimizle bir şekilde anlaşabileceğimiz sohbetler ediyor, en azından onların ülkesinde cari olan siyasi gelişmeler konusunda bilgiler alıyoruz. Bizi en çok sevindiren, daha önce 'peşmerge' kıyafetleri dediğimiz bölgesel giyimler içerisinde Müslüman Kürtlerin seminerlerde boy göstermesiydi. Avrupa'dan, Türkiye'den seçkin şahsiyetler İnkılâp yıldönümünde bir araya geldiklerinde, tahmin edemeyeceğimiz seviyede farklı, tecrübe yüklü ve derin düşüncelerle tanışıyorduk.

Devrim Muhafızı arkadaşşımla, Türkçe konuşan misafirleri hesaba katarak şehrin birçok yerinde duvarlara Türkçe sloganlar yazmayı kararlaştırıyoruz. Ayrıca tören alanına, meşhur Azadi Anıtı'nın bulunduğu meydana da birkaç pankart asacağız. Gece geç saatlere kadar, şehrin önemli caddelerinin duvarlarına sloganlar yazıyoruz. Medyaya yansımaları durumunda, Türkiye yetkililerinin rahatsızlık duyacaklarını da hesaba katmıyor değiliz. Yazdığım her harfte, Metin Yüksel aklıma geliyor ve arkadaşşıma içinde yuvarlandığım ruh halini anlatıyorum. Fatih duvarlarına boyları birkaç metreyi geçen harflerle yazdığımız sloganları silmek için, tenekelerce kireç kullanmalarına rağmen başarılı olamadıklarını övünerek dile getiriyorum.

Yakalanma riskini aklımıza getirmeden Tahran'ın büyük caddelerini, Türkçe yazılarla doldurmuştuk. Gündüz vakti de tören alanına, rahatlıkla görülebilecek yere asılmak üzere birkaç pankart yapmıştım. Objektif ve kameraların hedefinde olacak pankartların, ilgi çekici olması için büyük gayret göstermiştim. Tören alanına, protokolün hemen arkasına "İslami Hareket Engellenemez!" afişini asmamız etkili olmuştu. Bu çalışmalarımız umduğumuz gibi dikkatlerden kaçmamış, özellikle yabancı basının ilgisini çekmeyi başarmıştık. Yabancı basında konuyla ilgili haberin çıkmasından sonra diplomatik çekişmelere yol açmış ve Rafsancani, "Türkiye ile aramızı açmak isteyen insanlar var!" diyerek tepki göstermişti. İki ülkenin arasının açılması, hatta savaşıma noktasına gelmiş olmaları; fazlaca önemsedığı-

miz bir konu değildi. Hatta savaş çıkması durumunda, diğer ülkelerde başlayan silahlı mücadele örneklerinde olduğu gibi, güçlü bir ordu kurup devreye girebileceğimizi de hayal etmiyor değildik. Tahran'a yük getiren kamyon şoförlerinin geçtiği yollarda devrim muhafızlarıyla birlikte yaptığımız, yol kontrollerinde, arabalarda arama yaparken, bir yandan da onlara tebliğ yapıyorduk. Sürgünde olduğumuzu ve güçlü bir şekilde geri döneceğimizi söylüyor veya en azından bazı sıcakkanlı arkadaşlarımız, naif uyarılara rağmen bunu abartılı bir tarzda dillendirmekten çekinmiyorlardı. Abdulhamit'in en sevdiği propaganda şekillerinden biriydi bu. Tağutların uykusu kaçsın diye yaptığı bu çağrılarda, şoförlerin bilinçlenmesi için arama faaliyetlerinden çok, tebliğ çalışmasına önem veriyordu.

Aslındaysa, Tahran'daki Türkiyeli arkadaşlar arasında bile hayal ettiğimiz güce doğru ilerleyebilecek bir birlikteliğe, birikime, tecrübe ve imkana sahip değildik. Türkiye'de en ufak bir oluşumda, bir şekilde müdahil olan Milli Görüş düşüncesi, burada da ayaklarımıza dolanan manialar, prangalar gibi başımızın belasıydı. Türkiye'de aynı fikir çizgisinde olan arkadaşlarımızın büyük bir bölümü, Erbakan'ın yabancılar arasındaki popülerliğine kapılmış ve siyasi duruşunda kırılma göstermişti. Daha önce inanarak muhalefet ettiğimiz bir yapıyı, bize belli bir konum kazandırsın diye kabul etmemiz imkânsızdı. Erbakan Hoca yanlılarıyla aramızda soğuk rüzgârlar esmeye devam ediyordu. 'İslami mücadelenin, rejimin denetiminde/izninde gerçekleşemeyeceğini, 'Milli Görüş' ismi altında ulusalcılığın savunulduğunu, Osmanlı'nın İslami bir devlet olarak görülemeyeceğini, Erbakan Hoca'nın yurt dışından getirilip parti kurdurulmasının şaibeli olduğunu ve sürekli olarak sağ ekseninde hareket eden bir düşüncenin Amerikancı olduğu'nu savunuyorduk. Bu minval üzere tepkilerimizi dillendirdiğimizden, Milli Görüş yanlılarıyla asgari seviyede olan diyaloglarımız da tamamen anlamsızlaşmış, kopma noktasına gelmişti. Zamanla, onlarla görüşmemeye daha bir gayret gösterir olmuştuk. Onlar da birbirleri ile görüşmelerini, bir araya gelmelerini bizden sak-

layarak, fark ettirmemeye çalışarak gizli bir şekilde yapmaya başlamışlardı. Ancak bu çabalarına rağmen hepsinden ve hatta Urumiye’de yerleşik Ali Naci’den de bir şekilde haberimiz oluyordu.

On

Irak uçaklarının hava saldırıları giderek yoğunlaşmıştı. Şehirler her an bombalanıyor, özellikle kadim geleneksel usulle yapılan kerpiçten evlere büyük zararlar veriliyordu. Halk, bombardımanın yoğunlaştığı zamanlarda, psikolojik rahatlama amacıyla bile olsa şehir dışına taşınmaya başlamıştı. Havanın sıcak olduğu zamanlarda, şehrin dışındaki boş alanlara taşınan halkta, zehirli hayvanların ısırmasıyla yaralanma ve ölme vakaları artınca bu çareden de vazgeçtiler. Talûrân'daki bombardımanın en ilginç yanı, genellikle yoksulların yaşadığı güney bölgesinin bombalanmasıydı. Büyük ihtimalle, bu kesimlerdeki nüfus yoğunluğu hesaplanmaktaydı. Yapılanma açısından da eski tuğla sistemiyle yapılmış evlerin arasına düşen bombalar, büyük zayıflara yol açıyordu.

Bir taraftan Halkın Mücahitleri'nin yoğun propagandası ve şiddeti etkin bir yöntem olarak kullanması, toplumun savaştan soğutulmasına yol açıyorken; diğer yandan başsız ve disiplinsiz kalan ordunun savaşmada gönülsüz davranmasıyla Irak, savaş cephelerinde giderek ilerleme sağlıyordu. Baas Partisi'nin iktidarından sonra, Varşova Blok'unun ciddi eğitiminden geçmiş olan Irak ordusu karşısında, İran'da inkılâpla birlikte dağılan ve savaş cephelerinde gönülsüz faaliyet gösteren; en küçük bir zorlamayla birlikte cephelerden hızlı bir şekilde geri çekilen ordu vardı. Başlarındaki önemli komutanların ülke dışına kaçması veya idam edilmesi ordu içerisinde ciddi bir güvensizliğe/disiplinsizliğe ve gizliden büyüyen bir tepkiye yol açıyordu. Ordunun önemli kademeleri, inkılâp yanlılarına şirin görünse bile her iki tarafta da güven sorununun aşıldığı söylenemezdi.

Savaş cephelerinde gönüllü halk orduları (Besic) savaşıyor ve cephelerin tamamı onlarla sağlamlaştırılıyordu. Savaşın bütün kesimlerinde faal bir şekilde çabalayan gönüllü halk orduları, geri kesimdeki hizmetleri de yürütüyorlardı. Özellikle bayan gönüllüler, hastane, lojistik ve temizlik işlerini büyük bir şevkle yürütüyorlardı. Savaşın başladığı günden beri evine izne gitmeyenlerin sayısı azımsanmayacak boyuttaydı. Genellikle gece veya yağışlı zamanlarda başlatılan operasyona, eğitilmiş/disiplinli Baas güçlerine karşı bir haftalık eğitimle Besic güçleri öncülük ediyordu. Baas rejimi ordusu bölgenin en iyi eğitilmiş ve askeri sistemini insicam içerisinde şekillendirilmiş bir ordu konumundaydı. Savaş taktiklerini de tamamen askeri kurallara göre olgunlaştıran Baas ordusu, cephe düzenini, mevzilerini, topçu ve mekanize birliklerinin konumlanmasını da tamamen askeri bir mantıkla yapıyor; baskın veya operasyonlara karşı direnmesini askeri tecrübelerine dayandıramaya çalışıyordu. Dolayısıyla, düzensiz ve tamamen askeri tecrübelerden yoksun halk orduları düzenlenen operasyonlara katıldıkları zaman, büyük kayıplar veriyor ve gidenlerden ancak yarısı geri dönebiliyordu.

Türkçe açılımı, Devrim Muhafızları Kurtuluş Hareketi Teşkilatı olan Valud-ı Nehzet-i Azadi Beğşi Sıpah-ı Pastaran'a gittiğimiz zaman, Türkçe bilen arkadaşların konuşmalarından anladığımız kadarıyla, Şah yanlısı subayların genellikle Türkiye'ye kaçtıklarını ve Türkiye hükümetinin ABD baskısıyla bu subayları belirli yerlerde topladığını ve onların eğitiminin sürdürüldüğünü öğreniyorduk. Onların ifadesine göre, Yüksekova'da önemli askeri kampları varmış ve hatta darbenin akabinde Yüksekova'nın İran çıkışına kurulan büyük otoban şeklindeki caddenin de sadece NATO'nun, İran'a yönelik hava saldırısı planların uygulanması maksadıyla yapıldığını söylüyorlardı. Halkın Mücahitleri veya Kürt gruplarının da sınırda hazır bekletildiğini, bununla ilgili ciddi bilgilere sahip olduklarını dillendiriyorlardı, ancak bizim bundan haberimiz bile yoktu.

Belki de misilleme amacıyla olsa gerek, İran'ın PKK ve benzeri

siyasi Kürt hareketlerine sıcak baktığına dair mesajlar, sıklıkla tekrarlanmaya başlamıştı. Devrim Muhafızlarının eğitimiyle ilgili olarak yayınlanan iç hizmete yönelik haftalık bültenlerde, giderek bu eğilimin kendisini belirgin hale getirdiğini ve dış siyasette böyle bir desteğin caydırıcılık görevini ifa edeceğini yüksek sesle dillendirenlerin sayısının giderek arttığı belirginleşiyordu. Bizimle konuşan Türkçe veya Azerice bilenler de "tağuti rejimin yıkılması için her yola başvurulması gerektiğini ve hatta gerekirse Marksist ideoloji sahibi PKK'nın de kullanılabileceğini" söyleyerek, aslında elaltından bazı görüşmelerin yapıldığı sinyali veriyordu. İran'a ulaşan dergilerden, 80 darbesinden belli bir süre sonra geçmişini değerlendiren PKK'nın, farklı çıkış yolları bulmaya çalıştığını okuyorduk. Özellikle konumlanmaya başladığı Suriye ve Lübnan'da Arap Müslümanlarıyla kuracakları ciddi diyaloglarla daha sağlıklı mücadele modeli oluşturabileceklerini öngören yorum ve eleştirilere bolca rastlıyorduk.

Söz konusu bu yayınlardan öğrendiğimiz kadarıyla, darbeden sonra Şam'da yaptıkları ilk kongrede, ciddi bir özeleştiri yapıldığını ve halkın değerlerine karşı sergilenen saldırganlığın, hareketin hedeflerine zarar verdiğini savunduklarını öğreniyorduk. Veya en azından ben öğreniyordum. Avrupa'dan ve özellikle Almanya'dan bana düzenli bir şekilde gelen Türkçe yayınlardan ve dergilerden kongrede yaşananları öğrenmeye çalışıyordum. Her biri bir kitap uzunluğunda olan konuşma metinlerini okuyor ve satır aralarında ortaya konan düşünceleri bulmaya çalışıyordum.

Aradan uzun bir zaman geçmeden, PKK yönetiminden önemli bir yetkili Tahran'a geldi ve İrşad-ı İslam'da çalışan arkadaşlarımdan biri durumu bana bildirdi. Şam kongresinin mahiyetini öğrenmek üzere görüşebileceğimi söyledim, olumlu karşıladi. Bizim bölgeden, üniversite son sınıftayken darbeden dolayı yurt dışına çıkmak zorunda kalmış bir gençti. Uzunca konuştuk ve özellikle PKK'nın Müslümanlara bakış açısının yanlış olduğunu, "Halkın Mücahitlerinin temelde Marksist bir ideoloji sa-

hibi olmasına rağmen, toplumun kutsallarına hiçbir şekilde saldırmadığını, 'ekonomi, siyasi ve askeri zeminde sosyalizm tecrübelerini incelemelerine karşılık, yaşam ve amelde İslami ritüel üzere hareket ettiklerini, örgüt mensubu bayanların başörtüye riayet ettiklerini' ve Sovyetlerin şartlarını İran'a taşıma gibi bir iddiaların olmadığını hatırlattım. O da bana uzun uzun, kongrede yapılan müzakerelerde "örgütün din ile ilişkisi" konusunun tartışıldığını, ciddi manada özeleştirilip yapıldığını anlattı. 'İran İslam İnkılâbıyla birlikte, dünyadaki dini argümanları taşıyan mücadelelerin daha mantıklı bir model olarak gündeme geldiği'ni vurguladı.

Halkın Mücahitleri sol bir örgüt olmakla birlikte, hiçbir dönemde toplumun dinî ve millî sembollerine, merasimlerine, geleneklerine saldırmamıştı. Halkın Mücahitleri, 1920 yıllarında Mirza Küçükhan Hareketi, Çahkutahiler Hareketi, Tengistaniler Hareketi gibi genellikle Kafkaslardan gelen düşüncelerin etkisinde kalan mücadeleden etkilenerek Şah'a karşı mücadele veren bir teşkilat olarak, toplumun genelini kazanmış bir mücadele modeliydi. Cengeli olarak bilinen harekette, Sovyetlere yakın Türk, Kürt, Fars ve Ermenilerin beraber yaşadığı, etnik bir çeşitliliğe sahip bu ormanlık bölgede başlatılan gerilla hareketinin başında yer alan Mirza Küçükhan, gençlik yıllarında, özellikle Kafkaslar üzerinden gelen fikir akımlarının etkisinde kalarak, İran Meşrutiyet düşüncesinde yeni anlayışlar gelişmeye başlamıştı. Bunun yanı sıra, İranlı gençlere önderlik etmeleri bakımından hayati önemi haiz olan ancak henüz klasik ulema çizgisinde yer alan Takizade, Devletâbâdî ve Musavat gibi bağımsızlıkçı aydınların da bu fikirlerden etkilenmesi, hürriyet düşüncesinin büyük ivme kazanmasına neden olmuştu. Mirza Küçükhan'ın da, Hacı Hasan ve Cami medreselerinde aldığı eğitimin devamı niteliğinde sürececek olan eğitim hayatını "*Terki mal, terki can, terki ser, aşk yolunda ilk merhaledir*" diyerek, yarıda kesmeye karar verdiğinde aklında tek bir şey vardı; Ülkede yaşanan siyasi gelişmeler ve yabancıların Müslüman halka karşı uyguladığı onur kırıcı davranışlar yüzünden, artık sa-

ngi ve abayı bir kenara bırakarak, topa tüfeğe sarılmanın vakti gelmiştir. Mazenderan bölgesindeki ormanlarda büyük başarılar sağlayan Küçükhan'ın bu hareketi Halkın Mücahitleri' için bir model olarak kabul edilmiş ve Şah döneminde silahlı mücadelenin kaçınılmaz olduğuna karar verirken bu argümanlardan yararlanılmıştı. Tudeh ve benzeri sol örgütleri uzlaşmacı ve işbirlikçi hareketler olarak suçlayarak uzlaşmasız bir mücadeleden yana olduklarını ortaya koymaya çalışan örgüt, Şah gibi diktatörlerin "sadece silahlı bir mücadeleyle devrilebileceği"ni savunuyordu.

Şah döneminde başlattıkları mücadelelerinden dolayı, büyük baskılar gördüklerine dair fazlasıyla rivayet ve onların sağlıklı bir mücadele yöntemi/modeli geliştirdiklerine dair yaygın kanaat vardı. Örgütün üç önemli isminin, Savak işkence merkezlerinde yoğun bir şekilde şiddete maruz kalmaları ve işkencenin canice yöntemleri karşısında gösterdikleri onurlu dirençle ilgili rivayetler, halk arasında dilden dile dolaşan bir efsane gibi yayılma gösterince, toplumda önemli bir prestij kazanmışlardı. Özellikle üç örgüt elemanından ikisi kardeşti. Biri bayan olan üç kişinin ocakta bedeninin yağları akacak şekilde kızartılarak öldürülmeleri, örgüt ile toplum arasında ciddi bir duygusal bağın oluşmasını da sağlamıştı. Halkın Mücahitleri, Şah döneminde çok güçlü bir propaganda ağına sahipti ve dolayısıyla halka duyurmak istediği en küçük haberi rahat bir şekilde halk katmanlarına ulaştırabiliyordu. Özellikle İmam Humeyni'nin demeçlerini veya ses kasetlerini çoğaltarak halkın neredeyse büyük bir bölümüne rahat bir şekilde ulaştırması da bu geçmiş tecrübeye dayanır. İşte bu örgüt, İnkılâbla bağlarını koparıktan sonra da bu özelliklerini daha diri tutma gayretini gösterir: şti.

İnkılâp öncesi-sonrası İmam Humeyni ve çevresiyle ciddi diyalog ve işbirliği içerisinde olan Halkın Mücahitleri hareketi, taleplerinin kabul edilmemesi ve yönetimin dışına itilmelerinin ardından yeniden yeraltına çekilme kararı aldıklarından ciddi bir propaganda çalışması yürütmeye başladılar.

Saflar ayrıştığında, zaman geçirmeden Refsencani ve Hamenei aleyhinde propaganda kampanyası başlatmışlardı. Refsencani'nin devam eden savaştan büyük rant sağladığını, insanlar savaş cephelerinde ölürlen onun, devlet imkânlarından bolca yararlandığını, sahip olduğu konumdan yararlanmanın yanında, yurt dışına fıstık ticareti yaparak, büyük paralar kazandığını fısıltı kanalıyla bütün kulaklara ulaştırıyorlardı. Devlet yetkililerinin, ülke içerisindeki devlet kaynaklı zenginliklerinin yanında, dış ticaretten de büyük paralar kazanarak yurt dışı bankalara hesap açtırdıklarını ve bundan da önemlisi derin devletin başındaki insanlar olarak, ülke içinde ve dışında işlenen sayısızca terör eylemine karıştıklarını, halk arasında "fısıltı gazetesini" yoluyla duyurarak, toplumun büyük bir kesiminde kafa karışıklığı oluşturmaya çalışıyorlardı. Devrim Muhafızları arasında da büyük bir sempatizan kesime sahip olan bu örgüt, İmam Humeyni'nin onlar aleyhindeki açık beyanına ve onları "münafık" olarak ilan etmesine kadar bu konumunu iyi kullandı. En azından, savaşa karşı bir muhalefet cephesi oluşturdu. Örgüt, yaptığı propagandayla İnkılâbın kendi evlatlarını, devlet imkânlarını savaş cephelerinde veya iç terörle imha ettirdiğini, halkın zihnine kazımakta muvaffak oldu.

PKK'nin saha araştırması için gönderdiği yöneticisiyle yaptığımız görüşmelerde, ben teşkilatın nasıl bir düşünce yapısına yöneldiğini ve geçmişten nasıl dersler çıkardığını öğrenmeye çalışıyordum. Özellikle, Kürdistan'da ağalara ve kimi yerlerde aşiret yapısına karşı başlattıkları savaş, birçok bölgede ulusal taleplerin aşiretlerle aralarına giren kan davasına dönüştüğünü, dolayısıyla bundan sonraki mücadelede nasıl bir tavır takınacaklarını merak ediyordum. İran'a temsilci olarak gönderdikleri şahsın bu konudaki açıklamalarını önemsiyordum, ancak ortak tecrübeleri yaşamış atmosferden gelen biri olarak itirazlarımı da dillendiriyordum. Buna karşılık o da, İran'da nasıl bir çalışma yapabilecekleri ve nasıl bir destek sağlanabileceğini öğrenmeye çalışıyordu. Elimden geldiğince bu konuda yönlendirici olma konumuna düşmemek için dikkatli davranmakta haklı

olduğumu, daha sonralarında İranlı bir arkadaşın onunla diyalogumu kesmemin, kendi güvenliğim açısından gerekli olduğunu dostça bir edayla bildirmesinden sonra daha gerçekçi bir şekilde ortaya çıkmış oldu.

PKK yöneticisiyle diyalogumuz ve fikir alışverişimiz bu uyarıdan sonra son buldu. Tağut rejimine karşı, özellikle askeri darbenin şiddet ve zor politikaları süreci içerisinde, ciddi bir alternatif olarak ortaya çıkmış olan PKK'ye yönelik her kesimde ciddi sempati oluştuğunu gelen haberler doğruluyordu. Türkiye'de de ciddi bir taraftar gücüne sahip olduklarına inanıyordum. 80 darbesinden önce Kürdistanı bir örgüt olarak, silahlı yöntemi benimsemesi ve davasında samimi bir şekilde ilerleme göstermesi, bütün siyasi oluşumlar tarafından gıptayla izlenmiş ve askeri darbenin ülke çapında estirdiği terörden sonra da bu sempatinin haklılığı daha net bir şekilde ortaya çıkmıştı. Toplumun, 80 darbesiyle oluşan baskı ve zorbalık vesayetinin son bulması için ümit verici her duruşa, direnişe gözü kapalı bir şekilde destek vereceği inkâr edilemez bir gerçek haline gelmişti.

Savaşta, İran ordularının başarısızlığının müsebbibi olarak gösterilen Beni Sadr, aleyhindeki yoğun gösterilerin ardından ülkeden kaçmak zorunda kalmıştı. Onun oyalayıcı, vesayet ve egemenlik sağlamaya yönelik politikaları son bulunca, ordu yeniden toparlanmaya ve Devrim Muhafızları ile daha sıcak ilişki içerisine girmeye başlamıştı. Bunun neticesinde, Pastarların da askeri disiplin içerisinde rütbe alabilmeleri ve savaş cephelelerindeki komutanların daha üst rütbelere geçebilmesi sağlandı. Böylesine bir askeri toparlanmaya, silahlı güçlerin insicam içerisine girmesine rağmen Irak orduları Kasr-i Şirin, Mehran, Susengerd, Hurremşehir ve Huveyze bölgelerini elinde bulunduruyordu. Abadan şehri de tamamen kuşatma altındaydı ve bunun neticesinde şehir boşaltılmış, ölü bir yerleşim alanı görünümüne bürünmüştü. Irak güçleri bu muhasara neticesinde, İran petrol rafinerilerine ve sevkiyatına da büyük zararlar vermeye başlamıştı. İran da buna misilleme olarak Irak petrol tesislerine büyük zararlar verdiriyordu. Irak ordusuna her ta-

raftan silah ve askeri teçhizat yardımı yapılmasına karşılık, İran Şah döneminden kalma silahlarla savaşıyordu. Silah satımında İsraili silah tüccarları bütün imkânlarını kullanarak devrede kalabiliyordu. Özellikle Şah döneminden kalan silahların yedek parçaları bu ticaretin neticesinde İran'a ulaşıyordu.

Her iki tarafın ağır kayıplar verdiği savaşın neden çıktığı konusunda hiçbir ciddi açıklama yapılmıyordu. Gündemde tutulmaya çalışılan bazı basit ve tutarsız bahanelerin dışında ciddi gerekçelerin ve projelerin olduğundan kuşku yoktu. Bahreyn'de düzenlenen darbe girişiminin sorumlusu olarak İran gösteriliyor ve bu karakterin bütün ülkeler için ciddi bir tehdit oluşturduğu iddia edilerek, Şiaların büyük nüfus sahibi olduğu Irak'ta da böyle bir teşebbüse meydan vermemek için daha işin başından tedbir alınmak istendiği iddia ediliyordu. Zahirin dağılmış olan İran ordusunun rahatlıkla dize getirilebileceğinin hesaplandığı ve bundan dolayı askeri kuşatmanın başlatıldığı, savaşla ilgili sebepler arasında sayılıyordu. İran'ın, İslam İnkılâbını bütün dünyaya yayma düşüncelerinin ülkeleri ele geçirme politikası anlamına geldiğini savunan ülkeler, bu konuda ciddi tedbirler alıyor, bu çerçevedeki düşüncelere düşman gözle bakıyorlardı. Bunların arasında ABD tezi daha uygun görünüyordu.

ABD, Afganistan'ın Sovyetler tarafından işgal edilmesiyle birlikte o zamanlar yıldızı parlak olan Sol hareketinin, zayıflayan Şah rejiminde yönetimi eline geçirebileceğini hesaplayarak, Şah'tan sonra liberal ve muhafazakâr bir geçiş rejimi kurulması hesapları yaptı. Paris görüşmeleri ve Şah'ın son döneminde İmam Humeyni çevresinde odaklanan ulusal, liberal kesimlerin ilk başlarda hükümeti ve yönetimi ellerinde bulundurmaları, bu proje neticesinde gerçekleştiği algısını veriyordu. Ancak, daha sonralarından Fedaiyan-i İslam teşkilatı geleneğinden veya Lübnan bağlantılı yapılanmalardan gelen siyasi şahsiyetlerin devreye girmesiyle, mollalar medreselerine çekilip, yönetimden uzak durmayıp yönetimin bütün kademelerinde egemen olmaya çalıştıkları gözlemlendi. Bütün siyasi dengeleri alt-üst edip ABD

elçiliğini ele geçirerek, çalışanlarını rehin almalarıyla birlikte, bölgede ordusu dağıldığı halde güçlü halk desteğine sahip İran İslam İnkılâbını devirmek için, Körfezdeki bazı adaları ve ülke içerisindeki Şia muhalefetini de bahane ederek, Irak Baas ordusunun İran'a saldırması sağlandı. Kısa sürede birkaç şehir işgal edildi. Ancak ciddi bir savunma hattıyla karşı karşıya kalan Irak güçleri, oldukları yerde direnmeye çalışarak savunma yapmaya yöneldiler. 700 Km.'lik geniş bir cephede saldırıya geçen Irak güçleri, kuzeyde Penjavin, Kasr-ı Şirin, Mehran, Susengerd, Huveyze, Ahvaz, Hurremşehir ve Abadan bölgelerinin tamamında yoğun bir savaş başlatmış ve ciddi ilerlemeler sağlamasına rağmen İran sivil güçlerinin ciddi direnişiyle karşılaşmıştı. Özellikle Hurremşehir'de gösterilen yoğun dirençten dolayı şehir, Huninşehir (Kanlışehir) olarak anılmaya başlanmıştı. ABD, hem uluslararası alanda ve hem de Mısır, Arabistan ve diğer bağlantılı olduğu ülkeler kanalıyla, Irak rejimine gözle görülür destekler vermeye devam ediyordu. İran'ın Suriye ve Lübnan'da önemli bir potansiyele sahip Şia grupları dışında ciddi bir desteği yok gibiydi. Sovyetlerin, Çin ve Kuzey Kore'nin uluslararası çoğu zaman samimi olmayan desteklerinin hiçbir faydası yoktu. Zira ABD her alanda, bu ülkelerden istediği tavizleri almada başarılı oluyordu.

Birçok barış girişimi yapıldı. Bunlardan bir netice alınamayınca, 25-29 Ocak 1981'de Taif'de toplanan 3'üncü İslam Zirve Konferansından sonra, yeni barış heyetinin gönderilmesine karar verildi. Ancak bu da sonuç vermedi. Taif konferansı savaşın sona erdirilmesinde etkili olmadı, ancak İran İslam İnkılâbının saflarında sol görüşlü Kürtlere karşı mücadele veren Peşmerge-i Muslumani Kurd hareketinin düşman olarak gösterilmesinde bir bahane olarak etkili oldu. Peşmerge-i Muslumani Kurd, genellikle ehlisünnet bölgelerinde şekillenmiş İhvan hareketi düşünce kökenli ve bulundukların şartların ışığında selefi mantığı benimseyen Kürdistanî bir hareketti. İnkılâp kadrosunun Şah'ın devrilmesinden önceki görüşmelerde verdiği sözleri tutmaması ve ulusal-mezhebi yönünün dış ilişkilerde, savaş macerasında

ve Kürdistan'ı "zıdd-ı inkılâb" güçlerden temizleme bahanesiyle yapılan zulümlerde belirgin hale gelmesiyle birlikte, Peşmerge-i Muslumani Kurd daha önce bedeller ödeyerek sürdürdüğü desteğini pasifleştirdi. Hareketin başındaki Ahmet Müftüzade, itiraz ettiği şiddet ve zorbalığın sona erdirilmemesi üzerine müzakereler yapmak maksadıyla bölgeyi terk etti ve yapılan adaletsizliklerin son bulması için temaslarda bulunmaya çalıştı. Çoğu zaman Kürdistan ulema ve aydınlarını toplayarak, Kum'da İmam Humeyni ile görüşerek içine girilen çıkmazdan, sorunlardan kurtulmanın çarelerini aradılar. İmam Humeyni'nin "tamamen imha etikten sonra ve Peygamber huzurunda 800 Beni Kureyze Yahudi'sinin boğazlanarak öldürmesi türünden bir şiddet uygulanması" yolundaki açıklamasının ardından, bu beyanatı bir fetva olarak algılanmış ve militarist güçler bütün imkanlarıyla Kürdistan'ın üzerine çöreklenmişlerdi. Oradaki siyasi iradenin tamamen çökertilmesi ve onların güçsüzleştirilmesi için bütün siyasi, ekonomik, askeri ve toplum mühendislik imkanlarını seferber etmişlerdi. İnkılab yanlısı olma adına zulme seyirci kalmak ile, inkılab karşıtlığı yapıp direnmek arasında çelişkili bir politik zeminde sıkışan Müftüzade ve çevresi, çareyi pasif muhalefet perspektifinde bulmaya çalıştı.

Son çare olarak, sorunların ve sorunlara çözüm üretilmeye yanaşılmasının toplum nezdinde alenileşmesi ve bilinmesi amacıyla yeni çalışmalar yapıldı. Tahran'da bir ehlisünnet camisinin açılması için gerekli yasal düzenlemenin yapılması, Kürdistan gençlerinin 'Şialaştırılması'na son verilmesi, anayasadaki ulusal ve mezhebi içerikli ibarelerin değiştirilmesi ve inkılâbın Fars milliyetçiliğine yeniden devşirilmesine izin verilmemesi adına, bir bildiri yayınlattı. "Şems" teşkilatı adıyla, İmam Humeyni'ye hitaben yazılan bu bildiride itirazlarla birlikte, İnkılâp mahkemeleri başyargıcı Ayetullah Halhali'nin iddiasına cevap da veriliyordu. Ayetullah Halhali; Ahmet Müftüzade'nin Taif konferansına katıldığını ve Şia mezhebinin bölgede nüfuzunu engellemek amacıyla alınan kararların içerisinde olduğunu iddia ediyor ve buna karşın Müftüzade de kesinlikle

İran'dan çıkmadığını ve bunun ispat edilmesi durumunda her türlü cezaya razı olduğunu, bu basın açıklamasıyla birlikte ilan ediyordu. Taif iftirası ve Müftüzade'nin İmam Humeyni'ye yazmış olduğu mektup, tasfiyenin bahanesi oldu. Kısacası, "tarih yeniden tekerrür ediyordu."

İnsan doğası gereği, buhranlı, kaos ortamının hayata tamamen hakim olduğu zamanlarda, taraflar birbirlerine sıkıca sarılırlar ve kader birliği yaparlar. Hiçbir fedakarlıktan, adaletten, özveriden, yardımlaşmadan ve eşit şartlar arasında hareket etmekten kaçınmazlar. Kibir, gurur, bencillik, görmezlikten gelme onların lügatlerine girmez. Savaş alanında, çatışmalarda yaralanların hiçbir iç hesap yapmadan, herhangi bir pazarlığa girmeden yardımlaşmaları, yaralarını sarmaları gibidir onların kardeşlik anlayışları. Fırtınada batmak üzere olan gemide, bütün çareleri deneyerek boğulmaktan kurtulmaya çalışanların doğal çabaları türünden bir fedakarlık göstergesi gibidir. Yangın içerisinde, kurtulmak için en duru duygularla hayata birlikte sarılmaları gibi bir duruştur bu. İşkence altında olanların hiçbir ideoloji, sınıf, inanç ve konum gözetmeden müşterek bir direnme göstermeleri, birbirlerinin yaralarını sarmaları ve aynı acıyı duymaları ruhsalındaki duruluk, sadelik ve tabii hal gereğidir. Bu ve benzeri bütün durumlarda, bu ortak duygu ve pratik normal her insanın doğal refleksidir. Anormal olan ondan sonra ortaya çıkan sonuçtur. Hayatı zehirleyen buhran, kaos ve şiddet girdabından kurtulduktan sonra, benzer şekilde sergilenen ruh hali sorundur. Ondan sonrasında içten pazarlıklar, bağnazlıklar, haksızlıklar, adaletsizlikler, ayrımcılıklar, kıskançlıklar ve otorite için feda edilen kutsallar, doğallıklar süreci başlar. Gizli hesapları olanlar, egemenliğini sağlamlaştırmak için her yola başvurmaya meşru görmeye başlar. Kitleleri hayallerle, geleceğe dair ümitlerle peşlerinden sürükleyenler, kitleyi rüyalarından uyandırma gayretinde olanları da kurbanları yaparlar. Toplum, kendisine hayal dünyaları ismarlayan otorite sahibi olanların peşinden giderler. Süreç içerisinde düşüncelerine gerek de kalmaz, çünkü seçilen kurbanlara yönelik aksiyona dönüşen saldırılardan, böyle bir zemine ulaşmalarına fırsat ta-

nınmaz. Gelenekleri olumsuzlamayan kavramlar, dini düşünceler, üstü örtük ulusal içerikli prensipler, demokrasi ve toplumsal pradiğmalar kitle ile öncüleri arasında gerçekleşen duygusal mutabakatta sabit değer haline getirilir. Sonrasında, farklılık arz eden kurbana yönelik inkar, küçümseme, imha ve etkisiz kılma sürecine girildiği zaman, o kaos günlerindeki birlikte-lik, yardımlaşma ve kardeşlik unutulur. Yeni egemenlik refleksi, kendisine bu gücü bahşeden kardeşlerini imha ederek var olmayı gerekli kılar. Hayat içerisinde rüyalar son bulmuş olmasına rağmen, kendi bağlılarına hayal satmaya devam ettiğinden giderek güçlenir. Kudretini pekiştirmek gayesiyle geliştirdiği önlemler perspektifindeki kaos ortamı, şekil, nitelik ve vasıf değıştirirse de geçmişten çok farklı olmaz. Zira, egemenliğini güçlendirirken, meşru olmayan her yola başvurur. Olumsuz bir ortam geliştirmekten, hak taleplerini görmezlikten gelinmeye, muhalefetin tamamen engellenmesine, güce dayalı baskı kalka-rının biçimlenmesine ve hatta saldırganlaşmaya kadar geniş yelpazede geçmişe dönülmüş olunur. İnkâr ve imha şekil ve karşıtlık değıştirmiştir. Kurbanların bozuk para gibi harcandığı bu yeni süreçte, sosyal hayatın bütün faktörleri birbirlerini karşılıklı olarak etkilerler. Yeni sosyal yapılanmayla birlikte, ilişkiler, din, ahlâk ve otorite koruculuğu, sosyal sistem üzerinde büyük etkilerini hayata hakim hale getirir. İnsanların duygularını, düşüncelerini, vaziyet alışlarını etkileyen faktörlerin içinde, bağ-lılarına hayal satmayı sürdüren otoritenin hayatı kuşatma faktör-leri de var. Yeni değerlerin inşasında, kurbanlarını ezmeyi ve varlığını borçlu olduğu kardeşlerini imha etmeyi hedefleyen sistem, geçmişin kaosunun sadece rengini değıştirmiştir.

Onbir

Kürdistan'da Devrim Muhafızlarıyla birlikte hareket eden Peşmerge-i Muslumanı Kurd bağlıları, bulundukları şehirlerdeki koruma/kollama görevlerinden alındılar ve ardından da hızlı bir şekilde silahsızlandırıldılar. Silahsızlandırıldıktan sonra hemen tutuklanmadılar. Yer altına çekildiklerini ilan eden komünistlerin onlardan intikam almalarına fırsat tanındılar. Kısa bir süre içerisinde komünist gruplar, Kürdistan bölgesinde hareket öncülüğünü yapan 86 üst düzey erkek-bayan yöneticiyi evlerinden aldılar ve şehirlerin meydanlarında, halkın gözü önünde, (İslam İnkılâbına destek vermek ve komünistlerin hâkimiyetini kırmak amacıyla sürdürdükleri ilişkiden dolayı) "hain" suçlamasıyla kurşuna dizdiler. Hiç kimse müdahale etmedi. Çok zaman geçmeden bu kez devlet tarafından onlara yönelik operasyon başlatıldı ve bütün hareket bağlılarını -kimi tanıyorlarsa- tutukladılar. Müftüzade de tutuklandı. Mahkemeleri uzun sürmedi. Peşmerge-i Muslumanı Kurd bağlılarına 9 ila 8 yıl arasında ceza verilirken, hareketin liderliğini yapan ve Kürdistan Müslümanları tarafından sevilip sayılan Ahmet Müftüzade'ye 7 yıl ceza verildi.

İslam İnkılâbı mahkemelerindeki tek suçlama, 'Kürdistan bölgesinde Vahabilik düşüncelerini yaymak ve karışıklık/fitne çıkarmaya hazırlanmak' şeklindeydi. Böyle yaparak, Ehli Sünnet Müslümanların Kürdistan topraklarındaki nüfuzunu, varlığını tamamen etkisiz/imha edebileceklerini hesaplayan yöneticiler, Senendej'in önemli âlimlerinden bir olan şahsiyetin âlim oğlu Müftüzade'nin bölge üzerindeki varlığını sonlandırmak istedi. Tutuklanmayanlar ise, Pakistan ve Türkiye üzerinden yurt dışına kaçmak zorunda kaldılar. Ardından temizlik harekâtı, bü-

tün alanlarda başlatıldı. Kürdistan'a yerleşmiş değişik sol fraksiyonlar, Şah yanlıları ve Kürt kökenli gruplar silah gücüyle etkisiz hale getirildi. Yapılan operasyonlarda Mustafa Çamran, Urumiye Cuma imamı Hesani, Devrim Mahkemeleri Başkanı Ayetullah Sadık Khalkhali bizzat öncülük yaptılar. Bu çatışmalarda ortaya konan kirli siyasetlerden biri, imkânların el verdiği ölçüde Kürtlerle Azerileri birbirine düşman hale getirmek için, her türlü araçtan yararlanmaktı.

Bu gelişmeleri duyduğum ve 'Şems'in "İslam İnkılâbının mezhebi taassuptan ve Fars ırkçılığından arındırılması ve Sünni Müslümanların inançlarını rahat bir şekilde yaşayabilmeleri için, imkân tanınması gerektiği" yolundaki bildirisini görüp okuduğum zaman içimde bir burukluk oluştu. Kur'an mektebi modeliyle hareket eden ve İnkılâptan öncelerine dayanan bir ilişkinin bu şekilde sona erdirilmesi ve dürüstlüğü sorgulanmasından dolayı, katliamlarla, zindan cezalarıyla karşılık verilmesi hazmedilecek bir durum değildi. İnkılâp öncesi Necef ve Paris Nofel Lö Şato'da yapılan görüşmelerin tamamında, belli antlaşmalara varılmış ve birçok kez Müftüzade'ye gönderilen yazılı mektuplarda, bunun boyutları da net bir şekilde ortaya konmuştu. Kısacası, İnkılâp evrensel bir İslami yapıya sahip olacaktı, mezhep ön plana çıkarılmayacak, Fars ırkçılığı yapılmayacak, başka ırkların Fars ırkına dönüştürülmesine yönelik uygulamalara son verilecek ve İslam İnkılâbı hükümetinde, fark gözetilmeden bütün Müslümanlar katkı sağlayacaktı..."

İçimde derin bir kırınglık oluştu. Yardıma İmam Humeyni'ye olan güven ve sevgim yetti. Onun âlimliğine ve dürüstlüğüne inanıyordum. Dolayısıyla "eğer bu olaydan haberdar olduğu halde ses çıkarmamışsa kesinlikle bir bildiği vardır" diye düşünüyordum. Velayet-i Fakih benzeri imamet anlayışımız, bir imama bağlanmayı ve onun yapacağı hataları da sineye çekmeyi kaçınılmaz kılıyordu. Böyle biliyor ve böyle inanıyorduk. Her ne kadar o zamanlar yaygın olan İmam'a biat ile İslam devleti rehberine gönülden bağlanma arasında netleşmeyi gerçekleştirememiş olsak da, bunun müsebbibini kendimiz olarak

görmüyorduk. Zira İmam olarak kabul ettiğimiz insanda, böylesine bir talebi görmüyorduk. Ona bağlılıklarını ilan edenler, onun ilmihaline göre amel edenlerdi. Hatta ona siyasi açıdan bağlı olanlar, ameli açıdan başka müctehitlerin ilmihallerine göre hareket edebiliyorlardı. Özellikle Azeri kökenli olanlar, siyasi açıdan İmam Humeyni'ye bağlıyken, ameli açıdan Şeriat Medarri'nin ilmihaline göre hareket ediyorlardı. Bu bizim daha önce İmamet, biat, imamın teklifi ve biatin gereklerini yerine getirme anlayışımıza tersti. Özellikle bu konuyu sorduğumuz müctehitlerin biat konusundaki görüşleri, hazmedilir cinsten değildi. Dolayısıyla İmam Humeyni'ye olan biatımız sadece siyasi açıdan olmalıydı. Daha önceki bilgilerimiz, bu ayrışmaya hiçbir anlam vermiyordu. Zira böyle bir ayrımı biz daha önce laikçe bir anlayış olarak vasıflandırıyorduk.

İşin içinden çıkamayanlar işi abartıyorlardı. Siyasi bağlılığın yanında ameli bağlılık gerektiğine inananlar, Şia olmada herhangi bir sakınca görmüyorlardı. Bunun önemli sebeplerinden biri de, herhangi biriyle tanışma esnasında "kardeşimiz de ehli-sünnet inkılâpçılarındandır..." şeklindeki açıklamanın psikolojik bünyede oluşturduğu derin tahribatın, travmanın önünü keşbilmektir. Gerçi diğer hali de hoş değildi. Birilerine, "bu kardeş Şia mezhebiyle yeni şereflenmiş" türünden sözler de, insanın kendisiyle dürüst bir ilişki içerisinde olması ilkesine zarar veriyordu. Belirli bazı menfaatler veya ruhsal bir rahatlama adına böyle davranış içerisinde girilmesi hiçbir şekilde dürüstlük değildi. Birçok arkadaşımızın, yoğun baskı altında sadece ruhsal rahatlama açısından böyle bir tercih yaptıklarını da biliyoruz.

Biat veya siyasi biat noktasında çelişkiler, çıkmazlar, zihin bulanıklığı her alanda kendisini bütün açıklığıyla ortaya koyuyordu. Daha inkılâbın ilk yıllarında Ekrem, Şefik, Ali ve Tahir Tikiçi'yle birlikte geldiğimiz İran'da sınırdan geçer geçmez adeta çarpılmıştık. Türkiye sınırında mevzide bekleyen askere 500 lira vererek sınırı sıkıntısız bir şekilde geçtiğimiz ve askerin formalite icabi gitme sebebimizi sorması üzerine "akrabalarımızın dü-

günü var gidip geri döneceğiz." Cevabını verdikten sonra, İran İslam İnkılâbı topraklarındaki yaşam belirtilerini ciddi manada incelemeye başlamıştık. İran'a geçtikten sonra hiç tahmin edemediğimiz manzaralarla karşılaşmamız bizi hayrete düşürmüştü.

Urumiye şehrinde kapanan içki fabrikalarının yerine, halk kendi evinde içki üretebilecek ilkel ama etkili tezgahlar kurmuştu. Sokaklarda uyuşturucu satışı ve kullanılması gözle görülür derecedeydi. Birkaç arkadaşla birlikte Urumiye'de belli bir dönem kaldıktan sonra Devrim Mahkemeleri Başkanı Mohammed Sadık Khalkhali silahlı milisleriyle birlikte, suçluları Tahran'a götürmek üzere hareket etmiştik. Tahran'a gittiğimiz zaman ise, parklarda dansöz oynatmalarına, içki ve uyuşturucu kullanmalarına tahammül edemiyorduk. Tahran Vel-i Asr caddesinin başında yediğimiz dondurmanın tadı aklımızdan çıkmasa da, fesat ve bozulma adına buralarda gördüklerimizi hiçbir şekilde unutmuyacaktık. Zira, bize baskı uygulayanlara tepki olarak, hakim olduğumuz bölgelerde baskı uygulamayı meşru gören bir kültürden geliyorduk.

Fatih, Süleymaniye ve kontrolümüzde olan benzeri semtlerde aşırı açık olanlarla, gençlerin elele tutuşanlarına bile tahammül etmiyorduk, Tahran'da Beyoğlu semtinde bile rastlamadığımız manzaraları görünce "Ya bu nasıl İslam Devrimi?" demekten kendimizi alamamıştık. Bizimle birlikte olan ve Türkiye'de okumuş olan İranlı dostumuz, bunun bir geçiş süreci olduğunu ve zamanla düzeleceğini söyleyince, bu kadar bozulmuş bir toplumu ıslah etmenin zorluğuna cevap bulmuş gibi rahatlamıştık. Bununla birlikte, zihnimizdeki teorik bilgilerle pratiğin çatıştığını da gördüklerimizden rahatlıkla okuyabiliyorduk.

Tahir ve birkaç arkadaşla birlikte kısa doğru Doğubayazıt sınırından ülkeye dönme kararı aldığımızda, geri dönüşümüz, gidişimiz kadar kolay olmamıştı ve hem İran hem de Türkiye kaçakçıları bizi soyup soğana çevirmişlerdi. Kendileri yetmiyor-muş gibi, çay içme veya su içme bahanesiyle bizi, bazı evlere

götürüyorlardı ve her gittiğimiz yerde “ev sahibi askerde, kaçak, mağdur...” şeklindeki gerekçelerle oraya belli bir miktar para vermemizi istiyorlardı. Onlara mahkûmduk, zira onların isteğinin dışına çıkmamız durumunda, bu fırsatçılığı yapanların bizi yakalatabileceklerini de hesaplıyorduk.

Sınırdan görünen külliye'nin Ahned-i Hane türbesi olduğunu öğrendiğimde, bir taksi kiralayıp gitmek istedimse de o zamanlar solcuların kontrolünde olan yerleşim alanlarında sıkıntı yaşayabileceğimizi hesaplayarak vazgeçtik. Otobüse binip, memleketimize döndüğümüz zaman, 80 darbesiyle bu yolları yeniden geçip, İran'a sığınmak zorunda kalacağımız aklımızdan bile geçmiyordu. Geçmezdi, çünkü büyük bir kitleye sahiptik ve hiç kimsenin bize rağmen darbe yapabilme cesaretini gösterebileceğini düşünmüyorduk bile. Büyük kalabalıklarla yaptığımız gösterilerin devamında, İran'dan sonra bölgede İslam İnkılâbı yapabilecek bir seviyede olduğumuzu ve sırarın artık bize gelmiş olduğunu düşünüyorduk.

Biz biat konusunda çıkış yolları aramakla meşgulken, İran'ın en önemli müttefiki Hafız Esat Müslüman Kardeşlere yönelik temizlik harekâtı başlatılmış, 82 kışında yürütülen geniş kapsamlı katliamlarda, özellikle Hama'da on binlerce insan öldürülmüştü. Bize ulaşan dergilerden öğrendiğimiz kadarıyla 40 bin üzerinde insan vahşice bir şekilde öldürülmüştü. İran'dan ciddi tepki beklemiyorduk, zira İran-Irak savaşında Suriye rejimi Baas kökenli olmasına rağmen İran'ın yanında yer almıştı. Dengeleri bozan bu destek karşılığında, İran'dan büyük yardımlar gördüğü artık bilinen bir gerçektir. Yine de, en azından sivil kuruluşlardan tepki bekliyorduk. Savaş ortamının, Halkın Mücahitleri'nden kaynaklanan az yoğunluklu iç savaşın, silahları hâkim hale getirdiği bir militarist atmosferde böyle bir tepki beklememiz de boşunaydı. Rıfat Esat büyük bir askeri güçle, Müslüman Kardeşlerin en güçlü olduğu bölgeyi etkisiz hale getirmişti, ancak İslami hassasiyetlerimizden dolayı sığınmış olduğumuz Müslüman bir ülkede, büyük bir özenle sansürlenmiş küçük bir öğrenci yürüyüşünün dışında tek bir eleştiri yapılmı-

yordu. Kendi içimizde hiçbir şekilde bu olayın izahını yapamadık.

İran, iç siyasette bedel ödeyerek gerçekleştirdiği büyük operasyonlardan sonra daha güçlü konumdaydı. Terör eylemleriyle halkın nezdinde mahkûm olan sol örgütler yurt dışına kaçmak zorunda kalmıştı. Halkın Mücahitleri, Irak topraklarında üstleruneye çalışırken diğer gruplar batıya yönelmişlerdi. Ülke içerisinde Mesut Recevi ile Beni Sadr arasında ciddi bir işbirliği seziliyordu, Halkın Mücahitleri bu işbirliğini yurt dışında da sürdürmek istedi. Ancak Mesut Recevi, eski cumhurbaşkanı Beni Sadr'ı Irak'a götürmek istediye de başarılı olamadı. Beni Sadr, "Benim halkımı katleden bir rejimin kanatlarına sığınmayı onursuzluk kabul ederim!" diyerek, Recevi'nin teklifini kabul etmemişti. Diğer yandan, İran İslam Cumhuriyeti için büyük bir tehdit oluşturan Kürdistan da büyük bedeller ödenecek/ödetilerek kısmen de olsa etkisiz hale getirilmiş ve sesi kesilmişti. En azından, halk lidersiz/başsız bırakılmıştı. Tudeh grubu, inkılâpla barışık haldeydi ve bunun karşılığı olarak da önemli makamları ellerinde bulunduruyorlardı. Tudeh'in bu yakınlaşma, işbirliği oluşturma ve destekleme politikalarının İnkılâp'tan önceki diyaloglardan kaynaklandığı söyleniyordu. Tudeh ile İnkılâp yöneticileri arasında ciddi bir empati vardı.

Zayıf oldukları tek yer cephelerdi. İç düşman kalmayınca oraları da güçlendirmeye başladılar. Halkın, sistemin yöneticileri konusundaki güvenleri İmam Humeyni'nin beyanatlarıyla yeniden tazelenmişti. Böyle olunca da, daha önceleri savaş cepherine gitmekten kaçınan halk, yığınlar halinde cephelere yönelmeye başladı. Gönüllü halk güçlerinin savaş cephelerindeki hareketliliği artınca, Irak ordularının ilerlemesi de zayıfladı. İran'ın işgal altındaki şehirlerinin kurtarılması için ciddi hazırlıklar vardı. Gönüllülerin savaş cephelerine gidişleri coşkuyla, sevinç gösterileriyle devam ederken, Vahid-ı Nehzet-i Azadi Beğş'daki vefalı ve can dostum/kardeşim Davut cepheye gitmek isteyip-istemediğimi sorunca tereddüt etmeden gidebileceğimi söyledim.

Hemen ertesi gün, gönüllü halk güçleriyle birlikte savaş cephe-lerine gidişimin hazırlıklarını yaptık. Nehzet'ten Azeri asıllı bir arkadaşla birlikte isimlerimizi yazdırdık ve gideceğimiz günün tarihi bize bildirildi. Tereddütsüz gitmeyi kabul etmiştim, ancak ciddi sıkıntılar yaşayacağımı da biliyordum. Farsçayı, Kürtçe ile olan ortak yapısıyla kısmen de olsa rahatlıkla çözmüştüm. Dil açısından bir sorunum olmayacaktı. Gönüllülerin neredeyse tamamının Şia mezhebine bağlı olması, ameli açıdan sıkıntı oluşturabilirdi. Daha önceki dönemde, Cuma namazlarının dışında namazlarımızı mescitlerin en sessiz, gözden uzak bölümünde kılıyorduk. Tahran'ın kültürel açıdan diğer bölgelere benzemeyeceğini de hesaba katmamıza rağmen, gelebilecek tepkilerden kaçınıyorduk. Bu sorunun yanında, halkı Müslüman olan bir ülkeyle savaşıyorduk. En azından, burada da olduğu gibi Irak savaş cephelerine gidenlerin büyük bir bölümünün halkın çocuklarından oluştuğunu, onların mevzilerinden seccadelerin, Kur'an'ların çıktığını iyi biliyorduk. Ordunun belli bir bölümü Baas ideolojisini kabullenmiş olsa da, halkın tamamında böyle bir kabullenme olamazdı. Halkı Müslüman olan bir ülke insanlarına, mevzilerinde Kur'an çıkan, genellikle namaz kılan ve manevi değerlere önem veren bir askeri güce karşı savaşmayı, hangi fıkıh gerekçelerle izah edebileceğimi bilmiyordum. Ayrıca her iki tarafın, savaş propagandalarında mezhebi argümanları kullanması ve savaşın bir nevi mezhepler arası olduğu imasının yapılması sıkıntımı daha fazla artırıyordu.

Ahvaz'a vardıktan sonra, gideceğimiz askeri birliğin ismi ve adresi verilmişti. Akşama kadar Ahvaz sokaklarında dolaşmayı kararlaştırmıştık. Karun nehri çevresindeki bahçelerde çay, nargile içerek, lokantalarında, "çelokebab" yiyerek askeri disiplin altına girmeden önceki son özgür anlarımızı, doyasıya yaşamak istiyorduk. Her şey güzel gidiyordu. Ancak, insanı en kalın elbisenin üzerinden bile ısıran sivrisinekler, mutluluğumuzu gölgeliyordu. Ahvaz'a gelmeden önce bize dağıtılan beyaz mum şeklindeki sivrisinek ilacını, vücudumuzun görünen kısımlarına sürmemiz tavsiye edilmiş ve biz de ilk saldırıyla

birlikte bu maddeyi sürmüştük, ancak hiçbir faydası olmamıştı. Zira elbiselerin üstünden veya kafamızdan ısıyorlardı.

Akşam birliklerimize teslim olduk. Perşembe gecesi olduğundan yemeklerimizi yedikten sonra 'Kumeyl Duası' merasimine katılmak üzere büyük bir alanda toplandık. Sadık Ahengeran, o gecenin konuğu olduğundan büyük bir izdiham vardı. Savaş cephelerine gelmiş gönüllülerin büyük moral bulduğu bu gece, geç saatlere kadar devam etti. Aşk ve vecdin hakim olduğu merasimin bitmesini arzulamayan coşkulu sesler, ağlamalarla, inlemelerle gönüllülerin ruh alemini güçlendirdi.

Ertesi gün Nehzet'ten gelen arkadaşlarla birlikte eğitim, kamplarına dağıldık. Gittiğimiz kamp Karun nehrine yaklaşık yarım saat uzaklıktaydı. Ana merkezin çevresinde çadırlar vardı ve onların etrafında de topraktan oluşturulan yüksek duvarların üzerine yerleştirilmiş uçaksavarların yer aldığı koruma çemberi. Bizim çadırda, genellikle Nehzet'ten gelen arkadaşlar vardı ve dolayısıyla yabancılık çekmiyordum. Göze batmamak için de namazlarımı çadırda kılmaya çalışıyordum. Arkadaşlarım Nehzet-i Azadıgan kökenli olduklarından, kendilerinin dışındaki inançlarla tanışma fırsatı bulmuş ve diğerlerine nazaran daha rahat bir yapıya sahiptiler.

Sabah namazından sonra, eğitim başlıyor. Kampın içinden dışına doğru başlayan yürüyüş ve koşu güneş sıcakıyla rahatsız etmeye başladığı zamana kadar sürüyordu. Yat, kalk, sürün veya ördek yürüyüşü türünden eğitimlerle bizi savaşa hazırlıyorlardı. İyice yorulduktan sonra, karargâha dönüyorduk. Hemen sonrasında yapılan kahvaltıdan sonra, öğle namazına kadar serbest bir dönem vardı. Eğer fırsat bulabilirsek bir duş alıyorduk, fırsat olmazsa başka işlerle meşgul olmaya çalışıyorduk. Öğle ve ikindi namazlarından sonra genellikle tanınan bir molla gelip, bir konuşma yapıyordu. Yemekten sonra, ikindiye kadar olan dönemde ise silahlı tanıtımı yapıyordu. Kaleşnikof veya G3'ten ibaret olan silahlar tanıtılıyor. Sökülmesi ve temizlenmesi uzunca anlatılıyordu. Bizim köylerde her evde en az birer silah olduğundan, Afganistan'a gitmeden önce de bunlarla

tanışmıştım. Ancak askeri disiplin gereği belki de hayatında silah görmemiş köylü çocuklarının arasında, aynı eğitimleri görmeye devam ediyordum. Bahar aylarının ortalarında olmamıza rağmen, yaz sıcakıyla kavruluyorduk adeta. Tarlaların üzerinden yükselen sıcaklık bir deniz görünümünü veriyordu.

Nehzet'teki arkadaşlarla birlikte işin gırgırındayız. Zaman buldukça bir yerlere kaçmayı ihmal etmiyoruz. Bize ait büyük bir yamaha motorumuz var, boş zamanlarımızda çevre tarlalarında motor sürmeye çıkıyoruz. Elbette ki ben yeni öğreneceğim. Motora bindim ayaklarım yere değmiyor, Ali bana öğretmek için benimle birlikte motora binmek istedi. İtiraz ettim ve binmesine gerek olmadığını, "bisiklet tecrübemle rahat sürebileceğimi" söyledim, kabul etmedi. Ben de öğretmenlik yapma hevesi kırılmasını istedim. Tarlada sürmeye başladım, o durmadan vites yükseltmemi isteyerek hızımızın artmasını istiyordu. Dümdüz bir arazi, olabildiğince hız yapıyoruz. Çoğu yerde, tarladan yükselen buhar bir deniz görünümünü verdiğinden önümüzü göremiyoruz. Masmavi bir denizde adeta uçuyorduk. Uçuşumuz, kısa bir süre sonra arkadaşımın üstümden hızla uçması ve benim de motordan düştüğüm ana kadar zevkli geçti. Tarlalardan yükselen sıcaklık nemi görüş alanımızı tamamen kapattığından, o hızla karşımızda kazılmış olan mevzi çukurunun toprağını göremedik ve ona tosladık. O benim üstümden toprağa fırlamış, ben ise çarpamadan sonra motordan kenara atlamıştım, ancak her ikimiz de bu halimize gülüyorduk. Ali Ekber'in dizlerinde ve dirseklerinde sıyrıklar vardı, acı vermeye başladığında komik halimiz drama dönüşmüştü. Onun bu şansızlığı sonrasında da devam etti.

Çadırın içinde büyük bir çaydanlıkta çay yapmış, içiyorduk. Çayları o dolduruyordu ve bütün ısrarlarımıza rağmen çaydanlığı çadırın önüne toz girmesin diye bıraktığımız kalasın üstüne bırakmaktan vazgeçmedi. Konuşuyor, eğleniyorduk. Bu arada çaydanlığı kalasın üstüne tam koymadığını gördüm uyardım, 'bir şey olmaz' dedi demesine de, yaptığı ani bir hareketle çaydanlık bacaklarına döküldü. İçtiğimiz çay da, bütün mutluluğumuz da zehir oldu. Hastaneye gönderdik ve ondan sonraki

hayatımıza, onsuz devam etmek zorunda kaldık. Yirmi günden fazla tedavi gördü ve ondan sonrasında da zorunlu hava değişimine gitti.

Dört-beş günlük silahları tanıtma ve sabah sporlarından sonra, artık gece yarısı eğitimleri başlamıştı. Gece yarısından sonra, silahlar patlıyor, bomba sesleri geliyordu ve bizi saldırı var bahanesiyle hızlı bir şekilde içtimaya alıyor ve oradan da araziye aktarıyorlardı. Bu eğitimler bana hem yorucu ve hem de sıkıcı gelmişti. Kimi zaman merkez binada toplanan sünger yatakların arasına girip uyuyordum. Gece baskınlarında, gerçek mermiler kullanılıyordu. Giyinme ve yatağını toplaman için kısa bir süre veriliyordu. İçtima'dan sonra sabah namazına kadar arazide yürüme, mevzilenme, sürünme ve koşma hareketleri yaptırılıyordu.

Bir hafta boyunca, yoğun bir uykusuzluk dönemi başladı. Yatakların arasına saklanıp uyuyan sadece ben olmadığım için, o yolumuz da tıkanmıştı. Her gece toplam olarak, en fazla 2-3 saat uykuyla gece eğitime ve uyumadan sabah namazından sonraki eğitim alanına gidiyorduk. Dayanılacak gibi değildi. En küçük bir mollada arkadaşlarımın hemen uyuduklarını görüyordum. Sıra yakın alanlara el bombası atma ve korunma merhalesine gelmişti. Mevziye atlayan biri, oradan başka bir mevziye el bombası atacaktı. Bizimle birlikte olanların hepsi adeta ayakta uyuyorlardı. Çoğunun pimi çektikten sonra, yeni komut gelinceye kadar ayakta uyuyacaklarını tahmin etmek o kadar da zor değildi. Öyle de oldu. Başımızdaki komutan içimizdeki en bitkin görünen birine el bombası verdi ve mevziye atlayıp, emir beklemesini istedi. İlk komutta pimi çekti ve bana göre (o arkadaş uyumadığı iddiasındaydı) olduğu yerde uyudu. Parmaklarını hafif gevşetse bir daha oradan çıkmayacak. Komutan farkına vardı ve elindeki silahıyla onun çevresini taramaya başladı. Uyandı, ama aldığı komutu ve bizi unuttu. Bombayı bizim üzerimizden boş tarlaya fırlattı. Komutan gayri ihtiyari kızdı, biz ise böyle bir tehlikeden kurtulmuş olmanın mutluluğuyla gülüşmeye başladık.

Oniki

Gece-gündüz aralıksız süren eğitimlerin neticesinde bitkin haldeydik. Bir ikindi vakti arkadaşlar, gidip Karun Nehrinde yüzmeyi teklif ettiler. Bir kova su bulsam içine girecek durumdayken böyle bir teklifi ret edemezdim. Hemen hazırlandık ve nehrin kenarına gittik. Ancak bir tehlike vardı. Irak, uzun menzilli toplarıyla kimi zaman nehrin çevresini ateş altında tutuyor ve hatta nehrin diğer kıyısına kurşunlarının ulaşabileceği mesafeye öncü keskin nişancı güçlerini gönderiyormuş. Yorucu bir günden sonra, ateş yağmuru altında bile nehre girebileceğimiz düşüncesiyle, konuşa-konuşa yola koyulduk. Bahar aylarında olmasına rağmen Körfezin dayanılmaz sıcağında nehir suları, bulunmaz bir nimetti. Tepede duran değirmenin aşağılarında nehir kenarına yakışan bir kumlukta soyunarak nehre atladık. Birkaç kez nehrin ortalarına kadar yüzerek açıldığımda, karşı tarafta hurma ağaçları olduğunu gördüm. O bölgenin mayınlı olup-olmadığını hesaba katmadan ve arkadaşlara da haber vermeden karşı tarafa doğru yüzmeye başladım. İki nehrin birleşerek körfeze aktığı sular, derin değilse bile geniş bir alana yayılıyordu. Karşıya geçtim ve şortlu bir halde yalınayak, dikenli hurma ağaçlarına tırmandım. Hiçbir şey umurumda değildi. Savaş bölgesine gelmişim ve her an her şey olabilirdi. Dolayısıyla soğukkanlı bir şekilde hurma ağacının ucundan bir demet hurma dalı kopardım ve yeniden yüzerek karşıya geçtim. Arkadaşlar hurma dallarını elimde görünce inanamadılar.

Hiç kimsenin uğramadığı bu bölgede, dallarında güneşin olgunlaştırdığı hurmaları doyasıya yedik. Benim yeniden yüzmeye hazırlandığımı gören arkadaşlar, çay yapmak için hareket ettiler. Birkaç kez daha suya girip çıkmıştım ve giyinmeye başlamıştım ki; iki gencin ağlayarak bana doğru yaklaştıklarını

gördüm. Yukarı taraflarda balık yakalarken, balıkla dolu ağlarının ipinin koptuğunu ve nehrin bu ağları denize doğru sürüklediğini söylediler. Benden, nehirdeki ağlarını kurtarmam için yardım etmemi istediler. Ben, giysilerimin kenarda, onların yanında kalacağı korkusuyla yüzme bilmediğimi söyleyerek, onları gönderdim. Ancak onlar biraz uzaklaştıktan sonra, yanımdan geçmekte olan ağ çıkarmak için soyunup tekrar suya atladım. Nehrin ortalarında sürüklenmekte olan ağ yaklaşmıştı. Elimi uzatıp, ağ alacağım esnada siyah bir şey yükseldi ve ağ alıp dibe doğru çekti. Donup kalmıştım. Güneş batmış, akşamın loş karanlığı kendisini göstermeye başlamıştı. Böylesine bir görüntünün net görünemeyeceği bir zamanda, aniden sudan çıkan ve ağı götüren varlığı kestirememiştim.

Ben ve biraz aşağılarda durmuş olan ağ sahipleri, bu aniden belirlip-kaybolan şeyin ne olduğunu anlamaya çalışırken, yukarılardan bizi izleyen değirmenciler aşağılara doğru koşuyor, bağıryorlardı. Bağırmalarından ne söylediklerini anlamıyordum. Hızlı bir şekilde sudan çıkmış, giyinmeye başlamıştım ki onlar da yanıma vardılar ve ağ alan yaratığın köpek balıkları olduğunu, dün yine bu mesafede bir köylüye saldırıp, ayağını kopardıklarını, nehrin körfezle birleşen noktasından ta yukarılara kadar çıktıklarını ve oralarda buldukları avı yakaladıklarını bir nefeste anlattı bana. Olanların şokunu yaşıyordum. Bozuntuya vermeden teşekkür edip, oradan ayrılmakla yetindim.

Arkadaşların yanına varıp, durumu anlattığımda hayret ettiler. Anlattığıma da pişman oldum, çünkü o günden sonra nehre inmemize izin verilmedi. Yaklaşık on günlük bir eğitimden sonra üstü açık kamyonlarla, kamyonetlerle cephe gerisine sevk edildik. Oradan ihtiyaç oranında, değişik alanlara dağıtılacağımız söylendi. Üstümüzdeki haki kıyafetler, boynumuzdaki poşumuzla tozlu yolların içinden, havanların, topların, katuşaların ortalığı toz-dumana boğduğu ön cephelere doğru ilerliyorduk. 1982 yılının Mayıs ayının sonlarına doğru, Körfez olabildiğince yanıyordu. Bir yandan güneşin sıcaklığı ve diğer yandan savaşın ateşi her tarafı kavuruyordu. Onbeş günlük eğitim bitmiş ve

bizi savaş bölgelerine ihtiyacın olduğu mevzilere istihdam ediyorlardı.

Nehzet'ten arkadaşlarla birlikte cephe gerisindeki, daha hafif görevlere sevk edildik. Uzun menzilli silahların hiç susmadığı bir alandayız. Toplar, katuşalar, havanlar her tarafı vuruyor. Çevresi yüksek toprak yığınlarıyla çevrili sahanın içerisine getirildik ve sorumlu, daha yeni boşalan, çevresi kum torbalarıyla kaplı bir barakada bize yer gösterdi. Oraya yerleştik. Bizden önce bu barakaya gelenlerin, geride sadece kokuları kalmıştı.

Cepheler, sürekli bu şekilde hareket halindeydi. Yenileri gelir en fazla onbeş günlük hızlı bir eğitim devresi ve ardından cephe gerisine gönderilirler. Eğer büyük bir operasyon yoksa onlar bir süre orada tutulur ve ön cephede vurulan, yaralanan veya geri gönderilenlerin yerine yenileri gelir ve aynı süreç bu şekilde devam eder.

Birkaç gün, herhangi bir görev verilmeden, adeta savaşın acımasız ortamına alışmak üzere, orada bekletildik. Ancak dört duvar arasında durmak bize sıkıntı veriyordu ve her fırsatta kendimizi dışarı atıyorduk. Bulunduğumuz yer, şiddetli çatışmaların yaşandığı ve birkaç kez el değiştirmiş bir bölgeydi. Hurremşehr ve Abadan'ı küçük tepelerden rahatlıkla görebiliyoruz. O kesimler Irak işgali altında. Arazi, bomba, mermi ve patlamamış roketlerle dolu. Kamyonlarca cephe çevrede sapsiz ve ilgisiz bir şekilde duruyor. Dolaştığımız zaman, sandıklar dolusu merminin bolluğundan gönlümüzce ateş edebiliyoruz. Afganistan'da bize sayıyla verilen ve kullanmamız kısıtlanan mermiler, burada çöplük oluşturmuş. El bombalarını, kaleşnikof mermilerini eğitim amaçlı kullanıyoruz. Silahımızın namısu tamamen ısınup, merminin atamayacak hale gelinceye kadar bulduğumuz hedeflere ateş ediyoruz.

Birkaç günlük çevreyi tanıma faslından sonra mevzi arkadaşım Abbas bana, Abadan'a bir posta götürmesi gerektiğini ve istersem birlikte gidebileceğimizi söyledi. Abadan, Irak ordularının muhasarası altında. Tehlikeli bir yolculuk olacak. Bunu bile bi-

le, biraz da gençliğin korkusuzluk duygusuyla kabul ettim ve uzaktan gördüğümüz şehrin yakınlarına kadar da olsa gitmek istedim. Sabah kahvaltıyı yaptıktan sonra, silahlarımızı alarak bir motorla yola çıktık. Yolum iki tarafı da araba, tank enkazı halinde. Çevredeki zırhlı araçların tahrip olmuş halinden, burada nasıl bir çatışma olduğunu rahatlıkla okuyabiliyoruz. Çoğu ateş altında kalmış. Her tarafta yıkık halde mevziler var. Tepeler durmadan toplanlar, havanlarla taranıyor. Bizim çevremize de düşüyorlar, ancak biz ilerledikçe bu durum alışkanlık hali alıyor. Top mermisi sesini duymadığımız zaman, kuşkuluyoruz. Abbas bana tarif ediyor. "Eğer ses duyarsan, mermi ya yakınlarına düşecek veya seni geçip gidecek. Eğer gelen merminin sesini duymazsan o zaman sana isabet etmiştir." Uçaksavarların ateşlerini de duyuyoruz, ancak mesafe uzaklığından düşüşü yerleri göremiyoruz.

Abadan'a yaklaştığımız esnada bizi hedef alan bir top mermisi "vızıldayarak" bizi geçti. Bize isabet etmemesinin en önemli sebebi, motorla en yüksek hızla hareket halinde olmamız ve onun bizim hızımızı tahmin edememesinden kaynaklanıyordu. Onu birkaç top ateşi daha takip etti. Anlaşılan, usta bir topçunun hedefine girmişti, ancak mevzileri uzak olduğundan isabet ettiremediler. Sonrasında havan topları ateşlenmeye başladı. İki kişi için harcamış oldukları, top ve havan mermisinin haddi hesabı yoktu. Motor birkaç yerinden küçük şarapnellerle isabet alsa da biz herhangi bir yara almadan kurtulduk. Cepheye vardık, postamızı teslim edip, yemek yedikten sonra havanın biraz kararmasını bekledik ve hava, yolumuzu göreceğimiz oranda karardıktan sonra, farları yakmadan o tehlikeli bölgeden geçmeye çalıştık. Rastgele top ateşleri oldu. Bizi fark etmediler ve hassas bölgeyi rahat bir şekilde geçtik. Hava biraz kararınca da, caddenin üstünü sürekli bir şekilde aydınlatma mermileriyle aydınlattıklarına şahit olduk. Cadde, gece karanlığında aydınlatma mermileriyle gündüz gibi aydınlanıyordu. Olabildiğince seri bir şekilde karargâhımıza vardık.

Gece boyunca yoğun topçu ateşinden başımızı dışarı çıkarama-

dık. Yoğun ateşten dolayı her an bir saldırı veya geniş çaplı operasyon olabileceği söyleniyordu. Arkadaşların anlattığına göreyse, onlar bizim büyük bir saldırı başlatabileceğimiz korkusundan dolayı her tarafı ateş altında tutuyormuş. Ateşin şiddeti o kadar fazlaydı ki, sabaha kadar her an kafamıza düşecek bir top veya havan mermisi bekledik.

Ertesi gün sakindi, güneşli bir güne başlıyorduk. Uzun zamandır yaptığımız itirazlar neticesinde bize bir görev verilmişti. İki kamyonet ve bir ambulansla çatışmaların yoğun olduğu bölgelerde kalmış olan cenazeleri toplayacaktık. Böyle bir görev beklemiyorduk, ancak değiştirilmesini isteyemezdik. Bu askeri disiplin açısından imkânsızdı. Sıcak çatışmaların olduğu ve İran güçlerinin ilerleme sağladığı yerleri tarayacak ve kenarda köşede kalmış olan İranlı ölüleri toplayacaktık. Bölgeyi iyi bilen bir besic (gönüllü halk gücü), mayınlı tarlalara girmememiz için bizimle birlikte gönderildi. Akşama kadar yoğun ateş altında, bulduğumuz cesetleri kamyonetlere/ambulanslara dolduruyorduk ve çoğunlukla da uzun süre güneşte kaldıklarından dolayı koktuklarına şahit oluyorduk.

Savaş cephesi gerisinde topladığımız cesetlerin her biri farlıydı. Kimi günlerce kalmış olmasına rağmen uyumuş gibiyken, kimi uzanmış ve kimi de senelerce kalmış gibi şişmiş veya kokmuş haldeydi. Pehlivan gibi insanlar savaş makinelerinin karşısında çaresiz kalmış ve hayatlarının baharında, kutsadıkları değerler adına toprağa düşmüşler. Kimi paramparça, kimisi de tek kurşunla vurulmuş çimenlerin, papatyaların arasında uzanmış halde duruyorlardı. Çatışmaların yeni bittiği alanlarda, kimi zaman İran ile Irak askerlerini ayırt etmekte zorlanıyorduk. Künyelerine bakarak veya askeri kıyafetlerinden tahmin etmeyi çalışıyorduk. İran askerleriyle Irak askerlerinin cesetleri çoğu zaman iç içeydiler. Bundan da büyük çatışmaların olduğunu ve mevzilerin sürekli bir şekilde el değiştirdiğini anlıyorduk. Bizim tarafa ait cesetleri topladıktan sonra, Irak tarafına ait cesetleri de kepçelerin bir çukur kazıp, içine atıktan sonra üstünü toprakla örtmesi için bırakıyorduk.

Ölümle ilgili gerçekleri yakından gördükten sonra, "savaşta taraflar birbirlerinin cenazelerine saygı gösterirler ve ambulanslarla karşı tarafa gönderirler" hikâyesinin fazlaca da gerçekçi olmadığını gördük. Büyük ölümlerin, öfkenin, düşmanlık ve kinin yaygın olduğu bir savaş atmosferinde, kimsenin diğer kesimin cenazelerine saygı gösterme gibi bir lüksü olamazdı. Beyaz bayraklı ambulansların savaş makineleri tarafından nasıl parçalanmış olduğunu, savaşın bütün alanlarında görmek mümkündü. Öfkenin bu derece büyüdüğü, düşmanlıkların her alanda sergilendiği bir zamanda, tarafların savaş kurallarına uymasını beklemek büyük bir hataydı. Bu düşünce de tıpkı İran'a ilk geldiğimizde kafamızda tasavvur ettiğimiz İslam İnkılâbı ile gördüklerimiz arasında büyük tezatlar olması gibi gerçekçi değildi. Biz, İslam'ı kitaplardan okumuştuk; buradaysa pratiği ve sosyal hayatın gerçekleri vardı.

İslam İnkılâbından önce, sol kesimin kurtarılmış bölgelerine misilleme veya onlara özentisi olarak geliştirmeye başladığımız kurtarılmış bölgelerde, açık gezinmek, el-ele tutuşmak, ramazan günü orucunu aleri yemek veya oruç tutmayanlara hizmet için lokanta/kahvehane açma, gece vakti normalin dışında iki sevgili gibi kucaklaşmak tamamen yasaktı ve hatta aşırı makyaja bile müdahale ediyorduk. Kurtarılmış bölgelerimizde, tahayyül ettiğimiz İslam hükümetinin teorik bir uygulamasını hayata yansıtmaya çalışıyorduk. Ahlâka bekçiliğimiz, adalet anlayışımız ve toplumla ilişkimiz bu endişelerin ürünüydü.

Tahir Tikici ile bir gece "kurtarılmış" Fatih sokaklarında devriye gezerken, yüksek sesle türkü söyleyen birini durdurmuş, sesini kesmesini söylemiştik. O da, hangi yetkiyle böyle bir emir verdiğimizizi sorup, mahallenin efendisi gibi konuşunca bizden dayak yemişti. Ancak dayaktan sonra olay anlaşılmıştı. Sarhoştur. Hıçkırarak ağlamaya başladı, 'Müslümanları çok sevdiğini ve Metin Yüksel vurulduğu zaman bir hafta boyunca evinden çıkmayıp, kan ağladığını söyleyince içimiz "cız" etti. Özür dilememiz fayda etmedi, ağlıyor ve ısrarla peşimizden geliyordu. "Bana neden böyle yaptınız? Beni neden dövdünüz?" sorusuna

muhatap olmamak için kaçarak uzaklaşmak zorunda kalmıştık. Şimdi böyle bir kafa yapısındaiken, İnkılabın ilk günlerinde Tahir'le birlikte geldiğimiz Tahran'da İslam İnkılâbından sonra hiçbir şeyin değişmediğini görünce, büyük çelişkiler yaşamış ve pratiğimizle gördüğümüz gerçekler arasındaki tezettan adeta depresyona girmiştik.

Küçük bir mahallede sokaklara egemen güç olmamıza rağmen tahammül edemediğimiz manzara, İslam'ın egemen olduğu yerde bütün açıklığıyla özgürce sergilenebiliyordu. Toplumsal çürümüşlük, bütün boyutlarda etkili oluyordu. O da yetmezmiş gibi, Devrim Mahkemeleri Başkanı Halhali'nin rüşvet almasına aracı olan ekiple birlikte istemeden aracı olmuştuk. Oysa ben, darbeden önce Malatya'da düzenlenen MSP mitinginden sonra silahla yakalandığım zaman, ekipte bulunanlar üzerinde gördükleri paranın az bir kısmını rüşvet olarak almak için saatlerce beni şehrin etrafında dolaştırmış, 'arkadaşlarına belli miktarda para vermezsem cezaevinde çürüyeceğim' yolunda tehditlerde bulunmuş, ancak ben 'senelerce hapis pahasına hiçbir şekilde haram olan rüşveti vermeyeceğimi' söyleyince bu konuda ısrar etmekten vazgeçmişlerdi. Soğukkanlılığım ve kararlılığım neticesinde onlar ne düşünmüşlerse artık beni bırakmışlardı. MSP hükümet ortağıydı, belki de rüşvet istemelerini açıklamam durumunda tehlikeye düşebileceklerini hesapladılar. Düşündüklerimizle, yaşadıklarımız arasında büyük bir tezat vardı. Ve biz, güç kazanıldıktan sonra belirli merhalelerin, uygulama sürecinin olabileceğini hiçbir şekilde kabullenmiyorduk.

Türkiye'nin böyle bir yapısından İran'a gelirken tamamen, kitaplarda okuduğumuz Asrı Saadet yaşam tarzını bekliyor ve hiçbir şekilde somut-sosyal gerçekleri hesaba katmıyorduk. Şah'ın ahlâkasız bir toplum inşa etme gayretlerinin hemen arifesinde gerçekleşen İnkılâp, zalim ve tagut bir rejimden kurtulmuş olan halkın mutluluğuna karışmamıştı. Bu halin, hep böyle devam edeceği yolunda endişelerimiz vardı. Ancak, büyük bir yükü omuzlarından atmış halkın mutluluğu, sabahlara

kadar sokaklarda camileri ve parkları doldurması ister istemez bizi de mutlu ediyordu. Hayatın tamamında iki kesim vardı. Biri İmam Humeyni'nin bütün öğretilerini harfiyen uygulamak için hazır olanlar ve diğeri de Şah rejiminin fesat çarklarından geçmiş ve her şeyi kendi keyfinden ibaret gören lümpen, ulusalcı, menfaatçi kesim. Her blok kendi alanında fanatizmi bütün boyutlarda hayatlarına yansıtmaktan ve çevresini de buna göre şekillendirmek çabasından uzak durmuyordu. İslam İnkılâbının sadece kitaplarda okuduğumuz gibi olmayacağını öğrenmiş ve çelişkilerimizin gerçeğiyle yüzleşmiştik, ancak fanatik düşüncelerimiz, hala içimizdeki büyük fırtınaların, tezatların kaynağı olmaya devam ediyordu.

Savaş cephelerinde yaşamaya başladıklarımızla, daha önceki cihat kültürümüzün çakıştığı alanlarla karşılaşınca da sorun yaşadık. Bununla teorinin hiçbir zaman pratik alanda birebir, aynıyla uygulanmayacağını görmüş olduk. Yine ceset topladığımız bir zamanda, cephenin en ileri noktalarına kadar ilerlemiştik. Kanı daha kurumamış cesetleri topladıktan sonra, bu bölgedeki çatışmaların daha yeni kesildiğini, yakalanmış olan bir grup esirden anladık. Bir süre ne olacak diye oyalandık. Bulduğumuz cephenin ön ve sol kısmındaki tarlalar mayın alanlarıydı. Arapça bilen biri onlara mayınların yerlerini göstermelerini isteyince, onlar da bilmediklerini söylediler. Birkaç Pastar (Devrim Muhafızı) öfkeli bir şekilde onlara bağırıyordu, ancak istediği gibi olumlu bir cevap alamayınca, onların arasından birkaç kişiyi seçti ve tepelerin arkasına götürdü, kısa bir süre sonra silahlar patladı ve Pastarlar esirler olmadan geri geldiler. Ne olduğunu anlamadığımız söylenemezdi, ancak yine de olayın sadece bir korkutmaca olmasını ümit ediyorduk. Daha öncesinde, Urumiye'de suçluları konuşturmak için, farklı yöntemlere başvurduklarını görmüştük, ancak Pastarların gelişi hiç de böyle bir görüntüye sahip değildi. Manzaradan okuduğumuz kadarıyla, Pastarların yakınları çatışmada vurulmuş ve onların intikamını almak gibi bir duygu içerisindeydiler.

Geriye kalan esirler olayın vahametini anlamışlardı ve ölme

pahasına da olsa ölüm/mayın tarlalarında ezbere bir şekilde mayın aramaya koyuldular. Irak esirlerinin sıradan askerler olduğunu, mayın tarlaları içerisinde yaptıkları dehşet verici gezintilerinden anlamak zor değildi. Esirlerin içerisinde oldukları dehşet ve korku ruh hali sadece yüzlerine yansımıyordu, içinde bulunduğumuz atmosferde aynı olumsuzluk bütünüyle hâkimdi. Buna daha fazla dayanamazdım ve arkadaşlarıma cesetleri bir an önce götürmeyi bahane ederek, oradan ayrılmamız gerektiğini söyledim. Onlar nasıl bir duygu içerisinde olduğumu hemen anlamışlardı. Hızla oradan ayrıldık.

Geriye dönüşte iki tepe arasında kalan düzlükte, yerde cesetlerin olduğunu gördük. Arkadaşlar Irak askeri deyip geçiştirmek istedilerse de, bilmediğim derin bir duygu beni o tarafa yönlendirdi. Aşağı indik, o alandaki bütün cesetler bize aitti. Uzun boylu orta dolgunlukta bir genç yanağı üzerine sarıçiçeklerin üstüne düşmüştü. Yüzü sarıçiçeklerin içinde bir rûs gibi duruyordu. Gayri ihtiyarî gözlerimden yanaklarıma doğru yaşlar boşalmaya başladı. Yeşil çimenleri süsleyen sarıçiçeklerin içindeki o yüz, bir tanıdık gibi duruyordu. Sanki asırlarca önce, onunla birlikte barışın hâkim olduğu bir asırda bu topraklar üzerinde birlikte çobanlık yapmıştık. Hurma ağaçlarının kuru kabuklarıyla yaktığımız ateşte, isten kararmış çaydanlığımızda süt içmiş, çay içmiştik. Bu benim dostlarımdan biriydi. Ama hangisi? Nereden tanıyordum? Veya beni buraya çeken dostluğumuzun boyutu neydi? Beynim patlayacaktı, ama kimseye bir şey söyleyemedim. Kadim bir bağ vardı aramızda ve ben bunun kaynağını bir türlü çözemiyordum. Dostluğun ne olduğunu sorguluyordum zihnimde.

Bütün hareketlerimde, hayal aleminde gibiyim. Arkadaşlarımdan soyutlanıyorum. Bir anda içinde bulunduğum gerçeklerin içerisinde kendimi has bir dünya kuruyor ve takılıp kaldığım dostluğun boyutlarını düşünmeye başlıyorum. Dostluğun boyutlarını ilk önce büyüklerimiz bize öğretmişlerdi. Biz dostluğu onlardan öğrendik ve dostluğun ebedi olduğunu adeta zihnimize kazıdık. Ama sanki zaman, bu dostluğun boyutlarını

aşındırmıştı. Süreli olan dostluk ve vefa anlayışında, kişinin hedeflediği amaç son bulduğunda anlayış da sona eriyordu. Dostluk ve vefa sadece belli bir süre, ruh sıkıntısına esir düşmemek için kullanılan bir araç olduğu zaman pespayeleşir. Yeni araçlar veya dostlar bulunduğunda, eskiye ihtiyaç kalmaz artık. Bu süreçte, yeni dostlar bulunduğundan muhataba rağmen yüreğini, ruhunu ortaya koymasına veya dostuna vefalı kalmasına gerek de yoktur. İsar/fedakârlık içerisindeki dostunu yarı yolda bıraktığını da hemen unuttur. Onu, iç veya dış pespayeliklerine satar. Esasen, dostunu gördüğü zaman gözleri dolmaz, bedeni titremez. Kavram sadece, şekli haliyle anlam bulmuştur. Çünkü dostluğun içi dolu değildir. Birçok kutsanmış kavram gibi, onun da içi boşaltılmış ve asli anlamını yitirmesi için çaba sarf edilmiştir.

Belli bir meta elde etmek veya belirgin bir yere ulaşmak amacıyla oluşturulan dostluklarda, vefa olmaz. Kişi, birilerine veya bir yerlere ulaşmak istemiştir, muhatabının varlığına ihtiyaç duyduğundan dostluk kavramını gündeme getirmiştir. Konuşmasının tamamı dostluk vurgusuyla yüklüdür, ancak vurgular belli bir hedef için kullanılmıştır. Dış kısmı sağlam ve canlı görünen, ancak içi tamamen çürümüş, küçük bir rüzgârla kırılacak büyük ağaçlara benzerler. Buna rağmen bu bir atlama tahtası olarak düşünüldüğünden, fazla önemsenmez. Kişinin muhatabı, dostluğunda veya vefa borcunu yerine getirme anlayışında sağlam bile olsa, başka maksatlarla dostluk oluşturan kişinin doğru bildiği 'mutlak doğru' olduğundan, karşılık da farklı oluşur. Yaklaşım, içten pazarlıklı olduğundan neticesi de olmaz. Muhatap, oluşturulmaya çalışılan dostluğun alt yapısında aslında samimiyet, netlik, karşılıklı anlayış, dostunu kendisinden önce görme, düşünme ve kavrama/ıdrak etme esprisinin olmadığını daha baştan görmektedir. Bununla birlikte, kendisindeki değerleri kişiye göre şekillendirmeyi onursuzluk kabullendiğinden, alanda samimiyetle durmayı hedefleyen biri böyle bir alana kaymaya razı olmaz. Kişinin onursuzluklarına, pervasızlıklarına, kofluklarına, sünepe bencilliklerine aldırış

etmez. Yüreğinin yangınına, yaralanmasına, kanamasına rağmen böyle bir davranışta bulunmayı vefa anlayışına ters görür. Gözleri dolar, kıvılcımlar çakar bakışlarından, sezdirmez aslında sanrısız dostuna. İçine atar, yüreği patlayacak gibi olur. "Ol-sun" der, "ben bunun neticesinin böyle olacağını bile bile, böyle bir yola girmedim mi?" deyip kendisini avutmaya çalışır. Duyguların, ihanetlerin, vefasızlığın, onursuzluğun kuşatması altında olduğunun farkındadır, her şeye rağmen bunlara teslim olmadan ayakta durmaya çalışmanın, insani değerlere vefa olduğuna inanır. İnsanı değerlerle, onursuzluk cephesinden gelen bütün saldırıları püskürtür. Kendisini gerçek dostluk ve vefa sığınağına atmayı becermesi durumunda, fazla yara almadan kurtulur. Ruhundaki bütün güzel duygular darbe almış, talan edilmiş ve kendisi de mağlup olma duygusu içerisinde.

Nereye varacağı belli olmayan karanlık bir tünelde yürümeye benzeyen bu dostluklar, felaketle sonuçlandığında, onurlu olanlar yerin dibine girmeyi tercih ederler. Onursuzlar ise, umursamazlar bile. Nasıl bir pespayelik sergilediklerinin farkında değillerdir. Karanlık tünellerin derinliklerinde, yaptıkları iç pazarlığının kurbanı olduklarını görmezler. İşte o karanlık, neticesi belli olmayan tünelde kendi içinde bir pazarlığa oturur ve muhatabının bütün emeklerine rağmen kaçmayı, zilleti, mağlup olmayı, kirlenmeyi, iç olgusunu tamamen bitirmeyi kararlaştırır. Ne olacağı belirsiz karanlığının en kesif sıkıntıları içerisinde, düşünceleri bireyleşir. Cesaret ve şecaati düşünce tüneli-nin anaforunda tükenir. Kısa bir zaman içerisinde başkalaşır, farklı bir insan olup çıkar. En candan dostu, eskimeyen dostu olarak sizi kabul etmesine rağmen, size karşı içten pazarlıklıdır. Sizin üzerinizden hesaplar yapar, sizin haberiniz olmaz. Sizi sansür etme, düşüncelerinizi yasaklama hakkı kendisinde görebilir. Sıkıntılı o karanlık labirent boşluğundan kurtulunca, bireysel bağımsızlığını ilan eder. Bireysel bağımsızlığı kimi zaman muhalefet ve kimi zaman da yalnızlaşma, silikleşme ve kendince 'olaylardan uzak durma' şeklinde izah edilir. Dost olarak lanse ettikleri muhatabın lisanı hal ile dillendirdikleri

feryadı da duymazlar. Düşüncenin teslimiyete dönüşmesinin altyapısını hazırlayan başlarını aldıkları gibi, arkalarına bakmadan meçhule doğru yürümeye başlarlar. Ne olursa olsun, hiç bir zaman terk edilmemeleri gereken dostlar vardır: Bunlar... Erdemli, iyi ahlâklıdır. Zalime, zulme karşı duruşta asil ruhludurlar. En zor şartlarda bile ahde vefa gösterirler, dostlarını hiçbir asabiyete, kirli paradigmaya, öfkeye, kibre feda etmezler, kadir kıymet bilirler. Kim olursa olsun saygıda kusur etmezler, alçak gönüllüdürler. Halka karşı sevgiyle davranmakta kusur etmezler, açgözlülükten, cimrilikten, kıskançlıktan uzak dururlar, insanlara eziyet ve zulmetmeye yanaşmazlar. Sorumluluk sahibidirler. Ne denli ağır bir sorumluluğun altına girerlerse girsinler, asla dostlarının içinde bulundukları sıkıntılara çözüm üretmekten kaçınmazlar. Af edicidirler, en zor zamanda bile bağışlamaktan kaçınmazlar. Yürekli dirler, erdemlidirler, gönüllerinin enginliği mertliklerine yansıtırlar. Kesinlikle kendisi için istediği her şeyi, dostu için de hak olarak görür ve bunların kazanılması yolunda çaba gösterir. Dostunun sorununa çözüm geliştirmekte bedel ödemekten de kaçınmaz. İşte bu vasıflara sahip kişiler asla terk edilmemesi gereken dostlardır.

Oysa tarihte kalmış dostluklar böyle değildi. Bize anlatılanlarla, pratikte yaşadıklarımız uyum içerisinde değil. Anlatılanlarla, içinde bulunduğumuz gerçeğimize baktığım zaman, farklı manzaralar görüyorum. Bir şeyhin veya ne olduğu belli olmayan liderin çevresinde oluşan, kimi içi boş cemaatlerin bireyleri arasında devam eden dostlukları gördüğüm zaman, onların varlıklarını neden koruduklarını anlıyorum. Ama kadim dostlukları bu tarife sığdırmaya muvaffak olamıyorum. Gözlerimden boşanan yaşların beni sürüklediği duygusal âlemde, dostluğun girift bilmecelerini çözmeye muktedir olamamanın zorluğu yüzüme çarpıyor. Kendimce bir dostluk tarifi yapıyorum. Ancak kendim de bu tarifenin içerisinde boğulup kalıyorum. Alnından kanlar akan dostum bu tarife sığmıyor. Dostluğumuzda çözemediğim bir gizem var. Piyasa dostluklarıyla, yerde yatan bu kadim dostum arasındaki duygusal bağımız kıyaslanama-

yacak kadar derin, içten ve samimi. Piyasa dostluklarında çıkar, içten pazarlıklı olma, şaibe, dostluğun bozuk para gibi harcanması, inhiraf yok mu? Fazlasıyla var. Kadim dostluklarda, böyle bir hesabın olabileceğine ihtimal vermiyorum. Ancak istisnai de olsa dostluk ve bağlılık anlayışları kendisini özgürlük savaşçıları olarak kabul edenlerde, daha pekişmiş durumda. Birbirlerinden haberdardılar, yardımlaşırlar, paylaşmasını, korumasını bizden daha iyi yaparlar. Vefa ve dostlukta bizden daha bilinçli ve alçakgönüllüdürler.

Dostu için, yerini yurdunu terk edip başka mekânlardaki zorluklara katlananlar, dostunun bir sözü için haksızlıklara, baskılara, zorbalıklara, zindanlara, işkencelere talip olanların sayısı azımsanacak türden değil. Kendisine, dünyasına ait bütün değerleri dostu için bir vuruşta devirenler tanıdık ve bildik birkaç istisna. Dostu için gerisindeki bütün köprüleri yıkabilen, kendisini farklı alanlara taşıyabilecek sonraki güvence niteliğindeki bütün gemileri yakabilen, gerçek dostları da bilirim. Yerde yatan dostumun bu tarife fazlasıyla sığdığını düşünüyorum. Yerde upuzun yatan bu gencecik insan, işte o dostlardan. Tarifini bir türlü yapamıyorum. İzahı zor ve girift. Düşünce labirentlerindeki ironiler arasında kayboluyorum. Aslında bu dostluk ve duygusal gerçeğimiz, mazlumiyetimizi simgeliyor. Erdem ve hikmetin bütün güzellikleri sakın ve endişesiz yüzüne yansımış bu insan, hayatın bütün doğrularını simgeliyor. Kadim dostluğumuz buradan geliyor.

İşin içinden çıkamayınca, Nehzet-i Azadibeğş'ten tanıdığım bir arkadaş olduğuna karar vererek, gizemli sorulardan kaçmak istiyorum. Bedenine baktım kan izi yoktu veya yarasının üzerine düşmüştü. Yerde olan yanağındaki kan izinden, kafasından tek kurşunla vurulduğunu anlıyoruz. Gözlerim onda, ancak yanaklarımdan aşağı doğru akan gözyaşlarım onun görüntüsünü buğulaştırmıştı. Zihnimdeki bu puslu resimden, hayatım boyunca kopamayacak, kurtulamayacaktım...

Onüç

Belki de uzun süre burada yaralı kaldığından dolayı, kan kaybından ölmüş olan o nadide bedeni yaralı bir güvercin gibi ambulansa taşındık. O gün topladığımız cenazeler, şimdiye kadar topladıklarımızdan çok fazlaydı ve anladığımız kadarıyla akşamki yoğun ateşin sebebi, ön cephelerdeki şiddetli çatışmalardan kaynaklanıyordu. Yaptığımız işten nefret ediyorduk ve dolayısıyla sürekli bizi bu görevden almaları için, uygun bir dille itiraz ediyorduk. Artık askeri disipline de aldığımız yoktu. Morgda çalışan insanların neden genellikle ruhsuz bir görünüm içerisinde olduğunu bu görevden sonra daha iyi anlıyordum. Ruhsuz insanları sürekli görmelerinin kendilerini de ruhsuzlaştırdığını, son dönemde yaşadığımız tecrübelerden daha iyi anlıyordum.

Sarıçiçeklerin arasında yanağı üzerine uyumuş gibi görünen bu besici gördükten sonra, bu insanların neden öldüğünü düşünmeye başladım. Irak rejimi sosyalistti, tamam da, ölenlerin hepsi belki de sosyalizmin ismini bile duymamış insanlardı. Tahriklerden ve ince hesaplardan savaşın başlamasını makul karşılamak düşünülebilir, ancak savaşın inatla sürdürülmesinin mantıklı bir anlamı olmasa gerek. Savaşın sürdürülmesi tamamen inattan kaynaklanan tutarsız tezlere dayanıyordu. Körfezdeki adalar, İslam İnkılâbının ihraç edilmesi veya benzeri sorunların savaşın sebepleri arasında sayılması bana inandırıcı gelmiyordu. Bu işin içerisinde gizli bir el vardı ve bu el herhangi bir bedel ödmeden, zarar etme riski olmadan hazırlamış olduğu projesini dakik bir şekilde icra ediyordu. İran tarafında savaş cephelerine koşanlar, yoksul halk çocukları olduğu gibi Irak tarafında da durum farklı değildi. "Zenginimiz bedel verir

/ Askerimiz fakirdendir" türküsü, her ülkenin yoksulluğuna ve yoksullarına biçilmiş bir kader gibiydi sanki. Yaşamak, mutlu olmak ve yeryüzü nimetlerinden doyasıya faydalanmak bir kesime mahsus; ölmek, acı çekmek ve o müreffeh kesimlerin rahatını korumak ise ezilenlerin ve yoksulların alınına kazınmış bir kader gibi... En azından, savaş cephelerindeki günlük yaşantılarından geri kalanlar bunu gösteriyordu. Esir alınanlarda veya öldürülenlerde bu yoksulluğu rahatlıkla okuyabiliyorduk. Irak, İran topraklarını tamamen ele geçireceği iddiasıyla büyük operasyonlar düzenliyor, ancak işgal ettiği topraklarda uzun süre duramıyor ve geri çekilmek zorunda kalıyordu. Hem de büyük kayıplar vererek. Kendi ekonomisini insanların öldürülmesine yarayan silahlara harcayarak, yeniden eski konumuna çekiliyordu.

Savaş cephelerindeki bu hareketlilik, her iki ülkenin ekonomisinin çökme noktasına gelmesine, binlerce insanının öldürülmesine, şehirlerin bombardıman altında yıkılmasına, gencecik neslin savaş psikolojisi içerisinde telafisi imkânsız zararlar görmesine, binlerce ailenin gözyaşı dökmesine neden oluyordu. Her yerleşim alanı, karalar bağlamış anaların başucunda ağladığı mezarlıklarla dolmuştu. Hiç kimse, hiçbir yerde kendisini güvende hissetmiyordu. Çocuklar, pencerelere takılan kalın siyah battaniyelerin ne anlama geldiğini daha küçükken öğreniyorlardı. Hava saldırılarında, camdan sızan ufak bir ışığın o mahallenin tamamen imha olmasını sağlayabileceğini daha çocuk iken öğrenmeleri, korkularını azaltmıyordu. Savaş oynadıkları oyunlara benzemiyordu. En küçük bir gürültüde, merdiven altlarına sığınan çocukların titreyerek "hava baskını var" psikolojisinden kurtulabilmesi için uzun senelerin geçmesi gerekir. En küçük bir seste, küçük çocuklar kendilerini ya annelelerinin kucaklarına atıyorlardı veya büyüklerin kendilerine göstermiş oldukları basit sığınaklara kaçışmak zoruna kalıyorlardı. Savaş korkunç bir şeydi. Onlar, savaşın kendi ateşinde yoğurdıkları küçük çocuklardı.

Ertesi gün, sabahın erken saatlerinden itibaren yoğun topçu

ateşinden dolayı mevzilendiğimiz noktalardan çıkamıyorduk. Savaşın ateşine rağmen, dört duvar arasında kalmaya tahammülümüz yoktu. Çevresi yüksek toprakla kaplı mevziimizden dışarıya attık kendimizi. Topçu atışlarının yoğun olmadığı bölgelerde dolaşarak, patlamaların sesinden uzaklaşmak istediğimiz bir esnada Irak uçakları geldi. Uçaksavarlar rastgele ateş ediyorlardı. Uçaklar bizim karargâha doğru geldiklerinde biz yere yattık. Herkes aynı şeyi yapmadı, bazı besiciler toprak yığının üzerine çıkarak kaleşnikoflarıyla savaş uçaklarına ateş etmeye başladılar. Uçaklar da daha uzaktaki atışlardan korunmak ve hedefleri rahat bir şekilde vurabilmek için olduğundan fazla alçalmışlardı. Pilotlarını rahatlıkla görebildiğimiz uçaklar bizim üzerimizden bombalarını bırakarak hızla geçerken, uçaksavarlar da onların arkasından ateş ediyorlardı ve toprak yığınlarının üzerine çıkan gençlerden bir kaçı da bu telaş içerisinde vuruldu. Bir taraftan uçaklardan atılan bombalar ve kurşunların verdiği zayıat ve diğer yandan yanlışlıkla vurulan gençler. O gün, hava ve topçu saldırıları hiçbir şekilde son bulmadı. Cenazeler, yaralılar her tarafında kurşun izleriyle hurdaya dönmüş ambulanslarla cephe gerisine taşındı.

Irak'ın birkaç gündür neden bu derece ateş hattını güçlendirdiğine bir anlam veremiyorduk. Daha sonrasında, komutanlarla diyalog içerisinde olan arkadaşlarımız bizi aydınlatmaya başladılar. Yakın bir zamanda büyük gelişmeler olacaktı. Dolayısıyla saldırılara karşı hazırlıklı olmamızı söylediler. Irak güçleri, düzenlenen sınır operasyonlara rağmen daha büyük bir operasyon beklediklerinden, cephelerdeki aşırı yığılmaların buna yönelik hazırlıklar olduğunu gördüğünden, olabildiğince zayıat verdimeye ve hazırlanan palanları bozmaya çalışıyordu.

Mayısın sonlarına doğru ön cepheye doğru yığılmalar ve ciddi hazırlıklar daha net bir şekilde ortaya çıkıyordu. Bir akşam sorumlumuz, hazırlıklı olmamızı ve her an çatışma bölgesine götürülebileceğimizi söyledi. Biz hazırдық. Ertesi gün bizi gerçekten de sıcak çatışmaların içerisine götürdüler. Ancak bu kez operasyonu düzenleyen Irak güçleriydi. Gece saatinde büyük

bir operasyona başlamışlardı. İran güçleri ise daha önceden onların saldırılabileceği alanı hesaba katarak, saldırıyı tamamen bertaraf edebilecek şekilde arazinin üstünden geçirdikleri geniş kanaldan bolca suyu onların geldiği yöne bıraktı ve büyük bir alan kısa bir zamanda çamur ve bataklığa dönüştü. Irak orduları o alandan fazla bir ilerleme sağlayamadıklarından ve buldozerlerin, kepçelerin açtıkları yollar yeniden su altında kalınca çaresiz olarak, kayıplar vererek geri çekilmek zorunda kaldılar.

Her tarafta tanklar, askeri araçlar yanıyordu. Irak topçu ateşi, cephane yüklü cemselerin patlamasına katılırken, her taraftan kurşunlar yağmur gibi yağmaya devam ediyordu. İran tarafında da büyük zayıat vardı. İlerlememiz esnasında, bir Irak tankının alandan ayrılmadığını ve tek başına savaştığını hayretler içinde izledim. Usta bir tank şoförü ve keskin nişancıları çevresine adeta ölüm kusuyordu. Uzman olduğu anlaşılan bu Irak savaşçı ekibi, uzun süre direndi ve attığı her mermiyi isabet ettirmeye çalıştı. Tankı vurmak için roket atarlarla giden grupların sayısı giderek artıyordu ve en sonunda mermileri bitmiş olacak ki, geri çekilmek zorunda kaldılar. Birçok yerinden yara almasına rağmen, o hurdaya dönmüş tank havaya uçmadan kendi birliklerine doğru hızla geri çekildi.

Sonrasında yeniden savaş uçakları her tarafı bombaladı. Helikopterler uzaktan roketlerini fırlatıp çekildiler. Öncelikle yaralıları savaş cephesi gerisine çekiliyordu. Yanan araçlara, tanklara, mühimmat bulunduruyor olmaları ihtimaliyle müdahale edilmiyordu. Her tarafta yaralı ve ölümler vardı. Biz artık savaşçıydık ve onları toplama görevleri başkalarına verilmişti. Savaşın öfkesi dindiği zaman, her taraf ölüm sessizliğine boğuldu. Sessizlik, kopacak fırtınanın, depremin habercisi gibi ürkütücüydü. Korkunçtu. Her an, her yerden bir tehlike gelebilirdi. Gün boyu devam eden, savaşta her taraf yakılmış, yıkılmış, bombalanmıştı. Canlı adına ne görülmüşse ateşe verilmişti. İleri cephelerde, sarı ve beyaz toz bulutlarının çevreyi sisler arasında bırakması, ender de olsa rastlanan görüntülerden biriydi. Kimyasal bombalardan şüpheleniyordum. Birlikte olduğumuz arkadaşlar, ben

sormadan bu bilgiyi bana verdiler ve savaşın şiddeti artığı zaman böylesine yöntemlere başvurulduğunu söylediler.

Yorgunlukla bitirdiğimiz günün akşamında, üzeri çatılarla kapatılmış ve onun üzerine de kum torbaları konulmuş mevzilerimize çekildik. Tek silah patlamıyordu. Sanki her iki tarafın da mermisi bitmiş, gizli bir ateşkes yapmışlar gibi, savaş cepheleğinde silahlar susmuştu. Rahat yemek yiyebiliyor, dolaşabiliyor, cemaat namazlarına gidebiliyorduk. Gerçi, İran birliklerinde bütün insanların ölmesi pahasına bile cemaatle namaz kılma ihmal edilmiyordu. Elbette buna Kumeyl Duası gibi merasimler de ekleniyordu. Savaşta İran toplumunu ayakta tutan, moral kaynağı olan en önemli dayanaklardan birisi bu toplu ibadetlerdi/ dualardı. O gece rahat bir uyku uyuduk. Ancak durumun böyle gitmeyeceğini hepimiz seziyor ve yapılan operasyonun da sadece göstermelik, taktik olduğunu, bunun ardından daha büyük saldırıların geleceğini, bunun bir nevi nabız yoklama amacıyla gerçekleştiğinin algılanması gerektiğini iyi biliyorduk. Savaş cephelerindeki hazırlıklardan, gelişmelerden ve yığılan cephanelerden, bizi önemli operasyonların beklediğini tahmin etmek zor değildi.

Bir savaş vardı ve şimdiye kadar Irak kısmi ilerlemeler sağlasa da, esasta bu savaşın galibi yok gibiydi. Bir gün Irak güçlerinin elinde olan topraklar, ertesi gün İran güçlerinin eline geçebiliyordu. Kazanılan yerler, daha sonradan kaybedilebiliyordu. Ancak, kaybedilenler geri gelmiyordu. İnsanlar ölüyordu, bunun izahını veya savaş cephelerinde yer alışımızı ancak cihat referanslı argümanlarla izah edebildik. Cihat mantığımıza göre bir Müslüman, İslam topraklarını korumalı ve onun korunması için gerektiğinde canını da feda etmeliydi. Veya bir millete zulmedilmişse, onun haklarını koruma ve yeniden geri verme adına savaşılmalı ve gerektiğinde de insan canını feda edebilmeliydi. Her iki tarafta da aynı duyguları taşıyan insanlar vardı. Ancak bir farkla; Irak'ta sosyalist bir rejim ve İran'da da İslami bir yönetim vardı. İran karşısında Irak da dini referanslara sarılmış, olayları bu çerçevede değerlendirmeye başlamıştı.

Saddam Hüseyin, sosyalizm geleneğinden gelen biri olarak, her konuşmasında bir din âlimi gibi ayet okumaya, hadis nakletmeye veya açıktan ibadet etmeye başlamıştı. Olayı garipsemiyordum. Türkiye’de de lazım olduğu zaman, dini bütün boyutlarıyla kullanmaya çalışan Demirel gibi insanların sayısı az değildi. Demirel’den çok, dini argümanlara sıkı sıkıya bağlı olduklarını söyleyenlerin ona inanmalarına ve onun izinde yürümelerine kızıyordum.

Bir yakınımın elinde gördüğüm “Kızıl Zindanlar” adlı romanı bir iki saatliğine gözden geçirmiş ve içindeki bazı temalar, mazlumiyet hikâyeleri ve yiğitçe direnme karakterleri ilgimi çekmiş ve onun üzerine o akrabamla yakın diyalog kurmaya çalışmıştım. Cahili yaşamın bütün bataklığından geçmiş ve küfrün her alanında gezinmiş olan ve sonrasında Nur cemaatiyle tanışmış olan akrabam, soğuk bir insandı. Herkesle normal bir ilişki kuramıyor ve olabildiğince kendi içinde kapalı kalmaya özen gösteriyordu. Okuma yazmayı, daha sonra kendi gayretiyle öğrenmişti. İbadet ritüellerine itinayla dikkat ediyordu. Ben de namaz kılıyordum, ama onun gelenekleştirdiği sistematik içerisindeki ibadet, farklı bir görünüm sergilediğinden dikkatimi çekmişti. Bazı konuları konuşmaya başladık...

Daha önceleri Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan’ın duruşları içimde derin bir özentiye sebep olmuştu. Onlarla ilgili haberler adeta ruhumu şekillendiriyordu. Özellikle, Gezmiş’in Hakkâri Zap suyu üzerinde üniversiteli öğrencilerden topladığı paralarla yaptığı asma köprü, bu özentiye daha fazla artırmıştı. Bilmediğim bir yazarın, “Gara dağlar gar altında galanda, ben gülmezem, dil bilmezem. Şavata’dan Hakkâri’ye yol bilmezem... Bebek yanır, bebek hasta, bebek ataş içinde. Geçit vermiy Zap Suyu. Bu ne haldır, bu ne iştir hooy babooov ! Ben ne biçim vatan daşım hooy babooov? Şavata’tan Angara’ya ses getniir...” şeklindeki dizelerinden sonra, Gezmiş’e hayranlığım kat kat artmıştı. Akrabam, ‘bir Müslüman’ın kesinlikle sağcı olması gerektiğini, bana İslam geleneğindeki her şeye sağdan başlama gerekçesiyle ve Kur’an’da geçen konuya işaret ettiğine inandığı

ayetlerle olayı anlatmaya ve komünizmin din karşıtı olduğunu vurgulamaya' başladı. Konuşmalarının temel ekseninin, komünist karşıtlığı olduğunu anlamak için, uzman olmaya gerek yoktu. Kızıl Zindanlar kitabından okuduklarımla komünizme rahat bir şekilde cephe alabilirdim, ancak Deniz Gezmiş ve arkadaşları için aynı şeyleri söylemem mümkün değildi. Onlarla, Kızıl Zindan'lardaki baskıcı, totaliter, işkenceci, cinayetkâr, insanları kitleler halinde imha etmekten çekinmeyen Stalin türünden komünistleri aynı kefedede tutamıyordum. Onları yakından tanımama rağmen, duruşları ve tepkileri kirlenmemiş bir masumiyeti yansıtıyordu. Genç bir bilinç olarak, onların kişiliklerini, duruşlarının arkasındaki niyetleri veya yaşam tarzlarını anlayacak durumda olmadığım için sadece zahirlerine hükmediyordum. İlginçtir, onlara özenerek ortaya çıkan parkeli ve askeri botlu komandolara da sıcak bakıyordum. Komandolara sıcak bakmamın arka planında Osman hoca ve Risale-i Nur sohbetlerinde anlatılanlar vardı. Gezmiş ve arkadaşlarına sıcak bakmam ise, tamamen kendi duygusal bakış açımdan kaynaklanıyordu.

Akrabam kısa zamanda beni, Risale-i Nur ve Yeni Asya okumaya alıştırdı. Ben bu arada Cavid Ersen'in Kızıl Zindanlar ve bu çerçevede yazılmış diğer kitaplarını bulup okumuştum. Komünizm zulmünden Türkiye'ye gizli kaçış, beni hem komünizme ve hem de Sovyetlere düşman etmeye yetmişti. Bu arada, Türkçülük duyguları da bana sıcak geliyordu. Özellikle de akrabamın eşliğinde gitmiş olduğum ev sohbetlerindeki dersler beni giderek bu tarafa doğru itmeye yetiyordu. İlkokuldan alt yapım da vardı. Kendisini Oğuz beylerine nispet eden Giravyan aşiretinden olan Osman Arslan'ın anlattıkları bana cazip geliyordu. Özellikle, bizim aşiretten olan birinin bu sözleri, başkalarının söylediklerinden daha ikna ediciydi. Kürtlüğün sorun olduğu, psikolojik bir baskı unsuru olarak bizi tehdit etmeyi sürdürdüğü bir zamanda bu iyi bir sığınma alanıydı.

Siyasi yapılanmanın arifesinde gittiğim Risale-i Nur dersleri, Said Nursi'nin düşüncelerinden çok siyasi tercihlerin anlatıldığı

dersler haline dönüşmüştü. Milli Nizam'a olan sempatimiz, derslerde anlatılan Adalet Partisi düşüncesine olumsuz bakmamıza ve Süleyman Demirel'i hiçbir şekilde kabullenmeye yanaşmamıza sebep oluyordu. Dünyanın kanunu bir kene gibi emdiğine inandığım ABD'nin, iyi gösterilmeye çalışılması içime sınıyordu. Düşünceyle ilk tanıştığımız günden itibaren, Türkiye insanının şapkadan dolayı çekmiş olduklarına karşılık Demirel'in başındaki fötr şapka bile, olumsuz bakış açısının oluşmasına fazlasıyla yetiyordu. Derse katılan kardeşlerin pek çoğu, İslam'a gönül veren insanlardı. Buna inanıyordum. Üstadı seviyor ve onun düşüncelerine önem veriyorlardı. Said Nursi'nin düşüncelerini anlayacak veya bazı bölümlerini ayıklayacak bir düşünce birikimine sahip değildim ve bunun da ötesinde kullanılan kelimelerin birçoğunu ağabeylerimizin açıklamasıyla anlayabiliyordum. Zamanla Said Nursi'nin hayatını ve imanı konularda yazmış olduğu risaleleri okudukça dili anlamaya başlıyordum. Elimden geldiğince tam olarak anlamasam bile, bütün kitaplarını okuma azmim hiç zayıflamadı. Cebimden ayırmadığım küçük risaleleri her fırsatta okumayı da ihmal etmedim. Matematik kitabımın arasında duran küçük risaleden dolayı, -o bilgilenmeden önce beni çok seven- sol görüşlü hoca'nın bana kırık notlar vermesi de umurumda değildi.

Derslerde sağcılığın ve AP düşüncesinin işlenmesi ruhumuzu daraltan konuların başında geldiğini, gelen misafirlerin alaycı soruların doğurduğu tepki duygusından okuyabiliyordum. Küçük yaşına rağmen, tanıdıklarına her zaman bu itirazımı iletmeyi de ihmal etmiyordum. Bu çerçeve içerisinde Amerika'nın ehli kitap olması ve İslam'ın sağcılığı tavsiye etmiş olduğu şeklindeki yorumlar derslere damgasını vuruyordu. Bunların etkisinde kalmadığımızı söylemek mümkün değildi. Özellikle Urfa'da ilk olarak düzenlenen Bediüzzaman mevlidindeki o samimi hava, uzun zaman özlemini çektiğimiz bir tabloyu bütün boyutlarıyla önümüze koyuyordu. İşte bu samimiyet ve bağlılığın ortasında Demirel'in veya Amerika'nın varlığı yakışık almıyordu. Baas ideolojisinin savunucusu Saddam'ın sıkış-

tığında dine sarılması gibi, Demirel'in seçim günlerinde dindarlık taslaması da çirkin duruyordu. İslam İnkılâbından ve özellikle de savaştan sonra dine yönelen, ayetler, hadisler okuyan Saddam'ın duruşu da buna benziyordu. Saddam'ın savaşa yönelmesinin Baas partisiyle ilişkili olmaktan çok, ulusal politik dengelere, endişelere dayandığını biliyorduk. Dünyada ilk olarak mustaz'afların başlatmış olduğu bir inkılâp vardı ve dünya müstekbirliği buna karşı savaş açmıştı. Müstekbirlerle birlikte, Arap rejimleri de İslam İnkılâbının kendisini tehdit edebileceği endişesiyle Irak rejimine destek veriyordu. İslam İnkılâbının yayılmacılık politikalarından korkan diğer ülkelerin de bir şekilde Irak rejimine destek verdiği bilinen bir gerçektir. İran, her taraftan muhasara altında tutuluyordu ve savaşta mağlup olması için bütün yollar deniyordu. O ise, mustaz'af halkının gücüyle, direnişiyle ayakta durmaya çalışıyordu.

Bütün bunlara rağmen savaşın gerekçeleri açık bir şekilde ortaya konulamıyordu. İmam, Irak rejiminin saldırganlığından bahsediyordu. Yeryüzünün Mehdi'nin adaletine hazırlanması için İslam ordularının ilerleme sağlamaları gerektiğine inancını açıklıyordu. Ve savaşanlar ülke topraklarını korumaktan çok, Mehdi'nin ordusu olma, Mehdiye asker olma iştiağıyla savaş cephelerine koşuyordu. O ilahi günün zuhuru hazırlık amacıyla milyonlarca gönüllü halk ordusunun kurulması emri, bu amaca yönelikti. Ordunun yapısı, cephe hayatı, silah sesleri, yürek yakan ölümler bir rüya gibiydi ve ben tam da bu rüyanın içerisinde bulmuştum kendimi. Şia olmadığım için, sıkıntı yaşamadığımı söylersem yalan olur. Seksen küsur yaşında olan Ayetullah Munteziri'nin babasının savaş cephelerindeki insanlara moral vermek için, gittiği her yerde konuşmalar yapması sürecinde bizim bulunduğum alanda bir konuşma yaparak "Sünni ve Şialar kardeşlerdir. Her ikisi arasında tefrika çıkaranlar zalim tagutların oyununa gelmiştir. Böylesine bir ayrım, geçmiş saltanatların Müslümanların gücünü zayıflatmak ve onları birbirlerine düşürmek için uydurdukları entrikalardır..." demesi, bu konudaki bütün rahatsızlıklarımızı bertaraf etmeye yetiyor-

du. Ancak her kesin onun gibi düşündüğü söylenemezdi. İnsanların tepkili bakışları, secde ettiğim yere taş bırakmaları, incitici sözleri bana dokunuyordu. Bu ruh halini yaşamayanların, yaşama imkânları olmayanların bunun ayrıntı, teferruat veya abartı olduğunu düşünmeleri normaldi. Ancak kendi olduğum durumdan farklı bir görünüm sergileyemezdim. İnkılâpçıydım, İmam Humeyni'ye gönülden bağlıydım. Onun geçmiş tecrübesini, düşüncelerini, inkılâpçı duruşunu kendime örnek alıyordum. İslam Ümmetinin bütünlüğüne inandığımdan ve bütün Müslümanları da İnkılâba olan bağlılıklarından dolayı Şia olmalarının gerçekçi olmayacağını bildiğimden, olduğum gibi görünmek ve en azından tek başıma da olsam onları buna alıştırmam gerekiyordu. Kolay değildi. Bunun da ötesinde, milli duygulardan arınmamış insanların arasındaydım. İrancılık duygu ve düşüncelerinin sürekli gündemde olması, kendimi yabancı duygularının ortasında bulmama yol açıyordu. Erdemli olmayan bir romantizmle, boynu celladın baltasının altında olan mazluma akıl vermek veya mücadelede ortaya koymak istediği modelin yanlış olduğunu sentezlemeye çalışmak ne yürekliliktir ve ne de mertlik. Mertlik hiç olmasa, o celladın elindeki baltayı kırma çabası göstermekti ve ben şu anda bunu yapmaya çalışıyordum. Her şeye rağmen Nehzet'ten arkadaşları vardı ve onlar benim duygularımı iyi biliyorlardı. Onlarla dosttuk. Gerçi, onlar da samimi duygularla ve beni de incitmeden bir an önce Şia olmamı arzuluyorlar ve bu arzularını seslendirmekten de çekinmiyorlardı. Onları kırmama adına, araştırdığımı ve inandırıcı bir kanıt bulmam durumunda başkalarının bana bakışlarına veya kınamalarına aldırmadan Şia olabileceğimi söylüyordum. Ne yapabilirdim ki? İmam'a olan sevgime rağmen imamete, masumiyete, Mehdi'nin kaybolmasına, bin yılı aşkındır yaşamasına, ricata, Sahifet'ul Fatıma'ya, Meclis'in rivayetlerine, Usul'ul Kafi'ye, dini yapıdaki yüzlerce tutarsızlığa, sahabilere, Peygamber hanımlarına bakışlarına, imamların gaybı bildiklerine, imamlara vahy-ı metlunun geldiğine, Allah tarafından tayin edildiklerine, cihat, kısa evlilik, ibadet, daru'l harp anlayışlarına bir türlü inanamıyordum.

İnanmadığım bir şeyi de yapmaz ve yapamazdım. Onları kınamıyordum. Onlar inandıkları gibi yaşıyorlardı. Bu konuda bildiklerimi de onlarla tartışmaya ihtiyaç bile duymadım. Güven ve kardeşlik ortamının oluşmasından önce böyle bir tartışmanın fayda vermeyeceğini de biliyordum. Pastarların, besicilerin, komitenin gönüllü güçleri savaş cephelerinde aşk çölünde helak olma pahasına da olsa bütün gayretlerini gösteriyorlardı ve gece operasyonlarında Allah'a, Mehdi'ye kavuşmak için aşk kervanının başlatıldığı sefere katılıyorlardı. Ben de onların seferine ortak olmak istiyorum. Birlikte sefere çıktıklarımla, sırlarını paylaştıkça ruhumun arındığını, korkulardan, endişelerden kurtulduğumu ve derin bir güven duyduğumun farkındayım aslında. Gurbetin en karanlık alanlarında yapılan gece yolculuğunda böyle bir güven duymak, basit bir olay değildir. Karanlık ve uzun bir seferde, yalnız başına yürümek ve bir adım sonra karanlıklar arasında nasıl bir tehlikenin olduğunu bilmemek... Karanlıklar arasında yürürken, akla gelmeyen, düşüncenin oltasına takılmayan hayata dair hiçbir şey kalmaz. Çoğu zaman hayaller heyula olur. İnsan kendi nefesinden başka hiçbir şey duymaz ve görmezken, sadece ayaklarının altındaki zemin gerçektir, onun dışındaki her şeyi hayal ürünüdür. Karanlık yolun her iki yanında, ateşlemeye hazır yüzlerce namlunun kendisine döndüğünü, tankların, panzerlerin üzerine yürüdüğünü hissederek, veliahtların, sadrazamların kellesini uçuran yüzlerce kılıçla yüzleşmeye cesaret edemeyeceğini bilir. Karanlığın sonu müphem bile olsa, tek bir ihtimal pahasına yürür. Yürür yürümesine de, hayatında yapmadığı muhasebeler karşısına çıkar. Görünmezlikler içerisinde, hayatını bir film şeridi gibi canlandırma gayreti içerisindeyken, her an bitiş noktasının başlangıcıyla buluşma, kucaklaşma endişesini de beyninden söküp atamaz. Her tünelin sonunda, bir ışık olma ihtimaliyle karanlıklardaki her sese, harekete hazırlıklı bir şekilde yürür. Geleceğe dair ümit ve hayallerin bir inkılâpçıyı ayakta tutan gerekçeler olduğunu da iyi bilir. Dünyadaki bütün bağları, tutkuları, prangaları bu esnada bütün tatlılığıyla zuhur eder. Onlardan kopmamak için en büyük dualarını huşu içerisinde yapar.

İnsanı insan yapan ve kurtuluşa götürenin bu huşu içerisindeki dualar olduğunu da iyi bilir.

Televizyon izleyemiyoruz. Motosikletlerle, bağlantı kurmaya çalışanların getirmiş olduğu gazeteler, mescit olarak kullanılan yere bırakılıyor, ancak ertesi gün yıpranmış halde sıra bize geliyordu. Başlıklarına bakıyoruz ve cephe gerisindeki şehirlerde ne olduğunu anlayabilmek için manşetleri okuyoruz. Savaş cephelerinde dünya ile irtibatımız kopuk. Bütün insanlar çantalarını alıp, başka bir âleme göç edip dünyayı boşaltsalar habersiz olmayacak. Necip Fazıl'ın;

"Yeryüzü boşaldı, habersiz miyiz?"

Güneşe göç var da, kalan biz miyiz?"

şeklindeki şiirinin anlamı burada daha iyi anlaşılıyor. Dünyadan habersiz haldeyiz. Bundan dolayı okumada zorlansam da gelen gazeteleri önemsiyorum. Haber başlıklarının dışında, beyanatların, makalelerin satır aralarında işe yarar bir şeyler bulmaya çalışıyorum. O zaman, düşünce ve edebiyat için büyük bir sermaye olan savaş, şehadet, kahramanlık ve mazlumiyet gibi temaların yazılarda bolca işlendiğini görüyorum. Elbette, Amerika, Sovyetler ve İsrail ile birlikte Irak da yazılarla önemli bir argüman ve düşmanlık açısından temel bir mihver oluşturuyor.

İslam İnkılâbı dünyada yeni bir çağın başladığının habercisiydi. Dünya emperyalizmine, müstekbirliğine ve egemenlerine karşı yeni bir çağ başlıyordu. Dolayısıyla bu savaşın en önemli objesi mustaz'aflar, yoksullar ve toprak damların birleştiği toprak yolların yalınayakları olacaktı. İnsanlığı, dünya müstekbirliğinin kulu olmaktan kurtaracak, istiklal ve hürriyetine sahip, kendi iradesini kendisi tayin edebilen bir vasfı kazandıracak adalet ve özgürlük bayrağı İmam Humeyni tarafından açılmış ve bunun gerçekleşmesi için yalınayaklılar bütün güçleriyle fedakârlık göstermeye, bedel ödemeye ve samimiyet/isar örneklerini bütün alanlara sergilemeye çalışıyorlardı. Ezilenlerin egemen olduğu ve onların eliyle adalet, özgürlük ve eşitliğin dağıtılacağı

ilahi bir hükümetin dünya üzerinde yaygınlaşması için başlatılan kervanın içinde ben de vardım ve bu beni mutlu ediyordu. Dünyanın bütün akıl dışı putlarına meydan okuyor, dünyayı özgürlük, adalet ve eşitlik esaslarıyla yeniden düzene sokabilecek, köhnemiş tarihi formatlayacak bir güce sahip olduğumuza inanıyordum. Bunu gerçekleştirebilecekler, ancak ezilen ve yoksul kesimin oluşturduğu mustaz'af sınıfı olacaktı.

Öyle de olmuştu, savaş cephelerinde savaşılan ve büyük fedakârlıklar gösterenler bu yalınayaklılardı. İnsanlık tarihinde verilen mücadelede hiçbir dönemde bu insanlık paradoksu değişmemiştir. Köhnemiş tarihin sosyolojik gelenekleri ritüeller şeklinde hayatımıza yansımıştı, buna rağmen mustaz'af isminin taşınmış olduğu misyonun evrenselliği, büyüklüğü, dünyanın ezilen halklarına vermiş olduğu kurtuluş mesajları karşısında daha fazla çalışılması gerektiğine inanıyorduk. Mevdudi, Fazlurrahman ve benzerlerinin değişim talepleri, reform istekleri tam da burada devreye girebilirdi. Girmesine izin vermeyeceklerine kesin emindim. Ancak, Dr. Şeraiti'nin düşünce alanlarındaki etkinliği, onun talebeleri, özellikle Suruş ve çevresiyle birlikte, Dünya Kurtuluş Hareketleri düşüncesinin çevresinde ve hatta Devrim Muhafızlarının bünyesindeki üst düzey siyasi düşünce yapısı böyle bir oluşumun inşasına fırsat verebilirdi. Kuşkusuz, bunun önünde en büyük engel Şia geleneğinden gelen yas/matem ritüelleriyle, her birine kutsallık atfedilen mezhebi semboller olacaktı. Düşüncede önemli merhaleler aşılabilirdi, ancak hayatın tamamına hâkim olan yas merasimleri ve Kerbela kaynaklı semboller, simgeler, objeler entelektüel birikimi bir çırpıda alıp öte tarafa fırlatabilecek bir güçteydi. O alan kendi başına bağımsızlığını çoktan ilan etmişti ve özellikle medrese döneminde felsefe özerine görüş belirttiği zaman bu geleneklere ters düşebileceği ihtimaliyle necis olduğu hükümyle testisinden su içilmeyen İmam Humeyni, sistemin başındaydı. Molla sınıfının onu muhasara ettiği ve her söylediğini mezhebi literatür ve doktrin süzgecinden geçirdiği bilinen bir gerçektir. İmam Humeyni'nin kendi değerlerini, ülkenin maslahatı

için değiştirmesi ve ulema sınıfının baskılarına teslim olması sinyalleri veriliyordu. Özellikle Şeriatî'nin etkisinin azaltılması için, Mutahhari ve benzeri ulema kökenli aydınlar fazlasıyla gündemde tutuluyordu. Yine benim arkadaşlarımla söylediğine göre, Şah döneminde de yasaklı olan Şeriatî'nin bazı kitapları yasaklanmış, sivil inisiyatifle yayınlanan kitaplarına bürokratik engeller giderek artırıyordu. Şah dönemi geleneksel âlimlerinin ortak bir bildiriyle Şeriatî'nin kitaplarının okunmaması için fetva yayınlattığı inkılâpçı Şeriatî düşüncesi, bütün alanlarda gençlerin bilinçlenmesine, zengin bir entelektüel birikimi edinmesine ve önlerine çıkarılan gâilelere rağmen sahip çıkılmaya devam ediyordu. Şeriatî ölümü ve mirası ile düşünen insanları zihinsel ve felsefi derinliği ile şekillendiriyordu. Abdülkerim Suruş ise, sabah namazından sonra neredeyse iki saate yaklaşan bir konuşma yapıyor ve dinleyicileri de özel elit bir kesimden oluşuyordu. Tahran radyosunun her sabah canlı yayınladığı konuşmalar haberini alınca, Tahran'dayken her sabah dinlemeye ve ondan da önemlisi derin bir entelektüel birikimin tecrübesinden damıtılan tezleri kavrayışım ölçüsünde anlamaya çalışıyordum...

Cephede, yeniden yoğun bir telaş vardı. Ateş altında kalan mevzilerimizden başımızı kaldıramıyorduk. Arkadaşlarım, bunun hayra alamet olmadığını ve iki taraftan birinin kesinlikle operasyon hazırlığı içerisinde olduğunu söylediler. Akşama doğru, birlik komutanımız akşam hazır olmamız yolunda beyanat verdi. Operasyonun taktik mi, yoksa gerçek mi olacağını bilmiyorduk, ama hazırдық. Kaybedecek neyimiz vardı ki? İslam İnkılâbının varlığını sürdürmesi ve dünya emperyalizmine/küfrüne karşı verdiğimiz savaşta yenilmemek, mevzi kaybetmemek, yalınayak mustaz'afların tarihi değiştirmeye muktedir olduklarını ispatlamak için ölüme bile hazırдық. Savaş meydanlarında ölenlerden fazla bir özelliğe de sahip değildik. Hayata dair ümitlerimiz olsa da, birkaç satır vasiyetimizi cebimizde taşımayı da ihmal etmiyorduk. En azından, cesedimiz bulunduğu zaman neden savaş meydanlarında olduğumuz ve

ne için savaştığımız anlaşılacaktı. Miras olarak bırakacağımız hiçbir şeyimiz yoktu. Cebimizde kefen alacak kadar paramız da olmadı. Abdestimizi almaktan ve dua etmekten başka ne yapabiliirdik ki? Bunların haricinde yapabileceğimiz tek şey vardı; o da daha fazla şarjör almak ve belki de birkaç el bombası...

Onüç

1982 Mayısın sonlarına doğruydu. Akşamüzeri birlik sorumlusunun direktifleri doğrultusunda hazırlanmış, her an yola çıkacak şekilde kuşanmıştık. O anı bekleyenlerin sabırsız, telaşlı bakışları ve kimi zaman huşu içerisinde kendilerini duaların içerisinde kaybetmeleri alıştığımız bir görüntü olmuştu artık. O ortamı şekillendiren ruh haliyle, yoğun top ateşleri altında uymaya çalışıyorduk. Uyuyorduk, çünkü İran operasyonları genellikle gece yarısından sonra veya yağışlı, fırtınalı havalarda başlatılıyordu. Hazır olmamız söylenmişti, ancak bekleme süreci muammaydı. Böyle zamanlarda karşı tarafın en yorgun, zayıf ve zaaf içerisinde olduğu ve devamlı olarak İran'ın operasyon düzenleyebileceğine ihtimal vermediği anlar olduğu söyleniyordu. Dolayısıyla, Irak güçlerinin en çok korktukları hassas anlar da bu zamanlardı. Gündüz vakti bizim cenahta hummalı bir çalışma vardı. Yoğun ateşe rağmen tedarikat, lojistik destek çalışması, askeri araçların toprak duvarların arkasında yığınak yapması, kamyonet ve zırhlı araçların gözle görülür derecede toparlanması, birliklerin bize doğru akın etmesi, ciddi bir hazırlığın varlığını gösteriyordu.

Gece yarısı bizi uyandırarak, operasyon için hazır olmamız gerektiğini söylediler. Hızlı bir şekilde uykunun esaretinden kurtulmaya çalıştım. İslam İnkılâbının varlığına, dünyanın şeytani güçlerine başkaldırmış mustaz'af halkın iradesine sahip çıkmasına kast edenlere karşı başlatılan savunma savaşında, her birimiz sorumluluğumuzu yerine getirmenin çabası içerisindeydik. Ancak, bu niyet ve düşüncüyü genellemek zordu. Dünyanın meşakkatinden, toplumsal sıkıntılardan, sosyal gelişmelerden sıkılmış olanların kurtuluş olarak, şehadete koştuğu bir

atmosferin de yer yer kendisini hissettirdiği büyük bir savaş cephesinin mozaiği içerisinde yer alıyordum. Zafer için şahadet, kaçınılmaz bir kurtuluş olarak formüle olmuştu. Bu "kutsal an"ın gelmesinden dolayı şükredenler, ellerini duaya açanlar, abdest alıp şükür namazı kılanlar veya derin bir huşu içerisinde başka alemlere doğru uçanlar giderek artıyordu. Abdestimizi aldık ve silahımızı kuşanarak gösterilen alanda toplanmaya başladık. Cepheye geldiğimden bu yana ilk defa bu derece yoğun topçu ateşine şahit oluyordum. Bizim çevremizdeki birçok mevzide araçlar veya mühimmat depoları isabet almış, yanıyordu. "Savaş dediğin böyle olur!" türünden bir görüntü oluşmuştu. Hızlı bir şekilde toparlandık ve gösterilen hedefe doğru yürüyüşe geçtik. Uzun menzilli silahların menziline, kısa menzilli silahların menziline girdiğimiz zaman, önümüzdeki birliklerin kimi yerde göğüs göğüse çarpışarak ilerlemelerine şahit olduk. Bizden öncekiler çatışmada imha oldukları veya etkileri zayıfladığı zaman biz devreye girecektik.

Kıyamet denilen gün bu olmalıydı. Gök yer yanıyordu. Yaşayabilmek için, karşısını öldürmeyi meşru gören mantık, yeri-göğü yakmak için bütün gücünü kullanıyordu. En modern silahlar bugün insanların öldürülmesinde, etkisiz bırakılmasında kullanılıyordu. Her taraftan ateş yağıyordu, adeta. Kurşunlar bir ağ gibi çevremizi kuşatırken, güçlü bir zırha bürünmüşçesine onların arasından ilerliyorduk. Uçaksavarlar, toplar, havanlar, katyuşalar, tanklar, panzerler, kaleşnikoflar, el bombaları, gelen insan selini durdurmaya yetmiyordu. İnsanlar yoğun bir şekilde yere devrildiklerinde onların yerini yenileri dolduruyor ve Irak güçleri nerdeyse ateş etmeye bile fırsat bulamayan bu insan gücü karşısında geri çekilmek zorunda kalıyorlardı. İmam Humeyni'nin "yalın ayaklılar" dediği bu insanlar, tek bir sesleriyle çağın en güçlü ve modern askeri teknolojisine, ellerindeki bayraklarla karşı çıkıyorlardı. Iraklıların nezdinde hiç bitmeyecek olan bu insan seli, savaşın bütün taktiklerini, stratejilerini, ön yargılarını altüst ediyordu.

İran güçleri ilerlediklerinde, önlerine gelen her aracı ve mevzii

yakarak, karşı güçlerin daha fazla dehşete kapılmalarına ve geriplandaki güçlerin vahşet içerisinde savaş cephelerinden firar etmelerine yol açıyordu. Bir ateş koridoru içerisinde ilerliyorduk. Her taraf yanıyordu. Büyük patlamalar kulaklarımızı sağır etmişti. Kimi zaman gökten yağın şarapnel parçalarının başımızdaki miğfere çarpmasına da alışmıştık. Öfkenin, nefretin, kinin şarapnel parçaları, hız mesafesini bitirmiş kurşunlar ve patlamalardan yükselen parçalar şeklindeki yağmura dönüştüğü savaş meydanında, Allah’a emanettik... Her an ölümün bizi beklediğini iyi biliyorduk. Savaşın içindeydik, tam da orta yerinde. Nehzet’ten arkadaşlarla birlikteydik ve o mahşeri kalabalık içerisinde birbirimizden kopmamaya özen gösteriyorduk. Mehmet Ali arkadaşımız gencecik bir çocuk. İlk defa savaş cephelerine geliyor. Azeri asıllı. Şah döneminde de, inkılâptan sonrasında da etnik tacizlerinden ve bundan dolayı oluşan komplekslerden dolayı Türk asıllı olduğunu gizlemeye devam eden, saf ve temiz bir arkadaşımız. Bu tabii olmayan hali beni rahatsız ediyordu. İlk fırsatta bu trajikomik halini görebileceği davranışlara yönelme sebep olmuştu. Cepheye yeni geldiğimiz günlerde, “Ezadari/Matem” merasimlerine gitmiş ve dönüşte içinde bulunduğu o derin ruh haliyle bana, Azerice “Yapıştı?” (hoşuna gitti mi?) şeklinde bir cümle söyleyince; ben de çok ayıp karşılanan bir kelime kullandığını söylemiş ve onu kendi tabii özelliklerinden uzaklaştığı için böyle bir hataya düştüğüne inandırmaya çalışmış ve ardından da kendisi olmaktan uzaklaştıkça bu tür hatalara düşebileceğini söylemiştim. Onun özür dilemesinin ardından da espriyi tamamlamak açısından “Elinacı”yı tanıyıp tanımadığını sorarak, onu utandırmaya çalışmıştım. O günden sonra bana, “Fahrettin, Emil Sayın” gibilerini sorarlara, savunma amaçlı olarak ben de “Elinacıyı tanırsan?” türünden bir soru yöneltiyor ve hiçbir zaman da sorunun mahiyeti konusunda sır vermiyordum.

Özellikle Şah döneminde, diğer bütün Asya ülkelerinde olduğu gibi toplumda yaygın olan sosyal travmalardan biri, kişinin kendisi olma özelliğine saygı gösterilmemesiydi. Fert eğer, güç-

lû değilse ve otorite açısından yeterlilik gösteremiyorsa o zaman kendisi olma hakkına sahip olamazdı. Eğer güçlüyse, kendisini kimliğinin hisarı içerisinde koruyabilecek kapasiteye sahipse, kendi değerlerini açıklama ve başkalarına kabul ettirme hakkına sahip olduğu gibi, yaygın yanlış kuralın geçerli olması da sağlayabilirdi. Egemen olan kendi değerlerini, düşüncelerini, aklını, rengini, özelliklerini muhatabına mutlak doğru olarak kabul ettirir ve onu bunlardan sorumlu tutabilirdi. Şah döneminin İran'ında da aynı yanlış kanı, toplumun bir kesiminin derin travmalar yaşamasına yol açıyordu. Azerilere yönelik hakaret ve aşağılamalardan dolayı bu davranış, Tahran gibi büyük şehirlere göç edenlerin kimliklerini gizlemelerine sebep oluyordu. Birey dış baskılardan ve baskın kurucu aklın etkisiyle kendi özelliklerinden sıyrılır ve başkalaşır, başkası olurdu. Şah İran'ında bu dönüştürme ve asimilasyon politikaları neticesinde modern kesimde özellikle Azeri kökenli olanlara yönelik ağza alınmayacak hakaretler yapılırdı. Bu sosyal baskıdan dolayı kendisinin dışında bir renge girenler, yeni varlık ispatı için kendisini sorumluluk altına sokar. Sadece başkası olmakla yetinmez ve bu yeni kişiliğinin gerçek olduğunu ispatlamak için uç bir akılla hareket ederdi. Fars etnik kimliğine dönüşenlerin genellikle milliyetçiliğin öncülüğünü yapmaları, bu derin psikolojinin neticesinde gerçekleşiyordu. Güçlünün her zaman haklı olabileceği kanısı, toplumun ve zihinlerin tamamında mutlak doğru olarak kutsallaştırılırdı. Bu bir geleneksel ritüel olarak kültürleşmişti. Özgün zihin, her zaman bu kadim ritüel karşısında aciz bırakılır, kimlik buhranıyla çatışmak zorunda kalanlar, kendilerine yabancı kalırlardı. Kendisini bulmak isteyen, kendi kimliğiyle yüzleşmek isteyenler sosyal travmaların açtığı derin yaraların acısıyla inhirafa uğrattılmaya çalışılırlardı. Onun çevresindeki gelenek veya mutlak doğru haline gelmiş yanlışlar, onun adına karar verine makamındadır. Israrla kendisinin dışındaki bütün olguları kendisine benzetmek ister. Gücün kutsal görülmesi geleneğinden, "kutsal" zihniyet ideallerinden kaynaklanan bu kişinin yerine karar verme inhirafı, kendi doğrularına göre bireylere etiketler yapıştırmak, onlara

şekil vermek suretiyle, onları kendi gerçeklerinden(!) uzaklaştırmak isterler. Bu insanlık paradoksu bütün tarih boyunca hiç değişmemiştir ve günümüzde de varlığını korumaktadır. Şah döneminde devlet aklının güçlendirilmesi için, güçlü bir şekilde varlıklarını korumaya devam eden unsurların etkisiz bırakılması için her yola başvurulmuştu. Mehmet Ali de bundan ciddi manada etkilenenlerden biriydi. İslam İnkılâbına rağmen, kendisini bu kompleksten kurtaramamıştı. Savaş alanında böyle şeyler düşünmek akıl işi değildi, ama ben onu her gördüğümde aklıma bu durumu ve özellikle de sorduğum soru karşısındaki ezikliği geliyordu. O bu düşüncelerimin farkında değildi, yürüdüğümüz ateş çemberi içerisinde şaşkın bir şekilde ilerliyordu. Endişeleri, korkuları vardı. Moral veriyoruz ve kader çizgisine sığınmasını, tevekkül etmesini salık veriyoruz.

Savaş meydanlarında, İnkılab mektebinin terbiyesinden geçmemiş olanların bir çoğunda, sadece İran savunması mantığı var ve biraz daha İnkılâp sürecinden etkilenmiş olanlar ise Kerbela'nın kurtarılması, ve Mehdi'nin gelişine hazırlık için bu savaşı kutsal görüyor ve kazanmak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmıyorlar. Savaş cephelerinde belli bir eğitimden geçmiş veya Şeraiti, Suruş gibi bilgi mektebinde yoğrulmuş olan istisnai insanların dışında kalan çoğunluk, ne söyleyip-yapıyorsa, inandığı ve bildiği de ondan ibaretti. Sahip olduğu bilgi ve inanışları, inandıkları, konuştuğu dile yansiyordu. Ebedi ve son din olarak İslam'a bağlı olan cephenin her iki tarafındaki insanların aynı bilgiye sahip oldukları söylenemezdi. Onların dillerine, amellerine yansıyan sadece mutlak bilginin yorumuydu. Genelin ortak özlerine seslenen bilgi, ayrıntı, haşiye, fazlalık ve bidatlere boğdurulmuştu. Çocukluğumuzdan sonra tanıştığımız mutlak bilginin ritüellerinin burada hiçbir anlamı yoktu. Toplu namazlardan sonra "merkber zaddı velayeti fakih" (Kahrolsun, Velayet-i Fakih karşıtları.) sloganlarının muhatapları, imameti, velayeti, masumiyeti ve onların vahiyle atandıklarını kabul etmek istemeyenlerdi. Bunu iyi biliyordum.

Hurremşehir içindeki sıcak çatışmaların ardından, Irak güçleri

geri çekilmek zorunda bırakıldılar. İnançlı insan gücü karşısında, hiçbir askeri tecrübenin, mantığın, hiçbir teknolojinin dayanamayacağını ispatlıyor İran güçleri. Dünya kapitalizminin İran karşısındaki acizliği de bu iman mantığına dayanıyor. Irak sınırlarına doğru ilerlerken, yanan yüzlerce araç, tank ve zırhlı araçların içerisinde -her an patlama ihtimaliyle- temkinli yürüyoruz. Kimi zaman koşarak ilerliyoruz, kimi zaman da sürünerek, çömelerek, ördek yürüyüşüyle en az zararla bu savaş ateşinden kurtulmaya çalışıyoruz. Başımızdaki komutan, artık Irak'ın cephe gerisindeki lojistik destek merkezinde olduğumuzu söylerken, aslında savaşın en şiddetli bir şekilde sürdüğü noktada tarihe şahitlik yaptığımızın farkında değildik. Her yer yanıyor. Ne yalan söyleyeyim, yerdeki cesetlerden, yaralı inlemelerinden, korkudan, vahşetten, acımasızlıktan, öfkenin bu kadar bariz bir şekilde gövde gösterisi yapmasından, yangın yerine dönen zenginliklerin yanmasından benim de içim yanıyordu. Biraz uzığımızdaki cephaneliklerin patlaması, çevremizi gün gibi aydınlatıyor. Yoksul halkların bütün sermayesi bu gecenin ateşinde yanıyor. Biz de yanıyoruz. Sağımıza solumuza serpilmiş yüzlerce insan cesedinden bizim de yüreğimiz yanıyor. Yaralıların kanayan yaralarına dönüşüyor yüreğimiz. Ateşin içinde hayal ediyoruz. Hayaller bizi savaştan gizliyor. Hem savaşın içindeyiz, hem uzağında. Geçmişin hayali, geleceğe dair endişelerimiz ve içinde bulunduğumuz hal çelişkilerle dolu. Birbiriyle diyaloglar içinde kaybolduğumuz bir labirente dönüşüyor içinde bulunduğumuz an. İzah etmeye, uğraşmaya fırsat kollarken, her iki yanımızda cephaneliklerin, zırhlı araçların yandığını ve onların içinden geçmekten başta tercihimizin olmadığını fark ediyorum. Komutan, "çaresiz geçeceğiz" şeklinde eliyle işaret ediyor. Uzun bir koridor yanıyor, güçlü patlamalar oluyor. Koşarak geçmeye çalışıyoruz. Geçemiyoruz. Tam orta yerdeyken birkaç cephanelik birlikte patlıyor. Vücuduma güçlü bir baskının oluştuğunu hissediyorum. Sonrasında... Sonrasında yücelere doğru uçtuğumu hatırlıyorum. Bir kuş kadar hafif, havada, boşlukta olduğumu hatırlıyorum. Uçtuğumun farkındaydım, ancak nereye uçtuğumu bilmiyorum...

İran'da emperyalizmin bütün sahte güç odaklarını devirip, sadece Allah'a kul olmayı ön plana çıkaranların, bütün dünyevi dengeleri altüst edici bir fedakârlıkla savaş cephelerinden dünyaya meydan okumalarının, iman ve inancın dışında başka bir değerle açıklanması imkânsızdır. Başka bir mekânda bu derece pervasızca ölümün üzerine giden bir insan topluluğu bulmak kolay olmasa gerek. Şehrin güney kesimlerinden, köylerden toplanan bu Besiçler, birkaç pastarın komutanlığında ölüme yürüyor. Her birinin cebinde, mütevazı kelimelerle yazılmış olan vasiyetlerin dışında kendilerinden geriye bırakacak hiçbir şeylerinin olmadığından kuşkusuz yok. Kim bilir, bu saf ve temiz Besiçler, vasiyetnamelerinde annelerine neler anlatıyorlar. Cepheledeki mevzilerde fedakârlık örneklerini, insanların ölmeye hazırlanma ruh hallerini, hayallerini ve geleceğe dair duygularını anlattıkları kaç vasiyeti, daha önce dinlediğim için biliyorum. Onların vasiyetnameleri şu kadar malımı şuraya verin, şu malımı şöyle paylaşın şeklinde olmuyor. En fazla başkalarına bırakabilecekleri bir iki kitapları ve belki de birkaç parça elbiseleri vardır.

İşte bu saf ve temiz insanlar, tarihten bugüne kadar giderek geliştirilen savaş makinelerine, teknolojisine karşı durmaya çalışıyorlardı. Mutlak bilginin yorumu bile olsa, ayrıntı, fazlalık ve bidat yüklü bile olsa onların samimi inanışları karşısında mutluluk duyuyordum. Onların beni kendilerine benzetmek istedikleri gibi, ben de 'aynileştirmeye çalışmanın en büyük zulüm olduğu'nu unutarak, onların da benim inandığım değerlerle donanmalarını arzuluyorum. Yine de samimiyetleri karşısında, hayranlığımı gizleyemiyorum. Gıpta ediyordum. Kıskanıyordum. Onların bildikleriyle pazarlıksız amel etmelerini kıskanıyordum. Savaş makinelerini mağlup eden onların samimiyetleriydi. Bu araçlar, kimi zaman kendisini üreten akıl sahibini de vuracak kadar acımasız şekilde üretilmişlerdi. Bunları ne zaman düşündüm bilmiyorum, ama patlayan mühimmat depolarının beni belli bir süre yükseltip, sert bir şekilde yere çarpmış olduğunu sabahın ışıkları etrafı azıcık aydınlatmaya başladığı

rımız, hal diliyle anlaşılmamızı engellemiyor. Bakışlarında derin bir hikmet ve inanç kıvılcımları çakıyordu. Aniden aklıma, Pakistan'daki o deli görünümlü arif adam geldi. Tıpkı bunun gibi bakmıştı elimde parçaladığım çiçeğe ve pejmürde halime. Beni bir kıvılcım gibi tutuşturmuş ve etki çemberinin içine hapsedercesine "Xwuda darem çi xwem darem!" diyerek, buz gibi, beton gibi olduğum yerde dondurmuş, gözlerimin önüne perde çekmiş ve kendisini bana unutturarak kayıplara karışmıştı... Bu aynı adam olmasın? Onu diğeri gibi elimden kaçırmamaya gayret gösteriyorum.

Ambulanslar ancak ikindiye doğru bizim tarafa doğru gelebildiler. Ancak öncelik o ana kadar ağır yaralı olarak kalmış olanların. Her ikimizi de hafif yaralılardan sayıyorlar. Bir ambulans geldi ve bizi de bir yerlere, yaralıların arasına sıkıştırdılar. Eli, ayağı kopanlar, can çekişenler, her tarafı kanlar içerisinde olanların doldurduğu zemini kandan kırmızıya dönmüş ambulansın içini görünce, sağ bacağım olmazsa kalkıp yürümek geldi içimden. Kalkamadım. Haki pantolonumu kimse fark etmeyecek şekilde, ayak bileğim görülecek şekilde sıyırdım, moraran kısımlar da siyahlaşmıştı. Kömür tozuna bulanmış gibi duruyordu.

Yoğun ateşin altında ambulans çukurlara çarpa çarpa ilerliyordu. Ambulansın bu sağa sola savrulmasına, çukurlara çarpıp yerden yükselmesindense, ölüm tercih edilir bir şeydi herhalde. Birçok yerinde top, havan parçalarının izleri vardı. Şoförünün bu hatta ölümüne çalıştığı, içeriden bile belli oluyordu. Yoğun topçu ateşinin içerisinden kıvrılarak gitmesine rağmen camdan, gerideki yaralılara bakmayı ve "merak etmeyin" türünden tebessüm etmeyi de ihmal etmiyordu.

Toprak yoldan sonra... Aslında yol izafi bir kelime, şoför aracının yürüyebileceği her yeri yol olarak kullanıyor. Bir süre sonra asfalta varınca, topçu ateşinin içinde hareket etsek de rahatladık. Sırtımdaki demir parçaları, her zıplayışımızda bedenimin derinliklerini çizer gibi acı veriyordu. Her acıdan, zorluktan

tan, müşkülden sonra rahatlananın, huzurun gelmesi, çoğu zaman sabırları tüketircesine umutsuzluğun eşiğinde bir halden bir hale dönüşüyor. Artık bitiş noktasına gelindiği düşüncesinin hemen sonrasında, ümitlerin yeniden yeşermesi de insanı motive etmeye yeten ayrı bir mutluluk. Gecenin ilk saatiyle başlayan yolculuğumuz, sabahın ilk ışıklarıyla kıyametin kopmasından sonraki manzaraya şahit olmak ve onun ardından hakkımızda verilecek hükmü beklemek. Bekleme esnasında, her şey belirsizdi. Sadece İran topraklarında olduğumuz bilgisi doğrudu. O bölgeye kimlerin hâkim olduğu veya kısa bir süre sonra neler olacağı belli değildi. Allah'tan, yaralı arkadaşının morali her ikimize de yetmişti.

Ambulans durdu. Kapı açılınca büyük bir kapalı spor salonu önünde olduğumuzu gördüm. Acil yaralılarından sonra sıra ikimize gelmişti. Diğer arkadaşı indirdikten sonra sıra bana gelmişti ve sedye getirmişlerdi. Azbuçuk Farsçamla koluma girerlerse tek ayakla da olsa yürüyebileceğimi söyledim. Sedyeye uzanmak bana ağır geliyordu. İki kişi koluma girdi, yerden yükselmiştim. Seke seke salona girdik. Salonun tamamına hasta yatakları serilmişti. Beni bir karyolaya uzattılar ve gittiler. Biraz sonrasında başörtülü ve çarşafli bir grup bayan geldi ve yarımın durumunu sordular. Sırtımda bazı parçaların olduğunu ve ayağımın patlamanın şokuyla siyahlaştığını söyledim. Sırtıma değil, ama ayağıma bakmak istediler. Gösterdim, ümitsiz bir vaka gibi "vah!" dediler. Sonra karşımdaki boş yatağa oturarak, benimle muhabbet etmeye başladılar.

Hayatında, bir bayanla konuşmamış, göz göze gelmemiş biri olarak bu durumdan çok sıkıldım. Bana bir şeyler soruyor, gözlerimin içine bakıyorlardı. Kimi zaman da aralarında tebessüm ediyorlardı. Belki de benim türümden birine ilk defa rastlıyorlardı. Onların her sorusuna naif bir öfkeyle cevap verdikçe onlar, tebessüm etmelerine ve kendi aralarında fısıldamalarına devam ettiler. Nerele olduğumu sorduklarında, "Azerbaycanlı" olduğumu, ancak ailemin Türkiye'de yaşamasından dolayı Farsçayı fazla bilmediğimi söyleyerek, olayı geçiştirmeye çalış-

tiğim esnada, aralarında Azerice konuşanların devreye girmesiyle işi daha da zorlaştırdım. Ama olsun, İran asıllı olduğum ve Türkiye’de doğduğumdan dolayı Farsçaya, Azericeye yabancı kaldığım tezi biraz da olsa işe yaramıştı. Bir süre yanımda kaldıktan sonra, başka yaralıların yanına gittiler. Ancak onlarla çok sıcak diyaloglar kurduklarını görünce, kendimi sorgulamaya başladım. Acaba ben mi çok geri kalmıştım: Birkaç kez daha geldiler. Gelişleri, namaz kıldığımı görünceye kadar devam etti. Ondandır da bir daha gelmediler.

Doktor neredeyse gece yarısına doğru beni muayene etmeye gelebildi. Sıra bana geldiği zaman, durumumu sordu. Yaralarımı baktı, ayağımı iyice muayene etti ve kararını verdi. Sırtımdaki bazı büyük parçalar çıkarılacak, geriye kalanlar erimeye bırakılacak ve ayağım da kesilecek. Savaş gerçeğinin sağlık sektörü bu şekilde pratikleşmişti. Hızlı teşhis ve hızlı çözüm... Film ve tahlillerden sonra ayağımın kesilmesi konusunda kesin karar alındı. Sırtımdaki parçalar çıkarılıp pansuman edildikten ve çevremi saran alışık olmadığım bayanların muhabbetinden kurtulduktan sonra kısmen rahatlamıştım. Ancak hiçbir şekilde, ayağımın kesilmesine gönlüm razı olmuyordu. Onlar ısrar ettikçe ben direttim.

Bir hafta sonra, belli bir süre daha hastanede tedavi görmesi gerekenler değişik şehirlere dağıtılmak üzere hazırlandı. Bizim grubun da trenle Gonbat-i Qabus’a gideceği bildirildi. Sovyetler sınırında genellikle Sünni Türkmenlerin olduğu tarihi bir yerleşim şehriydi Gonbat-i Qabus. İran’ın bir sınırından başka bir sınırına gitmeye ben hazırdım. Ayağımın kararını o hastane verecekti. Bu arada, gece düzenlediğimiz operasyonla birlikte Hürremşehr’in kurtarıldığını ve Irak güçlerinin kendi sınırlarına kadar geri çekilmek zorunda bırakıldıklarını öğrendik. Bu başarı bizim de hanemize yazıldığından, birilerine tanıtıldı. Bizim zaman “Hürremşehr Gazisi” olarak tanıtılıyorduk. Hoşumuza gitmiyor da değildi. Yirmi küsur yaşında bir genç olarak, savaş gazisi, kahraman olarak anılmak ruhumuzu okşuyordu. İran savaş cephelerinde büyük başarı sağlayınca, şimdi

ye kadar seyirci kalanlar, sesini çıkarmayanlar görünmeye ve konuşmaya başlamışlardı. İran'ın dağılmış askeri gücünün, eğitimli ve Arap ülkeleriyle birlikte batının nerdeyse tamamının desteğini alan Irak güçlerinin, kesinlikle galip geleceği gözüyle bakılıyordu. Hâkim mantık, İran askeri güçlerinin daha fazla dayanamayacağı şeklindeydi. Beni Sadr döneminde, askerin rejime pasif muhalefeti, Halkın Mücahitleri'nin ülke içerisindeki yoğun şiddet faaliyeti ve özellikle Kürdistan bölgesinde sisteme karşı giderek yükselen muhalefet sesleri sözkonusu bu yargıya varılmasını besleyen etkenlerdi.

Ahvaz'dan sonra, çoğunlukla çöl olan bir bölgeden hareket ediyorduk. Geçtiğimiz şehirler, köyler, açık bir şekilde sefaletin, yoksulluğun göstergesiydi. Topraktan evler ve solgun benizli insanlar, Şah döneminde nasıl bir politikanın uygulamada olduğunu anlatmaya yetiyordu. Kompartımanda birlikte olduğumuz insanlarla az konuşmaya çalışıyordum. Zira Türkiyeli olduğumun anlaşılmasında için ısrar ettikçe, daha büyük açıklar veriyordum. Buna rağmen, onlar da ısrarla benimle konuşmak istiyorlardı. Onların arasında farklı duruyordum. Zorlanınca, Şeriatı'yi okuduğumu ve onun düşüncelerinden etkilendiğimi anlatmaya çalışıyordum. Bu açıklamanın fazla hoşlarına gitmediğini, konuşmayı sonlandırma tepkilerinden okuyabiliyordum. Zira gelenekten gelenlerin çoğu, Şah döneminde ulemanın Şeriatı konusunda yayınlamış olduğu fetvanın etkisinde kalmıştı. Onun kitaplarının okunmaması ve hatta onun "küfre saptığı, Kebir kitabında peygamberlik iddiasında bulunduğu" şeklindeki ifadeler, onun aleyhinde bir karşı duruşu geliştirmişti. Onun düşüncelerinden istifade etmiş olan Tabatabai veya Mutahari gibi medrese kökenli aydınlar, ona yönelik sert eleştiriler yapmaktan kaçınmamışlardı. Oysa merhum Şeriatı dini müesseses bir makama oturtmaya çalışıyordu, yani dinin kalbinden yeni bir nizam çıkarmak üzere sosyal tahliller yapıyordu ve toplumu bu siyasi bilinçle harekete geçirmeye çalışıyordu. Şeriatı, Seyyid Kutub gibi bütün dünyayı cahili bir toplum olarak görüyor ve İslam'dan cahiliye karşıtı bir nizam çıkarmak isti-

yordu. Şeriatî'nin dinin ayrıntı yorumlarına pek aldırış etmiyor, temel kuralların ayrıntıdan önce geldiğine inanıyordu. Hatta bazen felsefeyi, kelamı tahkir ediyordu. Şeriatî İslam irfanı hakkında da fazla yorum yapmak ve berrak ilkeleri bu ayrıntılara boğmak istemiyordu, bu onun eserlerinde de görülür. Mevlana'yı önemsiyordu, hatta "Mevlana olmasaydı şimdiye kadar çok defa intihar etmiştim!" dediği söylenir. Mevlana karşı farklı duygular besliyordu ve ona karşı şiddetli bir sevgi duyduğunu konuşmalarında dile getirmekten de kaçınıcıyordu. Ancak yazılı eserlerinde Mevlana'nın pek izine rastlanmaz. Bunun yerine sosyal çalkantılarla, tarihin akışıyla ve siyasal düşüncenin inşa edilmesiyle meşgul oldu. Toplumda zalim sultadan dolayı oluşan çelişkileri, haksızlıkları, sosyal çarpıklıkları, ülkenin emperyalizmin merkezi haline getirilme çabalarını, petrolden kaynaklanan zenginliğin saltanat çevrelerince yağmalandığı edebi bir dille topluma, özellikle de üniversite kesimine anlatmaya çalıştı. Bundan dolayı ağır baskılar altında kaldı, ama yılmadı. Ali Şeriatî döneminin dertleriyle uğraştı ve bunların bertaraf edilmesi için despot Şah rejimine rağmen mücadele verdi. Medrese ve üniversite kesiminde düşünceleriyle yeni bir çığır açtı. Düşüncesinin ne kadar etkili olduğunu göremeden dünyadan göçtü.

Kompartıman dostlarım kendi aralarında konuşmaya başlayınca, onların tadını kaçırmak istemedim. Gece olunca da erkenden uyudum. Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte, yeşillikler ve dağlar pencereden görünmeye başlamıştı artık. Pencerenin kenarında bulunduğumdan, gözümü tabiatın güzelliklerinden ayıramıyordum. Yüksek ağaçlar ve aşağılara doğru indikçe pirinç tarlalarının yeşillikleriyle bezenmiş vadilerin güzellikleri beni başka âlemlere alıp götürüyordu. Gonbat'a vardıktan sonra, bizi bir hastaneye naklettiler. Doktorlar hızlı bir şekilde yaralarımızı pansuman ettikten sonra, bizimle ilgili bilgi almaya başladılar. Tahlil ve incelemelerden sonra karar verilecekti. Ayağım ile ilgili ciddi bir gelişme olmuş, iyileşmeye yönelik hiçbir belirti görünüyordu. Doktorlar ümitlerini kesmiş gibiydiler, an-

cak ben canımın yanması pahasına, ümitvardım. Değişeceğini, iyileşeceğini düşünüyordum ve her geçen gün bu ümidim artıyordu. En azından, kangren olması durumunda bu kadar uzun zamanda aynı vaziyette devam etmeyeceğini düşünüyordum. Doktorların işin kolayına kaçtıklarına inanıyordum ve şimdiye kadar beni yüzlerce zor andan kurtarmış olan tek sığınağımın, beni bu badireden de sapasağlam çıkaracağına inancım her geçen gün artıyordu. Özellikle o gece yaşadıklarımın sonra, bu inanç bende tamamen pekişmişti...

Ondört

24 Mayıs 82'de Hurremşehir'i geri alıp, İran'ın bundan sonra savaşa Irak topraklarında devam edeceğini açıklamasının ardından, şimdiye kadar varlıklarıyla yoklukları bir olan Güvenlik Konseyi gibi kuruluşlar, devreye girmeye başladılar ve 12 Temmuz 1982 tarihinde 514 sayılı karar alarak tarafların derhal ateşkese uymaları gerektiğini ilan ettiler. Arap ülkeleri, İslam Konferansı Teşkilatı ve daha birçok hatırı sayılır kuruluş, kurum ve şahsiyet kanun akmaması, halkı Müslüman iki ülkenin insanların basit hesaplar uğruna feda edilmemesi gibi gerekçelerle yoğun bir çaba içerisine girdiler. Daha önce, kendi rejimlerinin başına bela olacak İslami veya özgürlükçü muhaliflerine destek verebileceği korkusuyla, İran rejiminin devrilmesini veya en azından zayıflatılmasını bekleyen ülkeler, bu kez askeri alanda yayılma göstereceği korkusuyla savaşın önünü kesmek istiyorlardı. Dün savaşa ilgisiz kalanlar, bugün bütün güçleriyle barışın sağlanmasına çalışıyorlardı.

İran'ın, İslam İnkılâbı rehberi İmam Humeyni'nin etkili demecleriyle yeniden toparlanıp, cephelerde önemli başarılar kazanılmasıyla birlikte savaş cephelerine de yoğun bir insan akını başlamıştı. Halkın moralini yeniden yükselten Hurremşehir operasyonundaki başarının ardından, görülen siyasi gelişmeler de İslam İnkılâbının temellerini daha fazla güçlendiriyordu. Ülke içerisinde sistemli bir zamanlamayla sol kesim de çökertilme, imha edilme noktasına getirilmişti. Kürdistan'daki muhalif kanat da büyük oranda sindirilmişti. Irak içlerine doğru çekilen silahlı muhalif kanat, ileriye dönük planların hazırlıklarını tamamlıyordu. Bu arada Kürdistan, İran güçlerinin eline geçmesinden sonra, rejimin İslami çalışmalarının, tebligatın en yoğun gözlendiği alanlara dönüştü.

Mahabat, Senendej ve diğer şehirlere yerleşen askeri güçler, şehirlerin rengini değiştiriyorlardı. Sokaklardaki mezhebi propaganda çalışmaları, gece düzenlenen mezhebi içerikli dini merasimler, çarşafli kadınların sokaklarda "hicab"a uymayan bayanları durdurup, onlara dinin bu konudaki emirlerini tebliğ etmeleri ve onlara, hicaplarına riayet etmeleri uyarısında bulunmaları giderek daha önceki atınosferi değiştiriyordu. Besiç, Komite, Bünyad-i Şehid, Cihadi Sazendegi, Sazıman-ı Tebliğat, İrşad-ı İslami ve benzeri değişik resmi kurumlarda iş bulma çabasında olan Kürdistanlı genç kız ve erkekler, sosyal ve siyasal çalışmaların yanın sıra kılınan cemaat namazlarına, Kumeyl Duası merasimlerine, Cuma namazlarına ve mollaların düzenlemiş olduğu eğitim seminerlerine katılmak durumundaydılar. Mezhebi ritüel çerçevesinde gerçekleşen bu merasimler, gençlerin giderek popüler olan bir inançla tanışması neticesinde farklı alanlara çekilmelerini de sağlıyordu. İslam İnkılâbından hemen sonrasında Kürdistan'a hâkim olan sol kesimin ideolojik sertlikten dolayı, terör estirmesi veya kurtarılmış alanlar oluşturma adına baskı ve sindirme politikalarının halk üzerinde de yaygınlaştırması bu yeni propaganda şeklini halkın sahiplenmesine de yol açmıştı.

Ülke içerisinde böyle olumlu bir hava esmeye başladığı bir dönemde, ben Gonbat-i Qabus hastanesinde tedavi görüyordum. Doktorların söylediğine göre ayağımda ciddi bir iyileşme yoktu, ancak onların direktmesine karşılık ben ayağımı kestirmektense ölmeyi tercih edeceğimi inatla savunmaya devam ediyordum. Kaybedecek neyim vardı ki? Aslında böyle bir sona samimi bir kalple taraftar değildim. Sadece onların inadına, inatla karşılık veriyordum ve bana göre de ayağım onların söylediği kadar da kötü değildi. Burada da Ahvaz'da olduğu gibi çarşafli bacılar, yaralılarla yakından ilgileniyorlar. Onlarla muhabbet edip, sıkılmamaları için espriler yapıyorlar... Ben başka bir dünyadayım... O kalabalığın arasında, bir başınayım. Daha sonralarda, pratisyen bir-iki doktorla arkadaşlığımız gelişiyor. Bazı ortak noktalarda birleştığımızden, hemen hemen her ak-

şam beni ziyarete geliyorlardı ve muhabbet ediyorduk. Sünni'ydiler, Türkiye'yi seviyorlardı ve Seyyid Kutup/Mevdudi gibi İslami şahsiyetlerin eserlerini okuyorlardı.

Gurbet içindeki gurbetin hastanesinde bir aya yakın tedaviden sonra, ayağımın kesilmemesinde inat etmenin haklılığını görmeye başladım. Siyah kısımlarda yer yer morarma belirtisi vardı ve bunun da kan dolaşımıyla iyileşme alameti olduğu söylendi. Sırtımdaki ağrılar bitmek bilmiyordu. Buna rağmen Tahran'a dönmek istiyordum. Kendi isteğimle taburcu oldum ve yeşil ormanlar arasından, büyük emeklerle yetiştirilen pirinç tarlalarının cezp edici güzelliklerini seyrede ede, Tahran'a doğru yolculuğa başladım. Trenle gelmiştim, Tahran'a da trenle geri dönüyordum.

Bir müddet sonra Bağ-i Şiyan'da, duvarları buz gibi büyük bir villadaydım. Elektrik ocaklarıyla ısıtmaya çalıştığımız ev büyük olduğundan bir türlü ısınmıyordu. Geniş bir bahçesi olan bu evin şöminesini de kullanıyorduk. Küçük bir gruptuk. Sadrettin Yüksel, Hüsnü Aktaş ve bir grup aydın ve alimin tağutun kurumlarını boykot etme yolundaki fetvalarından dolayı, görevini bırakmış doktor, mühendis ve öğretmen arkadaşlarımız da vardı. Reel gerçeklerimize rağmen memurluğun terk edilmesi yolundaki fetvayı tartışmaya cesaret bile edemiyorduk. Sadece, verilen bu karardan sonra mağdur olanların korunması yolunda ciddi önlemler alınmadığını konuşabiliyorduk. Fetvanın ışığında bireysel karar alanlar, kararlarında da yalnızdılar, ondan sonrasında da... Özlemlerimiz, geleceğe dair ümitlerimiz vardı. 80 darbesiyle uğradığımız yenilginin ve hayal kırıklığının acısını iliklerimize kadar hissediyorduk. Abdulhamit henüz dönmemişti. Selahattin Ağabeyle sık olmasa da düzenli bir şekilde görüşüyorduk. Türkiye'de durumlar daha da kötüleşmişti. Şiddet ve zor politikaları bütün boyutlarda etkisini gösteriyordu. Bu savrulma neticesinde, birçok Müslüman ya rejimin politikalarına teslim olmuş veya dünyevileşerek mücadeleden geri çekilmişti. Bizim ideolojik manifestomuzda ciddi bir fay kırılması yaşanmış ve bunun neticesinde gerçeklerimizle yüzleşmiştik.

İktibas ve Milli Mücadele kökenli Pınar Yayınları çevresinden düşünceye yönelik sıcak sinyaller gelmeye başlamıştı bile. Darbeden önce, okumaya yeterince önem vermeyen İslami çevreler, askeri darbenin oluşturduğu güvensizlik, kaos ve belirsizlik neticesinde tamamen okumaya yönelmişlerdi. İran entelektüel birikimiyle birlikte dünyadaki dinde reform çevresindeki gelişmeler anında Türkiye'ye yansıyor. Geçmişten günümüze entelektüel birikim sahibi olan Ali Bulaç gibi İslamcı aydınlar, çevrelerinin tamamen münzevileşmesinden olsa gerek diğer entelektüel kesimle de ilişki kurma gayreti içerisindeydiler. Sonuçta, darbeden psikolojik yara alarak kurtulmuş olan entelektüel kesimi de Müslüman düşünürlerle ilişki kurmanın, sisteme karşı ortak muhalefet cephesinin oluşmasında kaçınılmaz olduğu varsayımıyla ilişki ağını geliştiriyordu.

Diyarbakır ve Mamak cezaevlerinden olumsuz haberler gelmeye devam ediyordu. Diyarbakır beni yakından ilgilendiriyordu. Zira yüreğimin iki parçası, küçük yaşlarına rağmen askeri darbenin şekillendirdiği baskı konseptinin tam da içindeydiler. İşkence, kötü hayat şartları ve sağlıksız koşullar her gün yeni ölüm haberleriyle gündeme geliyordu. İki kardeşimden haber alma çabalarım çoğunlukla neticesiz kalıyordu. Hakkârî'de cezaevinde olan kardeşimden endişe etmiyordum. Çünkü yönetim ve gardiyanlar genellikle, tanıdık veya akrabaydılar. Orada, Diyarbakır gibi bir uygulama yapmaları imkânsızdı. Diyarbakır, sisler arasında kaybolmuş bir yürek acısıydı. Aradan bir iki yıl geçmiş olmasına rağmen, darbenin dehşet verici izlerini henüz üzerimizde taşıyorduk. Yurt dışında kendimizi o vahşetten uzaklaştırmış olan belli bir grup, 12 Eylül Askeri darbesinin toplumun her alanında uygulamaya koyduğu dehşet, korku, sindirme veya imha etme politikalarından nispeten uzaklaşmıştık. Buna rağmen bir işkence merkezi haline gelen Diyarbakır'da neler yapıldığını fısıltı yoluyla da olsa iliklerimize kadar hissedebiliyorduk. Geçmişte yaşadığımız zulümleri örtbas edip, unutturmak isteyen zihniyetin, toplumun çevresine ördüğü ihanet çemberiyle darbenin yaptığı zulümleri de örtmeye ve

unutturmaya çalışacağından kuşkuymuz yoktu. Geçmiş çabuk unutan bir toplum olarak, gencecik insanların nasıl bir işkence konsepti içerisinde imha edildiğini, zihinsel ve bedensel olarak işlevselliğinin hadim edildiğini de unutacaktır. Daha önce geçmişimizle buluşup, hatamızı görmeye çalışmanın, onunla yüzleşip, hesaplaşmanın yerine, egemenlerden yana tavır almaya çaba göstermedik mi? Toplumun nerdeyse yarısından fazlası, bu militarist korku çemberinin sebep olduğu derin travma izlerini taşıyordu. Bu ülkenin, ötekileştirilmiş, masum ve sistemin zulmüne karşı muhalif bir duruş sergileyen genç neslin trajedisi hiç değişmedi, maalesef. Kayıplar, kayıplara eklendi.

Orda olanlardan dışarıya haber ulaştırılmıyordu. Daha doğrusu sağlıklı haber alabileceğim herhangi bir yerle irtibat kurma imkânından da yoksundum. Telefon açamıyor ve Türkiye'deki yakınlarımla irtibat kurabileceğim her türlü haberleşme imkânlarından (onların zarar görmesini engellemek maksadıyla) uzak durmaya çalışıyordum. Kenan Evren'in öncülüğündeki askeri darbe dehşet vericiydi. İnsanların inançlarını gizlemelerine veya sistemden yana görünmelerine kadar bir sürü kirli açılımı olmuştu. Kitaplarını, meallerini sobalarda yakanlar askeri darbenin zulmünden kurtulmak için, başkalarının yanında görünmeye veya başkalaşmaya çalışıyorlardı. Onur zedeleyici bir yaşantının bütün gerekçeleri bolca hazırlanmıştı. Dehşet verici bir süreç yaşanıyordu. Korku, endişe, belirsizlik, sindirilme, tehdit, gündüz evden çıkıp akşam gelememe ruhsalı hayatın tamamına hâkim olmuştu. Dolayısıyla insanların korkması normaldi. Özellikle köklü bir mücadele geleneğine sahip olmayan insanların korkması yadırganamazdı. Bu acı vericiydi. Acımızı ikiye katlıyordu. Geleceğe dair ümitlerle birlikte, dünyadan izole olma ve doğmuş olduğumuz toprakların ana damarından uzak oluşumuz, özlem duygularının giderek büyümesine vesile oluyordu. Bu bizim gerçeğimizdi.

Gurbetteki her günümüz bu çarpık duygularla, haber alamama, belirsizlik ruhsalıyla doluydu. Birgün, Urmiye'den bir devrim muhafızı arkadaşım telefon etti ve "bir yere gideyim deme, sa-

na buradan bir hediye getiriyorum, sürpriz!" diyerek telefonu kapattı. Geldiğim günden beri şimdiye kadar buna benzer bir haberle karşılaşmamıştım. Merak ediyordum, ancak beklemekten başka bir seçeneğim de olamazdı. Bu bizim dağcı gruptan bir devrim muhafızı. Davut kardeşin inkılâp öncesine dayanan ders halkasındaki arkadaşlarla arada bir dağ gezileri yapıyoruz ve bu arkadaşla dostluğumuz buradan geliyor. O arkadaşların her biri birikimli ve kişilikleri oturmuş bir yapıya sahipler. Ciddi bir cemaat disiplinininden geçtikleri hemen belli oluyor. Bu beni sıkıntıların, özlemlerin dünyasından özgürlükler ve mutluluklar dünyasına taşıyor. Yol boyunca arkadaşlarla da sohbet etme fırsatı buluyorum. Özellikle Davut, inanılmaz bir kişilik sahibi. Sanki başka âlemlerden gelmiş gibi. Samimiyetten, fedakârlıktan, dürüstlükten, erdemden, ahlâkailikten her ne varsa onda toplanmış. Onunla ayrı ortamı paylaştığımızda, başka âlemlerden gelmiş bir kişilik olarak bakıyorum ve çoğu kez "güzel insanlar bu dünyada fazla durmaz!" sözüne, inanırcasına aramızdan ayrılmasından korkuyorum. "En güzel insanlar, ya zindanda işkence altındadırlar veya kabirde dinleniyorlar!" sözünü söylediği zaman aklıma hep o geliyordu. Savaş var. Ve o yetmezmiş gibi, şehirlerde özellikle sol ideoloji örgütlerinin şiddet estirme politikaları devam ediyordu.

Çoğu zaman İnkılâp öncesi örgütlenmelerden söz ediyorlar. Tamamı inkılâp öncesi yoğun çalışmalar içerisinde olmalarına rağmen, kendilerini rahatlıkla gizleyebilmişlerdi. Bildiri dağıtma, yazı yazma veya diğer faaliyetlerde organizatör olmalarını en yakınlarından bile gizleyebilmişler. Kendilerini gizleme, varlıklarını hissettirmeme, sahip oldukları bilgilerde ketum davranma geleneklerini, inkılâp sonrasında da sürdürüyorlardı. Bu bilgilerin bazılarına ulaşmak için onları zorluyorum, ama çoğu kez başarısız kaldığımı görünce içimi bir mutluluk kaplıyor. Başarısızlığımıza sevinmemin sebebi de, bu özelliklerin üstün değerler olduğunu biliyor olmama dayanıyor.

Bulundukları şehirleri bir ağ gibi belli hücrelere bölüyor, her hücrenin başına bir güvenilir eleman yerleştiriyorlar ve bu hü-

relerdeki birimler en fazla iki kişiyle diyalog kurabiliyorlarmış. Tamamen güven ve fedakârlık esaslarına dayanan bu yapılanmada, evlerdeki dersler en fazla iki kişi tarafından devam ettiriliyormuş. Dolayısıyla herhangi bir hücrenin deşifre olması durumunda en fazla iki veya üç kişi yakalanıyormuş. Hücre elemanlarının düşüncelerini veya yapılanmalarını alenileştirmesinin yasak olduğu bu çalışmalarda, elemanların toplantılara, gösterilere ve kitlesel eylemlere katılması da engelleniyormuş. Örgüt mektebinin terbiyesinden geçenler, sosyal yaşamda bir tiyatro oyuncusu gibi rol yaparak, gerçek kimliklerini gizleyebiliyorlardı. Lübnan kampları onların olgunlaşmasında önemli bir katkı sağlamış. Ancak bütün bunlar ciddi bir cemaat disiplini içerisinde yapılıyor. Hücre elemanlarının, İnkılâptan sonra da mücadele boyunca edinmiş oldukları ahlâkatan dolayı gizliliği sürdürdükleri ve bugün bile çoğunun deşifre olmadığını hatırlatıyorlardı.

80 öncesi Türkiye İslami mücadelemizle, kıyasladığım zaman çok farklı bir manzarayla karşılaşıyordum. Bizde, deşifre olmak neredeyse esastı. Mitinglerde militanca çıkışlar yapmak, kavgalarda ön planda olmak, toplantılarda gür sesle kendisini pazarlamak bizde önemli bir ilke haline gelmişti. Siyasi anlayış olarak, devlet ile olan dolaylı ilişkimizin bu mücadele retoriğinde etkili olduğunu söylemek abartı olmasa gerek. Hiç kuşkusuz, İslam İnkılabı gerçekleşinceye kadar bakır olan bu yönü asla düşünmemiş ve analiz etmemiştik. Bundan da fazlası Akıncı-Güç karakteri eylem ve söylemlerde ön plandaydı. Birçok arkadaşımız, olaylarla hiçbir ilgisi olmamasına rağmen birçok yerde o olayları sahipleniyorlardı. Tıpkı, Fatih'te asılan birçok pankartın veya başka eylemlerin kimler tarafından asıldığını bilmemize rağmen Akıncı Güç bağlılarının üstlenmesi gibi. Çok iyi arkadaşlardı. Mitinglerde en önde yürümeyi ve gece sokaklara yazı yazdığımız zaman en estetik yazıları yazmayı başaran arkadaşlarımızdı. Ancak her defasında kendi imzalarını, kimliklerini, propagandalarını ön-plana çıkarmayı da ihmal etmezlerdi. Ne biz onlarla ciddi anlamda diyalog kurmada başarılı

olabiliyorduk, ne de onlar. Bizim çevrede de sürekli bir şekilde vitrine oynayanlar ve kalabalıklarda kendini görünür kılmak isteyenler yok değildi. Militan pozları takınanlar en çok da Fatihli gençlerin diline sakız olmuştı.

*"Bizim Tahir de militan şak şak şak,
Elinde silah kalıweye girdi tak tak tak,
Tavana kan sıçradı vah vah vah,
Bizim Külünk de militan şak şak şak..."*

Türünden deyimler, o zamanın FT/19 gençlerinin militanlık pozları takınanların arkasından söyledikleri deyimlerden bazılarıydı. Şimdi o halimizle, bu anlatılanlardaki tevazu, isarı, fedakârlığı, alçakgönüllülüğü, özgüveni kıyasladığımda devasa bir tezat, farklılık oluşuyor. Bu dağcı arkadaşlarım, özellikle Dr. Ali Şeriatî'nin görüşlerinden fazlasıyla etkilendiklerini söylüyorlardı. Ancak ilginç olan, neredeyse tamamının Mücahid-i Halk mücadelesinden fazlasıyla etkilenmiş olmalarıydı. Bu duygusal bağlılık daha sonralarında, Halkın Mücahitlerinin İmam Humeynî'nin ses kasetlerini ve bildirilerini dağıtması şeklinde başlayan diyalogla ciddi yakınlaşmayı da kendisiyle birlikte getirmiş olduğundan, Müslümanlar örgüte büyük bir sempatiyle bakıyorlardı. Şiddet ve terörün başlamasıyla birlikte, sözkonusu bu sempati artık rahat bir şekilde dile getirilemez olmuştı.

Farsçamı biraz daha geliştirmiş olduğumdan, neredeyse her sabah Abdulkerim Suruş'u dinlemeye başlamıştım. Felsefeden bir şey anladığım yoktu, ancak sabah namazından sonra yaklaşık iki saate varan konuşmasının radyodan naklen yayınlanması suretiyle ondan çok farklı şeyler duyma imkânı bulabilmiştim. Felsefenin güzelliğini onunla görebilmiştim. Suruş, üniversite ve diğer bütün kültür alanlarında etkili bir isimdi ve kültürel bütün çalışmalara katkı sunmaya çalışıyordu. Kültürel alanda önemli gelişmeler oluyordu. Özellikle üniversite çevresi okumaya büyük önem veriyordu ve Şeriatî'nin kitapları yok satıyordu. Şah döneminden beridir devam eden, aydın ile ulema arasındaki rekabette ulema, sistemin merkezini ele geçirmişti,

dolayısıyla bütün alanlarda kendi düşüncelerinin etkin olmasının gayretini sergiliyorlardı. Medrese tahsilinin yarında doktora yaparak veya sınavlara girerek üniversitelerde belli bir kariyer sahibi olmayı başaran mollaların sayısı da az değildi. Üniversitedeki varlıklarıyla aydın-molla karışımı bir sentezle sosyalleşen mollalar, genç nesil üzerinde etkili oluyorlardı. Aydın kesiminde de buna benzer bir endişeyle, medrese tahsili yaparak en azından hüccetulislam seviyesinde eğitim alan aydınlar da vardı.

İslam İnkılâbının ısrarla Murtaza Mutahhari'yi daha fazla öne çıkarmak istemesi de fayda vermedi. İlginç bir şekilde, okuyan kesimin nerdeyse büyük bir bölümü Şeriatî ve onun çizgisinin devamı olan düşünürlerden Suruş, Hatemi ve benzerlerine yöneliyorlardı. Üniversitelerde bu etkiyi kırmak için, kaset bankasında Şeriatî kasetlerinin dışarıya verilmesi yasaklanmıştı. İnsan fıtratından olsa gerek, yasaklanan bir şey daha değerli ve gizemli oluyordu. Bundan mıdır bilinmez, ama muhalif bir ruh Şeriatî'yi gençlerin düşünce gündemine yerleştiriyordu.

Amerika, Sovyetler ve İsrail aleyhinde neredeyse her hafta gösteri ve mitingler düzenleniyordu. Bu arada Mısır rejimi de payını alıyor. Daha savaşın başından beri Irak rejimini resmi bir şekilde destekleyen Hüsnü Mübarek yönetimi, İran'da en çok tepki alan ülkelerin başında yer alıyor. Özellikle "Eğer kurşunlar bugün göğsüme saplanmazsa, yarın Kur'an'a saplanacaktır." sözüyle meşhur olan Halid El-İstanbulî'nin, 1981 yılında Mısır Firavun'u olarak vasıflandırdığı Sedat'a karşı düzenlediği suikastın ardından dört arkadaşıyla birlikte idama mahkûm olmasından sonra, İran'da düzenlenen yürüyüşlerle Mübarek yönetiminin ABD uşaklığı vurgulanmış ve yapılan yorumlar Mısır'ı düşman ülkeler safına koymuştu.

Urmiye'den gelen arkadaşım bir akşamüzeri kapıyı çaldı ve içeri girdi. Gözleri gülüyordu, o zamana kadar onun o derece mutlu olduğunu görmemiştim. Bana bir şeyler söyleyecekti, ancak herhalde beni meraktan öldürdükten sonra... Yemek ye-

dik ve hiçbir şekilde çözülmedi. İranlıların en büyük özelliklerinden biri olan gizem, onların bakışlarına, cümlelerine hâkimdi. Soğukkanlı davransam bile, onun bilinçli davranışlarından, konuşmasından etkilenmemem mümkün değildi. Bana bakıp tebessüm etmesi, beni çileden çıkarmasına rağmen oynadığı oyunu daha fazla uzatmaması için önemsemiyor gibi davranıyordum. Çay içme esnasında artık o dayanamadı ve haki parkesinin iç cebinden bir kaset çıkardı ve bana uzattı. İçimden küfür edesim geldi. Kızdığımı anlamışçasına izah etmeye başladı. Bana, Türkiye’de ‘düşman olduğum’ ve ‘bizim çevrede dinlenmesi yasak olan Şivan Perwer’in son kasetini getirmişti. İmini duyunca gözlerim yaşardı. Gurbette bir düşmanın bile nefesine ne kadar ihtiyacım olduğunu hissettirmemek maksadıyla, gözyaşlarımı hapsettim. Nasıl bir ruh haliyle durduğumu, dağcı arkadaşımın beni düşünerek getirmiş olduğu kasetin arkaplanından okuyabiliyordum. Getirilen bu hediye beni öylesine bir duygusal atmosfere götürdü ki, tarif etmek mümkün değil. Duygu krizinden kurtulduktan sonra, teşekkür anlamında bir tebessümle yetindim. Konuşmaktan korkuyordum. Ağzımdan çıkacak ilk kelimenin ardından hıçkırıklarla ağlamaktan çekiniyordum. Anlamadığı halde yol boyunca, büyük bir zevkle dinlediğini anlatıyordu.

Şivan, büyük bir sanatkârdı, ancak Türkiye’de dinlediğimiz ilk parçaları, geleneksel kültürün yerine daha çok ideolojik saldırganlık içeriyordu. O zamanlar, sağcılığımız daha fazla ön planda olduğu için ABD, faşizm, milliyetçilik ve sağcılık başkaları tarafından bize yamanan vasıfların kaynağını teşkil ediyordu ve bizi bununla suçlayanlara karşı bir şekilde o bloğun haklılığını ispatlamaya çalışmak veya savunma mevzilerinde yer almak görevlerimizin başında geliyordu. Şivan’ı dinledikçe içimdeki hasret prangaları ruhumu daha fazla sıkıyor/incitiyordu. İnsanın gurbette kendi düşmanı ile karşılaşmasının nasıl bir şey olduğunu tarif etmek zordur. O an insanın içinde bulunduğu durumu tarif etmek için ancak o anı yaşamakla mümkün olabilir.

Bağ-i Şiyan'daki hayatımız devam ediyor. Aramızda Batman'dan yeni gelen Mesut isminde genç bir arkadaşımız var, sempatik bir çocuk olmasından dolayı hepimizin neşe kaynağı haline gelmiş. Mesut, küçük yaşına rağmen dağdan kaçak olarak geçmiş ve Tahran'a kadar gelebilmişti. Geldiği günden itibaren savaşa katılmak için geldiğini ve şehadet makamına ulaşmanın yollarını açan savaşa bir an önce gönderilmesi için yardım taleplerini ısrarlı bir şekilde tekrarlıyordu. Gencecik çocuğun savaş cephelerinde telef olmaması için her birimiz kendi açımızdan onu ikna etmeye çalışıyoruz. Özellikle medreselere yönlendirmek için, biz inat ettikçe o da şehit olmanın kendisi için kaçınılmaz olduğunu ve sadece bunun için geldiğini söylüyordu. Önce medresede belli bir seviyeye ulaşması ve onun ardından savaşa gitmek isterse kendi isteğiyle gitmesinin gerektiğini söylüyoruz.

Gündüzleri genellikle kalabalıklara karışıyor, çarşı-pazar dolaşarak tarihi camileri, kapalı çarşığı bir yabancı gözüyle inceleyerek zamanı tüketmeye çalışıyoruz. Cuma günü gittiğimiz Torçal zirvesi veya dere kenarlarında 'abgoşt' yediğimiz Derbent, bizim haftalık sıkıntılarımızın tatil günü sayılıyor. Sabah erkenden gittiğimiz dağ gezisinden, Cuma namazına yetişecek şekilde dağdan koşarak iniyoruz. Cumadan sonra, her zaman olduğu gibi buluşma yerimizde toplanıyoruz. Türkiye'deki bütün düşünce çevrelerinden insanlarla burada tanışabiliyoruz. Onların arasında Atasoy Müftüoğlu ilgimi çekiyor. Edebiyat, Maveria, gibi dergilerden tanıyorum. Toplumdaki, Cuma namazlarındaki bazı geleneksel simgeleri, davranışları garipseyen Müftüoğlu, İnkılâbı seviyor. Ancak sevgisini, abartı, aşırılık, seviyesizlik, kraldan çok kralcılık argümanlarıyla kirletmiyor. Onun Türkiye ve askeri darbe üzerine yaptığı yorumları, bize ulaştırdığı haberleri büyük bir dikkatle dinliyorum. Kendi kabuğunu değiştirmeyen oturaklı bir Müslüman gibi geliyor bana.

Tahran'a gelmek isteyenler İnkılâpla ilgili bilgi almak, birlikte oldukları gençleri medreselere göndermenin yollarını araştır-

mak, hasret gidermek, ticari ilişkiler için referanslar sağlamak, kendi düşüncelerine dayanaklar bulabilmek için bu buluşma noktasına geliyorlar. Kimi savaşta büyük ihtiyaç olan, branda satmak için köprüler buluyor. Kimi et, demir, çimento veya tekstil satarak kısa bir zaman içerisinde İnkılâbın nimetlerinden yararlanarak zengin olmaya çalışırken, bu nemalanmanın cazibesine kapılıp üçkâğıtçıların eline düşen saf ve yeni yetme tüccarlarımız da yok değil. 80 öncesi önemli bir düşünce çevresindeki kadronun Şia olduğunu söyleyerek, bu pastadan pay kapmaya çalışması esnasında imamlıktan gelmiş İbrahim Demirel gibi yeni tüccarlar da bir kısım gösteriş sahibi inkılâpçıların tuzağına düşebiliyorlardı.

Yine bir Cuma günü, toplanma/buluşma aşamasından sonra İnkılâp oteline gitmiş ve çay içmek üzere otelin en izbe ve gözden uzak köşesinde muhabbet ediyorduk. Bir ara gözümüze anormal bir manzara çarptı. Üzerinde haki elbise bulunan bir yetkili çorabını çıkarmış ayağını masanın üzerine bırakarak, oturan gruba gösteriyordu. Ne olduğunu tahmin etmek zor değildi. Ancak, onların arasında bulunan İbrahim Hoca'nın muhabbetten ayrılıp yanımıza gelmesini ve olanları bize anlatmasını bekliyorduk. Uzun bir bekleyişten sonra, İbrahim Hoca heyecan ve mutluluk içerisinde yanımıza geldi. Nefes nefese olanları özetleyerek anlattı. Ayağını gösteren, "Sazıman-ı Cihadı Sazendegi" (Yapım-Onarım Cihadı) teşkilatının başında bir devrim muhafızıydı. Şah döneminde Savak zindanlarında çekmiş olduğu işkenceleri anlatıyormuş. Falakada kırılan ayak kemiklerini, çorabını çıkararak ayağını sehpanın üzerine koymak suretiyle göstermiş. Onun anlattıkları hem duygusal ve hem de derin bir güven ortamını oluşturmuştu. Bu tavrın ne İran Müslümanları ve ne de örgüt ahlâğı açısından tasvip edilir olmadığını söylememizin hiçbir faydası olmamıştı, zira hoca adeta büyülenmişti. Sonra ne oldu? Mele İbrahim, yüklü miktarda mal sattı. Alıcı, İslam İnkılâbının en gözde kuruluşuydu ve bu kuruluşun başında Sazıman-ı Cihadı Sazendegi yetkilisi vardı. Satılan yer devlet kuruluşu olduğu için, güvence de vardı. Ancak

işini sağlam yollardan yapmadı ve tamamen güvene dayanan bir anlayıştan hareketle Türkiye'den borç alabildiği kadar mal getirdi. Çek almıştı ve çekler zamanında ödenmemişti. Paranın ilk bölümünü aldı ve geri kalanıysa buharlaşıp uçtu. Ne yaptıysa, parasını kurtaramadı. Yetkili sadece yerini değiştirmişti. Tahran'dan Reş'e gitmişti. İbrahim, dünyanın parasını harcamasına rağmen giden parayı kurtaramadı. Buna benzer sayısızca örnekler yaşanıyordu.

Herkes onun gibi şansız değildi. İhsan Arslan ve benzerleri kendi çapında bir şeyler satabiliyorlardı. İhsan Arslan, Diyarbakırlı bir müslümandı. Onun ismini, Tevhit ve Şura dergileri zamanında duymuştum. Daha sonrasında, ticaret yaparak belli noktalara gelmişti. Diyarbakır Müslümanlarının tanıdığı ve sevdiği bir insandı. Selahattin ağabeyle daha önce tanışıyorlardı, dolayısıyla biz de onunla tanışmış olduk. Bizim gibi realiteye yaklaşmayan, zaman-mekân şartlarını gözetmeyen, toplumsal yargıları bütün değerlerden daha önemli gören ve bunların da ötesinde dünyayı kurtarmaya dair ütopyaları bulunan bir ağabeyimizdi. Dünyayı kurtarma ve değiştirme adına ne varsa bu ütopyanın içerisinde barınabiliyordu ve dolayısıyla gerçeklerle yüzleştığımız zaman dünyamız yıkılıyordu. Sınırı geçtikten sonra, buzları kırıp abdest aldıktan sonra karların üzerinde şükür namazı kılanların realiteyle karşılaştıklarında içine düştükleri derin handikabın, paradoksun nasıl bir şey olduğunu her birimiz yaşayarak görüyorduk. İhsan ağabey de, Türkiye'de kitaplardan okuduğumuz ütopyaların aslında gerçek olmadığını ve tamamen mutlak doğrudan çıkarabildiğimiz yorumlar olduğunu, İran gerçeğiyle yüzleştği zaman daha iyi anladı. Asrı Saadet'in gerçeklerini yaşamadığımızdan veya anlamak istemeyişimizden, İran İslam İnkılâbının gerçeğiyle karşılaştığımızda, onun tarihi birikim üzerine kurduğu geleneği okumaya başladığımızda, bocaladık ve analizlerimizle çuvalladık. Normalde insan kendi gerçeğiyle yüzleştği veya karşı karşıya geldiği zaman, yeni bir başlangıç yapar. Biz öyle yapmadık, kendimizi akıntıya bıraktık. Ağır sorumluluktan kaçmak veya en

azından geleceğin şekillendirmesine fırsat vermek, büyük bir değişimi de kendisiyle birlikte getirecekti. Getirdi de. Özal ile başlayan dünyevileşme, liberalleşme kaçınılmaz bir gerekçe olarak çevremizde güçlü bir sur oluşturdu. Müslümanların her yönden güçlü olmaları gerekçesi, ekonomiye ve özellikle de dış ticarete yönelmeyi sağladı. İhsan Arslan, bunlardan biriydi. İran'la ticaret bağlantılarından sonra, Türkiye'de de inşaat işlerine yöneldiğini söylüyordu. Biz, radikal çizgimizi ilkesel anlamda keskin çizgilerle korumaya devam ediyor ve dolayısıyla ticaretle uğraşanların savrulduklarını düşünüyorduk... Dolayısıyla onlarla görüşmüyor, onların oturumlarına katılmamaya gayret gösteriyorduk. Biz inkılâpçıydık, ezilen insanların, dünyayı parselleyen emperyalist güçlerin insanlığı sömürme ve zenginliklerini yağmalama sorunu karşısında, bu zulme karşı kapsamlı bir mücadele vermemiz gerekiyorken dünya ile işimiz olamazdı.

Onbeş

Kaldığımız villada, misafirlerimiz eksik olmuyor. Kum medreselerinde okuyan bazı öğrenciler ve Türkiye'den İran'a gezmek için gelenler sabır ve dayanağımız haline geliyor. Gelen misafirlerin bize ulaştırdığı bilgilerle, Türkiye'de neler olduğunu anlayabiliyor, darbeden sonra yaşanan sosyal ve siyasal gelişmeleri okumaya çalışıyoruz. Daha bir-iki yılımızı doldurmadan derin bir özlem başlıyor. Yeşil bitkileri kavurup kurutan bir hasret alevi, içimizi acıtıyor. Hicret kültüründen dolayı bunu dışarıya sezdirmemeye gayret ediyoruz. Gizliyor, içimize atıyoruz. Türkiye plakalı bir aracı gördüğümüz zaman verdiğimiz tepki aynı olduğundan, gizlenen hasretlerin, özlemlerin farkındayız. Özlediğimiz topraklar, daha çocukluktan itibaren baskı gördüğümüz, mahrumiyetlerin, yoksullukların, zulümlerin hayatın bütün alanlarına yayıldığı özellikler taşıması açısından da bizim için farklı anlamlar ifade ediyordu.

Fazla masraflı olur diye ısıtına sistemini çalıştıramadığımızdan, elektrik ocaklarıyla ısınıyoruz. Bütün binayı ısıtmak önemli bir bütçe gerektiriyordu, biz de bu imkâna sahip değildik. Bunu yapamayınca, en azından oturduğumuz alanı ısıtmaya çalışıyoruz. Tasarruf gerekçesiyle, bize ait bütün mekanlarda aynı sorunu yaşıyoruz ve hatta şikayetçi olmasa da Selahattin Ağabey de gaz ocaklarıyla ısınmaya çalışıyor. Çoğu zaman bahçeden topladığımız kuru odunları en soğuk günlerde yakıyoruz, şömine kısa süreliğine de olsa ısını evin büyük bir bölümüne yayıyor. Her pencereyi ince battaniyelerle izole etmeye çalışıyoruz. Tahran'ın tamamında câmların hava saldırısına karşı kapatılması bir gelenek, ancak biz soğuktan korunmak için bunu yapıyoruz. Kuzey Tahran, normal zamanda bile serin geçiyor.

Kış aylarında ise, sert bir ayazla adeta donduruyor.

Bağ-i Şiyan'da bir grup Müslüman, geçmişe dair ümitlerimizi, ideallerimizi, mücadele yöntemimizi, tarihi yanılığlarımızı konuşuyoruz, ileriye daha sağlam adımlarla yürüyebilmek için değerlendiriyoruz. Aramızda doktor, öğretmen, öğrenci var. Kenan Evren'in yeni çıkarmış olduğu "yemin genelgesi"yle birlikte, İslami hassasiyetleri olan onlarca insan, onursuzluk konseptini kabul etmeyip, "yemin" genelgesine tepki olarak işten ayrılmak zorunda kalmıştı. Bir kısmı, Türkiye'de serbest çalışma veya işporta alanlarında geçimini sağlamaya başlamış, diğer bir kısmı rotası belli olmayan macera okyanuslarına açılmıştı. Buraya gelenler veya başka ülkelere gidenler ise, darbenin dayatmasına teslim olmayacak şekilde yeni ümitler ve alanlar oluşturma peşindeydi. Türkiye'den gelenler, genellikle İslam İnkılâbını zor durumda bırakmaya çalışan emperyalist kaynaklı savaşta fedakârlıklar göstermek ve hatta savaşa katılıp "şehit olmak" üzere gelmişlerdi. Bir kısmı Cihâd-i Sazendegi (Yapım Onarım Hareketi) bünyesinde savaş cephesi gerisinde gayret gösteriyordu.

İran, Türkiye'de tahmin edilen veya hayallerde gelişen, kitaplardan okuduğumuz ve özellikle de Seyyid Kutub'un Fizilâl'il Kur'an'da yoğun işlediği "ensar-muhacir"nin önemli bir yer kapladığı Medine-i Fazıla şeklinde idealize edilen İran değildi. Kendisine göre şartları, gelenekleri, tarihi, sosyal yapılanması, kültürü, geçmişten süregelen tarihi birikimi olan bir ülke idi. Dolayısıyla, sınırdan geçtikten hemen sonra derenin üzerindeki kalın buzu kırıp abdest aldıktan sonra, karın üzerinde şükür namazı kılanların kısa sürede uğradıkları hayal kırıklığını, değişik gayeyle gelenler de kısa bir zamanda yaşıyorlardı ve zihinsel çelişkilerinin, politik paradoksların dışa yansıyan refleksleriyle muhalefetlerini dillendiriyorlardı. Elbette ki, İslam hükümlerinin yürürlükte olduğu bir devletin sınırları içerisinde yaşamak, bütün olumsuzluklara rağmen ayrı bir mutluluktur. Bunu hepimiz iyi biliyorduk. Ancak, İran'ın kendisine has olan sosyal ve mezhebi yapısı topluma entegre oluşumuzu zorlaştı-

riyordu. Ne yaparsak yapalım biz yabancıydık, sığınmacıydık, başka bir kültürden gelmeydik ve bunlardan da önemlisi sonradan mezhep de değıştirsek, hakkımızdaki "acaba!"lardan kurtulamayacak bir konumdaydık. Okuduğumuz kitapların yönlendiriciliğinde, sıkıntılı zamanlarda "hicret" edilmesi gerektiğini öğrenmiş ve onu pratiğimize yansıtmıştık. Ensar örneğiyle muhacirlerden fazlaca beklentilerimiz vardı. Özellikle, siyasi bir bilinç sahibi olanlarımızın, bu zemindeki beklentileri daha fazlaydı.

Geçmişte yaşadığımız siyasi kırılmayı, yenilgiyi birlikte değerlendirdiğimiz öğretmenlerimiz, doktorlarımız, esnaflarımız, yazarlarımız vardı. Kendi aramızda konuştuğumuz zaman öğretmenlerimiz, istifa edip geldikleri okulda ne kadar etkili olduklarını ve öğrencileriyle kurdukları diyaloglarla onları şekillendirme imkânlarının oluştuğunu anlatıyorlardı. Onlarca öğrenci üzerinde oluşturdukları güven ortamıyla, onları İslam'la tanıştırdıklarını, kitap okumalarını ve belli bir düşünce zemini- ne çekilmelerine yardımcı olduklarını anlatıyorlardı. 'Yemin Genelgesi'nden önce, düzenli bir hayata, iyi bir ekonomik kaynağa ve kirlenmemiş genç dimağları şekillendirme imkânlarına sahip olduklarını anlattıklarında, nasıl bir ruhsalı yaşadıklarını rahatlıkla görebiliyorduk. Gizliden, kendi dünyalarında iyi muhasebe etmeden verdikleri kararı sorguladıklarını, iç çekmelerinden, verdikleri kararlar alay edercesine tebessüm edişlerinden rahatça anlayabiliyorum. Darbe zihniyeti bu saf endişeleri devre dışı bırakmak için, kurnazca bir oyun oynamış ve bizim arkadaşlarımız da tuzağa düşerek, çaresiz olarak hazırlanan projenin hedefe ulaşmasında önyak olmuşlardı. Tıpkı, Cuma namazını protesto edenlerin sistem tarafından baskı altında tutulması veya yakalanarak sorguya çekilmesinde izlenen politik tavırda olduğu gibi... Çıkarılan yemin uygulamasıyla, İslami hassasiyet sahibi memurlar, iman ile küfür arasında itikadi tercih yaparcasına devlet kurumlarından kaçmak zorunda bırakıldılar. Yol gösterici bir makam olmayınca, çaresiz olarak işten ayrılmak zorunda kaldılar. Bu konuda en belirgin, açıklama

Sadrettin Yüksel hocadan geldi. Çevresindeki istişare grubuyla yaptıkları toplantıların devamında, "böyle bir uygulamaya teslim olmanın imanî sorumluluk getireceği" yolunda fetva verdi. Bu daha önce, 'Dırar Mescitleri'nde namaz kılınmaması, diyanetin imamlarının arkasında namaz kılınmayacağı, sakalsız imamın imamlığının caiz olmadığı, cumanın sahih olmayacağı ve içinde bulunduğumuz hukukun Dar'ul Harb hukuku olduğu yolunda verilen fetvaların tamamlayıcısıydı. Verilen fetvanın yanlış olduğuna inansak bile, kendimiz olma özgüvenine sahip olmadığımızdan camilerden uzaklaştık ve bu yeni fetvayla kamudan/toplumdan, sosyal alanlardan kopma sürecine girdik. Sonuç, bizi marjinalleştirdi. Toplumdan kopuk metotlarla hazırlıklı olmadığımız zeminlere çekildik.

Cuma günlerinde her zaman buluştuğumuz Tahran üniversitesinin yan kapısında her yeni görüşmede, farklı misafirlerle tanışıyorduk. Yine böyle bir görüşmeden sonra toplu olarak eve gittik ve öğle yemeğinden sonra oturup muhabbet etmeye başladık. Batmanlı Mesut, aramıza yeni gelmiş, içi kıpır kıpır kaynıyor. Yakın bir zamanda keşfettiğimiz Kerec barajı, geleli beri sürekli dilinden düşürmediği ve ısrarla görmek istediği bir yer. Sadece buraya gitmek için ısrar etmiyor, bir an önce savaş cepheelerine gidip müstekbirliğin bayraktarlığını yapan Baas ordularına karşı savaşıp şehit olmak istiyor. Ve ikinci arzusu da Kerec barajına birlikte gitmemiz. İsrarla baraja gitmemizi istiyor. Radyoda, değişik kültürel kurumlarda çalışan arkadaşlar var. O güne kadar görmediğimiz derecede mutlu ve bu mutluluğunu baraja gitme ısrarına yansıtıyor. Öylesine şen şakrak ki, arkadaşlar dayanamıyor ve bütün bahanelerin bariyerlerini etkisiz hale getirmesi üzerine, gitmeye karar veriyoruz. Ertesi gün, öğle yemeğini orada yiyecek şekilde karar alıyoruz. Yaz aylarında dayanılmaz hale gelen Tahran sıcağından, barajın serin kıyılmasına sığınıyoruz. Arkadaşlar biraz oturup, dinlendikten sonra suya girme kararı üzerinde anlaşmaya varmadan, soyunup suya giriyorum. Çıktıktan sonra ateş yakmak için çevreye göz attım, yakacak hiçbir şey kalmamıştı. Piknik alanı olarak kullanılan bu kesimde, yanacak ne varsa yakmışlardı.

Barajın karşı tarafında odun bulabilirim ümidiyle yavaş bir şekilde karşıya geçmeye karar verdim ve kimsenin haberi olmayacak şekilde, sessizce oradan uzaklaştım. Baraj suyu, deniz suyuna benzemiyordu. Kimi yerlerde soğuktu. Yoğunluk olmadığı için, insanın su üstünde kalmasına yardımcı da olmuyordu. Yine de bir şekilde karşıya geçtim ve orası biraz daha dik olduğu için oturmaya ve piknik yapmaya müsait değildi. Dolayısıyla, el değmemiş halde duruyordu. İstediğim kadar odun toplayabilirdim, ancak karşıya sudan geçmekten başka yol yoktu. Bize yetecek kadar odunu topladım ve suya değdirmeden, biraz da kendi kendime hava atar tarzda, sırtüstü yüzerek karşıya geçmeye çalıştım. Barajın ortalarına geldiğim zaman bizim arkadaşların konakladığı yerden sesler gelmeye başladığını duydum. Önce şakalaştıklarını zannettim. Sonrasında bağrışmalar başladığında olayın ciddi olduğunu anladım ve hızlı bir şekilde oraya doğru yüzmeye başladım. Batmanlı Mesut, daha önceki hayatında küçük nehirlerde, göletlerde yüzmeyi öğrenmiş ve bu özgüvenle barajda yüzmeye kalkışmış. Konakladığımız yerden birkaç metre ötede büyük bir kaya vardı. Arkadaşlar yüzerek o taşın üstüne çıkıp güneşleniyorlardı. O da ısrarla yüzüp o taşın üstüne çıkmak istemiş, arkadaşların bütün itirazlarına rağmen suya atlanmış ve barajın soğuk sularında zorlanınca telaşlanmaya başlamış ve bağırmış. Ölüm korkusu ve endişesi orada bulunan bütün arkadaşlarımızın beyinlerini izole etmişti ve ne yapacaklarını bilmeden birbirlerine endişelerini dile getirmekle, bağrışmakla yetiniyorlardı. Ben ağaçlarımı bir kenara attım ve Mesud'un yardımına koştum. Tıpkı Afganistan'da Oktay'ın Kabil barajına akan nehirde boğulması gibi bir olayla karşı karşıyaydım.

Yorgundum, ilave olarak boğulan birini kurtarmanın zorluğunun endişesini de taşıyordum. Sudan çıkmaya fırsatım yoktu. Ölümle bocalayan gencecik bir insan vardı karşımda. Çaresiz bir şekilde onu kurtarmaya gittim. Korkmaması için telkinde bulunuyordum. Ama nafile. Bilincini kaybetmişti. Ben yaklaştıkça, kafamın üzerine atlıyor ve tınaklarıyla boğazımı tırmalı-

yor, tutunmaya çalışıyordu. Bende de bilinç yok. Tamamen hayal dünyasındayım, bütün gücümle o kısa mesafeyi onunla birlikte aşmayı düşünmenin dışında bilincim çalışmıyor. Beni her yakalayışında suyun derinliklerine götürüyor ve yüzerek onu yeniden suyun üzerine çıkarıyorum. Boğazımı tınaklarıyla bıçak gibi kesmişti ancak, bu durumu düşünecek durumda değilim. Kısa bir mesafe var ikimizin kurtuluşuna. İkimizin, çünkü her defasına beni suların derinliklerine kadar çekiyor. İkimiz de gönüllü olarak, o ince çizgiyle mücadele ediyoruz. Yalvaran gözlerle, çaresizlikle boğuşmanın arasında çevreme bakıyorum, bizim yardımımıza koşmaya cesaret edebilecek bir tek Allah kulu yok. Ölümle kucak kucağayız. Acı veren bir ölüm. Zamanlı, tahmin edilmeyen bir buluşma, bize göre. İkimizle birlikte bir de ölüm var ve dışarıdan bakan herkes bunu rahatlıkla görebildiği için, hiç kimse yardımımıza gelmiyor. Bizi ince çizgiye çeken gücün tutsağı halindeyiz. Dünyanın bütün kapıları üzerimize kitlenmiş gibi. Bilincimiz başka bir gücün elinde. Karanlık bir hisarın içerisinde el yordamıyla hayata tutunarak, bu esareten kurtulmak istiyoruz. Olmuyor. Karanlıklarda her defasında derin bir kuyunun içerisine boşluğa düşer gibiyiz. Yeniden bir çaresini bulup, hayatın içine geri dönüyoruz. İkimizin de gücü bu esarete son vermeyeyetmiyor.

O büyük kayaya bir metre gibi bir mesafe kalmışken, Mesut mücadelesini sonlandırıyor. Benim de sonlandırmamı istiyor. Esarete de benimle birlikte olma arzusu var. Kurtulma yolundaki bütün çabalarımın rağmen, o sanki ikimizin birlikte olması duygusuyla suyun üstüne çıkmaya çabalayacağına ikimizi de dibe çekiyor. Ben inat ediyorum, o da ediyor. Ben suyun üstüne çıkmaya, her ikimizi havayla buluşturmaya çabalıyorum, o ise ikimizi dibe çekiyor. Bütün bunlarda bilinç yok aslında. Tınaklarıyla bir kartal gibi boğazımdan tutarak beni suların derinliklerine çekti. Derinlere doğru hızla indiğimizi hatırlıyorum. Barajın soğuk suları derinlere doğru daha da soğumaya başlamıştı. Ama bu soğukluk bilinç kilitlenmesinden kurtulmamızı sağlayamadı. Bir kayadan daha hızlı bir şekilde aşağılara doğru

gidiyoruz. Bir ara, beni kendisiyle birlikte götürmekten vazgeçti ve göz temasından sonra ellerini benim boğazımdan gayriihit-yari olarak ayırdı. Yarı baygın bir halde onun hızla dibe çöküşünü gördüm. Suyun yüzüne nasıl çıktığımı ve karaya nasıl taşındığımı bilmiyorum. O gittikten sonra ben de bu dünyadan gittim. Birkaç dakika sonra kendime geldiğimde, midemde bulunan her şeyi dışarı attım. Onunla birlikte, daha önce sahip olduğum ümitlerimi, bilincimi, anlayışımı, yaşama sevincini dışarı kustum. Artık, ruhsuz bir cesetten ibarettim. O zaman ne kadar su yuttuğumu daha net görebiliyordum. Gözlerim barajın soğuk sularında donup kaldı ve her an onun geri gelebileceğini düşünmenin dışında aklım başka hiçbir işe yaramaz hale geldi.

Gözlerimi sudan ayıramıyordum. Yüreğimden, canımdan bir parça kopmuştu. Onun bir daha geri dönmeyeceği gerçeğini aklıma bile getirmiyordum ve her an suyun yüzüne çıkmasını bekliyordum. Bu bekleyişim, cesedinin bulunduğu bir hafta sonrasına kadar da devam etti. Cesedi bulunduğu zaman bile o olmayabilir ihtimalinde ısrar ettim. Akıl tutulması bu olsa gerek. Sudan çıktıktan sonra olayın travmasıyla hastalandım ve yatağa mahkûm oldum. Cenazesi bulunduğu zaman arkadaşlar beni götürmek istemediler. Yataktan kalkacak halde değildim. Aslındaysa, beynimin üzerindeki örtüden bir türlü kurtulamıyordum. İçimden kendime, arkadaşlarıma kızıyordum. Ama şunu da iyi biliyordum ki, iyi bir yüzücü olan benim gibi birinin kurtaramadığı Mesud'u kimse kurtaramazdı ve ona yaklaşan her insanın ölümden kurtulma ihtimalinin de olmadığını iyi biliyordum. Yüreğimden yas travmaları katmerleşiyor, içimdeki acıyı dışarıya çıkaramadığımdan boğulacak gibi oluyorum. Defalarca ölümlle burun buruna gelip, kurtulmuş olmaktan dolayı sıkılıyorum, kendime isyan ediyordum. Böyle bir acıyı yaşamaktansa yüz bin kez ölmeyi tercih ederdim.

Onun yasını tutacak bir aklım da yoktu. Birkaç ay sonra, Davut kardeşle birlikte mezarını ziyarete gittik. Behiştî Zehra'ya şehitler bölümüne gömülmüştü. Siyah bir mermer taş yaptırдық. Taşın üzerinde Davut'un irfanî ifadeleri vardı. "Gurbette şehid

olmuş bir Türkiyeli Müslüman" ifadesi benim için çok şeyler ifade ediyordu. Ailesine haber verdik. Babası geldi ve o zaman Mesud'un gerçekten bizim kardeşimiz olduğunu ve bizden başka hiç kimsesinin olmadığını daha iyi anladım. Babasının umurunda bile değildi. Yaptığı ilk şey Bünyad-i Şehid'e başvurup onun tazminatını almaya çalışmaktı. Birlikte mezarını ziyaret ettiğimizde, "savaşa gidip ölmesini önceden kabullenmiş bir edayla" duygusuz bir şekilde olaya yaklaşması bir kez daha yüreğimizi parçaladı.

Yeniden normal hayata döndüm. Kendimi gönüllü olarak kattığım yas hapishanesinin kilitli kapılarını açtım ve kendime, dünyaya küskün olma haline son verdim. Esasen, kendimi tutsak hale getirdiğimin farkında değilim. Eve kapandığım yerde sadece cismen tutsak değilim, fikren ve ruhen de kendimi dar bir hücrenin içine hapsedmiş durumdayım. Belli kavramlara, geleneklere, psikolojik ve sosyal olgulara kendisini hapsedenler, dünyayı da bu zindandan ibaret olarak görürler. Ben de öyleydim. Ve her an bir mucizenin olmasını bekliyordum. Zihnimin üzerindeki esaret örtüleri kalkınca, gerçeği artık kabullenmemin kaçınılmaz olduğunu gördüm. Hayatın acı gerçekleriyle yeniden buluştum. Belli bir süre sonra, cepheyle ilgili sevk ve hastane raporlarımı alarak Davut'un da aşırı ısrarıyla Bünyad-ı Şehid'e gidiyor ve kaydımı yaptırıyoruz. Savaş yaralı olarak yapılan kaydım da tam bir paradoks örneği. Kimlik bilgilerimi, kısmen veriyoruz. Adres konusunda hayali bir adres yazdırıyoruz.

Gurbetin gerçeklerinin trajediye dönüşen fenomeninin zindanından kurtulduktan sonra, yeniden toplumun arasına sessiz bir inkılâpçı olarak katılmamın kaçınılmaz olduğunu görüyorum. Ruhumu izole eden acının travmasıyla her şey sessizleşiyor. İnsanlar, kainat, en radikal refleksler, nutuklar, duyulmayan feryatlar, devrimin yükselen senfonisi sessizleşiyor. Mücadele alanında en doğru sözün pratiklerde kendisini ifade edebileceğine inanıyordum. Bu beni, teori ile pratik tercihi ironisinde sessiz bir teslimiyete itiyor.

Daha önceden deneyimimiz vardı. Fatih'te küçük bir grup arkadaşlık. Teorilerle, nutuklarla, metot tartışmalarıyla uğraşmıyorduk. İnanıklarımızı hayata, pratiğe aktarmaktan başka bir endişemiz, düşüncemiz yoktu. 77 yılında Milli Gazete'de çalıştığım dönemlerde, akşam mesaiden sonra Metin Yüksel ve çevresindeki 3-5 arkadaşı nerede bulabileceğimi iyi biliyordum. Ya Sofular çay evi, ya Fatih camisi çevresindeki yurttta veya caminin arka bahçesinde çimlerin üzerinde. Onlarla buluştuğum her zamanda, bir kenarda oturur ve daha sonra yapacağınız eylemin komutunu sessizce beklerdim. Korsan gösterilerde, yazı yazmada, afiş asmada, komünistlerin semtlerine yönelik eylemlerde hep onun yanında olmaya özen gösterirdim. Ona zarar gelmesini istemiyordum. Onun yanındaydım. Ona olan sevgimi, onu yalnız bırakmayarak göstermeye çalışıyordum.

Yine bir akşam, Fatih camisinin çimleri üzerinde oturuyoruz. Bir grup genç militan. Onların ateşli konuşmalarını dinliyorum. Metin hep bana bakıyor ve konuşmamı bekliyor. Ben konuşmuyorum. En sonunda dayanamadı ve beni arkadaşlara tanıştırdıktan sonra konuşturmaya çalıştı. Benim cevaplarım kısa ve hep kaçamak doluydu. En sonunda orada bulunan arkadaşlara, "bizim arkadaşımız da böyle. Her eylemde bizimle birlikte, ama konuşmaz, karışmaz, tartışmaz, hep susar, sessizliği seçer." Biraz iltifat ve biraz da eleştiri içerikli bir açıklamaydı.

Tahran'da da görüştüğümüz arkadaşları genellikle dinler ve sessizliğin kuşatması altında kalmayı tercih ederdim. Kısa sürede yaşadıklarımız da daha fazla ketum hale gelmeme yol açmıştı. Aslındaysa bu yenilginin, mağlubiyetin dışı yansıyan psikolojisiydi. İmal ettiğim mazeretlerin arkasına sığınıyor ve olanları sineye çekerek susuyordum. İslam İnkılâbının dünyaya yayılma cazibesi, kitlelerin sempatisi ve inkılâbın görkemli yankısı henüz bitmemişti. Mehdi Haşimî ve çevresindeki kadronun dünyanın bütün alanlarında irtibat kurma, emperyalizmin etkisini kırma ve örgütlenme çabaları köklü muhasaraya rağmen devam ediyordu. İslam İnkılâbının mücadelesi, halk hareketi ve mollaların öncülük yapması metodu, bütün dünya-

da olduğu gibi Türkiye’de de güçlü bir yankı bulmuştu. Samimi olanların bu irtibat çemberinin içine atlamaya hazırlanmalarının yanında, başka maksatları olanlar da devredeydi. Şimdiye kadar birçok art niyetli, kötü emeller taşıyanların çabalarına şahit olmuştuk. İsmail Nacar gibi İslamcılar da dahil sâhnede olan herkesle, özellikle Maocu kanattan solcularla yakın diyalog kurmaya çalışıyorlardı. Sistemin derinleri de hummalı bir çalışma içerisindeydiler. Her yönden giderek alenileşen bu akımın kontrol altında tutulması için bütün imkânlarını seferber ediyordu. Örneklerini yaşıyor, hissediyor ve görüyorduk.

Güvenlik ağının muhasarası altında çaresizlik boşluğuna düşmek üzereyken yeni yollar bulmaya çalışıyordum. Tahran’da Mela Halil, Kerec’de Mela Huseyin Marunisi ve Qum’da Mela Halil, ruhumun cenderesinden kurtulmak için sıkça ziyaret ettiğim alimler. Gönül rahatlığıyla sohbetlerine gidebildiğim üç âlim. Hepsinin kendisine has özellikleri var. Tahran’daki Mela Halil, Irak Kürt hareketinin içerisinde bir ömrü tüketmesine karşılık, ders okumaya ve ders vermeye devam eden bir âlim. Kürt tarihi ve edebiyatı üzerinde yoğunlaşmış. Kürtlerin yaşadığı bütün bölgelerin konuşmalarından, şivelerinden derlediği sekiz ciltlik bir Kürtçe sözlük hazırlamış. Yıllarını alan bu sözlüğü bastırmak için Şah döneminde müracaat etmiş, baskıya izin vermemişler. İslam İnkılâbından sonra da İrşad-i İslam’a başvurusunu yapmış, ama netice alamamış. Yorgun düşmüş, gözleri zayıflamasına rağmen gözlük kullanmamakta ısrar eden, kendi halinde, yoksullukla pençelesen bir alim.

Kerec’de Azimiye semtinde oturan Mela Huseyin Marunisi, aslen Hakkârili. Uzun zaman önce Irak’a göç etmişler. Orada medrese okumuş. Filistin’in Siyonistlerce işgal edilmesinin hemen ardından, ilk Filistin kurtuluş hareketine gönüllü olarak katılmış, oluşturduğu silahlı birimle İsrail askerlerine karşı uzun bir zaman sıcak çatışmaların içerisine girmişti. Bütün Kürt ayaklanmalarında ileri saflarda savaşmış, Barzani ayaklanmasının bastırılmasından sonra İran’a göç etmiş ve Şah’ın onlara tahsis ettiği Azimiye semtindeki mütevazi evde oturuyor. İslam

İnkılâbını ve İmam Humeyni'yi, ümmetin birliğini, savunuyor ve değer veriyor. Onlarla yakın bir diyalog kurma gayretlerini sürdürüyor. Elbette Barzani savaşçıları, ilk defa böyle bir sürgün hayatı yaşamıyorlardı. Bilindiği gibi, Mustafa Barzani, 1947 yazında 500 Peşmerge ile uzun ve şiddetli çatışmaların yaşandığı yolculuktan sonra Sovyetler Birliğine gitmiş, Stalin yönetimi gelen Kürtleri ülkenin değişik bölgelerine dağıtarak, bu şekilde güçlerini kırmaya çalışmıştı. Aynı şekilde, Barzani ile birlikte İran'a Şah döneminde göç eden peşmergeler, bu yöntem örnek alınarak ülkenin değişik bölgelerine dağıtılmışlardı. Onlardan bir grubu da Kerec'in Azimiye bölgesine yerleştirilmişti.

Qum'daki Mela Halil, aslen Türkiyeli. Türkiye'de iken sivri fikirleriyle tanınıyor. Selefi düşüncelerinden dolayı toplum arasında Vahhabilikle suçlanıyor. Irak ve oradan da İran'a geliyor. İran Kürdistan'ında belli bir süre kalıyor ve daha sonrasında Qum'a gidiyor. Orada Şialığı kabul ediyor ve şeceresini çıkararak seyitliğini ispatlıyor. Kürdistan'da beyaz sarık, Qum'da siyah sarığa dönüşüyor. Bu, ona belli imtiyazlar sağlıyor. Bizden biri. Bir alime yakışan mütevazî duruşunu koruyor, yaldızlı bir yaşantısı, lüksü yok. Evine gittiğimiz zaman, hiçbir hizmeti eksik bırakmıyor. Dünyanın gündemi ne olursa olsun, olayı mezhebi alana çekiyor ve özellikle beni sevdiğinden olsa gerek ısrarla Şia olmamı istiyor. Onun çocuklarıyla güzel bir diyalogumuz var. Ahmet'le, Mübarek'le, Ali'yle bir aile gibi dertleşiyoruz, ileriye yönelik planlar yapıyoruz.

Her üçünden de çok şey öğreniyorum. Türkiye'den gelen arkadaşlarla da düzenli bir şekilde görüşüyoruz, ancak belirli çekincelerimiz de yok değil. Cuma toplantı yerine gelmeyenlerle daha fazla ilgiliyim. Zira Cuma toplanma alanına gelmeyenler, belli bir cemaat disiplini içerisindeler. O alana bir-iki defa gelip, daha sonra gelmeyi kesenlerden biri İrfan Çağrıcı. Herkesten önce o, her kesim, düşünce ve çok da bilgi sahibi olmadığımız kesimden insanların katıldığı buluşmalarda, bu şekilde aleni görüşmelerin fazla sağlıklı olmadığına dikkat çekiyordu. İrfan'ı Türkiye'den tanıyorum. Yakından görüşme imkânımız olmasa

da onun kişiliği konusunda olumlu bilgilere sahibim. Genellikle gözden uzak alanlarda buluşuyor ve Türkiye'nin içinde bulunduğu durum, geleceğe dair ümitlerimiz, hedeflerimiz üzerine konuşuyoruz. Türkiye'deki baskı rejimini değiştirme, dönüştürme veya en azından ıslah etme çerçevesinde ne yapılması gerektiği konusunda görüş alışverişinde bulunuyoruz. Türkiye'den benimle ilgili olumlu referansları olduğundan, her yönüyle bana güveniyor. Özellikle, buralara geliş maksadını ve gizliliği önemsemesinin ne anlama geldiğini biliyor olacağını tahmin etmesine rağmen, onu soru yağmuruna tutmayışına seviniyor.

Selefi çizgisini burada da sürdürüyor ve kişiliğinden taviz vermiyor. Çalışkan, iradeli, zeki, pratik, sadık, sözüne güvenilir ve vefalı bir arkadaşımız. Dağ gezilerimize o da katılıyor ve tecrübelerini zamana serpiştirerek doğal olmaya çalışıyor. Çevreye karşı tamamen kapalı, bana ise olabildiğince güven yüklü bir açıklık taşıyor. Batmanlı arkadaşlar da, böyle bir zeminde beraber görüştüğümüz arkadaşlardan. Kendileriyle ilgili olabildiğince ketum davranan ve neredeyse hepsinin ismi "Abdullah" olan bu arkadaşlarımız, bizimle ilgili her şeyi merak ediyorlar, ama buna karşılık onlarla ilgili merakımızı garipsiyorlar. Bazıları Hizb-i Dava mensubu Iraklı arkadaşlarla diyalog halinde. Diğer bir Batmanlı da Hüseyin Velioglu. İlk süreçten sonra, Tahran'a geldiği zaman genellikle kimsenin haberi olmuyor ve izbe bir otelde sadece belirli insanlarla görüşmeler yapıyor. Askeri darbenin, bütün duygu, güzel meziyet, hayal, birikim ve enerjimizi militarist işkencenin mengenesi arasında ezip, yok etmeye çalışmasının ardından, "hiçbir devrimin ideolojik, fikri ve zihinsel altyapı hazırlığı olmadan gerçekleşmeyeceği" gerçeğiyle, en risksiz pasif bir alan olan, okumaya yönelmede hızlı bir süreç yaşanmıştı. Düşüncenin beyan edileceği alanlar oluşturmaya çalışmakla birlikte, yoğun talep düşüncesiyle kitap evleri açılmıştı. Darbeden birkaç yıl önce Diyarbakır'da Menzil Kitabevi açılmış. Ardından bir-iki yıl sonra da İlim kitabevi açılıyor ve her iki kitabevi çevresinde kümelenen Müslümanlar, diyalog içerisinde İslami bilinçlenmenin yaygınlaşmasının ça-

basını sergiliyorlardı. İslamcılık kökenli şahsiyetler, mollalar, tam bir uyum içerisinde, darbenin meydana getirmiş olduğu derin enkazı temizlemeye, meydana gelen karamsarlık ortamını zihinsel zenginlikle doldurmaya çalışıyorlardı. Velioğlu da bu mücadeleyi veren cemaatlerin önderlerinden biriydi. Türkiye’den tanıyoruz, ancak ilk defa burada örgütsel anlamda birbir görüşebildik. İstihbarat ağına düşmemek için, ilk günlerdeki boşta bulunma sürecinden sonra, tanımadığı insanlardan uzak durmaya çalışıyor. İran’dan görüştüğü insanlar var, ancak ben hiçbir zaman bunu öğrenmek de istemiyorum, ‘ne görüştüklerini’ sormuyorum, merak da etmiyorum. Hemen ilk görüşmemizde, bazı noktalarda beni de uyarıyor. Özellikle de, ilk geldiği günden itibaren şu tavsiyesini devamlı olarak yapıyor: “Kürdistan’daki Müslümanlar seni seviyor ve senin kişiliğine güveniyor, önemsiyorlar. Dolayısıyla İran’da belli endişelerle mezhep değiştirmen senin bu kişiliğine zarar verir. Biz, sana güveniyoruz...” Bu tavsiyesine sadece tebessüm etmekle yetiniyorum. Her gelişinde yanında bir mollayla geliyor. Onlarla tanıyor, muhabbet ediyoruz. Bizden biri olması, aramızda sıcak bir diyalogun oluşmasına yol açıyor. İslamcılık geçmişimiz, mücadele süreçlerimiz, beslendiğimiz kaynaklar, olaylara bakış tarzımız ve geleceğe dair düşüncelerimiz ortak vurgular taşıyor. İran İnkılâbından çok etkilenmiş, dolayısıyla halkın etkisini iyi biliyor ve bundan dolayı halkın içinde olmayı tercih ediyor. Cemaat genellikle halktan katmanlarından oluşuyor, Sait Havva’nın kitaplarını Arapça üzerinden ders olarak okuyorlar. Taif konferansından sonra, Sait Havva’nın vermiş olduğu fetvaya tepkiliyiz, fırsat buldukça bu çıkışın yanlışlığına işaret ediyoruz. Belki de, güvenlik sorunlarıyla birlikte, bunun tartışmasına girmemek için Tahran’daki arkadaşlarla görüşmek istemiyor. Kendilerinin dışında kalanları, sistemin projelerine yakın durmakla, ciddiyetsizlikle, davanın ilkelerine bağlı olmamakla suçluyor. ‘Batıdaki İslamcıların ülkenin gerçeğinden uzak projelerin içerisinde mevsimlik düşüncelerle oyalandıklarını, çözüme, toplumun özgürlüklerine dair herhangi bir modellerinin, çözüm formüllerinin olmadığını, dini konularda laubalilik yaptık-

larını, içten pazarlıklı olduklarını, bütün değerleri rahatlıkla kirli bir pradiğmaya feda edebileceklerini, dürüstlükten nasiplerini almadıklarını ve dolayısıyla bu tarz bir mücadele için birikimli şahsiyetler yetiştirmeye yönelmedikleri' türünden şeyler söylüyor. Onların, toplumun mustaz'af kesimine yönelmesi, tarz olarak hoşuma gidiyor. İslam İnkılâbıyla birlikte, "mustaz'af" kelimesi bütün düşüncelerimizin, pratiğimizizin yönünü belirliyor. Kendimizi yeryüzünün mustaz'afları olarak görüyor ve dünyanın değişiminin de ancak bu 'yalınayak' olarak vasıflandırılan sınıfla mümkün olabileceğine inanıyoruz. İslam inkılâbıyla birlikte gündemimizin baş yerine oturan, daha önce çokta önemsemediğimiz Mustaz'af kavramı, aslında tarihsel bir eksene, siyasal bir gerçekliğe, siyasal birliği sağlama potansiye-line, bütünleştirici akla ve hatta gerektiğinde muhakeme gücüne sahip bir felsefi arka-plana sahiptir. İran'da en bariz bir şekilde görüldüğü gibi, tarihteki bütün devrimlerin dinamiği, bu mustaz'af moment çevresinde biçimlenmiştir. Kalabalık mustaz'af kitleler, geleneksel, tarihsel ve hem de güncel mücadeleyi özümseyen liderlerin peşi sıra sürüklenen bir forma da sahiptirler. Gerek düşünsel, gerek eylemsel manada egemen güçleri te-dirgin eden bu devasa güç, kendi hakikatine ilişkin bir öz taşıması ve bu özün, maddi-manevi anlamda cismani bir yapıya dönüşmesinin kaçınılmazlığı, her zaman cazibe noktası olmuştur. Egemenliğe giden yolda onların hesaba katılması, onların taleplerinin, mağduriyetlerinin, ümitlerinin, ileriye dönük beklentilerinin göz ardı edilmemesi gerektiği gerçeğini, en iyi bilenlerden biri İran İslam inkılâbı kadrolarıydı.

İmam Humeyni, İnkılâbın mustaz'aflar eliyle gerçekleştiğini ve dolayısıyla dünyadaki büyük inkılâpların da yine onların çabası, gayreti ve eliyle gerçekleşeceğini savunuyordu. Hayatında ve pratiğinde bu çizgiyi önemsemediği vurgusu fazlaydı. Sade ve sıradan insanlar gibi yaşama çabası, onun hayatının her anını sembolleştiriyordu. Belli bir sınıfın dışında kalanların hepsi onun gibi yaşamayı, peygamberi bir ahlâka olarak benimsiyor. Katlanmış battaniyeler üzerinde uyumak, gösterişsiz, sade ve israftan uzak bir yaşam, mutluluğun kaynağı olarak görülü-

yordu. Biz de gücümüz oranında, bu sade yaşama modelini hayatımızın bir parçası haline getirmede özen gösteriyoruz. Bu yaşam tarzını benimsemeyenlerle saflarımız ayrışıyor ve onları müstekbirlikle suçluyoruz. Suçlamakla kalmıyor, ilişkilerimizi de donduruyor, sınırlandırıyoruz. Ticaret, para, zenginlik, refah içerisinde yaşamamanın, lükse yönelmenin inkılâbı değerlerden kopma anlamına geleceği düşüncesiyle, tepkisel bir zemine savrulduğumuzun farkında da değiliz.

Edebiyat ve Maverâ Dergisi'nde yazdığı yazılardan tanıdığımız ve daha sonrasında Tahran'a yaptığı ziyaretlerde karşılaştığımız Atasoy Müftüoğlu, egemenlerin giderek daralan despotça kuşatmasının algılarımızı, zihin dünyamızı parçalamasına, bilincimizi yok etmesine ve bütün topraklarımızı işgal etmesine karşı direnen bir yürek olarak belleklerimizde yer etmiş Trabzon'lu bir Müslüman. Muhalefet etmek istemediği konulardaki itirazlarını 'baş ağrısı' olarak yansıtmaları ve Doğulu aidiyetten söz edildiğinde "oğlusu" trajikomik nakaratını diline pelesenk etmesinin dışında insanın ufkunu genişleten ilkeli, pratik ve duruşuyla derviş meşrep bir kişilik olarak, sevdiğimiz, saydığımız bir insandı. Eskişehir'den, Mustafa isminde bir arkadaşı yanıma göndermişti. Bizimle birlikte kalıyor. Saf, temiz bir genç. Rahat bir hayatın içerisinde gelmiş. Bağ-İ Şiyan'daki vilâda bizimle birlikte. Elimizden geldiğince, gurbetin sıkıntısını yaşamaması için gayret gösteriyoruz. Özellikle Atasoy Müftüoğlu'nun bize teslim etmesi yetiyor. Ona büyük bir emanet gözüyle bakıyoruz. Bize emanet ettiği Mustafa da, zihninde şekillendirdiği "toplumun değişmesi için gerekli olan modele örneklik teşkil edecek şahsiyetlerin yetişmesi gerektiği" gayesiyle gönderdiği arkadaşlardan biriydi. "İslami hareketlere aydınlar öncülük etmeli" tezimizi çürüten İran İslam İnkılâbı süreci, toplumu mollaların daha rahat bir şekilde yönlendirebilme ve kutsalların yardımıyla rahat bir şekilde dönüştürebilme realitesiyle yüzleşince, hazır alim arar olmuştuk. Bizim biçtiğimiz kaftana uygun âlim bulamadığımızdan, yenilerinin hareketle birlikte oluşması için gözümüz, kulağımız Qum kentindeydi. Türkiye'de Şia kökenli olanların böyle bir performans gösterebilme

veya mezhep kalıbından sıyrılabilmesi ihtimali zayıf görüldüğünden, yeniden kendimize dönmüştük. Bizim cephede de, psikolojik baskı veya başka nedenlerden dolayı Şia olanlar bu şanslarını kaybediyorlardı. Geriye kalıyordu böyle bir endişeleri olmayan, sadece ilim tahsil etmekle, Arapça grameri öğrenmekle kendilerini sınırlayanlar. Hüseyin Velioğlu, mollaların kitlesel hareketlerdeki etkisini gördüğünden bölgede bu misyonu taşıyabilecek insanlar arayışına girmiş, kısmen başarılı da olmuştu. Bölgenin önde gelen âlimlerini siyasi açıdan da yönlendirerek bir cemaat ferdi haline getirebilmişti. Ev sohbetleri biraz da bu misyon doğrultusunda şekillenmişti. Said Havva'nın kitapları Arapça okunmaya başlanmış, derslerde medrese eğitimi görenlerin yönlendirici olmasına çalışılmıştı. Qum kentine gönderilenler de, politikleşmiş ilmi sentezle bu yeni metodu destekleyecekti. Askeri darbenin cenderesinden geçmiş olan politik zeminin sahipsiz kalmasıyla birlikte bu yeni vizon, bölgenin en ciddi hareketlerinden biri olarak anlatıyordu. Halka inebilen, halkla bütünleşebilen ve biraz da Künt özelliklerini, toplumun hassasiyetlerini taşıyan bir hareket olarak Şeyh Said'ten sonra sisteme karşı başlatılan en büyük İslami mücadele olduklarını vurguluyor ve her birimizin bu hareketin olgunlaşmasına, sağlam temeller üzerinde şekillenmesine çaba göstermemizin gerekliliğine işaret ediyordu. Her toplumda siyasallaşmış öznenin çeşitliliği, daha doğru bir vizyonla hareket etmeyi engelleyen önemli dinamiklerdendir. Ama neticede, bu farklılıklar arzeden çeşitliliğe rehberlik yapacak bir öncü kadronun ortaya çıkması gerekiyordu, İran'da siyasal mücadele sürecinde bu yapılmıştı.

Bir halk hareketi olması, mollaların, medreselerin ön-plana taşınması ve hareketin içerisindeki insanları tanıyıp tanımadığını benî ümitlendiriyordu. Birkaç çekincem vardı. Türkiye'de selefi çizgide olan bir cemaatin, inanç bağından çok başka sebeplerden dolayı İran'a yönelmesi; özellikle Velioğlu'nun o zamana kadar değer verdiğimiz Selahattin ağabey gibi aydınlarımıza, öncülerinize, yazarlarımıza, soğuk bakması veya onları eleştirmesi, batılı Müslümanlarla ayrışma sinyallerinin verilmesi, İslami ha-

reketin Kürt orijinli olma görüntüsü ve biraz da kemiyetten dolayı oluşan gururun vitrine yansması, karar verme noktasında ağır davranmama vesile oluyordu. Buna rağmen, Tahran'a her gelişinde görüşüyorduk. Görüşme tamamen güvene dayalıydı. Batıda darbeden sonra kitap okumanın zayıfladığını, Kürdistanlı gençlerin yoğun bir şekilde kitap okuduğunu söyleyen Velioğlu, İlim kitabevinde tahmin edilmeyecek kadar kitap satıldığını söylüyordu. Askeri darbeye uğradığımız bozgundan sonra, bitip tükenenlere, tökezleyenlere, başka kişiliklere dönüşenlere, eriyenlere, saf değiştirenlere inat başlayan bu yeniden dirilme hareketi her birimizin içini ısıtıyordu. Buna rağmen geçmişten çok dersler çıkarabiliyorduk. En azından geçmişe nazaran kendimizi daha akıllanmış görüyorduk. Aceleciliğin, köksüz ve temelsiz hareketlerin, içi doldurulamayan kalabalıklara güvenmenin, hedefsiz/metotsuz kalabalıkların bize nelere mal olduğunu yaşayarak öğrenmiştik. Dolayısıyla acabalarımızdan kurtulamıyorduk. Özellikle de köklü Şah rejiminin korku ve dehşet politikaları içerisinde yoğrulmuş bir politik toplumun içerisinde oluşumuz, bütün gelişmelere kuşkuyla bakmamızı sağlıyordu. Onların her davranışı rahat bir şekilde bize de yansıyor. Olaylara kuşkuyla bakmak, şeffaf olmayan güven ortamlarına dayanmamak hayatımızın bir parçası haline gelmişti.

Savaş cephelerinde şiddetli çatışmalar devam ediyordu. Bunun yansması Tahran'a düzenlenen yoğun hava saldırıları şeklinde kendisini hissettiriyordu. Saddam'ın ilerleme sağlaması bizim de moralimizi bozuyordu. ABD'nin güdümündeki bu savaşın İran'ın mağlubiyetiyle sonuçlanması durumunda, dünyadaki bütün kurtuluş hareketlerinin, İslami mücadelenin ciddi mevziler kaybedeceğini iyi biliyorduk. Dolayısıyla savaşta taraf olma ve bu taraf olmanın gereklerini yerine getirmenin gerekliliğini iyi biliyorduk. Savaş uçaklarının bombaladığı yoksul kesimlerdeki yıkıntılar arasından çıkarılan küçük cansız bedenler bizim de yüreğimizi yakıyordu. Canımız pahasına bile olsa bu savaş kazanmalıydık...

Onaltı

Güney Tahran'dan sonra, bu kez savaş uçakları kuzeyi de sıkça vurmaya başladı. Televizyonların gösterdiği, bizimse resmi gezilerle birlikte giderek yakından gördüğümüz, Irak'a sınır bölgeleri de gece gündüz bombardıman altındaydı. Sınırda olan şehirlerin çoğu ya tamamen harabeye dönmüş veya ölü şehirler halindeydi. Huveyze şehri işgalden sonra tamamen yıkılmış; tek bir direk, ağaç ve yapının ayakta olmadığı ölü şehirlerden biri haline gelmişti. İran devrim muhafızlarının, Besiçlerin ve sivil güçlerin her yönlü fedakârlığıyla savaş cephelerinde büyük ilerlemeler sağlayarak, Irak işgali altındaki Hurremşehir, Abadan, Huveyze, Susengerd, Şuş, Desful ve Ahvaz kenti gibi önemli alanları kurtarmış ve savaş yoğunluğunun sınırın ötesine kaymasına zemin hazırlamıştı. Bütün dünyanın gözleri önünde devam eden savaşta, Irak güçlü olduğu ve sayısızca cinayetlere imza attığı dönemlerde, kimsenin sesi çıkmıyordu. İran İmam Humeyni'nin dirayetli duruşu ve halkın yönetimi sahiplenmesi neticesinde başarı sağlayınca, bu kez hiç konuşmayacak gibi duranlar, ileriye dönük korkulu rüyalar görmeye başlayarak, feryat etmeye başladılar. Ve bir an önce 'iki Müslüman kardeş halkın imhasını kendisiyle birlikte getiren savaşın son bulması' gerektiğini hatırlayarak, her çareye başvurmadan kaçınmadılar.

Siyasallaşmış bir toplumda yaşamak, hızlı gelişen gündemi yakalayabilmek için, bizim de her alanda politik analizler yapmamızı kaçınılmaz kılıyordu. Günlük konuşmalarımız İran ile sınırlı değil. Türkiye'deki gelişmeleri bulduğumuz imkânlardan anlamaya çalışıyoruz. Türkiye'den, siyasal, toplumsal ve sosyal gelişmelerle birlikte, Diyarbakır cezaevi ile ilgili haberler gelmeye devam ediyor. Türkiye değişim sürecine girdiği gibi, bizim de kadim düşüncelerimizde yenilikler var. Erbakan'ın ye-

terli olmadığını düşündüğümüz liderliğinin, aslında medrese geleneğinden gelme ulema olmamasından kaynaklandığı düşüncesi bizde pekiyor. Türkiye’de yaşadıklarımızla, bölgenin en büyük despotunu ABD’ye rağmen mağlup edebilen ulema öncülüğündeki İran inkılâbı, bu değerlendirmeyi mutlak doğru olarak benimsememizi sağlıyor. İslami hareketin liderliğinin ulema tarafından gerçekleştirilmesi düşüncesini, yeni döneme taşıyor olmamıza rağmen ciddi manada bir çaba gösterdiğimiz söylenemez. Daha önce geleneksel medrese eğitiminden gelmiş bazı alimler üzerinde odaklanmamıza rağmen, onların böyle bir performansı gösterebileceklerine dair kuşkularımız var. Veya en azından, mücadele sürecinden gelmiyorlar. Böyle bir vizyon sahibi olmayan bu alimlerimizin, kendiliğinden yeni bir misyonu, mücadele modelini, düşünce ekolünü ortaya koyabileceklerine dair güvenimiz yoktu. Dolayısıyla onları daha önceki cemaatsel yapımız içerisinde, eritme şekillendirme ve tecrübeyle bilgiyi sentezleyerek yeni bir yol inşa etmekten başka çaremiz de yoktu. Geçmişten kopma ve geleceği inşa edememe, karamsarlığa saplanıp kalmamızı kaçınılmaz bir son haline getiriyordu. Bunun neticesi travmatik bir paradoks halinde tezahür ediyor, çevremizi yenilgi/mağlubiyet psikolojisiyle kuşatıyordu. İslami ilimleri hıfzetmiş olanları bu kategoride değerlendiremiyorduk. Bütün olumsuzluklara rağmen, hareketin öncüleri kesinlikle medrese kökenli olmalıydı. Bu yeni model ve tez Türkiye’de de yankısını bulmuştu. Bazı küçük cemaat liderleri cami hocalarının, taklit mercilerine özenerek muhtasar bazı haşiyelerle ilmihaller hazırlayıp bastıkları ve insanlara bunu tavsiye ettikleri haberleri, tamamen ulema önderliğine özentinin neticesiydi. Kitleler üzerinde saygınlığa, prestije, özgüven inşa eden statüye, İslami bir perspektife ve tayin edici bir etkiye sahip, sahih kaynaklardan beslenen ilmi havza geleneğin temsilcisi aydın/ulema’nın öncülüğünde özgürlük, istiklal ve kurtuluşumuzu sağlayabilirdik.

Afganistan sonrasında yeniden geldiğimiz İran’da tamamen çıkmazdaydım. Ne Türkiye’ye geri dönebiliyor ne de çeşitli açılardan hareket alanlarımı genişletebileceğim başka ülkelere gi-

debilme imkânım vardı. Türkiye’de cezaevine düşme pahasına olsa bile geri dönmeye yönelik arzumu saklı tutuyordum. Kardeşlerim Diyarbakır zindanında zor şartlar altındayken, tanıdığım arkadaşlarım değişik zindanlarda ağır baskılar görüyorken ruhum huzur bulmuyordu. Afganistan’da birlikte olduğumuz arkadaşların çoğu geri dönmüştü. Mehmet Güney, İran temaslarının verimsizliğinden olsa gerek Pakistan’a gitmeye karar vermiş ve orada Erbakan’ın dünya Müslümanları üzerindeki etkisinin bereketinden yararlanmaya başlamıştı. Burada kalan arkadaşlarıyla bağlarımız tamamen kopmuştu ve görüşmüyorduk. İnkılâpçı sivriliklerimiz buna müsaade etmiyordu. Onları “zıdd-ı inkılâp” olarak görüyor ve onların varlığından rahatsızlık duyuyorduk. Dolayısıyla birlikte olduğumuz arkadaşların onlarla ilişki kurmasına, görüşmesine tahammül edemiyorduk. Biz mi kendimize yabancılaşmıştık, yoksa onlar mı doğrusu bilmiyorum, ama içinde bulunduğumuz halin gerçek resmini hiçbirimizin göremediği gerçektir. Kendimize yabancılaşmamız hızlandıkça, özümüze ait kadim değerlerimizle kopuyorduk ve daha da ilginç hiçbir zaman bunlara yeniden dönmemiz gerekileceğine ihtimal vermiyorduk. Zihnimizi ve değerlerimizi esir alan bu yeni hal, hiçbir şekilde alışık olduğumuz bir durum değildi. Garip bir sürecin içerisindeydik ve çelişkilerden zihni netlik hiçbir şekilde sağlamıyordu.

Ali Naci de farklı faktörlerin neticesinde Urumiye şehrinden dışarı çıkamaz hale gelmişti.

Fatimi meydanında kalan Muzaffer ve Hüseyin sıkça ziyaret ettiğimiz arkadaşlarımızdı. İrşad-i İslami kurumunda kültürel alanda çalışıyorlardı. İrşad-i İslami merkezinin başında Musevi tarafından atanan Ayetullah Seyyit Muhammed Hatemi vardı. Hatemi, kültürel birikimi olan bir şahsiyetti. Bakışlarında, mütevaziliğinde derin bir birikim okunuyordu. Liseyi bitirdikten sonra Kum’da medrese tahsilini yapmış, sonrasında normal eğitimini dışarıdan tamamlayıp İsfahan Üniversitesi Felsefe bölümünden lisans derecesi ile mezun olmuş; akabinde Kum Medresesi’nde içtihat eğitimine devam etmiş bir kişilikti. Onun

hem aydın ve hem de molla olması ona olan saygımızı daha fazla artırıyordu. Erdekan ve Meybod'dan meclise milletvekili olarak giren Seyyid Muhammed Hatemi, inkılâp öncesi Hamburg İslami Kültür Merkezi'nin başındayken, Türkiye'den gelmiş Müslümanlarla sıcak diyaloglar kurmuş olmasından dolayı, bunun neticesinde bize karşı farklı bir muhabbet besliyordu. İrşada gittiğimiz zamanlarda, bize gösterdiği yakınlık, biraz da onun evrensel düşüncesi ve dünya Müslümanlarıyla yakın irtibatıyla ilgiliydi.

Savaşın giderek kızıştığı ve Halkın Mücahitlerinin şehirlerdeki yoğun propaganda bombardımanından etkilenerek, savaş cephelerine gidişlerin ve desteklerin azaldığı bir zamanda, Davut kardeş savaş cephesine yeniden gitmemiz teklifinde bulundu. Ben hiç itirazsız kabul ettim. Tahran'da yapacak işim yoktu. Kaybedeceğim bir şey de... Türkiye'den doğru dürüst haber almayışım kıyamete kadar devam edecekmış gibi duruyordu. Darbenin puslu havası henüz dağılmamıştı, birçok tanıdığımız bu kirli atmosferin içerisinde kaybolmuştu ve çoğundan haber bile alamıyorduk. Sadece bu kadarını biliyordum. Diyarbakır'ın buz gibi duran taş duvarlarının arkasında, militarist yöntemlerle neler yapıldığı konusunda net bir bilgi sahibi değildim. Sağcılarla solcuların bir arada tutulduğunu ve şiddetli fiziki işkencelerle onlara "Tek devlet, tek millet, tek bayrak, Ne Mutlu Türküm Diyene" türünden sloganlar öğretildiğini, Atatürk ilkelelerini ezberlettiklerini duyuyordum. Gençliğin en verimli zamanında ruhunu, bedenini ve bütün zamanını belli bir ideolojiye adanmış ve teoriden pratiğe geçiş yapmış bilinçli insanların bu şekilde dönüştürülmesinin imkânsız olduğunu anlayamayanlar, en vahşi yöntemlerle gençleri sindirmenin yollarını arıyorlardı. Muhalefet, anında eziliyordu. Yurt dışına büyük siyasi göç/kaçış vardı. Zulmün girdabında faili meçhul cinayetler, kayıplar artış gösteriyordu. Ülkenin düşünürlerinden büyük bir kısmı ya içerideydi, ya da yurt dışına kaçmak zorunda kalmıştı.

Afganistan'da birlikte olduğumuz arkadaşların büyük bir bölümü geri dönmüştü dönmesine, onlardan haber alamıyor, na-

sıl bir akıbetle karşılaştıklarını bilmiyorduk. İç ve dış muhbirlerden dolayı Tahran'da kuşatılmış haldeydik ve her an olabileceklere hazırlıklıydık. Geldiğimden beri, ne ailemden ve ne de geride kalan dostlarımdan doğru dürüst bir haber alabiliyordum. İran'da görüştüğüm birkaç molların dışında, aralıklarla gittiğimiz Afgan cemiyetlerinde, demeklerinde de ümitlenebileceğimiz gelişmelere şahit olamıyorduk. Ne yapabilirdim? Şehit olma noktasında kuşkularım olsa bile, en azından İslam cumhuriyetini savunmak, mazlumdan, adaletten yana tavrımı netleştirmek gayesiyle bile olsa savaşa gitmeyi uygun görüyordum. İçine girmiş olduğum çıkmazdan dolayı, bunları düşünmeye bile gerek olmadığını biliyordum. Dünyanın kurtarılmasının, Afganistan'ın, Filistin'in, Kudüs'ün kurtarılmasının bu savaşlardaki başarıya endeksli olduğunu düşünüyor, adaletin sağlanmasının, özgürlüklerin ve dünya mustaz'afalarının kurtuluşunun İslam inkılâbıyla başlayan hareketin hedefine ulaşmasıyla gerçekleşebileceğine inanıyordum.

Karar verme ve hareket etme uzun sürmedi. En kısa sürede Meydan-i Muhammedi'den aldığımız üç beş parça askeri malzememizi içine bıraktığımız haki sırt çantalarımızla birlikte, kendimizi tren istasyonunda bulduk. Tren yolculuğunda, geçmiş anılarımızı geleceğe dair ümitlerimizi günlerce konuşma fırsatı bulduk. Ahvaz askeri karargâhına teslim olmadan önce savaşın harabeye çevirdiği şehrin içinde dolaşmaya ve Karun nehrinin kenarındaki kahvehanelerde gidip çay içtik. Nehzhay-i Azadibeğş'ten arkadaşlarla birlikteyiz. Davut, Habib, Hasan, Muhammed, Mehmet Ali, Murteza, Recep, Hemid, Yusuf, Kave gibi arkadaşlarla birlikte, henüz hayatlarının baharında olan gencecik insanlar da var yanımızda. Akşama doğru kararşâhımıza teslim olduk. Pantolonumuzun üzerine sarkıttığımız beyaz gömleklerimizi, tabanını büktüğümüz spor ayakkabılarımızı çıkarıp, gönüllü halk güçlerinin giydiği askeri kıyafetlerimizi giydik. Nehir kenarına kurulmuş binlerce çadır var. Biz de birisine yerleştik. Ama yine sivrisineklerle başımız belada. Dünyanın hiçbir yerinde bu kadar zalim ve insan düşmanı sivrisinek olabileceğine ihtimal vermiyorum.

Ertesi gün askeri disiplin altına alınmış olduk. Sabah koşuları, askeri spor, günümüzün tamamına yayıldı. Dinlenme saatlerimiz genellikle öğle ve akşam namazlarına bırakılıyor. Öğle yemeği, namaz ve namazın ardından yapılan dua ve sohbetler o günkü yorgunluğumuzu giderecek vakti de bize sunuyor. Zaman buldukça gelen gazeteleri okuyor veya kendi aramızda sohbet ediyoruz. Gelenlerin savaşa hazırlanması için gece başını eğitimleri de devam ediyor. Olabildiğince uykusuz günlerle, eğitim devresini tamamlayacağımızı, önceki tecrübelerimizle daha iyi anlıyoruz. Uykusuzluğa dayanaklığı artırmak maksadıyla o yorgunluğun üzerine gece nöbetleri çıkıyor. Farsçayı rahat konuşamama ihtimaline karşılık, benim nöbetin genellikle binanın damında oluyor. İkinden dörde kadar olan nöbet dayanılmaz gibi. Gün boyu uykusuz bir şekilde devam eden eğitimlerin ardından, nöbet fasılları... Ayakta uyuyorum. Uykuda yakalanmamak için bütün yöntemleri deniyorum. Olmuyor. Silahımı, karanlıkta yankılanan sese meydan vermeden son pimine kadar söküyorum ve hızlı bir şekilde yeniden topluyorum olmuyor. Yorgun bedenimin olduğu yere yığılmasını engellemek için, sürekli hareket ediyorum.

Birkaç gün sonrasında Dezful yakınlarındaki mekanize bölüğüne gönderiliyoruz. Genellikle birlikte geldiğimiz arkadaşlarla aynı yere düşmeye gayret ediyoruz. Tahran'dan tanışık olmak ve birbirimize karşı kompleks taşımamak en büyük ortak yarımız. Bulunduğumuz bölükte benden başka Sünni yok. Dolaşısıyla köylerden veya taşradan gelenler benim her hareketimi takip ediyorlar. Gariplerine gidiyor veya merak ediyorlar. Bu durumdan rahatsızlık duyuyor ama belli etnemeye çalışıyorum. Bu bölükteki kısa eğitimden sonra, Davut kardeşle birlikte ismine PMP dedikleri tank eğitimi almak üzere farklı bir yere kaydırılıyor. Ancak, diğer arkadaşlarımız da bizimle birlikte. PMP tank şoförlüğü üzerine eğitim almaya başlıyoruz. Tankın motoru, paleti, silahları ve güdümlü füzesi konusunda teorik ve pratik olarak lazım olabilecek her bilgiyi pratiğimize yansıtıyor ve yaşayarak öğreniyoruz. PMP dedikleri zırhlı araç, kısa men-

zilli top, makineli silah ve güdümlü füze ile donatılmış, saatte 120 km hız yapabilen pratik bir araç. Ağır ve hantal tankların aksine manevra gücü yüksek. Suda hareket edebiliyor, yaklaşık bir metrelik düz beton duvara tırmanıyor ve gerektiğinde sis bombası atarak kendisini gizleyebiliyor.

Yaklaşık bir ay süren eğitimden sonra savaş cephelerine sevk edildik. İkinci cephenin hemen gerisinde kepçelerin oluşturmuş olduğu toprak savunma hattının arkasında mevzileniyoruz. Görüş alanımızda ön cephe var. Orası mermi mevzisi alanında. Biz ise uzun menzilli topların, uçakların ve havan toplarının mevzisindeyiz. Gece gündüz top sesleri kesilmiyor. Uçaksavar mermileri bizim bulunduğumuz alana kadar geliyor. Havan topları ise hiçbir şekilde susmuyor. Daha önce mevzi gerisinde bulunan tanklara nasıl saldırılar düzenlendiğini görmüş olduğumdan, her an ciddi bir hava veya kara bombardımanı tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuzun bilinciyle, tankın altındaki kumdan toprağı eşerek, bir sığınak haline getirmeye çalışıyorum. Kendimce tedbir alıyorum, ancak toprağın gerisinde savaşın hareketini dürbünle izleyen arkadaşlarım bu durumuma gülüşüyorlar. Onlar, bunu savaşın şiddetinden duyulan korkuya yorumluyorlar. O gece yoğun bombardımana rağmen, Habib'le birlikte tankın altında yattık. Habib benim topçum. Bütün arkadaşların yüzünden eksik olmayan tebessümlerin de kaynağı. Her hareketi komik. Bulunduğumuz yerden, düşman mevzilerine ateş etmek istiyor, izin vermiyorum. Çünkü arada bizim güçlerimiz var ve açacağı ateşin ancak onlara ulaşabileceğini hesaplıyorum. Aşk içerisinde her gün ateş etmeye hazır, silahları temizliyor. Güdümlü füzelerin, topun görünen kısmının toz kapmaması için özen gösteriyor.

Öğleye doğru yoğun hava saldırısıyla karşı karşıya kaldığımızda, Habib sevince boğulmuştu. Ateş edebileceği hedef üstünde duruyordu. Uçaklar onun hedefine girince makineli tüfekle çılginca ateş ediyor ve çocuklar gibi -bu fazla da normal olmayan haline- seviniyordu. Onun bu çocuksu halini seyrediyor ve çevremize düşen bombalara aldırış etmeden Habib'in komikliğine

gölüşüyorduk. Bizim hatta yoğun ateşimizden dolayı olsa gerek, isabet alan araç olmadı. Bununla birlikte arkadaşlarımız, olayın ciddiyetini anlamış ve tankın altındaki yumuşak toprağı biraz da mahcubiyet içerisinde kazıyarak mevzi haline getirmeye başlatmışlardı.

Sıcak savaşın içinde değiliz. Mevzi gerisinden silah, cephane ve erzakı ilk cepheye ulaştırıyoruz ve neredeyse gün boyu hareket halindeyiz. Toprak yolda, asfaltta, olabildiğince luz yapıyorum. Çoğu zaman Davut'la yarışarak savaşı bir oyuna dönüştürüyoruz. O, benden daha usta. Daha önceden direksiyon tecrübesi var. Kimi zaman da sıcak çatışmalardan sonra cepheden, geri birliklere yakalanmış esirleri götürüyoruz. Toz, toprak veya kimi zaman kana bulanmış bir halde, elimizden geldiğince zarara ve herhangi bir dış saldırıya uğramamaları için özen gösteriyor ve onları sağlam bir şekilde karargâha ulaştırmaya çalışıyoruz. Yol boyunca yanımızdan ayırmadığımız kek türü, yiyecek, meyve suyu veya içecek su ikram ederek, yüzlerine yansıyan endişe ve korkuyu azaltmaya çalışıyoruz. Tavrımızı kuşkuyla karşıladıkları yüzlerine yansıyor. Bunların hepsinin Saddam zulmü altında inleyen yoksul ve çaresiz insanlar olduğunu iyi biliyoruz. Dünya emperyalizminin tuzağına düşen insanlar olarak gördüğümüz esirler, idam mahkûmları gibi suskun ama dehşet içerisinde oldukları her hallerinden rahatlıkla anlaşılıyor. Onlar fiziki olarak etkisiz kalmış biçare insanlar olarak bizim davranışlarımıza güven duymuyor, idama mahkûm ko-numunda olanların son dileklerini yerine getirdiğimizi sanıyorlar. Aslında bıraksak, çevremizdeki gelişmelere müdahil olmasak onların parçaları bile cephe gerisine gitmeyecek. Ölen insanlardan, sivil kesimlere yapılan yoğun saldırılardan, şehit törenlerinden ve harabeye dönmüş şehirlerden dolayı onlara büyük bir öfke var. Onların gönüllerini yumuşatmaya çalışıyoruz. Uzun süre bizimle birlikte kalanlar, abdest için su istiyorlar ve namaz kılıyorlar. Bu manzara karşısında yüreğimiz acıyor. Elimizde olsa hepsini serbest bırakacağız, "haydi evlerinize gidin. Çocuklarınıza kavuşun ve bir daha kan dökmek üzere

cephelere gelmeyin" diyeceğiz. İstisnai de olsa, davranışlarımızı za güvenip içinde bulundukları durumdan dolayı kendi dille niyle, lisanı hal ile sitem edenler de oluyor ve bununla yetinmeyip "el mevtul Saddam" (Kaııolsun Saddam!) diyerek tepkilerini dile getiriyorlar. Yaralı olanların, kan kaybını durdurmak için bulabildiğimiz paçavraları sargı bezi olarak kullanıyoruz. Yol boyunca götürdüğümüz esirlere yönelik saldırılar oluyor, biz müdahale ediyor ve onların kendi istekleriyle teslim olduklarını söyleyerek ve hatta kimi zaman onların "Şia oldukları için teslim oldukları" şeklindeki bir savunmayla, ortamı yumuşatmaya çalışıyoruz. Konuştuğumuz dili bilmeseler de, aramızda azbuçuk Arapça konuşmaya mahkum olsak da olayların seyrinden neler yaşandığının farkında olan esirler minnet duygularını sıcak bakışlarına yansıtıyorlar. Onların bakışından, Ortadoğu'da nasıl bir gerçeikle karşı karşıya olduğumuzu rahatlıkla anlayabiliyorum. Mezopotamya'nın şahin bakışlı evlatları olmakla övünsek bile, her dönemde zalimlerin oyuncağı olmaktan kurtulamıyoruz. Esirlerin durumu, savaşın gidişatı bunu açıklıyor. Yaşamımız isyan renginde olsa bile, ruhsal ve fiziksel köleliklerden kurtulamadığınızı, esirlerin mazlumiyetinden ve hangi sebepten dolayı savaşa katılmış olduklarını bilmeyişinden okuyabiliyorum. Karın güneşte erimesi gibi korkunun, bakışlarımızda eridiğini söylesek bile, çaresizlikler, sahipsizlikler, bilinçsizlikler bizi modern kölelikten kurtarmaya yetmiyor.

Gün boyu devam eden bu trafikten sonra, akşam aynı mevzi mize yerleşiyoruz. Yemeğimizi açık bir alanda yiyoruz. Tüp üzerinde kaynattığımız çaydan arta kalanı, şehirden aldığımız termoslara dolduruyoruz. Savaşın en şiddetli olduğu zamanda bile, termoslara doldurduğumuz çayı içerek, acıya, endişeye, korkuya renk katıyoruz. Savaşın, ölümün ve acının bize en yakın olduğu zirvede bile, korkunun duvarını aştığımızı ve yaşamın devam ettiğini ispatlama gayretindeyiz. Gece boyunca bombardımandan dolayı uyuyamayınca, çay sohbetleriyle, savaşa odaklanan dikkatimizi dağıtmaya, oyalanmaya çalışıyoruz. Herkesin plastik bardakta çay içmesine karşılık, küçük bir

cam reşel kavanozu kendime özel bardak yapmam en önemli gündemimiz oluyor. Ateş, barut, kan ve ölümün her alanda, her an bizi tehdit etmesine rağmen gündemimizle dış dünyadan kopmaya çalışıyoruz. Kendimizi bir çay bardağına kilitlediğimizin farkında olmadan, korkularınızdan, endişelerimizden, ruhsal dengesizliklerimizden ve depresyonlarımızdan kopmak istiyoruz.

Karşı saldırı veya bizim taraftan yapılan her operasyona katılıyor, operasyon bittikten sonra yeniden kendi alanımıza çekiliyoruz. Çatışma anında Habib, son mermiye kadar ateş ediyor. Benim ısrarlarıma rağmen, güdümlü füzeyi de gönderiyor, ancak hangi hedefe ateş ettiği veya isabet edip etmediğini göremiyoruz. Durduğumuz zamanlarda da, topu yüz atmış derece döndürmeyi ihmal etmiyor. Normalde topu, aşağıya doğru sarkıtmaması gerekiyor. O bunu dinlemiyor ve çoğu zaman dışarı çıkarmış olduğum başımın belası. Irak'tan gelen havan toplarından çok, onun topun namlusunu çevirmesinden korkuyorum. Bir defasında, boynumu top namlusuyla yuvarlak kapağın demirine sıkıştırmıştı da başkalarının yardımıyla kurtulmuştum. Bundan sonra, onun hareketlerine karşı çok dikkatli olmaya çalışıyorum. Haddinden fazla heyecanlı. Yaptığı işe kendisini kaptırdığı için, dış dünyayla ilişkisi kesiliyor. Dolayısıyla tankın büyük gürültüsü arasında çoğunlukla benim sesimi duymuyor, ancak aşağıdan ayağına bir şeyler fırlatarak durdurabiliyorum. Hatasını gördüğü zaman da, gözleri ıslık ıslık parlıyor, saatlerce özür diliyor, kucaklıyor... O kadar candan, samimi ki, onun hiçbir hatasına kızanuyorum.

Huzistan eyaletinin savaşa taraf olan ilk şehirlerinden Musyan ve Kürdistan'ın körfez yönündeki ilk şehri olan Dehloran bölgesinde Muharrem operasyonunun en sıcak sürecinde, biz de gücümüz oranında katkı sağlıyoruz. 3 merhale şeklinde süren operasyonun ilk sürecinde büyük kayıplar vererek geri çekildik. 2 ve 3. Merhalelerinde ise insan gücüyle Irak ordularına karşı büyük zaferler elde ettik. Operasyon boyunca başımızda, daha önceki çatışmalarda ağır yara almış ve bir kolu tamamen

sakat olan İbrahim var. Savaşın ilk gününden beri cephelerden ayrılmamış. Muharrem operasyonunun son merhalesinde Irak topraklarına kadar ilerliyoruz. Zubeydat şehrini kuşatıyoruz. Operasyon dönüşü Davut ile birlikteyiz, kısa gerilla havan topu ve farklı silahları ganimet olarak tanklarımıza yerleştiriyoruz. Dönüşte, hızla birbirimizi geçme yarışından vazgeçmiyoruz. Yaptığımız işten dolayı çok mutluyuz. Her birimizin aracının üstü ve içerisi esir dolu. Irak, savaş boyunca ilk kez o kadar esir veriyordu. Ben öndeyim, aniden bir patlama sesi geldi. Durdum ve geriye baktım. Davut, bizi geçmek için yolun dışından gelmeye çalışırken bir mayına isabet etmiş. Geri döndük. Mayın arka kısmındaki paletleri parçalamış, ciddi bir zayıyat yok. Hızlı bir şekilde paletimizi onardık, kullanılmayan kısma araçta bulunan parçalarla takviye ederek yeniden yolumuza devam ettik.

Sıcak çatışmalarda bizim gruptan arkadaşların tanklarından bazıları isabet aldı, birkaç yaralıyla kurtulduk. Kimsenin ölümüne vesile olmamak için sürekli dua ediyorum. Savaş bana anlamsız geliyor, ancak savaşan tarafların belli hedefleri var ve ben de mazlumun yanında olmam gerektiğine inanıyorum. Irak, İran İslam İnkılâbının, düşüncesini halklara yaymasından ve dünya üzerinde yeni bir Fars imparatorluğu kurmasından korktuğu iddiasında. Saddam ise, bazı Arap ülkelerinin de pohpohlamasıyla kendisini Kadisiye Serdarı zannediyor... Dünyada bu yönde oluşan düşünceyle, biraz da kendi militarist gücüne güvenerek İran'ı teslim olmaya zorlayacağını hesaplıyor. Arap ülkelerindeki diktatörlerin bu yönde korkuları var. Halklarından korkuyorlar ve bundan dolayı birçok desisenin yanında, İran hükümetinden, Mehdi Haşimi ve onun düşüncesinde olan Nehzathay-i Azadibeğş hareketinin etkisiz kılınmasını istiyorlar. Diplomatik taleplerin altında, halkın iradesine dayanmayan rejimlerin kendi ülke halklarının ayaklanmasından duydukları korkular yatıyor. ABD de dünya üzerinde hâkimiyet kurma emellerinin önünde tehdit olarak gördüğü İran'ı sindirmenin yollarını arıyorlar. Bir yandan Irak güçlerine

her türlü desteği sağlarken, diğer yanda uluslararası alanda baskı oluşturmaya, ambargo silahını kullanmaya çalışıyor. Son dönemde, İran'da gerçekleşen bazı olayların neticesinde, iç politikada da bu çerçevedeki çabaların etkili olduğunu düşünüyorum. Mehdi Haşimi'nin faaliyetlerinin sınırlandırılması veya Halkın Mücahitlerinin ülke çapında önemli bir güce kavuşması ve hatta Tudeh'in ülkenin en önemli makamlarını ele geçirmesi sıradan gelişmeler değildi. Belirli güçler onlar üzerinde hesaplar yapıyordu. Bunların başında da ABD vardı. Tehlikeli bir sürecin başladığı, ortaya çıkan her yeni gelişmeyle daha müşahhaslaşıyordu.

Elçilik işgalinden sonra, Bazergan'ın sistemin kendisine olan muhalefetiyle siyaset sahnesinden çekilmesiyle birlikte, Halkın Mücahitleri sistemin kadroları arasında süren çekişmelerden yararlanmaya çalışmıştı. Toplumun mollalara tepki duyması için her türlü propaganda imkânlarından istifade ettiler. ABD elçiliği görevlilerinin esir alınmasıyla birlikte gelişebilecek her türlü dış saldırıyı gündeme taşıyarak, günlük halk güçlerini kendi yanlarına çekmeye çalıştılar. İmam Humeyni bunun farkındaydı ve onların siyasal alanda daha fazla güçlenmemesi için, İslam'ın başka ideolojilerin emrine verilmek istendiği yolunda uyarılarda bulundu ve ilk kez Halkın Mücahitleri hareketini dolaylı olarak münafıklıkla suçladı. Recevi'nin cumhurbaşkanlığı adaylığının onaylanmaması ve İmam'ın işaretiyle hedef haline gelen ve büyük şehirlerdeki büroları, askeri birimleri, kültürel merkezleri müsadere edilip, çalışmaları yasaklanınca, legal faaliyetlerini illegal hale dönüştürdüklerini ilan eden Halkın Mücahitleri, en büyük tehlike olarak toplumun gündemine oturdu. Tehlike bu andan itibaren bütün ülkede sokak eylemlerine, saldırılara, teröre dönüştü. Halkın Mücahitleri, Beni Sadr ile işbirliği içerisinde olup, inkılâbın asli unsuru olan halktan kopmanın kendilerine ne kadar büyük zarar verdiğini anladıkları zaman iş işten geçmişti. Onlar artık halk nezdinde münafık konumundaydılar. 'Cumhur-i İslami Partisi'ne, başbakanlığa ve devrim muhafızları liderlerine yönelik düzenledikleri suikast

saldırılarında binlerce insanı katlettiler. Halkın nefret selinden kurtulmak için Kürdistan gerilla saflarına katılmaları, Şah'ı ülkeden kaçırarak pilot albay Beza'd Muazi'nin, kadın kılığına giren Beni Sadr ve Recevi'yi uçakla kaçırmaları ve onların da Fransa'dan siyasi sığınma almaları, hiçbir şekilde Halkın Mücahitlerini mağlubiyet sürecinden kurtaramadı. Ve hatta, onların kadın kıyafetiyle ülkeden kaçmaları, Refsencani öncülüğünde başlayan kampanya ile, başka gerçekleri izole edecek şekilde günlerce mizah konusu olmuştu. İslam ile Marksizm'i harmanlayıp Müslüman sol sentezini modelleştirmeye çalışmaları, halkın değerlerine karşı savaş açmaları, geleneksel din temsilcilerinin katledilmesi, şiddeti sıradan insanlara kadar yaymaları, batı düşmanlığının zirvede olduğu bir zeminde, batı yanlısı Beni Sadr gibilerini desteklemeleri, Tahran gibi büyük şehirlerde toplumun içine sindiremediği çekiç-oraklı bayraklar, Marks, Lenin, Stalin benzeri ateist şahsiyetlerin kişiliklerini ön plana çıkarmaları, kendi yasalarını insanlığın bütün değerlerinin üzerinde görmeleri, onların samimi duygularla başlatmış olduğu mücadeleyi kirletti. Ayet, hadisle başladıkları mücadeleden geriye bayanların tek tipli tesettürlü hali ve geleneksel dini merasimlerde döktükleri gözyaşları kaldı. Şah'a meydan okuyan, halkın ekseriyetinin teveccühünü kazanan, ciddi ve birikimli bir halk hareketi olan Mucahidan-i Halk, içine düştüğü tarihi hatalardan kurtulamadı ve yeni dönemde yanlış tercihlerden dolayı kaybetti. Halkın nefretini kazanan bir hareketin, içine düşebileceği en aşağı seviyeye layık görüldü.

İç çekişmeler, terör ve bazı kadroların sistemin derinlerini ele geçirme mücadelesi devam ederken, savaş da bütün boyutlarıyla insanları katletmeye, yerleşim alanlarını yıkmaya, ülkenin ekonomisini patlayan bombalarla havaya uçurmaya ve ülke liderleri inatlarını sürdürerek bu zincirin halkalarını arttırmaya devam ediyordu. Savaşın acımazsızlığını yaşamadan anlamak zordur. Gencecik insanların, inandıkları değerler uğruna ölüme gitmesi sanıldığı kadar kolay değil. Bunu bütün berliğimizle yaşıyoruz. Habib'in kabına sığmayan heyecarından dolayı, ço-

ğu zaman komutanlarımızı dinlemiyor ve bize belirlenen noktalarda durmayıp çatışmalara daha yakın alanlara akıyoruz. Aralıksız yağan bombaların, belli belirsiz gelen kurşunların yönünü ve mesafesini tahmin etmede ustalaşıyoruz. Çıkarmış olduğu sestene ne kadar yakınımıza düşeceğini anlamaya çalışıyoruz. Üzerimize gelme ihtimali olan havanların veya topların sesine göre yere yatıyoruz. Eğer araçta hareket halindeyseniz, isabet almamak için daha hızlı gitmeye çalışıyoruz.

Ön cephede savaşıyan birliklerin lojistik taleplerini götürdüğümüz bir gün, savaş bütün şiddetiyle devam ediyordu. İnsanlar ağustos sıcağında kavrulmuş başakların tırpan karşısında yere düşmeleri gibi, karadan karaya ve karadan havaya patlayan havan topları ellerinde bayrak, alınlarında çeşitli dualar, sloganlar yazılı olan bandajlar taşıyan nur yüzlü gencecik insanları birer birer yere seriyordu. Havada patlayan mayın toplarından kaçabilmek zor. Havadan yere doğru parçalarını dağıttığından, çıplak arazide kurtulma ihtimali az. Savaş bölgesi de çorak, çıplak tepelerle dolu. Tepenin arkasında duruyoruz. Yoğun bir bombardıman var, ancak onların açısından başımıza yağın demir parçalarının farkında bile değiliz. Tam karşımızdaki tepeden İran birlikleri hareket halinde, tepenin üstünden tek sıra halinde ellerinde bayraklar yürüyorlar. Modern çağın bütün askeri teçhizatına karşı bir avuç insan, yürekleriyle meydan okuyorlar. Ölüme, toplara, msket bombalarına, makineli tüfeklere, tanklara meydan okuyorlar ve tepeye çıkan birliklerin neredeyse tamamı buğday başakları gibi biçiliyor. İmam'ın "biz insan gücüyle savaş makinelerinizi mağlup edeceğiz" şeklindeki meydan okumasının karşılığı bu olmalı. Bunu izliyoruz. Çaresiz bir şekilde, yapabileceğimiz hiçbir şey yok. Aynı manzarayı üçüncü kez izledik. Onlar da aynı akıbetle karşı karşıyaydılar. İnatlaşmanın savaş meydanlarına bu şekilde yansması, trajikomik bir fotoğrafı bütün çıplaklığıyla ortaya koyuyor. Her defasında insanlar vuruluyor ve yaralıları kurtarmaya gidenler de düşüyorlar. Buna komuta eden komutanı bulup parçalamak geçiyor içimizden, aramızda bunu dillendiriyoruz ve neden te-

penin arkasından değil de üstünden hareket edildiğine bir anlam veremiyoruz.

Bundan fazlasına dayanamıyorum. Anlam veremediğim bu manzarayı daha fazla görmemek için Habibe, baskı yapıp oradan ayrılıyor. Oradan ayrılıyor, ancak kanayan yüreğimiz orada kalıyor. Cepheye yeniden lojistik destek getirmek üzere asfalt yoldan, toprak yola saptığınız esnada yoğun bir hava saldırısı başladı. Irak topçu birlikleri de, 'bizim tankı vurdukları zaman İran'ı mağlup edebilecekleri' duygusuyla bütün bombalarını bizim üzerimize yağdırıyorlardı. Hava bombardımanı yol boyunca şiddetini sürdürdü, her an isabet alabileceğimiz duygusuyla üst kapak açık ve biz de kafamız dışarıda hareket halindeyiz. Her bırakılan bombada toz-toprak içerisinde kalıyoruz. Çoğu yerde galiz tozun içerisinde aracımızı ezberle sürüyoruz. Aracımıza çarpan bomba parçaları, motorun sesini bastırıyor. Toz-ter içerisinde, hava savunma sahalarının güçlü olduğu alana geçiyor ve ondan sonrasında normal seyrimizi takip edip karargâha varıyoruz.

Prefabrik şeklinde yapılmış alanda düş aldıktan sonra, tozun içerisinde hiçbir şekilde temiz tutamadığımız saçlarımızı kısaltmak için gönüllü berberlere gidiyoruz. İdam mahkumu ruhsalı boşluğuna benzer duygu yoğunluğunda, plastik berber sandalyesine oturuyorum. Boynuma beyaz bir önlük sarıp, kafama makineyi dokundurdukları an, ben kopuyorum. Biraz önce yaşadıklarımızı unutarak, ölümü, savaş dehşetini, yaralıları, korkuları geride bırakıp Bayrampaşa cezaevine kısa bir yolculuk yapmak üzere anıların içine uçuyorum. Tecritten sonra, pis bir alanda, üzeri yılların kirleriyle kaplı makine ile saçlarım kazındığı zaman, gözlerimden gayri ihtiyarı akan yaşların derinliklerine dahiyorum. O kadar duygusal bir an içinde kaybolmuştum ki, elimde olmadan gözlerimden yaşlar boşandı. Bir anlam veremiyordum, dolayısıyla kimsenin görmemesi için gözüme kıl kaçmış gibi davranıp, ıslaklıkları sildim. Aslında, ağlamamam için hiçbir gerekçem yoktu. Gencecik insanları, tepelerde ölüm makineleri karşısında birer birer düşerken görmüş, o da yetmemiş gibi yol boyunca bombardımandan kur-

tulmaya çalışmıştım ve traş makinesi saçlarıma değdiği an, Bayrampaşa cezaevinde duvarlarında bitler yürüyen tecrit odasını, ondan sonrasında kesilen saçlarımı ve şubat ayında yerdaki suyu buz kesilen betonda bir askeri battaniyenin içerisinde sabaha kadar oturarak geçirdiğim günleri hatırlamıştım. Gerçek gerekçem bu değildi aslında. Diyarbakır cezaevinde yatan iki kardeşimin neler yaşadığını gelen haberlerden tahmin edebiliyordum. Yorgun bir şehri rivayet eden surların içerisinde yer alan, kapalı demir kapılar arkasında hızla çarpan yürekler bulunan zindandan hergün yeni hikâyeler duyuyordum. Demir kapıların arkasında insanlık dışı her şey yaşanıyordu. Ölüm, işkence, ayrılık, özlem, ihanet, onursuzluk, ümitsizlik, acı, insana ait bütün değerlerin ayaklar altında ezilmesi gibi. Mekki Yassıkaya, Hasan Güneşer, Ömer Yorulmaz ve Yılmaz Yalçınar ağabeylerimiz ordaydılar, ama Sadrettin, Hacı, yüreğimden bir parça koparıp, dipsiz kuyularda boşluğa karışıyorlardı. Korkunun, vahşetin, cinayetin, işkencenin doruğa çıktığı, insanlık onurunun çiğnendiği işkence merkezinde Allah'tan başka sığınakları yoktu. Ölenlerin, sakat kalanların, onurları kırılanların, hasta düşenlerin, hayvan muamelesi görenlerin sesinin kısıldığı bir mekânda nasıl bir yaşam içerisinde olduklarını tahmin edebiliyorum. Yüzlerce tutuklunun zor şartlar altında ve kirlilikten dolayı vereme yakalandıkları, tahlil yapılacak diye verem hastası olanların balgamlarının toplanıp gizlice yemek karavanalarına karıştırıldığını duyunca düşmanlığın, kinin, nefretin, öç almanın, öfkenin boyutlarını daha iyi anlıyordum. Okumayazması bile olmayan sıradan askerleri yeni işkence usulleri icat etmeye zorlayacak şekilde uzmanlaştıran insanlığı donmuş bir militarist sistemin hakim olduğu, sosyal çöküntü imal eden bir cezaevi olmuştu. Bütün sakinleri birgün yerine hergün ölüyorlar, yaşayarak zulmün tarihine şahlılık yapıyorlardı. Taş duvarların arasından yükselen sesler, feryatlar, adeta şehrin vicdanlarında yankılanıyordu.

Ben aslında, bu çaresizliğe ağlıyordum. Tepelerde ellerinde bayraklarla, ölüm kusan savaş makinelerinin karşında çırpınarak yere düşen gencecik insanların acısını, Diyarbakır cezae-

vindeki zulümlere karıştırıyor ve hıncımı gözyaşlarımdan çıkarmaya çalışıyordum. Boğazımda düğümlenen acıyı gözyaşlarımla hafifletmeye çalışıyorum. İçim yanıyor. Boğulacak şekilde, gözyaşlarımı kandamlaları halinde yüreğime akıtmayı tercih ediyordum. İnsanların bu kadar kolay ölmesine tahammül edemiyorum. Savaş fotoğrafının bu acı yanının yankısı, ülke içinde de hissedilmiş olmuştur. Artık, İran içinde de savaşa ilgili ciddi tartışmalar var. Savaş yanlılarıyla, karşıtları kendilerini hissettirir haldeydi. Huremşehir'in alınmasından sonra bu iki görüş kanaatlerini dillendirmeye başladılar. Biri *"biz kan dökme ve illkeleri işgal etme taraftarı değiliz. Dolayısıyla iki tarafın daha fazla can kaybına yol açmaması için savaşa son verelim."* Diyordu. Diğer bir kesim ise, *"Saddam'ın saldırılarını sürdürme ihtimali devam ediyor, dolayısıyla Irak şehirlerine kadar ilerleyelim ve onu kendi topraklarında engellemenin yollarına bakalım."* Bu resmi görüştü. Savaşın uzamasında ve barış yapılmamasında diğer görüşleri ihanetle suçlayarak susturdu ve tek hakim tez olarak savaşı sürdürdü.

Azeri olan berberle muhabbet ederek, acımı gizlemeye çabalıyorum. Kelimeler boğazımda düğümlenirken, berberin esprilerine tebessüm etmeye zorluyorum kendimi. Habip, barakanın dışında, bir grup arkadaşı etrafına toplamış sesli bir şekilde gün boyu yaşadıklarımızı, içine sürüklendiğimiz dramatik macerayı, hararetle bir şekilde anlatıyordu. O da tepenin üstünde gençcik insanların kurşun ve top yağmuru altında ölümle buluşmalarını içerleyerek anlatıyordu. Her taraf yangın yeri olduğundan, ölüme, yaralıya ve çaresizliklere alıştığımıza vurgu yapıyor.

Akşama doğru yeniden mevzilendiğimiz bölgedeki birliğimize dönünce üzere, yemeğimizi alıp geri döndük. Akşam geç saatlere kadar ambulanslar çalıştı, bizim payımıza da akşam yemeğinden sonra geri cephelere beş Irak'lı esir götürmek düştü. Geç saatlerde mekânımıza geri döndük. Ben de, Habib de yorgun düşmüştük. Çay yapıp içmeye bile takatimiz yoktu. Tankın altına yaptığımız mevzimizde üzerimize örttüğümüz ince battaniyenin altında nasıl uyuduğumu hatırlamıyorum. Gece topçu atışı yoğunlaştı mı, sakin mi geçti haberimiz olmadı. Irak güçle-

ri saldırıya geçmiş olsaydı, büyük ihtimalle bizi derin bir uykuda uyur halde bulacaklardı.

Ertesi gün, baharın en güzel günlerinden biriydi. Güneş, ömrümün hiçbir döneminde bu kadar, içimi huzura boğacak kadar güzel görünmemiştii. Savaş, sanki durmuş gibiydi. Arada bir patlayan toplar, havanlar olmasa kendimizi huzur, güven ve barışın hükümlerinde olduğu farklı bir âlemde zannedeceğiz. Çayımızı küçük tüpün üzerine bıraktık. Tankta bulunan bolca kahvaltılık, köylülerin kurutarak kamyonlar dolusu gönderdikleri saç ekmeklerden payımıza düşeni çıkardım. Bize yetecek kadar ekmeğin üzerine biraz su serperek bir poşetin içine yumuşamak üzere beklettim. İbriği alarak, biraz ileride abdest almaya gittim. Daha yeni oturmuştum ki, bir ses geldi. Vüğü... Kısa ve sert bir ses. Kulağımın yanındaki bir camın sertçe kırılması gibi bir gürültü. Ne olduğunu anlayamadım. Havanı topu gelen sestten anladığım kadarıyla beni hedef almıştı ve üzerime düşmüştü. Üzerime bir şeyler yağdı, ama yukarıdan gelen toprak parçalarıydı. Demirlerden iz yoktu. Hayal âlemindeydim, sanki bana ölüm sınavıyla bir şaka yapılmıştı. Şaşkınlık içerisinde yerimi değiştirip, daha güvenli bir yere geçtim. Devamı gelmedi. Bedenimi kontrol ettim hiçbir iz yoktu. Geri döndüm oturduğum yere yaklaşık yarım metre yakına düşen havan topunun açtığı büyük çukurdan henüz toz yükseliyordu. Bu mesafede, bir uzman eliyle hesaplı bir şekilde atıldığı belli olan topun parçalarının bana isabet etmemesi veya en azından patlama tesirinden etkilenmem mümkün değildi. Ancak, beni koruyan bir gücün yardımıyla bu patlamadan kurtulabildim. Sabahın güzelliğine bir güzellik eklemişti, bu patlamadan kurtulmam. Tebessüm edip, başımı sallayarak Habib'in yanına giderken, onun da bana doğru koştuğunu ve telaş içerisinde olduğunu gördüm. Topun benim üzerime düştüğünü görmüş ve bana doğru gelirken kurtulma ihtimalimin olmadığını düşünerek korku ve endişe içinde koşmaya başlamış. Göz göze geldiğimizde tebessüm etmekle yetindik. Toplu bir halde kahvaltımızı yaptıktan sonra, yeniden belirlenmiş işlerimizin başına geçtik.

Onyedİ

Daha inkılâbının yorgunluğunu üzerinden atmaya fırsat bulamamış İslam İnkılâbına karşı Irak'ın başlatmış olduğu savaş, ağır bedellerin ödenmesini de beraberinde getiriyordu. En azından, İslam İnkılâbının en gözde, tecrübeli ve eğitimli kadrosu, savunma hattında büyük oranda imha edilmişti. Şehirlerde terör eylemlerinde öldürölenler, cephelerde bedenlerini feda edenlere eklendiği zaman, İnkılâbın gerçekteşmesinde büyük bedeller ödeyen, SAVAK zindanlarından işkence gören, sürgünde yaşayan ve hayatını mücadeleye adayan en gözde inkılâpçı kadronun teröre kurban edilmesiyle, ne kadar büyük boşluğun oluştuduğı daha iyi anlaşılır. Savaşın başlamasında deren sebepler vardı. Öyle iddia edildiği gibi, mesele küçük bir ada veya toprak parçası değildi. Savaşın gerçek sebebi, mustazaf halk kitlelerinin İslami düşünce ve endişeyle dünya müstekbirliğine meydan okumasıydı. Karşı saldırı için Saddam gibi bir divaneyi, "Kadisiye Serdarı" olabileceği ajitasyonuyla kullandılar. İmam Humeyni, dünya halklarını kurtarma ve İslam düşüncesini İran ve halkı Müslüman olan diğer ölkelere hakim kılma, ihraç etme gayreti içerisinde olduğundan, dünyanın emperyalist güç odakları bu yeni mücadele modeline tahammöl edemediler. Hem İran ve hem de karşıtlarının düşüncesi ve hedefi buydu. Ancak savaş konusunda, İran topraklarının kurtarılmasından sonra savaşın anlamsızlığı ve iki tarafın Müslüman halkının imha edilmemesi gerektiği yolundaki muhalefetler dilendirilmeye başlandı. Özellikle Hurremşehir'in işgalden kurtulmasından sonra, savaşın asıl gayesinin düşman güçlerini geri püskürtmek olduğu ve dolayısıyla savaşın durdurulmasının İran'ın mazlumiyetini ispatlamada makul bir nokta olduğunu savunanlar, her alanda tezlerini savunmaya başladılar. Buna karşın, Saddam'ın bir divane olduğu ve bundan sonra ne yap-

cağını kestirmenin imkânsız olduğunu söyleyenler, emperyalist odaklı saldırıların durdurulması için Irak topraklarında bir direnç hattı oluşturulması gerektiğini savunuyorlardı. Bu ikinci düşünce, devlet düşüncesi idi, medya imkânları da kullanılarak toplum bu doğrultuda yönlendirildi. Savaşın devam etmesi, mağlubiyetleri ve zaferleri iki tarafa da tattırıyordu. Politik baskı ve dönüşümlerin dünyadaki yansımalarının, İran'da da sarı-sıkar kararlarla kendisini hissettirdiğini söyleyebilirim. Dünya Kurtuluş Hareketlerinin başında bulunan Mehdi Haşimi ve çevresine yönelik tasfiye, pasifleştirme ve etkisiz kılma hareketiyle birlikte İnkılâpçı çizgide önemli bir kırılma yaşanmasının alt yapısının inşa edildiği rahatlıkla gözlenebiliyordu.

Mehdi Haşimi, Şah döneminde ve hatta sonrasında en önemli inkılâpçı simalardan biriydi. İsfahan'ın Necefabad kasabasında İslami mücadelenin içerisine giren Seyyid Mehdi Haşimi, kısa bir zamanda İsfahan ve çevresinin Şah karşıtı siyasal hareketi örgütlenmesinin içerisinde yer alır. Lübnan Filistin gerilla kamplarına eğitime gönderdikleri gençlerle ciddi bir organize oluşturan bu grup, sistemin kendisi için ciddi bir tehlike olarak algıladığı siyasal çalışmalarla gündeme gelince "huccetulislam" ünvanına sahip inkılâpçı bir şahsiyet olan Mehdi Haşimi tutuklanır ve değişik dosyalardan dolayı onlarca idam cezasına çarptırılır. İdamın icra edileceği dönemde, bütün uluslararası kuruluşlara mektuplar yazarak yargılamanın hukuksuzluğunu vurgular ve Birleşmiş Milletlerden yapılan baskıyla idam infazı dondurulur. İnkılâp hareketinin başlamasıyla birlikte, inkılâpçılar tarafından cezaevinden kurtarılır. Bütün bunları ve hatta daha fazlasını, onunla birlikte çalışan arkadaşlardan öğreniyoruz. Ancak, Necefabad'da kaldığımız sürede halktan da bunun teyidini almıştık. İnkılâptan sonra da en önemli görevlere getirilir.

28 Haziran 1981 gecesi, zihinlere kuşklar serpiştirecek tarzda meydana gelen büyük patlamada Beheştî ile birlikte can veren 72 kişinin en seçkinleri arasında olan Muhammed Munteziri'nin en yakın mücadele arkadaşı idi. Genç yaştan itibaren İs-

İlami mücadelenin önderliğini birlikte yapmışlardı. Muhammed, Lübnan kamplarında askeri ve siyasi eğitim görmüş ve Şah döneminde ömrünün büyük bir kısmını yurt dışında sahte pasaportlarla hava alanlarında ve kaçak bir şekilde kılık değiştirerek İran'a girmekle geçirmiş bir şahsiyetti. Şah döneminde ağzında piposu, keçisakalı, kısa pantolonu ve elinde köpeğiyle şehirlerde dolaşması başkaları tarafından karikatürize edilirken, Müslümanlar tarafından da gurur kaynağı olarak anlatılıyordu. Onun Şah döneminde, İran'dan Lübnan'a düzenli bir şekilde insan götürmesiyle yaşananlar, bir şehir efsanesi olarak dilden dile dolaşıyordu. Bu yakın arkadaşlıktan ve ağabeyi Hadî'nin kayın pederi olmasından dolayı, Munteziri'nin İmam'ın vekili olarak seçilmesinden sonra Mehdi Haşimi de ona danışmanlık yapıyordu.

Bahattin Yıldız ve Oktay ile birlikte bizi birkaç aylığına Necefabad'a gönderen Mehdi Haşimi, kendisine karşı büyük bir yakınlık hissedeceğimizi hesaplamamıştı herhalde. Halkının sıcak ilgisi, dostluğu, misafir severliği ve bunun yanında toprağa, yeşillığe, dağlara doymamız bizi birer Necefabad'lı yapmıştı. Özellikle Ayetullah Munteziri'nin babasını mütevazı toprak evinde ziyaret edip, onun samimi ikramları ve Ehli Sünnet konusunda söylemiş oldukları, ruhumuzu göklere uçurmuştu. O yaşlı bilge şöyle diyordu: "İnkılâbın bereketi budur işte. Şah zamanında, biz birbirimize düşman haldeydik. O dönemde, bize *'kim yedi Sünni öldürürse cennete girer'*, size de *'kim yedi Şia öldürse elleri yeşile dönüşür ve cennetlik olur'* diyorlardı. Bunu Şah İsmail ve Yavuz Sultan Selim halk arasında mutlak bir doğru olarak hakim algı haline getirmişti. Bu rivayet de kutsallık kazanmıştı... İşte şimdi bu rivayetlerin ne kadar yalan olduğunu görüyoruz." Bu sözleri, gönlümüzde gizli kalmış bütün alanları fethetmeye yetmişti.

Alışamadıklarımız arasında, hamamların mahremiyet ahlâkına uygun olmayacak şekilde genele açık olması ve erkeklerin sevdikleri insanları dudaktan öpmeleri de vardı. Hamama gidiyorduk, aynı bekleme salonunda kadınlarla erkeklerin karşı-

lıklı oturmaları, garibimize gidiyordu. Geldiğimiz kültür buna izin vermezdi. Bundan da önemlisi biz dünyayı, erkeklerden, onların dünya üzerindeki egemenliklerinden ibaret görüyorduk. Kadın bütün zorlamalara rağmen bizim için namustan, yani cinsel bir objeden öteye gidemiyordu. Onların sosyal alanda bulunmalarını hazmedemiyorduk. İran bunu biraz abartmıştı sanki. Bizim kadını tamamen yok saymamızın karşısında onların, serbestliğin boyutlarını oldukça genişletmeleri, garibimize gidiyordu, ancak bununla birlikte garip olanın bizim kadına bakış açımız olduğunu kabullenemiyorduk.

Savaştan döndükten sonra, bize kucak açan, bizi kendisinden bir parça sayan, bütün taleplerimizi ciddiye alan, bizimle görüş alışverişi yapmaktan zevk aldığını söyleyen bu ideal insanın elindeki yetkiler alınmış ve çalışma alanları kısıtlanmıştı. Nasıl bir alt-yapıya sahip olduğunu bildiğimiz için, bunların geçici bir durum olduğunu düşünüyorduk. O dünyada bir ilki gerçekleştirmiş ve dini-ırkı ne olursa olsun mazlumdan yana olunması gerektiği ilkesiyle, bütün dünya kurtuluş hareketleriyle ilişkiye girmişti. Ancak, bu durum dünya müstekbirlerini rahatsız ediyordu. Afganistan, Irak benzeri ülkelerin bazı siyasi hareket temsilcileri, Mehdi Haşimi'nin yetkilerinin elinden alınması üzerine tepkilerini, muhalefetlerini ve artık devranın döndüğünü göstermek maksadıyla, çalışmalarını kendi ülkelere taşımayı tercih etmişlerdi. Derinlerde olanlardan haberdar değildik. Çoğu zaman normal zannettiğimiz mesajların arasında iktidar ve güç kavgası olduğunu anlamamız zordu. Türkiye'de benimsemediğimiz güçperestlik, buraya da sirayet etmişti. Politize olmuş, belli bir siyasal bilince kavuşmuş toplumun bunları anlamıyor olmasını düşünmüyorduk.

ABD elçiliğinin işgal edilme sebeplerini, rehine kurtarmaya gelen ABD güçlerinin Tebes çölünde bir anda imha olmaları gerçeğini veya Mehdi Haşimi'nin iktidardan uzaklaştırılmak istenmesinin altında yatan gerçekleri bilmiyor, ama tahmin ediyorduk ve olanları gaybi yardımlarla izah etmenin dışında değerlendirmeye yapabilecek verilere de sahip değildik. Böylesine

güçlü askeri teknolojinin yanıp kül olmasını sadece beklenmeyen bir kum fırtınasına bağlamamız teslimiyetle imtihan anlayışına sıkı sıkıya bağlı olmamızın özetiydi. Kürdistan'daki gelişmeleri de bu çerçeve içerisinde değerlendiriyorduk.

İnkılâp öncesi mezhebi bağnazlıktan arınmış ilişki modellerinin gelişmesinde yeni bir model geliştiren ve bu doğrultuda büyük özveride bulunan Senendej'in tanınmış alimlerinden birinin oğlu olan Ahmet Müftüzade, daha inkılâb hareketinin ilk günlerinden itibaren öncü kadrolarla ilişkiye girmiş, inkılâp sonrasında da İslam'ı benimsememiş diğer siyasal Kürt hareketlerine karşı temizleme operasyonlarında öncülük yapmış ve büyük kayıplar vermişlerdi. Şeyh İzzettin Hüseyini liderliğindeki Komale, İran Kürdistan Partisi ve diğer sol güçlere karşı en etkili güç olarak savaşmışlardı. Pave, Sakız, Mahabat, Senendej ve benzeri bölgelerin bu güçlerden temizlenmesi için büyük fedakârlıklar gösterdikleri, ağır bedeller ödedikleri halde, temizlik operasyonundan sonra gözden düşürülüp, düşman ilan edilmelerini bir yere oturtamıyorduk. Kendi aramızda veya dostlarımızla Kürdistan'da oynanan oyunları konuşamıyorduk. Bu sorunu konuşamıyor ve konuşmadığımız, konuşma sınırlamasıyla karşılaştığımız zaman da sorunu sorun olmaktan çıkardığımızı sanıyorduk. Yanılıyorduk. O içimizde bir ukde olarak kalıyordu. Kürdistan'da olanlar konusunda hiçbir tahlil ve farklı yorum yapamıyorduk, "zıdd-ı inkılâbî" (İnkılab Karşısı) damgasını yemek veya başka basit değerlendirmelere muhatap olmak işten değildi. Soyut yasağa rağmen, kendimizi düşünmekten de alamıyorduk. İranlı arkadaşlarımıza, 'olayı onayladığımızı, kardeşliğin gereğinin bu olamayacağını' açıklamaktan çekinmiyorduk. Kimi zaman da muhalefetimizle, dünya Müslümanlarının ümidi halindeki inkılâba zarar vermemek için sukut etmiyorduk. 'Yakın olduğu söylenen fecri görmek için' biraz daha sabrediyorduk. Gelişmelerden rahatsız olmamızda, İmam Humeyni'nin İnkılab ve Kürdistan ile ilgili açıklamaları da etkili oluyordu kuşkusuz. İslam Cumhuriyetinin ilan edilmesinden iki yıl gibi bir zaman sonra yaptığı açıklama-

da şöyle diyordu: “İnkılabın üzerinden zaman geçtikçe, ben halkımızın inkılabçı ahlâkla hareket ettiklerini ve ancak bizim etmediğimizi daha iyi anlıyorum. Biz ya hatalıyız, ya kusurlu. Her iki halde de halkın önünde cevap vermemiz gerekiyor. Halk sokaklara dökülüp fesadın kaynağını sınır dışı etti ve nispi başarıyı da sağladı... Biz tecrübesizlik içerisinde inkılab yaptık, yani halk yaptı ve bu tecrübesizlikten dolayı inkılabın ilk günlerini müsamaha içerisinde geçirdik. Bu müsamahadan dolayı, bugüne kadar karşı karşıya olduğumuz sorunlarla karşılaştık ve bundan sonra da sorunlar devam edecektir. Ancak, bundan sonra inkılabçı hareket ederek geçmişteki hatamızı telafi edebiliriz. Mülhaza ederseniz, şimdiye kadar ya umumi yas ilan ediyoruz, ya cenaze kaldırmakla, yas merasimleri düzenlemekle meşgulüz ya da öldürülenler için gösteriler düzenliyoruz... Devrim muhafızlarımız bu şekilde katlediliyorlar, öldürülüyorlar. Bunun tek sebebi de inkılabı gerektiği gibi yürütemediğimizdir. Eğer yürütmüş olsaydık... Bizim beyler, Kürdistan’a gitmeye hazırlandıkları zaman “eğer gidekseniz müzakereye kudretle gidin” demem bir anlam ifade ederdi. Evvela Devrim Muhafızları onları kuşatıp imha edip, etkisiz hale getirmeliydiler ve siz ondan sonra gitmeliydiniz. Müsamaha yapıldı, göz yumuldu. İşte bundan dolayı bizim için bu uzun süren sorunlu süreç meydana gelmiş oldu. O kadar kayıp verdik. Son zamanlarda da Devrim muhafızlarımızın verdiği büyük kayıpları biliyorsunuz. Olayda biz iki sınıftık. Bir kısmımız medreseden gelmiştik, diğer bir kısmımız dışarıdan gelip olaya müdahil olmuştuk. Ne bizim inkılab tecrübemiz vardı ve ne de onların. Başlangıçta, beklentilerim doğrultusunda Geçici Hükümet kurmuş olduğumdan dolayı hata ettim. Daha baştan devleti idare edebilecek kararlı olan, genç ve kati bir hükümet kurmalıydım... Devleti yönetemeyecek bir hükümet kurmamalıydık. Lakin, o zamanlar eşhası tanıyamıyorduk. Böyle bir seçim yaptık ve hata oldu.

Eğer bizim hükümetimiz, geçmişteki durum ve bakış açısına sahip olursa, biz bu hareketin yasını tutmalıyız ve bundan sonra

muzaffer olmamızın imkanı da yoktur. Dolayısıyla biz geçmişteki yanlışımızı telafi etmemiz gerekir. Eğer biz bu hatayı yapmamış olsaydık... Bu maslahatçılar durmadan gelip bana söylediler, ha söylediler. "Şu adam öldürmeyen örgüt mensupları af edilsinler..." dediler. Af ettik, hata ettik. Bunlar sokaklara döküldüler ve sorun oldular. Elimizde olan büyük bir grubu serbest bıraktık ve yakalamamız gerekenleri de yakalayamadık. Eğer biz dünyadaki devrimler gibi hareket etmiş olsaydık ve İnkılabın zaferinden sonra kapıları kapatıp, iletişim araçlarının faaliyetini durdurup bütün bu grupları imha edip, onlara karşı şiddetle mukabele etseydik, ya da etkisiz hale getirmiş olsaydık şimdi hergün, şehid verip, yas tutar olmazdık. Bu fırsatı elimizden kaçırdık ve Allah'ın huzurunda istiğfar ediyoruz... Devlet kararlı olmalı, Meclis tavizsiz hareket etmelidir. Eğer Mecliste aynı defi çalıp, aynı sözleri söyleyenler varsa onları dinlememelidirler. Meclis kararlılıkla hareket etmelidir ve eğer devlet yan çizmeye kalkışırса seri bir şekilde etkisiz hale getirmelidirler...

İslam Cumhuriyeti kuruluşundan yaklaşık iki yıl geçiyor ama kurumlardan hiçbiri İslami değil. Ellerimizi bağlayıp, "buralar bozulmuş" demekle iş hallolmaz. Bu böyle devam edemez. Beyinleri Batı eğitimiyle terbiye edilmiş olanların, soruna çözüm getirebileceğine ihtimal vermiyoruz. Biz İslam'ı uygulamak istiyoruz. Batı eğitimlilerden biri gelmişti, ağlıyordu. "Siz neden o örgüt elemanlarını öldürüyorsunuz" diye... Halhali beyin öldürdüklerini... İslam aynı şekilde terbiye mektebi olmakla birlikte, cezalandırma yönüne de sahiptir. Beni Kureyza Yahudilerinden 800 kişiyi Resulullah'ın huzurunda öldürmeleri bu anlama geliyor. Boyunlarını vuruyorlar, Resulullah'ın emriyle...

Bunlar aynen Batılıların sözlerini söylüyorlar. "İslah edelim." Önce ıslah edelim ve ondan sonra hadleri uygulayalım diyorlar... Yani, önce bu memleketi hepsini ıslah edelim, hidayete ermelerini sağlayalım ve ondan sonra had uygulayalım. Ve eğer biri isyana ederse, had uygulamayalım ve zihnin ıslah olmasını, terbiye edilmesini bekleyelim. Bunlar yanlış sözlerdir. Cezalandırma hukuku cari olmalıdır..." Antlaşmaya uymayan

Beni Kureyza Yahudilerinin peygamber emriyle boğazlanarak öldürülmeleri rivayetini İmam'ın örnek olarak vermesinin, nasıl bir şiddet fıkhı, suiistimalleri geliştireceğini tahmin etmek zor değildi. Bununla birlikte Mustafa Tabetabai'nin Beni Kureyza ile ilgili yorumu da aklıma gelmedi değil."

İlginçtir, inkılâbın gerçek savunucuları ve sahipleriyle her türlü düşüncemizi paylaşmamıza rağmen 'kraldan çok kralcı olma' karakterleri her defasında onları ele veren Türkiyeli Müslümanlarla aynı rahatlığı yaşayamıyorduk. Gurbet ruhsalından olsa gerek, birbirimizi anlamada, kendimizi ifade etmekte zorlanıyor ve genellikle yanlış anlaşıyorduk. İranlılara sert tepki gösterebilmemize rağmen, Türkiyeli arkadaşlardan aynı toleransı görme şansımız yoktu. Her birimiz kendi alanımızda kraldan daha çok kralcıydık. Dolayısıyla krala derdimizi anlatmak, kralcıya anlatmaktan daha kolaydı. Çünkü kralcılar, ellerinde bulundurdıkları imkânları veya politik gücü yitirebilecekleri endişesini taşıyorlardı.

İslam İnkılâbı tabii olarak kendi kadrolarını hassas noktalara yerleştirmek ve kurucu dinamiklerini geliştirmek zorundaydı, bunu kavırıyorduk. Ancak muhalefete karşı yürütmüş olduğu imha, tasfiye, etkisiz kılma, baskı, işkence ve zindanlarda çürütmeye terk etme mantığını anlamakta zorlanıyorduk. Evrensel bir İslami mesajla ortaya çıkmış ve ezilen halkların kurtuluşuna odaklanmış inkılâbın giderek İranileşmesi, kadim geleneksel inanç içerikli kültürlerin yeniden canlanmaya yüz tutması ve İmam Humeyni'nin "beyinleri donmuş" diye nitelendirdiği sınıfın, hâkim olduğu medresenin baskısıyla mezhebi değerlerin daha canlı bir şekilde ön-plana çıkması, sermayeden gücünü alan yeni muhafazakar bir sınıfın egemenliği eline almasına yol açıyordu. Şah döneminde, 'rivayet ve hadislerle uyan, içtihat kapısının kapandığı, bir müçtehide taklit etmek için onun yaşamasının şart olmadığı' görüşünde olan Ahbariler, dini otorite ve medreselerde önemli bir konuma sahiptiler. Ve hatta, Feyziye Medresesi'nde İmam Humeyni'nin felsefeyle ilgilenmesinden dolayı, onun su içtiği testiden "necistir" hük-

müyle su içmeyeceklerini beyan edecek kadar etkiliydiler. İslam İnkılabı zaferinin ardından, 'Kur'an, Sünnet, akıl, icma ve yaşayan taklit mercii müçtehidin içtihatlarına dayanan kaynaklarla şer'i hükümleri belirlemenin gerektiği'ne inanan Usulî kesimin medreselerde söz sahibi olmasıyla birlikte, Ahbarilerin ve 'dünyada, zulmün daha fazla artmasının Mehdi'nin zuhur etmesini hızlandıracığına' inanan Encümen-i Hücetîye kesiminin sesi kesilmiş oldu. Ahbarilerin ve Encümen-i Hücetîye grubunun, usulilere oranla dini yorumlamakta düştükleri hata, İslam İnkılabıyla birlikte daha iyi anlaşılır olmuştu. Ancak onlar Mehdi'nin gelişini engelleyici bir tutum sergilediğini öne sürerek İnkılaba karşı durdular. İmam Humeyni ile birlikte, zahiren din saraydan çıkmış topluma mal edilmişti. Ancak, süreç içerisinde Ahbarî düşünceye pratikte daha yakın olan ve Usulîlerin diyanete hakim olmasıyla gizlenmeyi, takiyyeyi benimseyen kesimlerin yeniden zuhur etmesiyle, dini, sosyal ve siyasal zeminde etkisi iyice hissedilir olmuştu. Bu bizi rahatsız ediyordu. İnkılâbın asli kadrosunu da rahatsız ettiğine emindik.

Yeni anlayışın ülkeye egemen olmasını istemiyorduk. İnsana has olan eksiklik ve zafiyetlerin onlarda daha fazla olduğunu icraatlarında görebiliyorduk. Dolayısıyla böyle bir yapıya sahip olan anlayışın, ülkeyi imar ve sosyal yapıya müdahale etmek adına ortaya koydukları konsept, bizim açımızdan ahlâki olmaktan çok uzaktı. Evrensel değerlerin geri plana itilmesi, kaçınılmaz olarak toplumun geleneksel değerlerini kutsamayı kendisiyle birlikte getiriyordu. Geleneklerin desteğini kaybetmemek adına, evrensel değerler, tecrübeler, kültürel birikimler yok sayılıyordu. İnkılâbın öncüsü arkadaşlarımin bu gidişattan rahatsız olduklarını hissetmekle kalmıyor, onların korkusuzca beyanlarından tepkilerinin, muhalefetlerinin boyutunu görüyor ve İnkılâbın sahiplerinden biri olduğum düşüncesiyle gelenekçi ekolün beyan, sosyal, siyasal zemine yansıyan pratik ve güç kazanmalarından rahatsız oluyordum. Büyük bedeller ödenerek kazanılan değerlerin yozlaştırılmasına seyirci kalmak, müdahale edememek ruhumuzu derinden incitiyordu. Yabancı olma

veya çeşitli sebeplerden dolayı güven muhasarasını aşamama, toplumsal ve siyasal alanda gerçekleşen yozlaşmalara karşı örgütlü bir mücadele vermemizi engelliyordu. İnkılâbın maslahatı, İran'ın tarihi değerlerinin maslahatına tedrici olarak dönüş-
tüğüne, döndüğüne bütün alanlarda şahit oluyorduk, bu da bi-
zi üzüyordu. Ümitlerle ümitsizliklerimizi kucaklaştırdığımız,
kimilerine göre yaşamamız şans eseri ve tesadüfler neticesinde
olduğu savunmasına karşı, hayatta oluşumuzu derin hikmetle-
re bağladığımız bir zamanda, bizim dışımızda devam eden si-
yasal çalkantıları anlamaya, tahlil etmeye veya itiraz etmeye ne
mecalimiz ve ne de gücümüz vardı.

Bağışayan'da yaşamaya devam ediyorduk. Eskişehir'den Mus-
tafa, Batman'dan İlhami ve kimi zaman Kum kentinden ziyare-
timize gelen arkadaşlarla birlikte bilinmezliklerin içerisinde bo-
caladığımızın farkında değildik. Eskişehir'den Ercan, Kon-
ya'dan Mehmet, Diyarbakır, Bingöl ve diğer şehirlerden med-
reselere yerleşmiş olan arkadaşlarımız vardı ve genellikle Per-
şembe geceleri Cuma tatilini bizimle birlikte geçirmek için geli-
yorlardı. Çok iyi de oluyordu bu. Bu buluşmalarda birbirimize
moral veriyor, ileriye dönük ümitleri yüreğimizle beslemeye ça-
lışıyor ve her fırsatta dağ yürüyüşü yapıyorduk. Derbend ve
Torçal zirvesi hayatımızın ruhani atmosfer içerisinde renk bul-
duğu alanlardı. Her hafta Davut ve arkadaşlarıyla birlikte gitti-
ğimiz dağ yolculuğumuzda adeta başka alemlere yolculuk ya-
pıyor, masumiyeti, kirletilmemişliği, yükseklerle tırmanışı ina-
nilmaz bir ruh haliyle, huşu içerisinde yaşıyorduk. Özellikle
masumiyetin belirtisi gibi duran bembeyaz örtüye bürünmüş
dağ zirvelerine varışımızın mutluluğu tahmin edilmez boyut-
taydı. Bir de kalın kar tabakası üzerinde, dumanı tüten çay içme
sefamız buna eklenince, keyfimize diyecek yoktu. Kum'daki
arkadaşlar çoğunlukla bu dağ gezilerimize katılmak için Per-
şembe gününden itibaren bizimle birlikte olmaya çalışıyorlardı.

Batmanlı, Diyarbakırlı ve Bingöllü arkadaşların yanı sıra İrfan
ile diyaloglarımız daha verimli bir hal almaya başlamıştı. Bat-
manlı arkadaşların genellikle Iraklı Müslümanlarla diyalog içe-

risinde olmaları ve imkan dahilinde bizim mekanlarımızda gerçekleşen bu görüşmelerden bizi uzak tutmaya özen göstermelerine, olumsuz refleksimiz karşısında umursamaz oluşları dikkatimi çekiyordu. Esasen, Hizbi Dava veya selefi çizgisindeki İslami gruplarla temas içerisinde olmaları konusunda ne soru soruyor ve ne de onların ilişkisinin boyutunu öğrenmeye çalışıyordum. Görüştükleri insanlar kişilik olarak bana güven veriyordu ve bununla yetiniyordum. Kerec'te Molla Huseyin Marunisi'ye ders almaya gittiğimde bana onların yapıları ve düşünceleri konusunda yeterince bilgi veriyordu. Bu da bana fazlasıyla yetiyordu. İstihbaratın ağlarını her geçen gün genişlettiği dünyada, sahip olacağım -bana ait olamayan- her bilginin zamanla aleyhime dönebileceğini hesaplayarak bu bilgilerden olduğunca uzak durmaya çalışıyordum. Gizlilik ve başkalarına ait bilgi konusunda tecessüste bulunmama, yetişme tarzınızda bir ahlâki ilke halini almıştı.

Görüşme ve diyaloglarım arasında en fazla yararlandığım insanlardan biri İrfan Çağrıcı'ydı. Her görüşmemizde kesinlikle önemli bir yenilikle geliyordu. Her konuda önemli bilgi sahibi olmak ve bunları zamanın şartlarına göre güncelleyip, pratiğe aktarma noktasında bizden çok ilerideydi. Sabah namazından sonra Park-ı Şehr'de koşu ve kültür-fizik yapmak onun önerisiydi. Birkaç aydan sonra da Tecriş meydanında Kung-Fu dersleri almaya başlamıştık. Kung-Fu hocasıyla tanışmış ve onun teklifi üzerine ikimiz ve eniştesi Mustafa ile birlikte ders almaya başlamıştık. Kung-Fu'ya gidişimiz özel bir durumdu, ancak buna rağmen hiç kimsenin bundan haberi olmayacak şekilde davranıyorduk. Temkinli olma, kuşku duyma ve dışarıdaki her hareket konusunda hassas davranma huyumuz olgunlaşmış hale gelmişti.

Bir de hemşerim Kasım girmişti, dünyamıza. Irak'tan, İran mülteci kamplarına gelmiş olan Kasım kardeşle de birçok konuda görüş alışverişinde bulunuyorduk ve hatta Kerec'teki Mola Huseyin Marunisi'den de onun sayesinde haberdar olmuştum. Irak'ta selefilerle birlikte medreselerde tahsil görmüş ve tama-

men bir aşiret edebiyatı yetiştirilmiş bir insandı. Benim sabrımın en önemli kaynaklarından biriydi, kimsenin işine karışmaz, kimsenin dedikodusunu yapmaz, eleştirmez ve kendi halinde bir insan örneği idi. Onunla birlikte, geçmişimizi ve içinde bulunduğumuz hali daha iyi okuyabiliyorduk. Birçok kadim kültürün birikimiyle donanmıştı. Bilginin hayattaki yerini fırtınalı bir süreçten sonra öğrenmiştik. 80 darbesine kadar kopya ve tercüme kültürle yetiştirilmiş insanlar olarak İran'ın bizim için büyük bir fırsat olduğunu, yaptığımız sohbetlerde her defasında birbirimize hatırlatıyorduk.

Yabancı olduğumuz, "la" yani "hayır!" zulme, haksızlığa, adaletsizliğe, ötekileştirmeye nasıl karşı çıkmamız gerektiğinin ipuçlarını veriyordu. Her şeyden önce Şeriatî'nin önemli bir perspektifi olan "la" (hayır) boyutunun toplumda nasıl bir güç inşa ettiğini ve bu duruşun öne sürülen bütün mazeretleri bertaraf ettiğini, İran'da haksızlıklara, zulme "la" demenin ne kadar etkili olduğunu daha iyi kavrayabiliyorduk. Türkiye'de yanlış olduğuna inandığımız her olayın analizini, yorumunu, tavır almadaki kararı ağabeyimize, liderimize havale etme kolaycılığından dolayı içimizi inciten hadiselerle kayıtsız kalmayı veya ideolojimize faydalı olması açısından pragmatist bir algılama kolaycılığını tercih etmeyi gelenek haline getirmiştik, bu yanlış bir duruştu, bunu burada daha iyi anlama fırsatımız oluyordu. İran ve özellikle Ali Şeriatî, İmam Humeyni bizim bu ezberimizi bozmaya yetmişti. Hamlıktan olgunluk sürecine girdiğimizi düşünüyorduk. Bir şey hariç. Tasavvuf ve sufizmin ana damarında şeriatın bütün kurallarını imha eden, farklı bir bakış açısıyla tanışıyorduk. İfratçı kesimlerde, hululdan dolayı (insanın kendisine ibadet etmesinin sözkonusu olmayacağı düşüncesiyle) ibadetin olmayacağına işaret eden, hafife alan ve kimi uç noktalarda geçiştiren tarikat zihniyetine karşı oluşumuz, İran'da değişime uğramıştı ve "vahdet-i vücud"un olabirliğini tartışır olmuştuk. Kasım'ın bu konudaki sivri çıkışları da farklı bir düşünce modeli üzerinde çaba sarf etmemize yaramadı ve yumuşayan bakış açımızda irfan, hikmet, tasavvuf,

Mevlana, Hallacı Mansur, İbn-i Arabi, Suhreverdi, A.Kadir Geylani ve benzerleri için daha ılımlı bir zemin oluşmuştu. Buna rağmen, radikal refleksler zihinsel durgunluğumuzu engelliyordu.

Ercüment Özkan, her gelişinde bu yeni modelimizi çürütecek sayısızca argümanla tepki gösteriyor ve direncin kırılması anlamına gelen inzivanın bir ekol olarak Müslümanlar arasına sokulmasının, ciddi bir sapma olduğunu söylüyordu. Hatta Mevlana'nın irfan ve hikmet yönünden çok, belden aşağı hikâyelerinin yer aldığı ve eleştirildiği yazılara, beyanlara ağırlık verir olmuştu. Düşüncede meydana gelebilecek sapmaları hesaba katarak, kendimize sembol olarak, yol gösterici belirlediğimiz İmam Humeyni, Şeriatı veya İkbâl gibilerinin bu alana büyük önem verdiklerini her alanda müşahade ediyorduk. Cemaat, lider veya belli bir düşünce grubu tarafından bir nevi nesneleştirilmiş olmanın acısını, kendimiz olamamaktan dolayı bütün benliğimizle yaşıyorduk. Çevrenin yoğun baskısı veya bulunduğumuz konuyu koruma endişesi, kendimiz olabilmemize engel oldu. Türkiye'de de böyle olmuştu, İran'da da. Şeyhin, -beni bütün belalardan koruması maksadıyla- üzerime giydirdiği ceketin ruhsal baskısı, duvarlara slogan olarak yazdıklarımızdan dolayı yargılanıp 163. Maddeden 3,5 yıl ceza yememize rağmen daha önceleri tasavvuf, tarikat veya irfan konusunda doğru ve yeterli bir analiz yapmayı başaramamıştık. Yaşadığımız hurafelerle bezenmiş olayları ifşa etmeye veya önleyici bir duruş sergilemeye yanaşmamış ve kokuşmuş statükonun devam etmesine yem olmuştuk. Bu alanın ne kendisi ve ne de karşıtı zihnimizi tortulardan temizlemeye muktedir olamadı. Kasım Yedigâr, İrfan Çağrıcı veya Ercüment Özkan'ın karşı savunmaları tamamen teslimiyetçi bir zihniyetle olaya yaklaşmamızı engelledi, ancak İran'a geldikten sonra inşa olmuş tasavvuf anlayışımızdan boşaltmak istediğimiz kısmın yerine yenisini koymanıza yardımcı olamadı. Olayı olduğu gibi kabullenmenin yerine, uçlara savrulma huyumuz değişmiyordu. Oysa farklılıkları zenginlik olarak kabul edebilseydik ve onları doğuran

etkenleri anlamaya çalışsaydık, muhababımızı kendimize benzetme çabamızı başka alanlara aktarabilecektik. Yapmadık, yapamadık. Yol gösterici olarak görebileceğimiz kimse yoktu. Kitaplarını okuyup, düşüncelerini benimsediğimiz bir Necip Fazıl Kısakürek vardı, o da darbeden önceki seçimlerde Erbakan ile anlaşamadı ve Büyük Doğu ideolojyasını Ülkü Ocaklarına taşıdı. "Gurur, kibir, nefsanîyet, riya, nifak içindesin. Ve işin kötü tarafı, bütün bu helak edici sıfatlara dindarlık perdesi altında sahiptin. Etrafına üç-beş safdil ve tecrübesizi toplamışsın ve onlara önderlik taslıyorsun. Başbakan olmak isteğini, buyruk vermek, manyaklığını tatmin için, onları alet ediyorsun." Şeklindeki ifadelerle Erbakan Hoca'yı sert bir şekilde eleştiren Mehmet Şefket Eygi'den sonra, Necip Fazıl Kısakürek de ağır eleştirilere başlamıştı. MSP'nin düşünce ideologu ve tabanının aksakallı, yol göstericisi olarak görülen Kısakürek de MSP'ye öfkeliydi ve eleştirileri Eygi'nin yazdıklarından daha acımasız, üstelikte hakaret yüklüydü. "Söyletmen vurun! Bu adamın ne söyleyeceği, ne söyleyebileceği evvelden malumdur. Lisani, üslubu, lügatçesi, diyalektiği, kıyas unsurları, hokkabazlığı, hicapsızlığı, vicdansızlığı, gerçekleri tersine çeviriş ve çevresine yutturuşuyla çepçevre bir malum... Söyletilmeden, söz söylemeden manevi boynunun vurulması gereken tek adam odur. Nasıl öteceği evvelden bilinen kargaya söz hakkı verilmez." Diyen Necip Fazıl bununla da yetinmiyor, MSP'nin yayın organı Milli Gazete'ye "Erbakan'ın Tımarhanesi", Milli Gazete'de çalışanlara da "Erbakan Tımarhanesinin Delileri" diye yazılar yazıyordu. Erbakan'a söz eden kim olursa olsun, MSP camiasının gözünden düşüyordu. Gözden düşen dışlanır, tutarsız, kendini çok beğenmiş, döneke, hain olarak yaftalanarak artık batırılmış oluyordu. Necip Fazıl Kısakürek, başlangıçta MSP'li iken AP'li olmuş, sonra da MHP'li olduğunu açıklamıştı.

İran bu açıdan keşfedilmemiş zenginliklerle doluydu. Dünyaya medeniyetine önemli katkılar sunan Pers imparatorluğu kültürel geleneği üzerinde, çeşitli mücadele süreçleri yaşamış olan ve bunların her birinde önemli tecrübeler kazanmış olan İslam inkılâbının bizi besleyebilecek birçok yönü vardı. Tembaku kı-

yamı, Mirza Küçükhan gerilla hareketi, Fedeyan-i İslam veya onlardan sonra başlayan ve inkılâba kadar devam eden siyasal mücadeleler büyük tecrübeler olmasına rağmen, frekanslarımız birbirine uymuyordu. Onlar yaşayarak mücadelenin mektebini okumuşlardı, biz yaşamadan o tecrübeleri almak istiyorduk. Zannedersen temel sorunumuz buydu.

Bağışiyan'da gündüzleri genellikle yalnız kalıyorum ve haliyle sıkılıyorum. Davut kardeş sık sık bizi ziyaret ediyor. Onunla dertleşip konuşmaya çalışıyorum. Çalışıyorum diyorum, çünkü devrim muhafızı görevine devam etmekle birlikte, Dünya Kurtuluş Hareketleri sahasındaki çalışmalarını sürdürüyor ve do-layısıyla Mehdi Haşimi çizgisindeki insanlarla ilişkisini kese-miyor. Durum böyle olunca, konuyla ilgili hiçbir şey soramıyo-rum. Yanlış anlaşılmaktan korkuyorum. Mehdi Haşimi'nin doğrularının savunurken, inkılâbın kendisine ters düşmekten çekiniyorum. Sadece gelişmelerle ilgili üzüntülerimizi ifade eden kısa cümlelerle olayı geçiştiriyoruz. Böyle hüznü geçen günlerden birinde bana Şeriatî'den, Suruş'tan ve Şeriatî'nin ho-cam dediği Perviz Horsend'den bahsetti. İnkılâp öncesi yazmış olduğu bir yazının çok etkili bir ses getirdiğini ve Habil ile Ka-bil arasındaki mücadeledeki sembolleri somut gerçeklik üze-rinden günümüze indirgeyerek, zalim ve mazlum perspektifi içerisinde düşsel, kurgusal, imgesel formları nerdeyse toplu-mun tamamına mal ettiğini anlattı. Merak ettim ve mümkün ise o yazıyı bana getirmesini söyledim.

Birkaç gün sonrasında Davut kardeş bana bahsettiği yazıyı ge-tirdi ve onunla birlikte Perviz'in kendi sesiyle okumuş olduğu kaseti tercüme etmeye başladık...

"İşte parça parça olmuş bedenim ve sırtım, taşımış olduğum ekmek küfelerinin derin yaralarının kadim izleri, size hizmeti-mizin karşılığı olarak vermiş olduğunuz boş sofralarımızın hikâyesini yansıtıyor.

Ve şimdi bu ben, bu çocuğum, bu kardeşim, bu dostum, her parçaları Habil'in parçalayıp yalan ve aldatına sofanızı daha da

genişletmek için kargalarınızın boğazına bıraktığınız parçaları.

Ve işte biz, kanın bütün argümanlarıyla "hayır!" diyoruz. "Hayır", senin alının ortasına insin. Ey Kabil! Ey hakim! Hayır, bütün asırların alına...

Ve işte biz, rezil edici ve perdeleri kaldırıcı bir konumdayız. Artık senin isteklerine yardım edecek olan bulunur mu?

Ey zaman, artık onları hakim olarak tanıyacak mısın? Her ne kadar hakim olsalar da...

Ey zaman senin "konuşmaya" dilin yok mu? Yoksa bizim kulağımız mı duymuyor?

Eğer böyle değilse, neden böyledir?" şeklinde devam eden metni Türkçeye tercüme edip bir kaset yapma teklifinde bulundu. Salih Mirzabeyoğlu'nun Yeni Devir gazetesinde yayınlanan şiirlerinin neredeyse tamamını ezbere biliyordum. Araya onları sıkıştırarak güzel bir kaset hazırlığına başladık. İlk defa böyle bir şey yapacaktık. Ancak hayatımızın tamamı ilklerle doluydu ve bunu da başaracağımıza inanıyordum. Uzun bir çalışma yaptık, daha sonra bu çalışmamız: donanımlı bir stüdyoda kaset haline getirdik. Ancak iki nüsha şeklinde hazırladığımız bu kaseti hiçbir zaman çoğaltmayı düşünmedik. Buna rağmen Almanya'dan gelen bazı arkadaşların kopyasını götürdüğünü daha sonra duydum.

Selahattin ağabey ve Ahmet Cansız'la sürekli görüşüyoruz. Türkiye'ye geri dönmeyişimin tek sebebi de onlar. Onlarla güçlü teorik, mücadele modeli oluşturabilecek akademik fikri oluşumlara katılabilmenin ümidini taşıyorum. Ancak çevremizdeki insanlar sonradan tanıdığımız insanlar. Gizemli duruşlarının altından neler çıkabileceğini, hangi sırları gizlediklerini, yaşadığımız onca tecrübeye rağmen, test edemediğimiz gibi kestiremiyoruz da. Dolayısıyla olayı tabii seyrine bırakıyoruz. Her Cuma birlikte Derbent'e tırmanma ve Cuma namazından sonra üniversite kapısında buluşma artık bizim temel ritüelimiz haline gelmiş. Selahattin ağabeyi merkez olarak düşünüyorum. Do-

layısıyla görüştüğüm her insanın bu merkez çevresinde buluşmasını sağlamaya çalışıyorum.

Velioğlu, Çağrıcı veya Batmanlı arkadaşlara bir de Mardin'den daha önce tanıdığım Selman ekleniyor. Bunlardan hiç birini bu eksen çerçevesinde buluşmaya ikna edemiyorum. Her birinin kendilerine göre düşünceleri ve İslami cemaatlerle ilişkileri var. Her biri, herkese kapatmış oldukları kapılarını bana açmayı da ihmal etmiyorlar. Ancak, beklentileri var. Benim onların cemaatlerine katılmamı ve onların İran içindeki köprüleri olmamı bekliyorlar. Güven ekseninde şekillenen bu talepleri bana makul geliyor. Ancak, kafam karışık. Hemen hemen hepsi Türkiye'deki İslami birikimin neticesi ve onları kendimden ayrı göremiyorum. Selahattin ağabeyin yakınında görünüyorken onlara olumlu cevap vermeyi dışlayıcı bir paradigma algısı olarak görüyor, ahlâki ve doğru bulmuyorum. Onlara "biat etme" veya onların rengine bürünme taleplerinin dışında, her türlü desteği vermeye hazır olduğumu söylemem onlara yeterli gelmiyor. 'Onlarla birlikte olmanın, başka ilişkilerin sonlandırılması anlamında olduğunu' mutlakıyetçi bir mantıkla öne sürüyorlardı.

İrfan öyle değil. Bunu bile bile bizimle daha sıkı ilişki içerisinde, eniştesi Mustafa'nın evinde veya bizde, sık sık buluşuyoruz. Sabah sporlarının yanında, Tecrîş meydanında düzenli bir şekilde spor salonuna gidiyoruz. Dağ yürüyüşlerinde gece belli bir yürüyüşten sonra, dağda uyuyoruz ve sabah namazıyla birlikte yeniden tırmanıp, hızlı bir şekilde Cuma namazına dönüyoruz. Bize yönelik bir programı var ve onu aksatmadan, eksiksiz bir şekilde uyguluyor. Öğrenmemizi istediği her alanda bizi sürüklemesi gerektiği yerde, üşenmeden gayret gösteriyor ve sanki bizim kararsızlığımızı kendi gücünde çözmeyi amaçlıyor. İhtiyacımız olabilecek her bilgiye onun kanalıyla ulaşabilmemize imkân tanıyor. Onunla görüşmelerimizden sonra, güvenliğimizi de dikkat etmeye başladık. Takip yöntemlerini ve yeni gelişen sistemleri iyi biliyordu. Takipten kurtulmayı yaşayarak öğrenmişti, bize de öğretiyordu.

Onsekiz

Gurbet zordur. Özellikle yabancı bir memlekette bir dayanak olmadığı, ekonomik imkân ve gelecek konusunda bir güvensizlik olduğu zaman gurbet çekilmez olur. Pakistan'da çıkmaza girdiğim bir zamanda; meçhul bir adamın, boğulmak üzere olduğum sorunlar okyanusundan, tebessümünü bir can simidi gibi uzatıp o kapkara girdaptan beni çekip aldıktan sonra, para kazanabileceğim bir iş bulup çalışmaya başlamıştım. Ne var ki harcamalar neticesinde kazandığım paralar bitmişti. Gerçi İranlı kardeşler herhangi bir masraf yapmamıza izin vermiyorlardı, ancak insanın kendi cebindeki parayla çarşı-pazarda alışveriş yapmasıyla, onların temel ihtiyaçları karşılaması konusu elbette ayrı şeyler değildi. Hayatın cilverelerinden olan çıkmaz sokaklardan birinin başındaydım. Ne seyahat edebilecek herhangi bir yasal belgeye sahiptim ve ne de başka bir yere gidebilecek bir paraya.

Selahattin ağabey birkaç arkadaşla birlikte Tahran radyosu Türkçe bölümünde çalışıyordu. Onlarla birlikte, özellikle İğdir'dan okumak için gelmiş ve daha sonra bu kuruma yerleşmiş bazı arkadaşlarımız da vardı. İrşad-ı İslami bakanlığına bağlı kültür biriminde de Hüseyin Selçuk, Muzaffer Kalaycı ve sonradan gelen Sabah Kara da çalışmaya başlamıştı. Bu ekip, İslam İnkılâbının kültürel çalışmalarını ve kimi zaman da kendi yazdıkları yazıları Türkiyeli Müslümanlara ulaştırma çabası içerisindeydi. Tercüme edilen kitapların yanı sıra yayınlanan bir dergi vardı. Genellikle tercümelerden oluşan ve Mardinli Sabah Kara'nın bir dönem Seyit Ali Kaymakamı ile yürüttüğü "İslam Çağrısı" adlı dergide şiirleri de yayınlanmaya başlamıştı. Gerçi biz, şiirlerini anlamakta zorluk çekiyorduk. "Kalem, silgi..." türünden şiirleri eleştirdiğimizde Kara'nın öfkelenmesine yol açıyordu bu.. Edebiyatın, insanı uyuşturduğu, aksi-

yondan uzaklaştırdığı ve kelimelerin labirentlerinde kaybolmaya sürüklediği düşüncesindeydik. Onu anlamak yerine yargılamayı tercih ediyorduk. Midesindeki rahatsızlığı, onun ince ve zayıf bir cüssede kalmasına sebep olmuştu. Edebiyatı çok seviyordu, biz de onu seviyorduk. 80 askeri darbesinden sonra çıkan Aylık Dergi’de Yaşar Kaplan ile birlikte farklı edebi konuların işlenmesine vesile olmuş, özel sayılarından birinde Ehli Sünnet’e bakış açısını yeniden formüle etmeye çalışmışlar ve bu çalışmayla etkili bir ses geliştirmişlerdi. Bazı çevrelerin “düşmanı bırakıp neden kendimizle uğraşıyoruz” eleştirilerini de göğüsleyerek, dine en yıkıcı darbeler indiren türevleri, dinde olmayan eklemeleri mercek altına alına cesareti gösterebilmişlerdi. Bu çapta, böylesine bir hassasiyetle özel çalışmalar yapmaları, ufukların genişlemesi ve zihinlerin donukluktan kurtarılması açısından önemli bir başarıydı.

Medreselerde okuyan arkadaşlarla, dışarıdan değişik maksatlarla Tahran’a gelen Türkiye kökenli Müslümanlar ve İran’da tanışmış olduğumuz geniş bir arkadaş grubuyla yabancılık kompleksi ve gurbet özleminin duygusal kınılmasının geride bıraktığı tahribatın etkisini azaltmak maksadıyla da olsa, sıklıkla bir araya geliyor ve çeşitli meseleler üzerinde görüş alışverişinde bulunuyoruz. Zaman böyle geçiyor. Kuşku, endişe ve şüphe çevremizi bir sur gibi kuşattığından, istihbarat endişesiyle temkinli davranıyoruz, ancak bu gizlenmenin bizden çok şeyler aldığının da farkındayız. Toplumdan, sosyal gelişmelerden uzağız. Dışarıdan gelen misafirler, bu dar çerçeve içerisindeki ufkumuzu açmaya gayret ediyorlar. Günlerimizin sıkıntısız geçtiğini söylemek, ancak kendimizi kandırmaya yarardı. İran’da sıkışıp kalmaktan, Türkiye insanının çekmiş olduğu acıların bertaraf edilmesi konusunda hiçbir şey yapamamaktan, net ve berrak bir düşüncenin oluşumu yönündeki acizliğimizden acı duyuyorduk. Kış, baharı yüreğinde taşıyordu ancak biz, kışın zor şartlarıyla bu gerçeği unutuyorduk. Bir şeyler yapmamız gerekiyordu... Yapamıyorduk... Gerçeğimizle aramızda, geleneklerimizden, alışkanlıklarımızdan, sosyal yapımız-

dan, inandıklarımızdan oluşan kalın bir cam duvar vardı. Kafamızı cama tosladığımız zaman bu camın varlığından haberdar oluyorduk. O camı kaldırmadan, mesafeleri aşamayacağımızı düşünmeden durmadan cama toslamayı gelenek haline getirmiş bir toplumun izdüşümüyüydük adeta.

Misafirler, medrese talebeleri, İranlı dostlar ve Selahattin ağabeyden oluşan sosyal dünyamızda, daha büyük dünyadaki siyasal, sosyal gelişmeleri değerlendirmeye çalışıyorduk. Bu beraberlik aslında geçmişte de birbirini bilen ve hukuku olan kimselerden oluşuyordu. Ahmet Cansız, daha Türkiye'deki dergi çalışmalarından beri Selahattin ağabeyin bir parçası halindeydi. Şura, Tevhit ve Hicret dergileri sürecinin belli bir döneminden sonra sürekli birlikteydiler. Gençliği heyecanlandıran, alanlara sürükleyen ilk sayısının kapağı "Şeriatçı Gazete Olabilir Mi?" şeklinde tahrik edici bir soruyla çıkan Şura'nın ilk sayısı toplatılmıştı, Ömer'in yazı işleri müdürlüğünden dolayı tutuklanması ve ülkücüler içerisinde Türk-İslam sentezini olgunlaştıran kanattan biri olarak milliyetçi düşünceden gelmiş olan Yılmaz Yalçınır hakkında da hapis cezası geldiğinden, Ahmet kardeş de bir dönem bu sorumluluğu üstlenmişti. Hüsnü Aktaş, Yılmaz Yalçınır ve Ali Bulaç'ın müstear isimle yazılar yazdığı Şura dergisinin son sayılarına doğru, Kadir Mısırlıoğlu'nun sahibi olduğu, Osmanlı'nın son kalelerinden biri sayılan Sebil dergisinden ayrılan Selahattin ağabey de dergiye katılıyor ve kendi ismiyle ateşli yazılar yazıyordu. Onlar yazıyor, biz de dergileri cami önlerinde, pazarlarda, mitinglerde ve kalabalık yerlerde satıyorduk. Satarken, yüksek sesle dergideki yazıların başlıklarını okuyorduk. MSP çevresindeki en faal gençlerin bu düşünce etrafında kümelenmesi, malum bazı çevreleri rahatsız ediyordu. Özellikle sivri dilliliğiyle meşhur Oğuzhan Asiltürk, dergi çevresinde ve özellikle Yılmaz Yalçınır'in ismini kullanarak "gençlerin tahrik edildiği, ceza evlerine atıldığı ve ölüme gönderildiği" iddiasını dillendiriyor ve dergiye ambargo uygulanması için bir kampanya başlatıyordu. İslamcılık perspektifli ümmetleşme endeksli paradigması, devlet geleneğine göre di-

zayn edilmiş Milli Görüş camiası, tekeline aldığı ılımlı mücadele retoriğinin dışına taşan kavramsal, zihinsel ve düşünsel karışıklıkları "egemen akl"ın, "kırmızı çizgiler"in potasında imha etmeye çalışıyordu. "Mürit-ağyar" diyalektiği perspektifinde kuramsallaştırdıkları fısıltı tarzındaki propaganda, radikal bir kesimin dışında bütün Müslümanlar üzerinde etkili oluyordu.

Fatih karakol amiri Naci'nin bizi işkenceden geçirmesinden sonra, Kadir Mısırlıoğlu'na gidip ondan hukuki yardım talebinde bulunduğumuzda, o da aynı dili ve argümanları kullanarak gençlerin ölüme gönderildiğini, Metin Yüksel'in vurulmasından sonra, Edip Yüksel'e nasihatte bulunduğunu ve aynı ifadeleri ona da ilettiğini ve solcuların egemen olduğu bölgelere girerken dikkatli olmasının gerektiğini söylediğini ifade ediyordu.

Oysa en azından ben üç kez, bu dergilerle ciddi bir bağım olmadığı halde tutuklanmışım. Bir defasında bizim için MSP Van İl başkanı Yusuf ağabey, gece saat ikilere kadar Erbakan, Kazan, Asiltürk ve Korkut Özal -o dönemde Korkut Özal içişleri bakanıydı- olmak üzere birçok kişiyi aramıştı. Sadece bir telefon açsalar, cezaevine girmeyecektim. Girmeyecektim, çünkü yazı yazmak ve afiş asmaktan başka suçum yoktu. Yapmadılar. Erbakan ve Kazan'ın alay eder gibi "gazası mübarek olsun!" demekle yetinmeleri, içimi yakmıştı. Şura dergisi vesilesiyle yaptığımız çalışmaların, birilerini iktidara taşımak için değil de, İslam'ın hakimiyeti için olduğunu anladığımızdan heyecana boğuluyorduk. Ama herkes böyle düşünmüyordu. Dergilerin MSP çevresinde satılmaması için konulan ambargonun kalkması için, yayına karar verilen Tevhid dergisi ile ilgili istişare için Bulaç, Çakırgil, Aktaş ve Yalçınır'den oluşan bir heyet Ankara'ya çağrıldı. Toplantıya Erbakan, Kazan, Asiltürk ve Akıncılar başkanı çağrıldı. Toplantı ılımlı bir havada sona erdiyse de, tarafların birbirlerine temkinli davrandıkları, toplantının havasından anlaşılıyordu. "Erbakan'a biat"ın kapalı bir şekilde sorulduğu muhalif yazıların çıkmasının ardından, yeniden sıkıntılı sürece girildi. Hicret dergisinde de aynı tutum devam

edince, dergiler MSP camiasında tamamen boykot edildi. Gelen dergiler bir çekmeceye kitlendi ve dağıtım süresi dolduktan sonra iade edildi. Daha önce bizim Akıncı Güç dergilerine, Akıncılar olarak yaptığımızı, bu kez MSP bize yapıyordu.

Dergiyi çıkaran kadro ve sahipleneni kesim Türkiye'nin o zaman en kaliteli ekibiydi, dolayısıyla MTTB'nin Sami efendi grubu olarak muhalefet etmesine alternatif olarak kurulan İskenderpaşa kökenli Akıncılar Derneğinin kurulması türünde bir projeye bu camiaya bağlı bir dergi yayınına karar verildi. Akıncılar ismiyle çıkan dergi, daha çok gurbetçilerin göndermiş olduğu paralarla çıkıyordu. Dergiyle birlikte MSP gücünü kullanarak, Hicret dergisinde yazı yazarları burada toplamaya çalıştı. İşte bu zorlu süreçte Ahmet Cansız, hep Selahattin ağabeyin yanında oldu. Yazdıklarından dolayı çıkan mahkûmiyetin ardından Yalçın, Yorulmaz ve Yassıkaya uçak kaçırma olayına girdikleri dönemde, Selahattin Eş ve Ahmet Cansız da düşüncelerinden dolayı yargılama süreci yaşadıkları darbe ortamında İran'a, kaçak yollarla sınırdan geçmek zorunda kalmışlardı.

İran'da görüştüklerim arasında politik pozisyon belirleme ümitlerimi canlı tuttuğumdan, en çok onlara değer veriyordum ve onlarla görüşüyordum. Görüşmelerden birinde bana "radyoda çalışır mısın?" demişlerdi. Onca sıkıntılar arasında, çalışmak aklımın ucundan bile geçmemişti. "Beceremem" dememe rağmen, bana tecrübeleriyle destek vereceklerini söylediler. Daha baştan öne sürmüş olduğum bahanelerin, sadece olaya temkinli yaklaşmak adına öne sürüldüğünü tebessüm ederek dışı vuruyordum. Her şeye rağmen, çalışmamın gerektiğine de inanıyordum. Artık benim de bir işim olacaktı. İlk günler, haberleri tercüme ettim. Türkçe yayın bir saatlik olduğundan, haberler de kısa tutuluyordu. Yaptığım tercümeleri arkadaşlar gözden geçiriyorlar ve yaptığım ufak tefek hataları bana göstererek her zaman aynı hataya düşmemem için çabalıyorlardı. Kısa bir zamanda hem mesafe kat etmiş hem de içinde bulunduğum sıkıntıları aşabilmek için bir meşgale bulmuştum. Bir de

İslam İnkılâbının Türkiyeli Müslümanlara hitap eden bir makamında bulunmak bana heyecan/gurur veriyordu, bu ruhiye içerisinde çalışmanın tadını çıkarıyordum. Yaptığımız tercümelere kendi rengimizi vermeye çalışıyorduk, dolayısıyla kurumsal açıdan sıkıntılar doğuyordu. Resmi bir kurumda bizim militanlığımız, anarşist ruhluluğumuz sürekli gündeme geliyordu. Her defasında üst makamlardan ikazlar alıyorduk ve Farsça metnin dışına çıkılmaması yolunda uyarılarda bulunuluyordu.

Radyoda Şah döneminden kalma bir ekiple birlikte çalışıyorduk. Onlar, üstlere şirin görünmek için her türlü şekle giriyorlardı. Malik de bizden çok önceleri İran'a gelmiş ve medrese tahsilinden sonra radyoya girmiş Türkiyeli bir arkadaştı. Çalışmaya tam ısınmışken, idare bölümü resmi işlemlerin yapılması ve oturma izninin alınması için pasaport verilmesi gerektiğini söyledi. Sosyal alandaki sıkıntılar bitecek derken, bu kez yenisini yaşayacaktım. Daha çocukluktan beri sistemle sıkıntılı haldeyken, pasaport alabilmem imkânsızdı. İstanbul'dan Elazığ'a kadar kimliksiz gelmiş ve 80 askeri darbesiyle birlikte babam tutuklanmıştı. O tutukluluk esnasında, oradaki masalardan birinin çekimcesinde bulup, bana ulaştırdığı kimliğimle iki gün Van'da gizlenip, daha sonra dağdan İran'a kaçak geçmiş biri olarak eskimiş bir kimlikten başka hiçbir belgem yoktu. Ya işi bırakmam veya bir pasaport ibraz etnem gerektiği net bir dille ifade edildi. Bir çözüm bulmam gerekiyordu. Hem de İran'a yakın bir zamanda girişi olan ve ikamet için sorunu bulunmayan bir çözüm... Çaresiz pasaport peşine düştüm. Konsolosluğun yan sokağından bile geçmeye çekiniyorduk, dolayısıyla onlardan ayrı bir yol bulunmalıydı. Bu işlerle uğraşanlara ulaştım, ancak fiyatı çok yüksek söylediler. Böyle bir parayı bulmam mümkün değildi.

Tam da işten ayrılmaya karar verdiğim bir zamanda, arkadaşlardan biri, bir tüccar arkadaşın konsolosluktan yeni bir pasaport aldığını ve eski pasaportunu da vermeyi unuttuğunu söyledi. Aldım pasaportu. Dolma kalemle yazılmış olan kimlik bilgilerini belli olmayacak bir şekilde silmem ve kendi bilgilerimi

yazmam gerekiyordu. Birkaç gün boyunca çamaşır suyunu sulandırarak, dolma kalem yazısını silme denemeleri yaptım ve tam başarı sağladıktan sonra da çok dikkatli bir şekilde yazılan sildim, kuruduktan sonra bu kez de kendi bilgilerimi girdim. Her ihtimale rağmen, bu pasaportla Türkiye'ye de girebilecek şekilde hazırlamaya gayret gösterdim. Gerçekten de istediğim gibi oldu ve kısa bir zaman sonra bunu idareye götürdüm. Bir müddet sonra bir yıllık oturma iznine sahip biriydim. Artık, resmi olarak çekinecek bir durumum kalmamıştı. İçişleri bakanlığından oturma iznim vardı. Bununla başka bir imkân da oluşmuştu, üç ayda bir aldığım maaş oranında döviz merkez bankasının belirlediği düşük kurla yurt dışına gönderebilme imkânım vardı. Ancak bunu Türkiye'ye gönderemezdim. Zira kime gönderirsem kesinlikle gözü altına alınacak ve bu paranın nerden, neden geldiği konusunda sorguya çekilecekti. O zamanlarda, yurt dışından siyasilere para yardımı yapıldığı konusunda söylentiler de vardı. Hatta solculuğun popüler olduğu zamanlarda Moskova'nın, bazı sivrilmiş şalılara düzenli maaş gönderdiği herkes arasında yaygın bir şekilde konuşuluyordu. Sovyet devriminden sonra, İslam İnkılâbı ile ilgili olarak buna benzer söylentiler yayılmış, dünya İslam İnkılâbı'nın yayılmasından korkar hale geldiğinden kendi yandaşı siyasilere para desteği verdiğini iddia ediyordu. Dolayısıyla maddi destek olmasa bile dışarıdan gelen her paraya bu gözle bakılır olmuştu.

Artık düzenli bir şekilde radyoya gidiyordum ve bir süre sonra Ahmet Cansız'ın da zorlamasıyla ilk haber özetini okumak üzere mikrofona başına geçtim. Bana göre bozuk bir Türkçeyle yaptığım spikerliğim, İran asıllı ve Azeri kökenli spikerlerden daha iyi olduğu gerekçesiyle değerli bulundu. Bu tarihten sonra "Burasi İran İslam Cumhuriyetinin sesi..." demeyi, severek ve o anı hasretle bekleyerek yaptım. Tahran radyosu, İnkılâbçı ruhîyenin açığa vurulması ve bu duyguların mikrofona bütün dünyaya yayılması açısından önemli bir fırsattı. En azından, bizi dinleyenlere "İşte buradayız, daha ölmedik" mesajını en duygusal cümlelerle ifade etme imkânımız doğmuştu. Bunun

da ötesinde, radyo bir okul görevini görüyordu. İnkılâpçı bir kadronun araştırmalarından oluşan araştırma konularını veya yurt dışında bulunan kültür ataşelerinin hazırlamış oldukları raporlardan esinlenerek hazırlanan makaleleri tercüme etmek ve onu Türkçe okumak özellikle bana çok şey kazandınıyordu.

Elimize geçen her dergiyi, kitabı okuyor, entelektüel birikimi olan İranlı aydınların toplantılarına, konferanslarına, İrşad-ı İslami bünyesinde gerçekleştirilen konferanslara katılıyorduk, ancak bu yazılar daha etkiliydi. Abdulkerim Suruş'un sabah namazlarından sonra radyoda yaklaşık iki saate varan konuşmaları devam ediyordu. İrfan ile felsefenin karışımı yeni bir sentezi ortaya koymaya çalışan Suruş, derin bilgisiyle ilk defa dinleyeni bile radyoya ders boyunca bağlamayı başarabiliyordu. Suruş, gerçekten ezberlerimi bozuyordu. İnsan aklının biçimlendirdiği bir mantık, estetik ve insicam içerisindeki bilginin felsefesi, tamamen farklı bir muhtevada formüle edilerek bilgiye susayanların hizmetine sunuldukça, ufkumuz da açıyordu. Dünyada siyah renkli bir kuğu olabileceğine, onun derslerini dinledikten sonra inanabilmişim.

Radyoda, çevreye alıştıktan sonra bütün teknik konuları da öğrenmeye çalışıyordum. İleride bunun bana lazım olacağını hesabı yapmaktan çok, öğrenme merakımı gideriyordum. Bant yayınlarında, fon müziklerinin belirlenmesini ve stüdyo bantlarının tanzim edilmesini Ahmet kardeş yapıyordu. Kısa bir zamanda radyonun eski ekibinden daha teknik başarılarla imza attı. Spikerlikte de hepimizden iyiyiydi, en azından kelimeleri ve sesini, hakkını vererek kullanıyordu. Tercüme ettiğimiz yazıların aslının seviyesi düşük de olsa, değişik yerlerine müdahale ederek bir düzene sokabiliyorduk. Tercüme yazılardan çok, dinleyicinin merakla ve ilgiyle beklediği programlardan biri de Selahattin ağabeyin Türkiye üzerine yaptığı yorumlardı. Zulme karşı mücadele alanlarımız sınırlandırılıp, 80 darbesiyle elimizdeki bütün imkânlar imha edildikten ve MSP bünyesinde devam eden İslami mücadelemiz yeniden sekteye uğratıldıktan sonra yapabileceğimiz tek şey kalmıştı: Radyodan imkân dahi-

linde mesajlarımızı insanlara ulaştırabilmek. Yaptığımız tercüme-ler arasında, Türkiye'ye yönelik küçük de olsa bir mesaj sıkıştırabilmek bizi mutlu etmeye yetiyordu.

Sınır kapılarında baskı ve sınırlamalar geçmişe nazaran azalınca, dışarıdan gelen misafirler artmaya başladı. Yeni ticaret imkânları oluşmuş, darbeyle birlikte şekillenen korku ve dehşet atmosferi, Özal'ın liberalleşmeye doğru evrilen İslamcılık algısını iktidara taşınmasıyla birlikte azalmıştı. İran-İrak savaşının devam etmesi, ticari bir rant alanının daha fazla genişlemesini de kendisiyle birlikte getirmişti. Eski baskıcı yöntemler sorgulanmaya başlayınca, savaş alanında çadır, erzak ve giyim gibi ticaretin yapılmasının yolları açılıyordu. En azından o kaba ve soğuk askeri baskı ortamının yerini biraz rahatlatma almış görünüyordu. Gelen misafirlerin beni, konuştuklarımdan çok suskunluğumda aramaları ve kişiliğimin, söylediklerimden çok gizlediklerimde saklı olduğu imalı tavırları beni rahatsız ediyordu. Görünen sükunetimin altında, üstünü örtmeye çalıştığım gurbet, geleceğe dair belirsizlik, çaresizlik, ruhumuzu inciten ihanetle buluşan istihbarat kuşatması, hayallerimizin yıkılması paradoksu ve bunlara dair zihinsel kırılmamızın trajedileri saklıydı. Sükunetle trajedinin inşa ettiği ironi, kişinin yapısal durumuna ilişkin bazı ipuçlarını kamufle edebiliyordu. Bu insanlık paradoksu, bütün tarih boyunca hiç değişmemiştir. Olsundu, başka çare yoktu. Geldiğimiz topraklarda, Müslümanların nasıl bir hal içerisinde olduklarını ve ne düşündüklerini onlardan öğreniyorduk. Başka bir bilgi kaynağımız da yoktu.

Bağışiyan'dan sonra gelmiş olduğumuz bu büyük bahçeli villa-ya eve ekmek götürebilmenin mutluluğuyla, bahara gebe bir kışı geride bırakmıştık. Artık ev, tek bir elektrik ocağıyla ısıni-yordu. Eskişehir'den Mustafa, Batman'dan İlhami ve birkaç arkadaşla birlikte yaşayıp gidiyorduk ki, bir akşam radyodan gelir-ken arkadaşlar dışişleri bakanlığından bir yetkilinin geldiğini ve evi boşaltmamız gerektiğini söylediler. Benimle görüşmek istiyormuş. Birkaç gün sonra, resmiyeti vurgularcasına elinde bir dosyayla geldi, oturdu. Tavırları, duruşu ve konuşması

resmiyeti yansıtan soğukluktaaydı. Onun himayesine muhtaç olduğumuzu anlatan bakışlarıyla, bizi sorgulama edasına girdi. Daha önce tanıdığımız İranlı kardeşlerden farklı bir eda içerisindeydi. Sanki Türkiye'ye olan hıncını bizden çıkarmak istencesine tavırlar takınıyordu.

Oturduk... Ne istediğini anlamaya çalıştık. Zaman geçtikçe ne istediğini daha net bir şekilde anlıyorduk. Her şeyden önce Mehdi Haşimi ve çevresiyle ilişkimizin kesilmesini ve onlarla ilgili bildiğimiz her şeyi onlara anlatmamızı istiyorlardı. Bizden biri olmaktan çok, sanki başkalarına hizmet eden bir devlet memuru zihniyetiyle, bizimle ilgili olarak da bir özgeçmiş ve kimlik bilgilerimizi istiyordu. İtici, ötekileştirici bir tavırla muhataptık. Sanki, bizimle kavgaya gelmiş gibiydi... Bu kadar da değildi. İran'da bulunan Müslümanlar ve Türkiye'nin siyasi yapılanmasıyla ilgili raporu da istemekten çekinmedi. Bunları yapmamamız durumunda, oturma iznimizin iptal edileceğini ve kaldığımız evin elimizden alınacağını söyledi.

Bütün bu söylediklerinin sadece bir tehditten ibaret olduğunu ve ortada herhangi bir güven ortamı oluşmadan böyle bir talepte bulunmanın, akla kötü niyetleri getireceğini söyledik. Tehditlerine devam etti. Aramızda tam bir psikolojik savaş başlamıştı. Bizden bu bilgileri isteyen birinin, kötü niyetle kullanmayacağına dair herhangi bir garantimizin olmadığı ve dolayısıyla böyle bir yaklaşıma pirim vermeyeceğimizi ve kimsenin emrine girmeyeceğimizi söylememiz üzerine, en kısa bir zamanda evi boşaltmamızı aksi takdirde polis zoruyla boşalttıracaklarını ve bizi de sınır dışı edeceklerini açık bir şekilde beyan ettiler. Aslındaysa zincirin koptuğu yer burasıydı. İran, İnkılab sürecini tamamlamış ve devlet olmanın sınırlarını zorluyordu. İnkılab adına kazanılan özgürlükler ve ondan sonra devam edeceği düşünülen sınırsızca serbestliklerin artık sonunun başlangıcı bir yola girilmişti. Özgürlükler kayıtsız, şartsız halkın eline verilmeyeceğine karar verilmişti. Her şey egemenlerin istediği tarzda insicam altına alınacaktı, bu yapılıyordu. Kadim devlet geleneği yeni rengiyle tekrar toparlanmaya ve kesintiye uğrayan

boşluğun hızla doldurulmasına çalışmanın refleksleriydi bunlar. Evrensellik adına dillendirdiğimiz beklentilerin hiçbir anlamı kalmamıştı artık, devlet adına sergilenen güç gösterisinin ezikliğini artık açıkça hissediyorduk.

Hani güven duyabilsek, bizim gizlenecek bir yanımız yoktu aslında. Türkiye'deki durumumuzla ilgili olarak yargılanıyorduk ve dosyalarımız kabarıktı. Buraya geliş sürecinde de birçok güvenlik bariyeriyle karşılaşmıştık. Verdiğimiz açıkların hepsinden, bizi izlemeye alanların haberi vardı. Sorun burada değildi.

Güven duymuyorduk. Bize yabancı muamelesi yapan ve bizi kendi inisiyatifi altına almak isteyen bu yeri oluşumun, büyük bedellerle kazanılan bir inkılâp başarısını nasıl tükettiklerini, inkılâpçılar dünya emperyalizmine karşı savaşıırken onların, şehirlerde kirli ayak oyunları ile makamlarını güçlendirdiklerini ve dünyanın siyasal yapılanmaları içersinde mahalli endişelerle durmaya çalıştıklarını görüyorduk. Bu da onlara karşı muhalefetimizi tetikliyordu. 'Bu evi onlardan almadığımızı, ancak Mehdi Haşimi'nin direktifi üzerine çıkabileceğimizi' söyledim. Bununla birlikte ona gücümüzün yetmeyeceğini, devletin gücüne dayanmanın diliyle konuştuğunu ve bu saatten sonra burada da kalmamızın mümkün olmadığını da iyi biliyordum. Aramızdaki laf düellosundan sonra beni tehdit edip gitti. Durumu Davut kardeşe bildirdim. Bir süre sabırlı olmamızı istedi. Sabretmeyip ne yapacaktık?

Mehdi Haşimi ile yapılan son görüşmeden sonra bize bu kez Tahran'ın güney kesimlerinde bir medrese verileceği haberi geldi. Şah dönemi sermaye kuşağının bütün ihtişamını bir merkezde toplayan mahalleden, her iki dönemde de varoş kültürünün içerisine hapsolan yoksul kesime taşınacaktık. Bunun şöyle bir anlamı vardı: Şah döneminde yoksul olan kesimler, inkılâbı gerçekleştirdikten sonra, verilen sözlerin gerçekleşmesini beklemenin ümidiyle, geçici bir bahar yaşadktan sonra yeniden devlet olmanın gerçekleriyle yüzleşerek, eski hallerine geri dönmek zorunda kalıyorlardı. Böylesine bir değişimden, biz de

kendi payımıza düşeni alıyorduk. Medrese iki katlı. Ortasında bir küçük süs havuzu olan ve avlu çevresine onlarca, iki kişinin sığabileceği odaları olan küçük bir eğitim birimi. Aldığımız maaşla bir ev kiralayamıyoruz ve bekâra ev verilmemesi sorunu bir yana kiralamaya kalkışsak dahi, ancak iki maaş bir kiraya yetecek bir durum söz konusuydu. Dışişleri temsilcisi bir kez daha geldi ve kararımızı yeniden çek etmeye çalıştı. Bu kez daha sert bir tepki göstererek, bizi evden çıkarmalarının öfkesini ondan çıkarmaya çalıştım. Çekip gitti.

Öğleden sonra radyoya gidiyor ve akşam geç saatte eve döndüğüm zaman endişeli bir şekilde kapıyı çalıyorum. Çünkü evi her an elimizden alabileceklerini iyi biliyorum. Arkadaşları biraz daha zorladık, ciddi manada sorun çıkmadan taşınmamız gerekiyordu.

Medrese, yeni yapılmış bir bina. Ön tarafındaki dükkânlar kiraya verilerek, bazı masrafları karşılanmaya çalışılacak. Cumhur-i İslami meydanından aşağıya doğru Ayetullah Mutahtari medresesinin biraz aşağısında, Baharistan'da, İmam Humeyni meydanına yakın bir medreseye taşınmak için gün sayıyoruz. Badanası, demir kapılarının boyası bitince taşınacağız. Nehzethay-i Azadibeğ's'ten, irtibat noktaları dışında hiçbir eser kalmamış. Onun için işlerimiz de ağır yürüyor.

Yeni oluşturulan konsept gereği kültüre yönelme başlatılmış, dış ülkelerdeki siyasi gelişmeler o ülkelerdeki Nehzethay-i Azadibeğ mensuplarının göndermiş olduğu raporlar ve Kum kentine taşınan çalışmalarının seyri içerisinde dünyadaki kurtuluş hareketleriyle ilgili yayınlanan kitaplar, kültürel alana daha fazla ağırlık verileceğinin sinyalleriydi. Kitaplar, entelektüel birikimin en güzel örnekleriydi. Dünya kurtuluş hareketlerine pratiği, imkânları ve düşünceleriyle mücadele modeli sunmuş bir yapılanmanın, kültürle sınırlı tutulmasını sindiremiyoruz, ancak evrensel bir İslami düşünceye sahip olduğunu düşündüğümüz Ayetullah Munteziri'nin rehber makamına gelmesini ümit ediyoruz, direncimizi artırıyor. İslam inkılâbına bakış

açımız veya İmam'a bağlılığınız inanç kaynaklıydı ve hiçbir zaman politik veya çıkar eksenli olmadı. Bunun için de olumsuzluklara karşı susuyoruz ve ilgisiz davranıyoruz.

Medreseye yeni taşınmış ve kendimize bir eğitim programı yapmıştık. Zamanla medrese tedrisatı için gerekli olan altyapıyı tamamlamaya çalışacağız. Hava daha ısınmamış ve biz de halk arasında "Aladdin" ismiyle anılan gazlı sobalarla ısınıyoruz. Oturduğumuz yerde, gaz kokusu dayanılmaz hale geliyor, zamanla alışacağımız ümidiyle yemek yaparken veya soğuk günlerde ihtiyaç oldukça yakıyoruz. Bu durum, yaktığımızda çayımızın hazır olmasını da kendisiyle birlikte getiriyor. İslam İnkılâbı zaferinin ardından ülkeden kaçmış ve daha sonra evleri müsadere edilmiş olan Şah yanlısı tağutların lüks evinden buraya gelmemizde önemli bir hikmet olmalıydı. Orada kaldığımız sürede, kendimizi işgalci psikolojisinden kurtarmamış olduğumuzu buraya geldikten sonra daha iyi anlayabiliyorduk. Burası, kültürüyle, kadim geleneğiyle, sosyal psikolojisiyle bize aitti. Türkiyeli Müslümanlar için medresemiz, bir konaklama mekânı olmuştu. Düzenli bir şeklide kazanımız kaynar haldeydi. Biraz battaniye ve yere sereceğimiz halıfleks türü sergi almıştık. Haftada bir gün, güncel konuların işlendiği bir seminer çalışmasına başladık. Genellikle Selahattin ağabey, bu konudaki düşüncelerini cömertçe sunuyordu. Belirli kişisel rahatsızlıklarımız olmasına rağmen, hepimiz inkılâpçıydık ve inkılâbın değerlerini savunuyor ve yayıyorduk. İran imkânlarının ve gücünün, "güçlü bir İran inşa edilmesi" projesine harcanması ve verilen mücadeleyi bu tezi savunan Refsencani ve Velayeti kadrosunun kazanmış olması bizi rahatsız ediyordu. Bunun sonucunun nereye varacağını iyi biliyorduk. Netleşmemiş olmakla birlikte, açık bir şekilde muhalefetimizi dillendirmeye başlamıştık bile. İran'ın dünya halkları arasında mevzi kaybetmesine karşılık, politik arenada güçlenmesini de bu eksen kaymasına bağlıyorduk.

Dış işlerinden bizi sıkıştıran temsilci medresede de bizi rahat bırakmadı. Yine geldi ve bizden dört-beş battaniye, küçük bir ha-

lı, gaz sobası ve yere serdiğimiz küçük bir halının hesabını sormaya başladı. Bunların "beytülmal" olduğunu, yerlerinin değiştirilmesinin gasp anlamı taşıdığını söylemeye başladı. Biz bunların, daha Bağ-ı Şiyan'da iken başka bir yerden getirilip verildiğini söylememize rağmen, bir sürü laf saydı ve gitti. Mak-sadının üç beş parça battaniye olmadığını iyi biliyorduk.

Savaş, bütün şiddetiyle devam ederken ve inkılâbın samimi sahipleri cephelerde bedel öderken, İrancı zihniyet tezi kazanmış ve bu düşünce yanlıları İslam inkılâbının cihanşümul olduğunu ve bütün dünya halklarının desteğine muhtaç olduğunu söyleyen kesimi sivrilikle suçlayıp, onları çeşitli yöntemlerle baskı altına almaya başlamıştı. Dışişlerinden gelen sorumlu da bizi egemenlik ve saha hakimiyeti adına kendi yanına çekmek istiyordu ve yaptığı da başka birşey değildi. Önemsemiyor görünüyorduk, ama hoşumuza da gidiyor değildi. Eğer geleceğe dair ümitlerimizin kuvveti olmasaydı, buna daha fazla tahammül etmez ve kendimiz için imkânsız gördüğümüz yeni maceralara yönelirdik.

Her hafta düzenlediğimiz siyaset seminerlerinin devamında hafta içinde, tefsir, tecvit ve Arapça derslerine uygun hocalar bulmaya çalışıyorduk. Bir süre sonra tecvit ve Kur'an dersi için bir hoca bulduk. Arapça dersi için de Irak kökenli bir öğretmen ayarlandı. İslami konularda da bir hocanın düzenli bir şekilde gelip dersler vermesi kararlaştırıldı. Ancak bunların tamamında düzenli bir şekilde sorun yaşıyorduk. İslam İnkılâbıyla birlikte yeni bir mezhebin varlığını fark etmiş olmamıza karşılık, bize ders verenlerin çoğu bizim varlığımızı tabii olarak kabullenmiyorlar ve bizi kendilerine benzetmeyi kendileri için bir inanç ritüeli olarak algıladıklarından, dersten çok bu görevleriyle meşgul oluyorlardı. En basit örnek olarak Arapça ders veren hoca, kısa süreli dersten sonra hemen mezhebi konulara giriyor ve belki de İslami konulardaki bilgimizden habersiz olarak hayali rivayetlerle bizi yönlendirmeye çalışıyordu. Israrla Nuh'un gemisinin Kafkaslarda bulunduğunu ve Rus bilim adamlarının yaptıkları araştırmada geminin duvarlarına yazılı olan yazıların

şifrelerini çözdüklerinde ilginç bir mezhebi gerçeğin ortaya çıktığını savunuyordu. Nuh peygamber döneminde yazılan bir yazının günümüze işaret etmesine ihtimal veremediğimizden tepki gösteriyorduk.

Sayımız epeyce artmıştı, Batman'dan, Konya'dan, Eskişehir'den, Erzurum'dan, Diyarbakır'dan, İstanbul'dan arkadaşlarımız olmuştu. Özellikle Diyarbakır'dan gelen Musa kardeş, zindanlarda yaşananlarla ilgili olarak fazlasıyla bilgi getirmişti. Silvan PKK bölge sorumlusu olan Musa, askeri darbeye birlikte yakalanmış ve Diyarbakır sübyan koğuşuna atılmıştı. Hacı'yla birlikte aynı koğuşta kaldıkları zamanda, Yalçiner ve Yorulmaz tutuklulara ders verme görevine talip olmuşlardı. Kısa bir zamanda aslında hiçbir düşünce altyapısı olmayan bu eylemci gençleri, PKK'ye muhalif ve İslami bir bilinç almış bireyler haline getirmişlerdi. Yalçiner, cezaevi yönetimiyle anlaşmış ve çocuklara askerin isteği doğrultusunda Kemalizm'i anlatacaklarını söylemiş, belli bir süreçten sonra gençlerin güvenini kazandıktan sonra onları İslam ile tanıştırmış, eylemden okumaya yönelmelerini sağlamışlardı. Cezaevindeki İslami hassasiyet sahibi bazı arkadaşlar, Yorulmaz ve Yalçiner'in Kemalizm'i anlatmasına anlam verememiş ve onların kısa bir sürede böyle bir değişime uğrayacaklarına ihtimal vermemişlerdi; yine de olaya temkinli bakmayı daha doğru görmüşlerdi. Oysa onlar, bu yöntemle hem kendilerini ve hem de çocukları işkenceden kurtarmayı hedeflemişlerdi. Göstermelik olarak anlatılan Kemalizm dersleri taktiğiyle, gençler İslamileştirilmişlerdi.

Musa da onlardan biriydi. Çok okuyordu. Arapçayı sökmek için yoğun bir tempo içine girmiş ve gerçekten de kendi gayretiyle hem grameri ve hem de pratiği büyük oranda çözebilmişti. Akşamları radyoya gidiyor, gündüzleri de derslere katılmakla yetinmiyordum. Tahran'daki Mela Halil'den İmam Şafii'nin görüşlerinin yer aldığı fıkıh kitabını Arapça üzerinden okumaya devam ederken, Cuma günleri de Kerec'e Mela Huseyini Marunisi'ye tefsir ve siyer derslerine gidiyorum. Ne olursa olsun, bu programımı devam ettirmeye çalışıyorum.

Medresemiz kısa zamanda şenleniyor. Özellikle de Güney Tahran'da olması bizi daha mutlu ediyor. En azından halkın içindeyiz. Sabahları "sengek" veya "berberi" ismini verdikleri ekmek kuyruklarında beklerken toplumun içinde olduğumuzu hissediyoruz. Tahran'ın kuzeyinde iken, sadece arabaları ve yüksek duvarların arasına gizlenmiş villaların dışa yansıyan soğuk görüntüsünden başka bir şey göremiyorduk ve insanlarla diyalogumuz kopuktu. İmam Humeyni'nin "Biladi Kebir Hükmü"nü açıkladığı büyük şehir ve bunun içinde birbirine zıt iki şehir. Geceleri sabahlara kadar pencerelerinden veya damlarından tekbir sesleriyle Şah rejimini zorlayan, taviz vermeye mecbur eden halkın yaşadığı yoksul Güney Tahran ile zenginliğinden ve rahatından hiçbir dönem ödün vermeyen yeşillikler, güzellikler içerisine kapanmış Kuzey Tahran. Kuzey Tahran'ın kendisi de tezatlarla doluydu. Villaların çevrelerinde de yoksulların yaşadığı küçük mahalleler vardı. Özellikle Derbent çevresinde, dağın eteklerinde köy görünümünü veren mahalleler de vardı. Şah'ın görkemli saraylarının hemen yakınında bulunan yoksul kesimin oturduğu mahallede, ömrünün bir günü normal insanların hayatının tamamına denk bir mücadele, duruş ve tavizsiz bir kişilikle dolu olan İmam Humeyni de kalıyordu.

Birkaç kez gittiğimiz ev, bizim yaşadığımız kerpiçten ve mütevazı bir şekilde yapılmış evlerden farklı değildi. Yere serilen sergiler, oturduğu koltuk veya evinin içi bizden birinin evinin aynısıydı. İlk defa gördüğümde, İran'a daha yeni geldiğim sıralarda Kürtçenin ortak kelimeleri yardımıyla anlamaya çalıştığım Farsçamla; İmam Humeyni', Beni Sadr'ın "Sizin aile büyük bedeller ödemiş mücadele içerisindeki bir ailedir. Ahmet Humeyni de sürekli bu mücadelenin içerisinde yer alan biri olması hasebiyle başbakan olmayı hak ediyor ve eğer onu başbakan yaparsak, toplumun yönetimimize güveni artar!" demesine, sergilediği ruh haliyle Ahmet Humeyni'nin buna daha dünden razı olduğu gerçeğine aldırmandan tepki gösterip, "bir saltanatı yıkmışken, yeni bir saltanat nı inşa etmemi istiyorsun?" diye tepki göstermesinin anlamını daha iyi anlamıştım.

Bize ait bir medresemiz vardı. Ancak, bundan haberdar olan bazı dostlarımızın olayı kabullenebileceklerine de ihtimal vermiyorduk. Sıcak su sorunumuz vardı, gazlı bir hamam sobası aldık ve ilk defa kullanmaya başladığımız bu sobayla -her gün sorunlar yaşayarak- sıcak su sorunumuzu çözdük. Avlunun orta yerinde duran havuzu maviye boyanmış ve çevresine de rengârenk çiçekler ekmiştik. Akşama doğru açtığımız havuz fiskiyesinden çıkan su sesini doyasıya hissetmek için çaylanımızı avluda içmeyi adet haline getirmiştik. İleriye dönük ümitlerimizi güçlendirecek gelişmeler oluyordu. Düzenli bir medrese hayatı için fiziksel alt yapımız hazırды. Güzel bir avluda, havuzun çevresinde renkli bir yaz geçirebileceğimizi düşünüyordum.

Ondokuz

Medrese günlerimizi dolu dolu geçirmeye çalışıyorduk. Düzenli olmasa da bir ders programımız vardı. Perşembe geceleri, diğer şehirlerden gelen talebelerle birlikte Torçal dağına çıkmaya devam ediyorduk. Diyarbakır ve Batman çevresinden gelen Müslümanlarla duygusal zeminde görüşmeye devam ediyordum, ancak İrfan Çağrıcı ile diyaloglarımız daha sıcak bir zeminde ve hatta cemaatleşme bazında sürüyordu. İrfan'ın bize yaklaşımı örgütsel disiplin içerisindeydi. Biz de bu diyaloglar neticesinde nelerle muhatap olacağımız beklentisi içerisindeydik. Nerdeyse her sabah namazından sonra, birlikte spora gidiyor ve güneş etrafı iyice ısıtınca kadar devam ediyoruz. Medresedeki arkadaşların büyük bir kesimi, Park-ı Şehrî'deki komplekste çalışmalarımıza katılıyorlar. Spor, dağ yürüyüşleri, İrfan ile hayatımızın en önemli anlarını oluşturuyor.

80 darbesi, solculara özenerek meydanları dolduran binlerce insanı kontrol etmek maksadıyla parkeli, potinli görüntümüzün altında ciddi bir alt-yapı olmadığını görmemizi sağlamıştı. Bu gerçeğimizle yüzleşmemizi zorunlu kılan bir hezimet olarak, silişmemizi de kendisiyle birlikte getirmişti. Bu sindirilme, korkutulma, yılma ve susturulma devresi uzun sürdü. Biraz rahatlama olunca, cemaatler toparlanmaya başladılar. Her çevre, darbenin verdiği ezikliği bertaraf etmek için yoğun bir çaba içerisinde olmaya çalıştı, bunun uzantısı İran'a da yansiyordu. Var olma savaşında bütün araçlar, imkânlar kullanılıyordu. İslam İnkılâbının varlığıyla, kendilerini ispatlama yarışında olanlar ilişki kurabilecekleri kanallar arıyorlar. Darbeden aldığımız ağır yaranın telafisi için her yola başvuruluyor. Türkiye gündeminde de varlık ispatlama çabası var. Daha önce düşman kamplarda yer alan solcularla, liberallerle diyalog kurulmaya ve cezaevlerine doldurulan, yurt dışına kaçmak zorunda kalan

veya imha edilenlerin dışında kalan bazı dar siyasi çevreler, birlikte hareket etmeye yönelmişlerdi.

Baskı ve zorun hâkim olduğu dönemde İslamcı kanatta en fazla öne çıkanlar Ali Bulaç, Hüseyin Hatemi ve Abdurrahman Dilipak gibi isimlerdi. Bunların arasından sadece yazı yazmakla yetinmeyen ve solcuların, liberallerin bütün eylemlerine katılanlardan biriydi Dilipak. Diyalog, işbirliği ve ortak tavır belirleme çalışmaları kendisini hissettirir derecede artış göstermişti. İslamcılığın yeniden gündeme gelmesiyle birlikte, küçük cemaatler yeniden toparlanmaya ve özellikle de ev sohbetleriyle daha önce birlikte olduklarından geriye kalanlarla var olma mücadelesi vermeye başlamışlardı. Bunun yansıması İran'a gelen misafirlerin arayışlarında da görülüyordu.

Türkiye'de 80 öncesi geleneği sürdüren ve bunun İran'daki gerçeğini de yakından görebilen bizler, Müslümanların solcularla ilişkiye girmesini hazmedemiyorduk. Hatta dördüncü kongresini yapan PKK'nın; dini yeniden sorgulamak ve İslam İnkılâbıyla birlikte dinin mücadeledeki güçlü dinamiğini, fonksiyonunu değerlendirmek durumunda kalmasıyla birlikte, Serxwebun dergisinde dine karşı hala keskin çizgisini sürdürmesi, solculara karşı olumsuz tutumumuzu pekiştiriyordu. İlkelerimizden, geçmişteki geleneklerimizden ve kendimizce kurduğumuz dünyamızdan taviz vermek, omurgasızlık olarak algılanıyordu. Kimya uyuşmazlığını, sanki bilinmez bir el daha da çıkılmaz bir girdaba dönüştürüyordu. Dilipak, farklılıklara rağmen birlikte yaşanabileceğini ve kendi değerlerinden taviz vermeden zulüm odaklarına karşı ortak mücadele verilebileceğini ispatlamaya çalışarak, tamamen farklı bir muhtevada, strateji, yöntem formüle etmeye yönelmişti. Hatemi'nin de çabalarında bu endişe fazlasıyla ortaya çıkıyordu. Hatta dini bir afyon olarak gören zihniyeti ikna etmek maksadıyla ilkelerden taviz vermek de normal görünür olmuştu. Darbeyle birlikte üniversiteden uzaklaştırıldıktan sonra, ortak mücadele alanlarının oluşturulmasına çalışarak, kendisine yaşatılan mazlumiyetin intikamını bu şekilde almaya çalıştığını psikolojisiyle de yansıttı.

yordu. Hatemi'nin başka bir özelliği de, Müslüman olmayanların saldırılarına makul savunma tezleri geliştirmektir. Kadın hakları, dört evlilik, hayvan hakları, özgürlükler, Müslüman olmayanlara bakış açısı ve benzeri konularda saldırıları yumuşatma gayesiyle, geçmişten gelen tavizsiz yapıyı biraz restore ederek yumuşatmaya çalışıyordu. Biz bunu hazmedemiyorduk. Bu, bakış açısının, uzlaşmacı yeni elit jenerasyonun zaafıyla malul olduğunu savunuyorduk. "Yumuşama, uzlaşma, ilişkiye girme" fenomenini reddederek, kâfirlerle barışık olmayacağımızı ilan ediyorduk. Özellikle, Halkın Mücahitleri'nin Tahran'daki eylemlerinden sonra, onlarla diyalog içerisinde olmanın mümkün olmayacağına kanaat getirmiş ve bundan dolayı da Türkiye'deki Müslümanların onlara karşı tavırlarını onaylamıyorduk. İslam'ın, hayatın tamamına hükmettiği ve dolayısıyla sol kesimle ilişki içerisinde olmanın mümkün olmadığı görüşü bizde temel bir düşünce olarak değer buluyordu.

İslam İnkılâbı yıldönümlerinde, Türkiye'den gelen misafirlerimize bunun hesabını da sormaktan geri kalmıyoruz. Hakikatten sapma ve inkılâbçı ilkeleri yozlaştırma operasyonu olarak gördüğümüz bu yeni diyalog dönemini inşa edenler olarak Hatemi ve Dilipak, hesaba çektiklerimiz arasındaydı. Birgün Dilipak, Selahattin ağabeyin evinde, yoğun saldırılarımız karşısında bocalamaya başlamıştı. Özellikle Selahattin ağabeyin sert tepkisi karşısında suçlu edasıyla başını öne eğmiş ve maruz kaldığı eleştiriler karşısında sadece susmuştu. İşte o zaman Fehmi Koru, Dilipak'ın yardımına yetişmiş ve bu yoğun baskı karşısında onu rahatlatacak bir çaba içine girmişti. Bizim bulunduğumuz yerden Türkiye'nin gerçeklerini anlayamayacağımızı, darbenin Müslüman grupları tamamen dağıttığını, zor ve baskı siyasetlerinde ortak bir cephe oluşturmadan taleplerin dile getirilmesinin imkânsız olduğunu söyledi. Konuşmaları yönlendirmede ve şekillendirmede kullandığı ses tonu, özgüvenini yansıtıyordu. Savunma şeklinde de olsa söyledikleri ikna ediciydi. Bu tam da benim istediğim bir savunmaydı. Bir yandan Dilipak'ı mazlumiyetinden dolayı savunmak isteğimin ye-

rine gelmiş olmasından, diğer yandan Türkiye'deki şartlarda mücadelenin devam etmesi için bütün araçlardan yararlanılması gerektiği düşüncemin Fehmi Kuru tarafından formüle edilmiş bir şekilde ortaya konmasından dolayı mutluluk duyuyordum. Fehmi Kuru, resmi duruşundan dolayı uzak durmaya çalıştığım bir kişilikti. Geçmişe dair bir hukukumuz da yoktu. Hiç birimizin ses çıkarmadığı bir yerde, eleştirilenden yana tavır takınması, onu gözümde bir kahramana dönüştürmüştü.

Hatemi de, sakalsız ve kravatlı olmaktan dolayı, bizim İran'daki radikallerden

nasibini alanlardandı. Genellikle onlara rahnama/rehberlik görevini yaparken, Türkiye'deki gelişmelerden daha fazla haberdar olma imkânı bulabiliyorum. Onlar kimi zaman özel durumlarını bile anlatmaktan çekinmiyorlar. Hatemi, hanımının basıncı olmasa İran'a gelip yerleşmek istediğini, ancak radikal çıkışları gördükten sonra bunun kendisi için zor olacağını söylüyor bir keresinde. Onunla birlikte, savaş cephelerine, İslam İnkılâbı kuruluş yıldönümü törenlerine, Seyyid Esedullah Laci-verdi'nin sert uygulamalarıyla gündeme geldiği Evin zindanına yaptığımız ziyaretlerde, "tevvabin" (tövbe etmişler) grubuyla yaptığımız görüşmelerde birlikteyiz ve bu dönem zarfında mezhebi konular dahil bütün alanlara giriyoruz. Derin bir entelektüel zihin, edebi bir dil ve irfani ahlâkaa sahip bir yapısı olduğunu orada görüyorum. İslam İnkılâbıyla birlikte aslında Şia mezhebine bağlı olduğunu fark ettiğini dillendiriyor.

Rutin görüşmelerin dışında, resmi ve gayri resmi bir şekilde Türkiye'den gelen misafirlerle ilgileniyoruz. Atasoy Müftüoğlu da onlardan biri. Ancak bir farkla, bu insan bize değer veriyor, bizi dinliyor, zaman buldukça bizimle birlikte kalmaya, geliyor. Resmi geziler boyunca, konuşmalarından fazlasıyla yararlanıyorum. Bir konuşmaya, şahsa ya da olaya sinirlendiği zaman ciddi tepki vermiyor, başağrısı komasında kendisini kaybediyor. Radyoda mesai saati içerisinde gelen telefonlardan, misafirlerden haberdar oluyor ve ona göre hareket ediyorum. Nurettin Şirin gelen misafirlerden biriydi, benimle görüşmek iste-

diğini söyledi. Buluştuk ve benimle ilgili belli referansa ve bilgiye sahip olduğunu, bana çok samimi davranmasından anlıyorum. İran'da kaldığım sürece gelen haberler ışığında, az-çok onunla ilgili bilgi sahibiyim. Türkiye'de darbeyle birlikte ayakta kalabilen ve samimi bir şekilde mücadelesini sürdüren ender insanlardan biri. Daha önce görüştüğüm Hakkı Selçuk Şanlı'dan onunla ilgili bilgiler edinmiştim. Samimi bir Müslüman olarak duyduğum Şirin'le ilk karşılaşmamızda mezhebi konuları biraz fazlaca ön-plana çıkardığını görüyorum. İran'da sadece bana güvendiğini söylemesi hoşuma gidiyor, ancak "İranlı arkadaşlar bana sigarayı terk et diyorlar ben de edemiyorum" diyerek başladığı sözlerinde, mezhebi muhabbetler ağırlık basınca daralmaya başlıyorum. Daha sonrasında, Melik Fırat'ın da burada olduğunu ve istersem akşam bir grup arkadaşla birlikte onu Veliy-i Asr caddesindeki otelde ziyaret etmeye gidebileceğimizi söylüyor. Melik Fırat'ı duymuştum, merak ediyordum. Şeyh Sait'ten dolayı onun ismini duyunca heyecanlanıyordum. Şeyh Şahabettin oğlu Abdulmelik, Şeyh Said'in torunu aynı zamanda 1950'de Şeyh Ali Rıza Efendi'nin kızı Zebide Hanım'la evlen, klasik ve modern ilimle donanımlı bir kişiliktir. Devlet, onun ailesiyle barıştığını ispatlamak maksadıyla Abdulmelik'in yaşını 7 yıl büyüterek ilk kez 1957'de DP Erzurum milletvekili olmasını sağlamıştı. 27 Mayıs İhtilali'nde tutuklanan yaklaşık 500 kişinin içinde en genciydi ve 1,5 yıla yakın Yassıada'da tutuklu kaldı. Yargılama sonucu önce idam cezasına çarptırıldı, daha sonra cezası hapis cezasına çevrildi ve 1,5 sene de Kayseri cezaevinde kaldı. İşte böyle bir şahsiyetle tanışacaktım. Gitme saatini belirledik ve akşamüzeri bir grup gençle birlikte odasına çıktık.

Yıllarca ismini andığımız Şeyh Said'in yeğeniyle karşılaşmak farklı bir duyuydu. Ayaklanmadan sonra sürgün edilen, açlık ve hastalıkla yok olmaya terk edilen, Takrir-i Sükun Kanunu'nun kaldırılmasıyla memleketlerine geri döndükten sonra yaşı büyütülerek "Kürtlerle barışma adına" milletvekili yapılan, darbeyle birlikte Yassıada'da ölümüne mahkum edilen, her askeri darbede ölümle yüzleşen bir insanla karşılaşmak, insanda nasıl

bir duygu anaforu meydana getiriyorsa, ben de aynısını yaşıyor ve o duyguların derinliklerinde kayboluyordum. Tanışma ve kısa hayat hikâyesi, medrese tahsili ve modern ilimlerden nasiplenişine kadar geniş bir yelpazeye yayılan yaşam tarzına kadar birçok konuda söyleşiyor bizimle. Nasıl bir bilge adamla, erdemli bir insanla karşı karşıya olduğumu daha iyi anlıyorum. Bununla da, ender insanların bir gününün sıradan insanların bütün ömürlerine bedel olduğu gerçeğini bir kez daha canlı bir şekilde görüyorum.

Hayatından kısa kesitler dinledikten sonra, özellikle yeni arayışlar içerisinde olduklarını okuyabildiğim genç arkadaşlar, itiraz etmeye başladılar: "Hocam! Madem böyle bir mücadele sürecinden geçtiniz, sürgünler, idamlar, yargılanmalar, sürekli işkence, baskı ve hapislerle muhatap bir kişiliğiniz, neden şu anda İslami hareketin önünde değilsiniz? Neden, Türkiye Müslümanlarının rehberi olarak gündeme gelmiyorsunuz?"

"Gençler, siz de kendinize göre haklısınız. Ancak, mücadele öyle zannettiğiniz gibi kolay bir olay değil. Baskı, zor politikaları, işkence ve şiddet gündeme geldiği zaman kimseyi mücadele alanında göremezsiniz. Her birimiz 80 askeri darbesinin ne anlam ifade ettiğini iyi biliyoruz. Askeri darbeyle birlikte, insanların Kur'an meallerini bile yaktıklarını gördük. Darbe olduğu zaman, biz yalnızdık. Bize baskı yapıldığı zaman, bir komutanın onlarca askerin eşliğinde beni ormana götürüp, başıma silah dayadığı zaman veya bana sarılık hastalığı şırıngası ettikleri zaman kimse yanımızda yoktu. Yalnızdık. Biz sürgünde açlıktan veya koleradan kırıldığımız zaman da kimse yoktu. Bu süreçleri yaşamamış insanlara öncülük yapmak zordur. Gençlerin önce ayakları yere sağlam bir şekilde basmalı. Şimdi siz, bana sizin gibi gençlere öncülük etmemi, lider olmamı istiyorsunuz... Peki sorayım, kaçınız bu acı ve zorbalık cenderesinden geçti? Yarın zor ve şiddetle karşılaştığınız zaman kaçınız devam edebilecek. Gençler, sizin ayaklarınız havada, önce yere basmayı öğrenmelisiniz..."

Bu sözlerden sonra, ne söyleyeceğimizi kestiremeyecek kadar

şaşkın halde sessizliğe boğulduk. Dersimizi almıştık. O gergin havayı dağıtmak için, Şeyh Said ile ilgili sorular sormaya başladık. Cumhuriyetten sonra başlayan ayaklanmanın sebeplerini, kırılma noktalarını, ihanetleri, mertlikleri, çaresizliklerini öğrenmek istiyorduk. O da geç saatlere kadar anlattı. Bireylerin, aşiretlerin, dost görünenlerin, toplulukların ihanet içerisinde olduğunun gün yüzüne çıkmaması için, mücadele tarihinin yazılamadığını orada öğrendim. Onun mücadele alanında geliştirdiği retorik ve genel formasyonu onun yapısal durumuna ilişkin bazı ipuçları verimene yetiyordu ve anlattıklarından zulme karşı tek başına kalsa bile direneceğinin ipuçlarını yansıtıyordu. 'Öyle bir zulüm sarmalı içerisinde piştim ki, zalime karşı duruşta ayakta devam edemezsem, diz çökerek, diz çökerek edemezsem, sürünerek, ölene kadar bu mücadele meydanında kalmaya devam edeceğim.' diyerek; mücadele zeminindeki bir kişiliğin nasıl bir irade, duruş ve kişiliğe sahip olması gerektiğini beyan ediyordu. Oradan ayrıldıktan sonra Nurettin, arkadaşlarla birlikte Meşhed'e gideceğini ve oradan döndükten sonra bir daha görüşebileceğimizi söyledi, vedalaşıp ayrıldık.

Geç saatte medreseye ulaştım. Normalde öğleden sonra, hatta akşama doğru radyoya gittiğimden uyku sorunum yoktu. Arkadaşlar kendi odalarında uyumuşlardı. Abdulmelik Fırat'la görüşmüş olmak, onu dinlemek beni manevi bir duygusal alana taşınıştı. Hala onun anlattıklarının etkisinden kurtulmuş değildim. 80 askeri darbesinde tutuklanmış olduğu, bir grup asker tarafından ormana götürülerek kafasına silah dayatılmasını ve "şimdi seni burada öldürsek, kim imdadına yetişecek!" denilmesi üzerine "bak komutan senin yaptığını bir kadın da yapabilir. Elilerin arkadan kelepçeli, çevremde onlarca asker namnlularına merminisi: mış bir şekilde duruyorlar ve sen kafama silah dayamışsın. Bunun adı erkeklik değil. İkimiz dağ başında olsak ve ben silahsız bir şekilde vurulsam, sen haftalarca cesedime yaklaşmaya bile cesaret edemezsin..." demesi üzerine alınıp, sanlık hastalığının şırınga edilmesi ve aylarca onun tedavisiyle uğraşması bana çok şey anlatıyordu aslında.

Sabah kahvaltısında arkadaşlara akşam yaşadıklarımı anlatıyorum. Arkadaşların arasından biri normalin üzerinde etkilendiğini belli ediyor. Diyarbakır'dan aramızda Selman dediğimiz Zaza arkadaşımız Filit Girişen. Anlattıklarımnda kendisini buluyor. Her cümlede uygulandığını, ağlamamak için kendisini zor tuttuğunu ve hıçkırıklara boğulmamak için konuşmaktan korktuğunu fark ediyorum. Filit, okumuş bir arkadaşımız. Diyarbakır'da genellikle üniversite çevresinde faaliyet göstermiş biri. İslam İnkılâbına olan bağlılığı ve İnkılâbın hem tecrübeleden, birikiminden yararlanmak ve hem de medrese tahsili görmek için İran'a gelmiş. Kum'a gitmektense bizim yarımızda kalmayı tercih etmiş. Onurlu, mert, cesur ve okumayı çok seven biri; kısacası 'adam gibi adam'. Sadece kafasının ön kısmının kel olmasından dolayı haddinden fazla sıkılıyor, her çareye başvuruyor. Velioğlu'nun sessizliğiyle, umursamaz tavırlarıyla espriler yaparak takıldığı İlhami değişik öneriler söylüyor, ama ona inandırıcı gelmiyor. Eskişehir'den gelmiş olan göçmen asıllı Mustafa, şirin görüntüsüyle bu olayı komik hale getirerek bizi gülme krizine sokmayı beceriyor. Selman dediğimiz Filit'te saç bir takıntı halinde. Hepimiz Filit'i çok seviyoruz.

İslam İnkılâbının kuruluş yıldönümü... Kur'an sempozyumu, Daru't-takrib müzakereleri vesilesiyle Avrupa'dan ve Türkiye'den Türkçe konuşan misafirler geliyor. Tercüme ve rehberlik için onlarla Tahran'ın en lüks otellerinde kalıyoruz. Oralarda, duvarlara "İslami Hareket Engellenemez!" türünden Türkçe sloganlar yazılı pankartlar asarak kendimizi hissettiriyor, düşüncelerimizi, kafanızda şekillendirdiğimiz modeli onlara ulaştırmaya gayret ediyoruz. Gün boyu devam eden gezilerin, merasimlerin sonunda otele geldiğimizde geç saatlere kadar sohbet ediyoruz. Evin zindanı, İmam Humeyni'nin evi, güney Tahran'da yoksul kesimlerin mütevazı mahalleleri, Behiştî Zehra, savaş cepheleleri, işgalden kurtarılmış harabe şehirler, Kum kenti, türbeler, Meşhet İmam Rıza türbesi toplantıların dışında gezip, ziyaret ettiğimiz yerlerin başında geliyor. Tahran Evin zindanında solculuktan kopup, "tevvabin" olarak adlandırılan ke-

simi koğuşlarında ziyaret ediyoruz. Tövbe ettiğini beyan eden bu kesim, düzenli bir şekilde İslami eğitim görüyor, namazlarını cemaatle kılıyorlar. Hepsi okuyor. Bayanları tamamen örtülü/tesettürlü. Dışarıdan gelen misafirler onlarla yalnız görüşmek istiyorlar, ancak bu mümkün olmuyor ve sürekli bir gözlemci yanımızda duruyor. Söyledikleri, savundukları ve ileriye dönük önyargıları tamamen kalıplaşmış cümlelerden seçilmiş gibi duruyor. Kendilerine nasıl iyi davranıldığı, geçmişlerinin ne kadar kötü olduğu ve yeni yaşam tarzlarından mutluluk duyduklarını v.s.

Bu geziler içerisinde en çok mutlu olduğum yer, İmam Humeyni'nin evi. Evin sadeliği, İmam'ın her seviyede insanın rahatlıkla anlayabileceği sade kelimeleri seçerek konuşması, net tavrı, basiretli bakış açısı, ruhumuzu manevi patlamalarla yeniliyor. Türbelere karşı rezervim var ve oralara gittiğim zaman çevremi rahatsız etmeyecek derecede uzak durmaya çalışıyorum. Gerçek sebebini bilmiyorum, ama türbelere karşı soğuk oluşumun daha çocukluktan kalan kökleri olabilir diye düşünüyorum. Daha çocukluğumda, hangi türbenin veya çevresi taşlarla örülmüş "şehit/evliya" dedikleri zatın yanından geçsek, durup dua okumam ve çevresindeki çalılığa bir bez parçası bağlamam ve bununla başağının geçeceği yolunda telkinde bulunmaları, ağrılarım arasında bana itici geliyordu. Ve bir de en son bez bağladığım Yedikilise köyü yolundaki büyük taş avlu içerisindeki zatın türbesinin aslında, Ermeni'lerin Van'ı terk etmek zorunda bırakıldıkları o acılı dönemde gömdükleri yüklü bir hazine olduğunu ve diğer benzeri yerler gibi bir gece boşaltılarak, geniş bir çukuru geride bırakmaları, zihnimde bu tür yerlere karşı olumsuz düşüncelerin oluşmasına yol açmıştı. Yani "şehit/evliya" dedikleri, aslında "zer/altın" gömüsüydü. Ondan sonraki süreçte, ne duvarlarına taşlar yapıştırılan ve ne de çalılıklarına bez parçaları bağlanan, önünde eğilerek geri geri çıkılan, eşiği öpülen, parmaklıklarına yüz sürülen, büyük saygı beslenen türbelerle barışık olmadım.

Ahmet, Halit, Alaattin, Musa, İlhami, İsmail, Abdullah, Ercan,

Murteza, Selman, medresenin düzenli sakinleri... Genellikle dağ yürüyüşlerimizi birlikte devam ettiriyoruz. Dağ hem bizi şehrin kirinden, stresinden ve boğucu havasından kurtarıyor ve hem de kendimizle baş başa kalmamıza yardımcı oluyor. Davut diyordu: "Dağ, kirlenmemişlik, sadelik ve dik duruşuyla insanı Allah'a daha çok yakınlaştırır. Belki de şehirlere nazaran kirlenmedikleri için, saf ve temizliklerini korudukları içindir..." Tahran'da bulunan misafirlerle çıkıyorsak, zirveye çıkmanın yerine daha aşağılarda piknik yapmayı hedefliyoruz ve orada temiz havada yiyip-içmek ana hedefimiz oluyor. Eğer misafir yoksa daha yükseklerle tırmanıyoruz. Bahar aylarından birinde yine biz bize dağa tırmanıyor ve sabah namazını dağa taşıyacak şekilde yola çıkıyoruz. Çok uzaklardan dolanarak dağın zirvesine çıkıyoruz. Tam zirveye yakın bir yerde kahvaltı yapmayı hedefliyoruz. Güneş daha esen soğuk rüzgârın içinden kendisini hissettirmeye başladığı bir zamanda zirveye yakın bir yerde fırtına koptu ve baharın sonlarını yaşadığımız bir zamanda her taraf bembeyaz kesildi. Dolu ile kar karışımı bir yağış vardı. Sığınacak hiçbir yer yoktu. Çaresiz o fırtınada, given ve kalın kuru ot saplarını toplayarak büyük bir ateş yaktık.

Fırtına dinip, güneş yeniden açtığı zaman ıslanan elbiselerimizi kurutmak maksadıyla ateşe o kadar yaklaştık ki, elbiselerimiz ateşin sıcağından kısmen yandı. Isındıktan sonra bu kez de büyük bir buz kütlesi haline dönüşmüş olan kaynağın suyuna ulaşmaya çalıştık. Buz kütlesi ne kadar kalın olursa olsun pes etmezdik. Büyük taşlarla buzu parçaladık. Suyu yerin dibinden çıkarmak pahasına uğraşıyorduk ve hedefe ulaşip, suyun akışını yeniden sağladık. Elbette bu geçiciydi. Çünkü akşam yeniden soğuğun şiddetine dayanamayıp donacaktı. Büyük çaydanlığımızda suyumuzu kaynatıp, çayı demledik ve ateşe yakın yerde kahvaltımızı yaptık. Hedefimiz belliydi, kimsenin o hedefe varmadan geri dönme gibi bir talebi de olmazdı. Zirveye ve ondan sonra da Şah'ın kendisi için yaptırmış olduğu yazlığı görmek için dağın arkalarına doğru inmeye başladık. Tahran'ın kuzey kesiminden dağın zirvesine ve oradan da aşağılara

kadar uzanan teleferik tesisleri büyük oranda tahrip edilmişti. Daha sonralarda onarılan bir bölümü, yeniden faaliyete sokulmuştu.

Sadece buradan bile, inkılâbın nasıl bir seyir izlediğini anlamak mümkündü. Tahran sokaklarında gezdiğimiz dönemlerde, inkılap öncesi sistemin dünyadaki en ileri teknolojiyi, refah araçlarını, ahlâkasızlık merkezlerini ve fesadı kendi merkezine nasıl taşınmış olduğunun izlerini rahatlıkla görebiliyorduk. 80 öncesi, Türkiye’de bilgisine bile sahip olmadığımız bankamatığın, bozuk para ATM’lerinin, parayla meşrubat satın alma otomatik büfelerinin sokaklarda yaygın olduğunu görünce hayrete düşmüştük. Elbette, onlardan sadece iskeletleri kalmıştı. İnkılapla birlikte, askeri birliklerin dağıtılması esnasında silahlara el konması gibi, diğer resmi birimlerdeki araçlar da ya alınmış veya imha edilmişti. Bu hakim olan rejimin, bir daha geri dönmeyeceği anlamına da geliyordu.

Torçal’da hedeflediğimiz zirveye ulaşıyor, dağın arkalarına doğru bir gezinti yapıyor ve ardından da mutlu bir şekilde aşağıya doğru inmeye başladıkça, bir mevsimden bir mevsime geçişi bütün boyutlarıyla yaşıyorduk. Yol boyunca, daha önceden tanıdığınız onlarca ottan da toplayarak akşam yemeğimizi garantiye alıyoruz. Medresedeki yiyecek düzenimiz daha rayına oturmamış. İnkılâptan hemen sonra başlayan uluslararası ambargo ve savaş, erzakın kuponla verilmesi çözümünü de kendisiyle birlikte getirmiş olduğundan, ancak Tahran mukimleri ve İran kimlikleri taşıyanlar bu kuponları alabiliyor. Bizim kuponumuz yok. Ancak, Davut kardeş gibi biri bize kendisinden artan kupondan verirse şeker, yağ, tavuk, pirinç gibi temel gıdaları alabiliyoruz. Bir süre geçtikten sonra bunların karaborsa satılan semtlerini öğrenmiş ve oradan almaya başlamıştık. Top mermisi şeklinde yapılan şekeri, -bir torba şekeri kırmadan bırakmama tecrübesine sahip eski bir çaycı olarak- kurma zevkini ben tadıyordum! Ama denetim olduğu zaman, aradıklarımızı bulmamız zorlaşıyordu. İşte durum böyle olunca, dağdan getirdiğimiz otları birçok maksatla kullanabiliyorduk.

Medresede yaz aylarına doğru girdik. Gündüz güneşin etkisiyle medrese haddinden fazla sıcak oluyor, akşam gün batımını bekliyoruz. Güneş battıktan sonra havuzun kenarına sergiler sererek, geç saatlere kadar muhabbet ediyoruz. Gece Tahran'da gezebilecek bir yerimiz yok. En fazla bir misafir geldiği zaman Derbent denilen kesimde, akan suyun serinliğinde yukarılara doğru yürüyerek, dağ havasında dinlenmeye çalışabiliyoruz. Ya da akarsuyun içine kurulmuş divanların üzerinde oturup "abgoşt" (et, nohut, fasulye karışımı bir mahalli yemek) yiyor ve ardından bir semaver çayı içtikten sonra eve geri dönüyoruz.

Tahran'a düzenlenen hava saldırılarına bu kez de Irak'ın satın almış olduğu veya geliştirdiğini söylediği uzun menzilli füzelerle saldırılar eklendi. Şehir yoğunlaşan saldırılarla yaşanmaz hale gelmişti. Avludayız, daha gün yeni kararıyordu. Akşam faslımız başlamıştı. Tahran'a ilk füze düştü. Merak edip Kasım ile birlikte medresenin damına çıktık. İlk düşen füze neticesinde büyük bir ateş çıkmıştı. Düştüğü yer Tahran'ın güneyinde yer alan rafinerinin çevresiydi. Ardından ikinci füze geldi, İmam Humeyni meydanına düştü ve üçüncü füze de güney kesimlere. Daha fazla seyretmenden aşağıya indik. Patlamanın ve çıkan ateşin dehşeti bütün şehri sarmıştı. Damdayken üzerimize bir füze düşse, neden damda olduğumuzu izah edemezdik.

Televizyondan, neler olduğunu kısa bir süre sonra öğrendiğimizde, savaşın ne kadar dehşet verici olduğunu bir kez daha yakından gördük. Savaş cephelerinde, birlikte olduğumuz birçok güzel insanı kaybetmiştik. Onların anılarıyla yüzleşmeye cesaret edemeyecek kadar, güzel ortak günlerimiz olmuştu. Ama onlar bu gün yoksular. Savaşın en şiddetlendiği zaman bile, içine toprak doldurduğumuz mermi sandıklarından yapılma barakamızın önünde kahvaltı yaptığımız insanların çoğu savaşta vurulmuştu. Bazıları uçaksavar başındayken, can yoldaşlarıyla hava saldırılarında bedeninden küçük bir parça bile bulunmayacak şekilde parçalanmış ve bazıları da Irak keskin nişancıları tarafından tek kurşunla alınlarından vurulmuşlardı. Gencecik insanların hayatına son veren, ülkeyi bir uçtan bir uca yasa bo-

ğan savaş bütün şiddetiyle devam ederken, cephelerle sınırlı tutulmamış, savaşın ateşi şehirlere kadar yaygınlaştırılmıştı. Şehirler, kasabalar ve köyler bu ateşin içine çekilmeye çalışılmıştı. Savaş teknolojisi, kan akıtmaya, dehşet saçmaya ve öldürmeye devam ediyordu. Tahran'da artık kimse pencerelerini karartmıyordu, hava saldırılarında elektrikler kesilmiyordu. Halk savaşıyla, hava saldırılarıyla birlikte yaşamaya alışmıştı. Bir de perdeleri kapatmaya gerek kalmamıştı, çünkü ölüm artık yalnızca ışığa gelmiyordu. Hedefi yoktu. Daha önceden belirlenen notlara atılan, füzeler de yok değildi.

Mela Hüseyin Marunisi'yi ders bahanesiyle ziyarete gitmiştim. Kalabalık bir misafir grubu vardı. Kendi bölgelerinde tanınan fazlasıyla alim vardı, sohbet halkası içerisinde. Mela Abdullah, Mela Abdurrahman, Kasım Yedigâr tanıdığım misafirlerdi. Mela Abdurrahman dışında herkes itirazsız bir şekilde Mela Hüseyin'i dinliyordu. Abdurrahman, 'İslam'ın cahiliye dönemindeki Araplara indiğini ve bugünkü insanların bilgi ve medeniyet açısından daha ileri bir noktada olduğu ve dolayısıyla Sosyalizm veya başka bir ekolün ekonomik, siyasi, devlet idaresi ve askeri konulardaki metotlarından yararlanmasının hiçbir sakıncası olmayacağı'nı savununca, Mela Hüseyin onu küfürle suçlama noktasına kadar götürdü. Medrese kültüründen, talebe-üstat ahlâkından dolayı Abdurrahman her türlü eleştiri, suçlama ve ithamı saygıyla dinlemekle yetiniyordu. Tartışmalar çok sertti, daha fazla dinlemek de istemiyordum. Ne kadar kalkmak istediysem de, bana dersimi vermeden göndermedi...

Akşama yakın geri dönebildim. Medreseye döndüğümde, Halo dediğimiz İlhami ile Selman'ı (Filit) köşedeki kullanmadığımız medrese hüccesinde görür gibi oldum. Beni görünce gizlenir gibi davrandıklarını fark edince şüphelendim. Onlara doğru gidince, bu kez de arkalarında bir şey gizler gibi durduklarını daha fazla kamufle edemediler. Ne yaptıklarını sordum, sohbet ettiklerini söylediler. Bu esnada, yanan gaz ocağının sesini duydum şüphelenip arkalarına doğru baktığımda, ocağın üstünde salça kutusunda bir şeyler kaynadığını gördüm. Ne ol-

duğunu sordum, kaçamak cevap verdiler. İlginç bir durum içerisinde oldukları, sırtırcasına ortadaydı. Gidip baktığımda, saç kutusunda siyah bir şeyin kaynamakta olduğunu gördüm. Israrla ne olduğunu sorunca, Selman dayanamadı ve 'bunun saç ilacı olduğunu, Halo'nun daha önce üzerinde denediğini ve kendisinin de denemek istediğini söyledi. İlhami'ye sordum. Dayısından öğrendiğini ve kendisinin de denediğini söyledi. Daha da sıkıştırdımca, yalnızca bileğinde denediğini söyledi. Göster deyince doğru söylemediği ortaya çıktı. Halo'nun bütün vücudu inanılmaz derecede kıllıydı.

Selman'ın böyle bir şey yapabileceğine ihtimal vermiyordum. Kaynar zifti jiletle kazınan kafasına döktürecekti. Halo'yu azarladığım zaman o kadar inanmıştı ki, onu savunmaya başladı. "Kendisinde denemiş, ne olacak ki?" demeye başladı. Kafanın el gibi olmadığını ve ölüm tehlikesi olduğunu söylememe rağmen itirazını sürdürünce bir kâğıt parçasıyla, alıp çöpe attım. O gün, benimle hiç konuşmadılar. Onların değerli projelerini bozduğum için bana kızgındılar.

Ertesi gün yine bir arkadaşla birlikte pazarda alışveriş yaptıktan sonra akşama doğru medreseye döndüğümüzde, daha uzaktan garip bir kokuyla karşılaştık. Mahalleden, yoğun sirke veya şaraba benzer bir koku geliyordu, şüphelendik. Birileri şarap üretiyor olabilirdi. Medreseye yaklaştıkça kokunun merkezine doğru ilerlediğimizi anladık, ancak hiçbir anlam veremedik. Kapıyı açtığımızda boğucu ve bayıltıcı bir kokuyla karşılaştık. Doğal gaz patlamış gibiydi, ama bizim doğal gazımız yoktu. Tam içeriye girmiştik ki Selman'ın, başında bir sarıkla ve inleyerek avluda dolaştığını gördük.

Yine Halo'nun icatlarından biriyle karşı karşıyaydık. Selman'ın saçlarını yeniden kanatırcasına kazımış ve ardından da bir koli yumurta sarısı ile bir kilo sarımsağı karıştırıp, tuzlamışlar ve jilet kazımasından dolayı alev alev yanan Selman'ın kafasına sardıkları sarığın ortasını boş tutarak bu bulamacın tamamını oraya boşaltmışlar. Mucidimiz, bunun en az 6-7 saat orda dur-

ması gerektiğini söylediği için, canı yanmasına rağmen dayanmaya çalışıyormuş. Ne yaptımsa, bulamacı onun kafasından alamadım. En sonunda çaresiz olarak üzerine bir havlu örttübildim. Hepimizin korkusu, komitenin, güvenlik güçlerinin içki üretiliyor diye medreseye baskın düzenlemesiydi. Böyle bir şey olduğu zaman çevremize izah etmemiz zor olacaktı. Mahalle sakinlerine, Selman kardeşimizin saçları çıkmıyor. Biz de bundan dolayı böyle bir yöntem bulduk diyebilme ve onları inandıırma imkânımız yoktu...

Yirmi

Radyoda çalışmaya başladıktan sonra düzenli bir maaş almaya başlamıştım. Milsa'daki bir yıllık sigortalı çalışmadan sonra, ilk olarak burada da sigortalı bir çalışan haline gelmiştim. Sıkıntılar olsa bile, ideallerimizin, hayallerimizin gerçekleştiği kendi ülkemizdeydik. Kendi değerlerimizin propagandasını yapıyorduk. İslam İnkılâbı, bir halk hareketi olmaktan çıkıp devlet olmanın gereklerini yerine getirdiği zaman, bizim uluslararası kural tanımayan değerlerimizle çatışmaya başladı. Bunun boyutları, radyoda okunmak üzere yazdıklarımızın her kelimesini denetim altına almaya ve tercüme niteliğini aşan metinlerden dolayı uyarı almamıza, hesaba çekilmemize kadar genişledi. Biz yine de huyumuzdan vazgeçmiyorduk, Şah döneminden beri radyoda çalışan ve Türkiye'nin Tahran elçiliğiyle içli dışlı olduğunu söyleyen denetleyicinin kolayca anlayamayacağı ifadeler kullanıyorduk. Aslında, her tarafa çekilebilecek kelimeler, vermek istediğimiz mesajı ambalaj içinde de olsa ulaşılması gereken yere ulaştırmamıza yardımcı oluyordu.

Fatimi meydanında kalan Hüseyin, Muzaffer ve Hamdi ile sık sık görüşmeye gidiyoruz. Onların ev düzeni bizimkinden daha iyiydi. Geniş bir daire içerisinde, mutfakları ve devamlı bir şekilde Muzaffer eliyle hazırlanan sıcak yemekleri vardı. Çoğunlukla, onlara gittiğimizde farklı misafirlerle karşılaşırıyorduk. Hüseyin Selçuk'un ticari ilişkileri veya Türkiye'deki sosyal çevresinden buraya yansıyan renkli bir görüntü vardı. Bu arkadaşların ya Türkiye'den tanıdıkları veya Tahran'da değişik vesilelerle tanışmış oldukları insanlarla biz de tanışıyoruz. Yine bir gün Fatimi Meydanındaki arkadaşları ziyarete gitmeye karar verdik. Birkaç arkadaşla birlikte, caddenin kenarında bol gürültülü ve öğlen güneşinden dolayı kavurucu sıcakta bunalan eve gittik. İçeride, ellerinde mendilleriyle sürekli terlerini kurutan

yeni tanıdığımız birkaç insan vardı. Bizi, o zamana kadar alışık olmadığımız bir saygı ve muhabbetle karşıladılar. En azından bize kuşkuyla, analiz edici bakışlarla bakmayan, bize güvendiklerini bakışlarıyla belli eden insanlarla karşı karşıyaydık. Bu güven, birilerinin bizi önceden onlara anlatmış olduklarını da rivayet ediyordu, aslında. Bizi usandıran ve giderek çekilmez bir tarzda yabancılığı hissettirme ortamları en fazla rahatsız olduğumuz güvensizlik belirtisi olan bakışlarda kendisini ortaya koyduğundan, bunun ne anlama geldiğini iyi anlıyoruz. Akşam namazını birlikte kıldık. Mustafa Tabatabai dedikleri bir zat, önümüzde imamlik yaptı. Elleri açık durdu namaza, ama başucuna secde edilen mühürden bırakmadı. Diğer yeni tanıdıklarımız da aynısını yaptılar. Bir anlık bile olsa, şimdiye kadar güvensizlik bakış açısını oluşturan bir şekilciliği, onlara benzererek yapmak içimize sinmedi. Olduğumuz gibi olmak, ruhumuzla, kendimizle barışık durmak daha şık ve ahlâkaiydi, öyle de yaptık.

Sohbet başladığında da sıcak bir ortamda birbirimize açılmaya başladık. Seyyid Mustafa Hüseyin Tabatabai'nin Tahran üniversitesinde öğretim görevlisi olduğunu söylediler. Onunla birlikte olanların sergiledikleri tavırlarından, ona değer verdiklerini anlıyordum. Tabatabai, zulme karşı mücadele veren ve ilmi birikimi olan bir aileden gelen bir şahsiyet olarak, daha genç yaşında Kum İlimler Havzasında okumaya başlamış ve uzmanlık belgesini alarak üniversite camiasına yönelmiş. Onunla ortak yanlarımızdan biri, saltanat kültürünün din olarak insanlara empoze edilmesinden rahatsız olma hassasiyetimizdi. O da zihni net olmasa bile, Seyyid Kutub veya Mevdudi kitaplarında bir şeyler almış, bizim gibi daha gençliğinde, dine yerleşen hürafelere karşı tavır almaya başlamış. Bu düşüncelerde ciddi bir alt yapımız olmasa bile onlarla bir farkımız var; biz Türkiye'de diyanetin vesayeti altındaki cumaların kılınamayacağını savunurken, o da İran'da Mehdi'nin "Gaybet-i Kübra"sında Cuma namazı kılınamayacağı fıkhi anlayışının yanlış olduğunu ısrarla savunuyor ve her dönemde bu namazın kılınmaması

durumunda unutulmaya yüz tutacağını iddia ederek, bir grup yakın arkadaşıyla Cuma namazı kılmaya başlamış... Ayetullahiluzma Seyyid Abulfedl İbn Rıza Burkei Kumî'den haberdar oluncaya kadar küçük bir grupla namaza devam etmişler. Günün birinde Tahran'da bir mescitte onu tanımaya ve dinlemeye gitmiş. Gerçekten de bahsettikleri kadar derin bir birikim sahibi olduğunu görmüş. Dersten sonra, naif bir eleştirisini bildirdiğinde, onun çok dikkatli bir şekilde kendisini dinlemesi ve hak vermesine hayran kalmış. Bu durum alışık olmadığı ahlâkın göstergesi olarak hoşuna gitmiş.

Burkei, Kum medreselerinde zamanın ünlü âlimlerinden ders almış ve ondan sonrasında da bir mescitte ders vermeye başlamış, taklit mercii olarak vasıflandırılan müctehit konumunda âlim bir kişiliktir. Zihinsel ve pratik değişimle birlikte ilk önce, tasavvuf, irfan ve gelenekleşen dinin gerçek dinden ayırt edilmesi gerektiği konularını işler. Ardından İbn-i Teymiyye ve benzerlerinin kitaplarını farklı isimlerle tercüme ettirip yayınlamaya başlar. Ezadari/yas törenlerinin, mezar/türbe ziyareti ritüelinin ve çerçeve içerisindeki inançların, dine sokulan hurfeler olduğunu söylemesiyle birlikte tepki almaya başlar. Tabatabai'nin tabiriyle "işte o zaman kıyamet kopar." Geleneksel dinin savunucularıyla, Şah vesayeti altındaki ulema kurumu onun aleyhinde yoğun bir propagandaya başlar ve yaklaşık 27 yıl boyunca namaz kılıp, vaiz verdiği mescitten uzaklaştırılır. Burkei, ısrarla Safevi öncesi Şia ile ondan sonrasında saltanat kültürünün ulusalcı refleksleriyle bütünleşen mezhebin, aynı şeyler olmadığını da savunur.

Tabatabai, bir çırpıda bunları anlattı. Daha sonra sürekli tutuklanıp ceza evine atıldığını; bu durumun İslam İnkılâbı döneminde de değişmediğini, onlarca kitabı olduğunu v.s. söyledi. Sonra yeniden mescitteki ilk görüşmesini aktarmaya devam etti.

"Hayret ettim. İlk defa bir mollanın sivil birini bu şekilde muhatap alıp, dinlediğine ve haklı olduğunu söylediğine şahit

oluyordum. Şirke bulaşmış inançlarla, hurafelerle insanları yıllarca oyalayanlar, onların cehalet ve saflığından kendi egemenlikleri için istifade ettiler. Besledikleri bu büyük canavarı etkisiz hale getirme gücünü de yitirdiler. Saltanatlar inşa ettikleri büyük geleneksel kılıcın gölgesinde kaldılar ve hiçbir şekilde o kılıçtan kurtulmaya cesaretleri olmadı. Kendi elleriyle büyüttükleri kılıç, onların korkuları oldu. O kılıcı o kadar büyüttüler ki, ona yönelik en küçük bir baş kaldırışta başlar uçtu ve işte şimdi bu saltanat patentli hurafelerin tehditleriyle karşı karşıyayız. Kur'an'ın, Allah tarafından koruma altına alındığını bildiklerinden, buna bir ortak üretmeye çalıştılar ve bu maksatla akla hayale gelmeyecek rivayetleri Peygamber (s)'in sözleri diye insanlara yutturmaya başladılar. Bununla da yetinmediler, geçmiş kavimlerin helak olduğu ahlâkala, peygamberi yüceltme ve yaratıcıyla eş değer hale getirmeye çalıştılar. Bu da yetmedi, peygamberin ailesini kutsadılar. Kur'an yoluyla inhırafları, yozlaştırmaları, inhırafları, bozmaları yapamayacaklarını bildikleri için, bir sürü türevi, din diye pazara çıkardılar. Mutlak din ile şirkin bir arada durması mümkün mü? Hayır. Ama bunu yapmaya çalıştılar. Bunlar yeni üretimleri olan kutsallarla, vahi şeklinde gelen dini bozmaya çalıştılar... Kur'an'a dokunamadılar, ama kendi üretimleri olan kutsallarla ona bir ortak bulmaya çalışarak egemenleri güçlendirici kutsallar inşa ettiler... Bu çarpık duruma itiraz ediyoruz, maalesef kendimizi anlatmakta zayıf kalıyoruz. Engelleniyoruz. Sindiriliyoruz... Kültürel birikimlerimizi genç nesle ulaştırmamıza engel olup, kitaplarımızı bastırtmıyorlar...”

İlginç bir durumla karşı karşıyaydık. Çok keskin düşünceleri metodik bir dille anlatıyordu. Buna herkesin rahammül etmesi mümkün değildi. Devletin kontrolü altındaki diyanet ile payandaları tarafından güçlü ve topluma hâkim hale getirilen geleneksel atalar dinine karşı aynı ortak endişeler taşıyorduk, muzdariptik. Bizim tepkimiz duygusaldı, onun tepkisi bilgiye, ilme, kültürel birikime dayanıyordu. Saf İslam'dan uzaklaşmanın bizi ne hale getirdiğini görüyorduk. Onlar bedel ödeyerek

mücadele ediyorlardı, biz ise zihin bulanıklığına mahkûm ediyorduk kendimizi... Yeterince çaba göstermiyorduk. O derin bilginin karşısında, içinde bocaladığımız cehaletin mahcubiyetini yaşıyorduk. İstisnasız her yerde saltanatların inşa ettiği geleneksel din daha güçlüydü ve biz ne kadar karşı gelirsek gelelim, o dev hantal yapıyı etkisiz hale getiremiyorduk. Gelenek karşısında yeniden doğuş anlayışıyla devrimci bir duruş olarak vasıflandırdıkları tevhidi uyanış hareketi, gizli-açık geleneksel düşmanlıkları da kendisiyle birlikte doğuruyordu.

İran'da gizli kalan ve her defasında şiddetli bir şekilde sindirilmeye çalışılan bu tevhidi hareketin, özellikle üniversite çevresinde yaygın olması ümit verici bir haberdir. Türkiye'de de bu misyon sahibi ağabeylerimizin tamamen farklı bir muhtevada formüle etmeye çalıştıkları düşünce merkezlerinin, geleneksel hurafe ağına karşı sınırlı da olsa vermiş oldukları mücadele kadar, İran'da da Kur'an merkezli çalışmaların yapılıyor olması ve dini yamalardan, sapmalardan, fazlalıklarından kurtarıp, anlaşılır bir hale getirme gayretini, akli tefekküre dayalı felsefi boyuttaki zihinsel olgunlaşmayı takdirle karşılıyorduk. Her ülkede olduğu gibi, burada da yapılan iş zordu. Egemenlere, halkın arasında mutlak doğru olarak yaygınlaşmış köklü, gelenekselleşmiş veya Seyyid'in dediği gibi "ataların dini haline gelmiş" inançlara rağmen gerçek İslam'ın anlaşılması için verilen mücadele ve yapay dini biçimlendirmelere meydan okumak tarihin hiçbir döneminde hoşgörüyü karşılanmamıştır.

Tabatabai ile tanışmak beni, cehaletimden dolayı mahcup ve onun derin ilminden dolayı mutlu etmişti. Hakikat bildiği düşüncelerini anlatıyordu. Hepimiz hakikati seviyorduk, çünkü hakikat peşinde koşmak ve onu sevmek dünyanın en büyük mutluluğuydu. Hakikat, güzelliğin özü olduğundan haz vericiydi. Hakikati seveni sevmek de ayrı bir mutluluktur. Tabatabai, yabancı olmadığım bir âlemde ama tam bilmediğim bir dille, sırları ifşa eder gibiydi. Benim bilmediğim sırları, karşımda heybetli bir şekilde oturmuş halde dini bir ayinde önemli şeyler anlatırcasına güzel bir belagatle teker teker vurgulayarak

anlatıyordu. 'Şekilcilik, dış kalıplar yerine özünü, esası, ruhu sevmenin gerektiği ve bunun ancak hakikati aramakla anlaşılabilceği'ni söylüyordu. Her kelimesi beynime şiş gibi saplanıyordu, beni izole eden, esir alan korkularımdan dolayı ruhum acıyordu. Bu sözler, ısrarla sarıldığım bir rüyadan uyandırıcı mesajlar taşıyordu, aslında. Ortaya atılan her söz, huzur bulduğum rüyamı kâbusa çevirmişti. Sevgimi, ilişkilerimi, ileriye dönük ümitlerimi sis perdesinin orta yerine düşen bir volkan fırtınası gibi dağıtmıştı. İnkılâpçıydım, inkılâba yönelik hayallerim vardı. İmam'ı seviyordum. Onun sözlerine değer veriyordum. Ama ona olan sevgimin kaynağında da hakikati arayış vardı. Mütevazı bir evde, yakınındaki bakkala borç defteri bulunan, bir yandan dünyanın despotlarına, zalimlerine meydan okurken, onların tahtlarını sarsıcı mesajlar verirken, diğer yandan küçük çocuklarla el ele dolaşmaktan mutlu olan bir rehberi sevmek, hakikatin peşine düşmekle aynı anlama gelmediği için çelişkilerim, duygularımın aklım arasında gidip geliyordu. Rehberi sevmek, onun sevdiklerini sevmek, ona benzemek, onun yaşadığı hayatı örnek almak ve onunla birlikte aynı duyguları yaşamak/paylaşmak anlamına geliyordu. Sevgiyle birlikte hakikati arama arzusu da hayatın ana damarı gibiydi, bunlardan birinden kopmak acı verirdi. Bunun korkusu, zihnimi esareti altına alıyordu. Burkei olmasa, daha ılımlı ve uyumlu olan Tabatabai sorun olmazdı, ancak istenilen şok etkiyi de göstermezdi. Dini kendi kaynağından öğrenmeye mani olanlar, toplumu haksızlıklara kör ve sağır eden bir algıyı da inşa ediyorlar. Dolayısıyla onların böyle bir algıya karşı, kendisinden beklenen sıçramayı gösterebilecek, radikal ve ılımlı bir söylemin sentezini yapmak kolay olmayabilirdi. Dinlediklerimiz, toplumun nasıl bir çelişki anaforunda yitirmek istendiğini gösterebilecek bir resim mesabesindeydi.

Tabatabai, savunduklarını daha temkinli ve uyumlu bir zemine aktarmayı başarılabiliyordu. Bununla birlikte, konuşmaya cesaret edemediğimiz Beni Kureyza gibi konuları da yorumluyorlardı. Beni Kureyza Yahudileriyle ilgili katliam rivayetini, Ah-

barilerin de Usulilerin de olduğu gibi kabullendiklerini, ifade edince endişe etmekte haklı olduğumuzu daha net bir şekilde anlıyorduk. Özet olarak şöyle diyordu: "Beni Kurayza erkeklerinin merhametsizce katledildiği, tarzındaki iddia tamamen iftiradır, yalandır. Sa'd b. Mu'az'ın hakemliğine başvurularak, yetişkinlerin öldürülmesi, kadınların ve çocukların en çirkin tarzda köle alınması tamamen Kur'an mantığına aykırı bir uygulamadır. Medine'nin pazar yerinde hendekler kazılmak suretiyle, domuzbağı ile bağlı, 400 ila 900 arasında insanın kafalarının Hz. Ali ve Zübeyr bin Avam tarafından kesildiği ve Peygamber'in de o kesimi izlediği, Cebra'il'in meleklerle bu kuşatmalara katıldığı, esir kadınlar üzerine tartışma yaşandığı rivayeti hiçbir muteber kaynağa dayanmamaktadır. Bu konudaki en eski kaynak İbni İshak'ın Sîreti'dir. Fakat İbni İshak, bahis konusu olayın gerçekleştiği tarihten 145 yıl sonra ölmüştür. İbni İshak'ın çağdaşlarından fıkıh âlimi Mâlik, İbni İshak'ı bir 'yalancı' olarak açıkça suçlamış ve bu tip hikâyeleri aktardığı için 'deccal' olarak nitelendirmiştir. Öteyandan, birçok yalan ve çelişkiyle dolu olan bu rivayetin bir benzeri İslam öncesi tarihe atıf olarak rivayet edilmektedir. Yahudi Savaşları Tarihinde aktarıldığına göre, M.S. 70 yılında Kudüs mabedinin Romalılar tarafından yıkılmasından sonra, Romalılara karşı Yahudi isyanlarıyla ilgili rivayetlerde Kurayza benzeri dramatik hikâyelere rastlanmaktadır. Medine'de öldürüldükleri söylenenlerin sayısı 400-900 kişi civarındadır. Sicarii topluluğundan Romalılar tarafından öldürülenlerin sayısı da 600 kişi olarak rivayet edilmiştir. Her iki olaydaki hikaye, anlatılmak istenen travma ve isyancı liderlerin isimleri de neredeyse tıpa-tıp aynıdır. Esasen, bu İslam'a atılmış en çirkin itiraflardan biridir ve tarihin hiçbir döneminde, bazı istisnalar hariç bu rivayet baz alınarak masum insanların öldürülmesi fıkıh haline getirilmemiştir." Mustafa Tebatai, Emevi ve Sefevi öncesi tefsir, hadis ve fıkıh yapılanmasının şimdikiyle tamamen farklı olduğunu da eklemeyi ihmal etmiyordu.

Buna karşılık, Burkei'nin tepkisel bir şekilde İbn Teymiye'nin keskin, tekfir edici, tavizsiz, uzlaşma kabul etmeyen dilini kul-

lanırası, içinde bulunduğumuz politik atmosferi düşündüğümde, beni ürkütüyordu. Kendi içimde çelişkiler yaşamama vesile olan bu tavır, keskin dil hak ile hak olmayarı ayırt etmede içine düşmüş olduğum acizliği ortaya çıkardı. Keskin dilin gerekçesi, ilk mesajın halka duyurulmasında takınılan netlik olarak gösteriliyordu. Türbelere bez bağlamanın, yüz sürmenin, öpmenin hurafe olduğunu söyleyen Diyanetin kendi bünyesinde üretmiş olduğu hurafelere, türevlere, bidatlara, saltanat kaynaklı dine, dinin yerine ikame edilen atalar dinine karşı gelmek ve bunda net olmak, kolay değildi. Çoğu zaman bunun bedeli ağır oluyordu.

Tabatabai'nin bazı kitapları biraz daha dolaylı anlatım yoluna gittiği için İslami İrşad Bakanlığı'nın onayından geçerek basılmıştı. Belki de o düşüncelerin gerisinde nasıl bir birikim olduğunun farkında olmadıklarından böyle bir izin verilmişti. Onlar gittikten sonra kendi aramızda konuşup, durum değerlendirmesi yaptık. Bunların varlığı bir ateş topu kadar tehlikeliydi. Bu farklı düşün dünyasına yaklaşan yanabilirdi. Atalar dininin efsunlu bir hale getirilmesi, egemenlerin kendi üretimleri olan aldatıcı dini projeleri hayata hâkim kılması, karşıtı öfkeyle sindirmesini, bitirmesini de kaçınılmaz hale getirdiği bir zamanda, ortaya çıkıp doğruyu söyleyebilmek sanıldığı kadar kolay değildi. Bu ayrı bir tehlike. Darbeden sonra büyük hayallerle hicret ettiğimiz ve zor şartlara rağmen yaşadığımız topraklarda, bir İslam Devleti kurulmuştu. İlk döneminden sonra çözülme ve bozulma sinyallerine rağmen henüz bile düzelme ihtimalinin olduğuna inanıyorduk. Böyle bir duygusal ve inanç bağına ilave olarak, Selahattin ağabeyle birlikteydik ve ileriye dönük ümitlerimiz vardı. İnkılâbın ayakta tuttuğu ve hiçbir taviz vermeye yanaşmadığı dini bir yapılanmanın tam da karşısında duran bir tevhidi/tekfirci düşünceyi, savunmak veya ona yakın durmak kabullenilir bir durum olmazdı. Bu görüşmeyi veya bundan sonraki görüşmeleri samimi bir şekilde açıklamak, çevremize anlatmak, ne yaparsak yapalım bizi karşıt cephede göstermeye engel de olmazdı. Bunlardan biriyle görüştüğümüzü

söylememiz durumunda hazır klişelerden biri olan “zidd-ı inkılâb” yaftasından kendimizi koruyamazdık. Gizlemenin ahlâkai olmadığına inanmakla birlikte, bu durumu açıklamamız sonucu, çevremizdeki bir çok arkadaşın dürüstlük, İslam İnkılâbına olan inanç ve bağlılığından veya daha değişik sebeplerden dolayı bizi değişik yerlere şikâyet edeceklerini de biliyordum. Dürüstçe bir davranış olmasa da gizlemeye karar verdim, sorulması durumunda bedeli ne olursa olsun her zaman olduğu gibi doğru cevap vermekten de çekinmezdim.

Ondan sonraki süreçte, ne onların cumalarına katıldım ve ne de sohbetlerine. Sadece kitaplardan onların düşüncelerini öğrenmekle yetindim. Okumaları da gizli bir şekilde yapmak zorundaydık. Üniversiteden, onlarla diyalog içerisinde olan birkaç öğrenciyle de, genellikle kaldığımız medresede görüşmeye devam ettik. Onlar pervasızdı ve dolayısıyla kullandıkları dil ve tepkileri kimi zaman bizim zarar görmemize de vesile oluyordu. Kasım vasıtasıyla tanıştığımız bir öğrenci, ara sıra bize geliyor ve onunla çeşitli konuları konuşuyorduk. Onun verdiği bilgiler ve kimi zaman bizim konuşmalarımız ortak bir noktanın şekillenmesini de sağlıyordu. Saltanatların patentini taşıyan tarihten miras bırakılan, egemenlerin kendisine göre şekillendirdiği ve kendi vatandaşlarına yansıtmaya çabaladığı geleneksel din retoriğini, sorgulama cesaretimiz yoktu, ancak Şeriatı, Sürüş ve benzerlerinin berrak bir inancın sahtesinden ayırt edilmesi amacıyla ortaya koydukları mantığın daha da güçlenmesi tercihimizi beyan etmekle yetiniyorduk. Burkei çevresinden arkadaşlarla Yezd şehrinde olan öğrenciyle birlikte, uzun bir düşünce müzakeresi ve öğle yemeğinden sonra, namaza kalktık. Yezdli arkadaşımız, onlardan birinin imam olmasını istedi. Bize saygıdan dolayı, kendisine mühür getirmede ısrar etmemize rağmen bir kâğıt parçasına secde edeceğini söyledi. Namazı kıldıktan sonra biz yerlerimize oturduk, Yezdli arkadaş biraz oyalarak ikinci namazını kıldı. İçeride nefes alma sesinden başka bir gürültü yoktu. Büyük bir fırtınaya işaret eden bir sessizlik hâkimdi. Ne olacağını, neden olacağını bilmiyor-

duk. Ama içimizde kuşku vardı. Namazını büyük bir huşuyla kıldı. Bittikten sonra, bize imamlık yapan sormaya başladı:

“Ne yaptın?”

“Namazkıldım, ikinci namazını?”

“Senin yaptığın münafıklıktır!”

Donduk kaldık. Böyle bir tepki olur mu?. Başladı anlatmaya, İmam Cafer Sadık’tan deliller vererek namazları birleştirmenin münafıklık, tembellik, namaza karşı laubalilik alameti olduğunu, namaza verilen önemi azalttığını ve zamanla insanı namazdan uzaklaştırdığını söyledi. Yezdli arkadaş şaşkınlık içerisinde, onun verdiği kaynakları araştıracağını söyledi ve ismini belirttiği eserleri yazarak not aldı. Ancak bizimle birlikte onun da rahatsız olduğunu görebiliyorduk. Onların varlığının bir ateş parçası olduğunu pratik hayatımızda görüyorduk. Bundan sonrasında onlarla bu seviyede bir ilişkiyi sürdürmemiz zor olacaktı. Fırçalanan arkadaşımız gittikten sonra, eleştirmize başladık ve onun yaptığının tebliğ diline uygun olmadığını söyledik. “Hayır” dedi, “sizin anlayabileceğiniz bir dil değil bu. Onun psikolojisini tahmin ettiğimden, onu şok edecek bir tepkiyle onu düşünmeye yöneltmek istedim. O şimdi kaçınılmaz olarak araştırarak. Benim ona verdiğim kaynaklara bakarsa, Seferi öncesi inançla, ondan sonraki döneme derik gelen egemenlerin biçimlendirdiği inanç arasında büyük farklar olduğunu görecektir.”

Böyle bir savunma yaptı, ancak doğrusu biz fazla da ikna olmadık ve bundan sonraki süreçte onlardan uzak durmamız gerektiğini tartıştık. Namaz üzerine oluşturulan o polemik, ruhsalımızda derin bir tahribat oluşturmuştu. Bizi içimize kapattı. Korkular huzurumuzu kaçırdı. O moralle radyoya gittim. Terçümeler bittikten sonra, haberleri okumak için Ziya Türkyılmaz ile birlikte aşağıya stüdyoya ineceğiz. Özetleri birimiz ve haberleri de ortak okuyacağız. O önceden indi. Stüdyo, birkaç kat aşağıda. Saate baktım, az bir zaman var. Asansörü bekleme imkânım yok, koşarak aşağı indim, nefes alacak halde değilim.

Stüdyoya girdim ve canlı yayın başladığı sinyali aldık. Özetleri önüme attı. Sessiz bir şekilde elimle onun önüne ittim, ancak o zaman geçirmeden yine önüme sürükledi... Hapsettiğim nerdeyse beni çatlatacak nefesimi kontrol edemiyordum. Ona işaret ettim. Benim okumamı istercesine işaretler yaptı. Mikrofonun açıldığı bir zamanda, çaresiz olarak özetleri okumaya başladım. Bir yandan nefesimi kontrol etmeye çalışırken, diğer yandan rahat nefes alabilmek için kemerimi açıyordum. Beynime oksijen gitmediğini hissettiğim halde, okumaya devam ettim. Ziya yanımda kahkahalarla gülmek için kendisini zor tutuyordu. Kontrol masasında oturanlar da komik durumun farkındaydılar. Bayılmamak için büyük bir gayret gösteriyordum. Özetler bittikten sonra, kısa olması gereken müzik birkaç saniye daha fazla uzatıldı. Rahatlayınca, Ziya'nın gözlerine baktım ve beni düşürmüş olduğu bu komik duruma tebessüm etmekle yetindim.

Ziya, mezhebi tercihlerini fazlaca dışarı vermeyen dürüst ve olgun bir insandı. Ancak, mezhebi kimliğinden dolayı İran'da bizden daha fazla bir güvene sahip olduğunun da farkındaydı. Bunun gereklerini de yerine getirmeye çalışıyordu. Şia mezhebinin yoğun rengine rağmen hiç bir zaman bunun karşısını savunma acizliğine düşmedik ve bu farklılıktan dolayı toptan red veya inkârcılığa da yönelmedik. İnkılâba samimi olarak inanıyorduk, hassas dengelerin sınavından geçmemizin kaçınılmaz olduğunu da biliyorduk ve bunun gereklerini de hayatımızda gösteriyorduk. Onun böyle bir samimiyet sınavından geçmesine gerek yoktu. Yeniden şekillendirilen sistemin varlık ideolojisi ve mezhebi argümanlarla örgütlenme modeli dolayısıyla kaçınılmaz olarak, kendisi dışındaki değerleri, mezhebi fenomenleri reddetmesi veya pratikte görmezlikten gelmesi zorunlu hale gelmişti. İnkılâpçılıkla, Şialaşma çoğu yerde birbirine karıştırılıyordu. Hepimiz ciddi bir sınavla karşı karşıyaydık. Bu sınavdan geçenlerden biri, hiç kuşkusuz Türkiye'de İslami bir geçmişe sahip olan Nurettin Şirin idi. Meşhet'ten dönmüştü ve görüşmek için ziyaretine gitmiştim.

Konuşmamızın hemen başında, sigarayı bıraktığı müjdesini veriyor ve bunu açıklarken bunun "bir mucize" olduğunu söylüyordu. Meşhet'te İmam Rıza türbesine gittiğini, türbenin parmaklıklarına yapışarak, gözleri yumulu bir şekilde dua ettiğini ve İmam Rıza'nın yüzü hürmetine Allah'ın onun sigara içme isteğini izale ettiğini söylüyordu. Pastarların, mollaların yapmadığını İmam Rıza'nın yaptığını mutluluk içerisinde bana anlatıyordu. İçimde, dışa vurmadığım sert tepkiler, duygular vardı. Nasıl bir tepki içerisinde olduğumu, -dengelerin bozulabileceği endişesiyle- dürüstlüğe ters de düşse anlatamadım ona. Özellikle Burkei çevresinin bu olaya bakışını öğrendikten sonra, Nurettin'in bu davranışını onaylayamazdım. İran'daki bazı gelişmeler üzerinde görüş alışverişinde bulunduktan sonra ayrıldık.

Yazın sıcağı Tahran'ı kavurmayı sürdürdüğü bir zamanda, Malatya'dan Özkari, Hikmet ve Nurullah isminde üç arkadaş hicret etme duygusuyla İran'a geldi. Bizimle görüşmeden önce Sazıman-ı Tebliğat Teşkilatı'na gitmişler ve orada Kasım ve Turabi ile görüşmüşler. Daha sonra mesai bitiminde bir parka gidip oda arkadaşım Kasım'a İran ile ilgili değişik sorular sormuşlardı. Birkaç gün sonra görüştüğümüzde bana da bazı sorularının olduğunu söylediler ve elbette "İran'da Muta nikâhı var mı? Şia mezhebinin Muta ile ilgili görüşü nedir?" türünden klişeleşmiş sorularla giriş yaptılar. Kimi samimiyetinden ve kimi de art niyetinden dolayı böyle soruları soruyordu. İçten pazarlıklı ve belirli hesaplar peşinde olanların, arzuladıkları hedefe ulaşmak maksadıyla neler yapabileceğini hesaplayarak cevap vermek zorundaydım. En azından bir sığınmacıydım ve sığındığım ülkenin aleyhinde bir propaganda olması bana da zarar verirdi. Bu tecrübeye uzmanlaşmıştım. Daha önceleri Kayseri'den gelen bir gruba söylediğim cevabım hazırды. "Büyük bedeller ödeyerek bir İslam Devrimi yapmış insanların dünya kadar tecrübesi, mücadele geçmişi, tarihi gerçekleri, birikimleri varken böyle bir soru sormak ahlâki değil. Böyle bir soru iyi niyetli olamaz. Ya bastırılmış duygular var veya art niyet! Sizin böyle

bir soru sormadığınızı varsayıyorum...” Türünden ve hatta onlara ağır gelebilecek kelimeler kullandım. Bana, Kasım’ın böyle düşünmediğini ve Muta nikâhının olduğunu, Turabi ile birlikte dizgisini Türkçe olarak hazırladıkları İmam’ın ilmihalinde de bu evliliğin helal ve yapılmasının büyük seyyap olarak rivayet edildiğinin yazılı olduğu bilgisini aldıklarını söylediler.

İşte tam da, kendi içimizde dürüstlükten dolayı bazı şeyleri gizleyip-gizlemememizin doğruluğunu tartıştığımız bir zamanda böyle bir oyuna geliyorduk. Akşam, Kasım’a neden böyle yaptığını sorduğumda o da dürüstlük adına bunu yaptığını, yarımlarda yalancı konumuna düşmemek için böyle davrandığını söyledi. Doğru söylüyordu. Yayına hazırlanan ilmihal çıktığı zaman, Türkçe konuşanlar olarak onun dizgisini yaptığı ilmihalde, gerçeği öğreneceklerdi ve onu yalancılıkla suçlayacaklardı. Doğruyu her yerde söylemek, kaçınılmaz olarak ondan kaynaklanan neticeleri de kabullenmeyi gerekli kılıyor. Bunun devamı da geldi. Ertesi gün, Selahattin ağabey çağırdı beni. Öfkeliydi. Anladığım kadarıyla Malatyalı arkadaşlar olayı biraz da abartarak anlatmışlardı.

“Senin arkadaşın, neden “inkılâb karşıtlığı” yapıyor? Senin onun üzerinde etkin yok mu?” Olayı yumuşatınak için, ne olduğunu sordum. Yeni gelen çocukların kafasını karıştırdığını ve onlara Şia’da Muta olduğunu açıkladığını söyledi.

“Selahattin ağabey İran’da veya Şia’lıkta Muta yok mu? Bazı şeyleri neden gizlemek zorunda kalalım!”

“Var, ama İslam İnkılâbına büyük bir heyecanla gelmiş olan ve onun değerlerini öğrenmek isteyenlerin kafasını bu şekilde karıştırmak doğru değil?”

“Selahattin ağabey, bunlar yarın basılacak Risale/İlmihali okudukları zaman, Kasım’a yalancı demezler mi? Bana da böyle bir şey sordular. Ben onları azarlırcasına konuştum ve konuyu kapattım. Kasım, bunu beceremez. O dürüstlük adına doğru bildiğini söyler...”

Yönetici kadro karşısında bizim büyüğümüz Selahattin Ağabeydi. Dolayısıyla bizden kaynaklanan her yanlışın hesabını ondan sorarlardı. Belki de sormuyorlardı, biz abartıyorduk. Asıl sorun, bazı çevrelerin gözüne girmeye çalışan, "Kraldan çok kralcılık yapanlar"dı aslında... Özellikle de bazı fanatiklerin her hareketimizi, yorumumuzu başka yerlere çekme gayretleri karşısında bizden kaynaklı en küçük bir yanlışın onu da zor durumda bırakacağını biliyorduk.

Bazı şeyleri gizli tutmamızın kaçınılmaz olduğunu daha sonraki günlerde pratik olarak gördük. Kasım'ın ikameti iptal edildi ve Kasım yurt dışına çıkmak zorunda kaldı. Daha sonra, arkadaşların da yardımıyla Kasım yeniden döndü ve bir daha böyle bir hata yapmaması için uyarılarımızı yaptık. Kasım, artık 'her sözün her yerde söylenmeyeceği'ni öğrenmişti, ancak "bir müsibet, bin nasihatten evladır" gerçeğini yaşayarak öğrendikten sonra... Biz İslam İnkılâbına veya onun yöneticilerine karşı olumsuz bir yerde durmuyorduk. Bazı yanlışlar yapıldığını görüyorduk ve itirazımız uygulamadaki keyfi ve zihinsel sapmaların sonucu olan çarpık haksızlıklaraydı. Yoksa ne bizim onları Sünnileştirme gibi bir gayretimiz olabilirdi ve ne de bazı fanatiklerin saldırganca propagandasının etkisinde kalıp Şialaşırdık. Herkes bu gerçeği kabullenmiyordu. Dolayısıyla kimya uyuşmazlığını sürekli gündemde tutuyorlardı. Bizi boğan ayrıntılar ve teferruatı aslında.

Birbirimizi anlamaya çalışmak yerine çoğunlukla dezenformasyon sayılabilecek bilgiyle yargılama, yaftalama ve dışlayıcı bir paradigma algısıyla silmeye yönelmemiz, ayırmayı kendi ellerimizle organize ediyoruz anlamına geliyordu. Denge unsurlarına zaman zaman direnmemiz, ötekileştiriyordu bizi. Toplumla bütünleşemediğimiz için, kendimizi yabancı hissetmekten alıkoyamıyorduk. Sosyal olaylara katılırken bile, öteki olmaktan kendimizi sıyıramıyor ve bunun verdiği dayanılmaz acıya katlanıyorduk. Bunda resmi mezhebi olguya karşı direnç göstermemiz de etkili oluyordu. Her birimizin evlenme çağı gelmişti ve çalışanlar olarak böyle bir yapıyı sürdürebilecek du-

rumdaydık, ancak toplumda dönüşmemek için gösterdiğimiz direnç, böyle bir formata girmemize engel oluyordu. Belirsizlik ve bir ülkenin kültürüne, sosyal, siyasal ve inanç olgusuna uyum göstermememiz durumumuzu daha da zorlaştırıyordu. Eza merasimlerine katılıyorduk, Hz. Hüseyin'e yapılanlardan dolayı üzülüyorduk, içimiz acıyordu, ancak sadece onları dinlemek ve seyretmekle yetiniyorduk. Onlar gibi üzülemiyor, onlar gibi duygu seline kapılıp dövünemiyorduk. Cuma namazlarına, İnkılâbın kuruluş yıl dönümü törenlerine elit bir grubun içerisinde katılıyorduk. Onlarla bütünleşmemiz, kendimizi onlardan biri olarak görmemiz mümkün olmuyordu. Sahip olduğumuz kültür, yetişme tarzımız buna izin vermiyordu. Bizi toplumdan ayıran ilkelerimizi, değerlerimizi ve hatta simgelerimizi muhafaza ediyorduk. İran da bize, "bir gün geri dönecek misafirler" gözüyle bakıyordu. Yabancıydık yani. Kimliğimiz farklıydı, orada hiçbir statüye sahip değildik. Seçimlerde oy kullanamıyorduk, herkesin sahip olduğu haklardan hiç birine sahip değildik. Bir diyalektik mantığıyla olaya baktığımızda kendi ülkemizdeydik, ama yabancıydık...

Bir müddet sonra, Hikmet ve Özkan radyoda çalışmaya başladılar. Her ikisi de spikerlikle başlayacak, süreç içerisinde Farsçalarını geliştireceklerdi. Bant yayınlarından sonra, canlı yayına başlamaları hedefleniyordu. Her ikisinin de Türkçesi mevcut kadroya göre iyiydi. Şah döneminden kalan veya bizden önce radyoda çalışmaya başlamış Malik Kaya gibilerin yanında, bize ait kültürün yansımasında etkili olabilecek bir kadronun güç kazanması bizi sevindiriyordu. Her birimizin hayattan, çevremizden ve İnkılâptan beklentileri vardı ve ruhumuzun sıkılmasına karşılık ümit ettiklerimiz bedel ödemeye geçecek boyuttaydı. Radyoda kadro artınca, işlerimizi çabuk bitirme ve geri kalan kısımda muhabbet etme vaktimiz de artıyordu. Her ikisi de meraklıydılar ve dolayısıyla her konuda soruyorlardı. Selahattin ağabey de fırsat bulmuşçasına derin birikiminden geniş bir düşünce sofrasını ortaya yayıyordu.

Her şeye rağmen Selahattin ağabeyi seviyorduk. Düşüncelerin-

den dolayı 80 darbesi öncesi 163. Maddeden dolayı cezaevinde yattığı zaman duvarlara “Selahattin Eş’e Özgürlük” sloganlarını büyük bir huşuyla yazdığım saatten itibaren kalbi bir yakınlık duymuştum. Tevhid, Vahdet ve Şura dergisinin çıktığı mütevazı binaya, M. Tahir Tikici ile ziyarete gittiğimiz zaman, yeni abdest almış ve ellerini mendiliyle kurulayan Ali Bulaç ile Selahattin Eş’i ayrı salonda bulmuştuk. Ali Bulaç’ın resmi duruşu karşısında, bizden biri gibi sıcak karşılamayla tebessüm eden Selahattin ağabeyin o fotoğrafı hep zihnime kazılı bir şekilde kaldı. Bütün konularda birebir aynı şeyleri düşündüğümüz söylenemezdi. Her birimizin geldiği kültür, yetişme tarzımız, alanlarımız, düşünceyi algılama ve şekillendirme kabiliyetimiz farklıydı. Böyle olması da gerekiyordu. Onun İran’a abartılı bir şekilde bağlılığını ve belirli kesimlerin yaptığı hataları görmezlikten gelip, gizlemesini onaylamıyordum. Benim kapalı bir kutu olmaya devam edişimi, susmamı, gizemli bir hava içerisinde görünmemi hoş karşılamadığını da biliyordum. Farklılıklarımız vardı. O çorak topraklar üzerinde, imkânsızlıklar içerisinde düşünce üretirken biz duvarlara “Tek Yol İslam” yazmakla meşguldük. Çoğu zaman, Tahran’da dağ yürüyüşüne gittiğimiz zaman onun direncinin tahmin ettiğimin üstünde olduğunu görerek hayretimi de gizliyordum.

Oluşumla ilgili ümitlerim tükenince, yeri arayışlar içerisine girmenin kaçınılmaz olduğunu düşündüm. MSP ile birlikte, siyasal perspektif geliştirmeye çalışmıştık. Jakoben Kemalist yapılanmanın geliştirdiği retorik, baskı ve totaliter yöntemlerin militarist alanda hızlandırılmasını sağlamak için gerçekleşen 80 askeri darbesiyle yolumuz kesilmiş ve o dev gövdemiz kısa sürede görünmez hale gelmiş, silinmişti. Bitmiştik ilginç bir şekilde. Belki de mağlubiyetimizi kamufle etmek maksadıyla üretilen, ‘Erbakan’ın emriyle Kenan Evren’in darbe yaptığı’ söylentileri giderek en merkezi bilgi haline geliyordu, ama askeri darbe cinayet işlemeye, işkence yapmaya devam ediyordu. Kültürel alt yapımızın olmayışından, darbe sonrası bütün arayışlarımız sekteye uğramıştı. Güven ve sosyal alana olan yabancılığımız,

toplumsal dinamiklerden yoksun oluşumuz, sağlıklı bir adım atmamızı engelliyordu. Dolayısıyla farklı alanlarda yeni arayışlara girmemiz gerektiği üzerinde konuşmaya başlamıştık. Önümüzde önemli bariyerler vardı. Birincisi, İran'da belirsiz bir konumda sığınmacı olarak yaşıyorduk. Buna rağmen İnkılâba olan güven ve inancımızı yitirmemiştik. Selahattin ağabey olgusu vardı. Ondan habersiz bir şeyler yapmak özellikle bana etik gelmiyordu. Ama bir şeyler yapmamız gerektiği düşüncesi de zihin dünyamı muhasara altında tutmaya devam ediyordu. Bunlardan da önemlisi, dünya Müslümanlarıyla kuracağımız her diyalogda, MSP ve Erbakan engeliyle karşılaşılıyordu. Usta bir el bize düşünce, mücadele ve siyasal bir perspektif çizmişti. Gözlerimiz bağlı bir şekilde, mücadelenin en sıcak döneminde kendimizi karanlık bir tünelin içerisinde bulmuştuk. Sonsuza kadar kendimizi bu karanlığa mahkum etmemiz düşünülemezdi. Bu nedenle, içinde debelendiğimiz karanlık tünelin mutlaka bir çıkışı olmalıydı, mesele çıkış yolunu kısaltmak. Dünya Müslümanları onu Osmanlının varisi ve halife olabilecek bir lider olarak algılıyorlardı. Özellikle Ehli Sünnet ülkelerinde bu liderlik rengi artık belirginleşmişti. Realite acizliğimizi de deşifre ediyor. Bumerang misali her defasında önümüzü kesen, bizi vuran ilkel gururumuz geçmişimizle yüzleşmemize ve geleceğe dair doğru tahliller yapmamıza da engel oluyor. Bunun farkında değiliz.

Mardin'li Selman, Çağrıcı, Velioğlu, ilişki içerisinde olduğumuz, onların perspektifinden arayışlarımızı sürdürdüğümüz İslami çalışmalar yapan gruplar arasından tercih edebileceğimiz çevrelerdi. Selman ve Velioğlu, yaşadığımız yörenin rengini bolca yansıtan bizden birisiydi. Dolaylı da olsa daha önce İstanbul'da görüştüğümüz ve konuşmalarından belli hassasiyetleri olan şahsiyetler olduğunu saptadığım kişiliklerdi. Çağrıcı, darbe öncesi tanıştığımız birçok insanın bir arada bulunduğu, okuma seviyesi yüksek olan, belirli tecrübelere, birikime, bilgiye sahip şahısların bir çalışma alanında yer alıyordu. Kişiliklerine güvendiğim birçok insan bu çalışmalar bünyesinde yer al-

muştu. Her üçünde, kendimce onaylamadığım en önemli taraf, onların İran ile sıcak diyalogu ilkelerinin önüne koymalarıydı. İran İslam İnkılâbının başarıya ulaşmasında en önemli faktörün, halka dayalı ve kendi dinamikleriyle, şartlarıyla, gerçekleriyle hareket eden bir yapıya sahip olmasına dayandığı gerçeydi. Ülkelerin dış siyaset realitesi, her ülkenin kendi varlığını koruma paradigması ve İslami çalışmanın kendi dinamiklerinden çok başka şartlarda şekillenen dinamikleri öne çıkarması düşünce gruplarının ciddi bir handikapla karşı karşıya kalmasına yol açıyordu. Mücadeleyi, egemen zihin paradigmasının belirlediği bu yeni süreçte, İslami kavramların ait oldukları ontolojik bağlamından kopararak, zihin inşasının, diyalogların çıkar ilişkisine dönüştüğünü rahatlıkla görebiliyorduk. Bu analizin doğruluğunu, Afganistan, Irak, Pakistan, Mısır, Lübnan, Suriye ve Filistin siyasal hareketlerinde yaşanan olaylarla daha iyi okuyabiliyorduk.

İran içerisindeki değişik kurumlar ve bu kurumlardaki değişik düşünce çizgilerinin, karşıtını yıpratmak veya farklı endişelerle mücadele alanında kardeş hareketleri, siyasi mücadeleleri birbirine düşman kamplar haline getirdiklerini defalarca gördük. Bizim, Mehdi Haşimi ile olan diyalogumuzda, kendilerine bağlanmadığımız için Dış İşleri tarafından taciz edilmemiz, psikolojik baskı görmemiz sadece basit bir örnekti. Bunun daha acı sonuçlarını yaşayan, cemaatlerin nasıl birbirlerinin kanını dökmeyi mubah gördüklerini, hayretle izliyorduk. İzliyorduk, çünkü elimizden bir şey gelmiyordu. İngiltere'den ihraç edilen, Irak İslam Devrimi Yüksek Konseyi Lideri olarak gündeme getirilen Ayetullah Muhammed Bakır el-Hekim eliyle, Irak'ta yıllarca mücadele veren Hizb-i Dava hareketinin tasfiye edilmesi senaryonun aynısı, halkı Müslüman olan bütün ülkelerde sahneleniyordu. Başka bir düşüncenin, gücün, teşkilatın, kurumun vesayeti altına girme sonucunun hüsrana olacağını İslam İnkılâbı tecrübesi bize öğretmişti. Bütün bu gerçeklerin ışığında, ciddi bir düşünce yapısıyla bağlantı kurmamız gerekiyordu. Gerçi onların da maksadını anlamıştım. Onlar bizim üzerimiz-

den, İran'daki çalışmalarını organize etmek istiyorlardı. Bunu da makul karşılıyor ve bunun bize olan güvenin neticesinde düşünüldüğünü iyi biliyorduk. Onların çalışmalarına temkinli bakmamız ve tekliflerine cevap vermekte yavaş davranmamızın asıl sebebi buydu...

Yirmibir

'Bir hareket bir ülkenin vesayeti altına girdiği zaman, onun emirlerini dinlemek zorunda kalır' düşüncesi, çevremizde yaşayarak gördüğümüz ilişki ağının neticesinden çıkan bir kanaatti. Yanlış sonuçların birçoğunun, cemaat liderlerinin yalnız başlarına vermiş oldukları kararlarla bir ülkeye, egemen güce veya imkân sahiplerine bağlanmaları neticesinde telafisi mümkün olmayan zararların temelini atmaya vesile olan acı tecrübeler olduğunu iyi biliyorduk. Afganistan cemaatlerinin böyle bir paradoksu, ilkelerini öğüten bir çark haline getirmeleri, diyalog içerisinde olduğumuz arkadaşların bu yönlü girişimlerine temkinli yaklaşmamızı gerektiriyordu. Onlar olayı her ne kadar inanç düzeyinde biraz da duygusal argümanlarla izah etmeye çalışsalar da, devlet olmanın, kendi menfaatlerini ilkelerinden üstün tutması pratiğini biz yaşıyorduk.

Selman, Arap ülkelerinde özellikle selefi kökenli çevrelerle ilişki halindeydi. İslam İnkılâbıyla birlikte, sistemi veya mezhebi yapılanmasını içten bir onaylamayla olmasa bile, onun imkânlarından yararlanmaya çalışan arkadaşlarımızdan biriydi. İslam İnkılâbı kuruluş yıldönümü törenlerine geldiği zaman tanışmıştık. Bizim ritüelleşen cemaat anlayışımız dışında, biraz da Arapların yapılanmalarına benzeyen düşüncelerini bana açtığı zaman, bugüne kadar süren mücadelenin daha olgun ve seviyeli bir sürece girdiğini, Selman'ın bana yeni teori ve pratikler konusunda anlattıklarından çıkarıyordum. Konuşmalarımızdan anlaşıldığı kadarıyla, Türkiye'deki sosyolojik gerçeği tanımlamayı, özgüveni önemsemeyi ıskalamayan İslami söylemleri gerçeğine uygun bir tarzda kategorize etmek, bu söylemlerin kendi perspektifinden olayların kritiğini yapmak, kirletilen ve içi boşaltılan kavramları gerçek ontolojik yapısına kavuşturmak, işlevselliklerini canlandırmak, yeni mücadele mantali-

tesiyile inşa edilen düşünce zemininde çaba göstermek gibi alanlarda, aramızda fazla bir çelişki yoktu. Hayat tarzında, alışık olmadığımız bir standart öngörüyordu ve tasavvuf geleneğinden geliyor olmamıza rağmen böyle bir hayatı yaşayabileceğimiz konusunda kuşkularım vardı. Tamamen güven, samimi diyalog ve teslimiyete dayanan ilişki tarzı, onunla olan diyalogun sürmesinde etkili oldu. Törenlerin tamamlanmasının ardından, geldiği yere geri döndükten sonra da mektup ve telefonla görüşmelerimiz devam etti. Tıkanan mücadele böyle bir çabayla yeniden can kazanabilirdi...

Radyoda çalışmayı sürdürüyorum. Savaş bütün acımazsızlığıyla sürüyor. Türkiye’de askeri darbeden sonra cumhurbaşkanı olan Kenan Evren’in gölgesinde Özal hükümetinin ülkeyi rahatlatmaya yönelik ekonomik, siyasi ve sosyal atılımları, despotların engellemelerine rağmen yeni ve bir modern ülke yaratmayı hedefliyor. Turgut Özal, 1979’da Demirel azınlık hükümetin Başbakanlık müsteşarı ve Devlet Plânlama Teşkilâtı müsteşar vekilliği yapmıştı. 12 Eylül askerî darbesinin ardından kurulan Bülend Ulusu hükümetinde ise malî işlerden sorumlu Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı yapmış bir kişilikti. Diyarbakır zindanından az da olsa haberler geliyor ve Türkiye’den gelen Müslümanlarla, kaybolduğumuz karanlık tünelden kurtulma çözüm arayışlarımıza yönelik görüşmelerimiz devam ediyordu. Gurbet ve belirsizlikten dolayı birkaç gün izin alıp Türkiye sınırına doğru gitmeyi düşünüyorum. Irak Leşkeri Musulman-ı Kurd teşkilatından arkadaşlar, Pave’de teşkilatlarının bürosunun olduğunu ve orada misafir kalıp, dolaşabileceğimi, bölgeyle ilgili bilgi alabileceğimi söylüyorlar. Bu fikir bana cazip geliyor. En azından, İran’dan başka bir ülkeye geçmek için bu yolu kullanabileceğimin hesaplarını de yapıyorum.

Özlemlerimi, ümitlerimi, geleceğe dair hayallerimi özgürlüğün yollarında buluşturmak için otobüsle Urumiye’ye hareket ediyorum. Radyo’dan aldığım personel kimliği yol aramalarında işime yarıyor. Normal olarak bir yıl geçerli olan kimliğin süresi yanlışlıkla 20 yıl olarak yazılmış, ben de sesimi çıkarmıyorum.

Farsçayı düzgün biliyor olmam da, yolda rahat hareket etmemi sağlıyor. Buna ilave olarak, giyim tarzım, sakalım, 99'luk tespihim ve fiziki görünüşüm, yapım, devrim muhafızlarına çok benzediğinden çoğunlukla kimlik bile sorulmuyor.

Urumiye normalde bir Kürt şehri olmasına rağmen Şah'ın asimilasyon projeleriyle nüfusu karıştırılmış bir şehir olarak, Kürtlerin ve Azerilerin hayatın tamamında kendi özellikleriyle kendilerini var hissettikleri bir sınır şehri. İstanbul Türkçesiyle konuşan Azerilerle de karşılaşıyorum ve genellikle Kürtlerin akşam olmadan uğradığı Şafii mezhebinin rengini yansıttığı Camiyi, bu dolaşmalarım esnasında görüyorum. Orada namaz kılan gençlerle konuşuyorum, tanışıyorum. Akşam mütevazı bir otelde kalıyorum ve sabah erkenden Senendej'e doğru hareket ediyorum. Köhnemiş, eski bir otobüs ilk bakışta yerinden kalkmayacak gibi duruyor, ancak şoförün manevralarından arabanın sağlam ve şoförün de usta olduğunu anlıyorum. Arabanın içindeki insanlar rahat, genelinin üzerinde Kürt kıyafeti ve başlarında da poşudan yapma sarıklar var. Soranice konuşuyorlar, ancak İran'da tanıştığım bu şiveye yabancı değilim. Büyük oranda anlıyorum. Görünüşte eski aslındaysa sağlam olan araba dar asfaltta kıvranarak yol almaya devam ettiği zamanda yemekler, meyveler, çaylar çıkıyor ortaya. Yanımdaki, görünüşümden olacak, bana sıcak davranmasa da ikramda kusur etmiyorlar. Beni devrim muhafızı zanneden yol arkadaşlarımdan, dış görünüşümden beslenen yargısını bozmuyor ve Farsça konuşuyorum. Urumiye yollarında ilerlerken, duygusal olarak kendimi kendi ülkemde hissediyorum. Dağlarına, ovalarına, yeşilliklerine ve sert kayaları çatlatarak gün yüzüne çıkan çiçekliklerin güzelliğine dalıp gidiyorum. Yaşadığım topraklarla, pek çok ortak yanı var buraların. Ot biçenler, dağların eteklerine yayılan koyun sürüleri, dağ eteklerindeki köylerden yükselen dumanlar bana yaşadığım toprakları hatırlatıyor. Virajlar bitmiyor ve her kısa mesafede kuyruklar halinde sürdürülen yol aramaları, sefaleti, sahipsiz olmayı, ikinci sınıf vatandaşlığın dayarılmaz acısını yüzümüze çarpan bozuk yollarımızdaki ay-

nımcılık kokan güvenlik içerikli hiç bitmeyen aramaları anımsatıyor. Yol aramalarından bir şey bulunmadığına eminim, mak-sat rahatsız etmek ve hâkimiyeti hissettiren güç gösterisi yapmak. Hiçbir zaman ısınmadığını bu yol aramalarına somurtarak, alaycı bakışlarımla tepki gösteriyorum. Otobüste daha önce hâkim olan susma, somurtma, endişeli ve her an bir şeyler olacaktı gibi bir bekleme ve gizli korku bir anda dağılıyor. Menzile varmanın sevinçli var arabanın içinde. Bir viraj, bir viraj daha... Bir yokuşa tırmanıyoruz ve tepeye vardığımızda Senendej aşağılarda görünüyor. Bir farkla, doğal güzelliğini değiştiren, dış etkenler öne çıkmış durumda. Senendej'den dumanlar, ateşler yükseliyor. Rafineriye veya taş ocaklarına benzemiyor görünen manzara. Patlama görüntüsü var. Öğle vakti her taraftan toz bulutları yükseliyor, biz aşağıya doğru iniyoruz. Herkes camlardan bakıyor, telaş içerisinde. Kısa bir zaman geçmeden, şehrin üzerine kara bulutlar gibi inen uçaklardan, helikopterlerden hava saldırısı olduğunu anlıyorum. Şehrin üzeri, bomba yağdıran savaş uçakları dolu. Karşı savunma yok, çünkü hava saldırısının ilk hedefi uçaksavarlar. Bombalarının sesi daha gür duyulsun diye, onları susturmuşlar.

Şoför şaşkın halde ayağını gazdan çekti ama, araba zaten aşağıya doğru yavaş da olsa ilerliyor. Şehir bir anda savaş alanına döndü. Hayallerimizi süsleyen beklentimiz, güzellikler, özlemler mahşer yerine dönüşmüş. Her taraftan ateş yükseliyor. Savaş uçaklarının gürültüsü, bombaların patlamasına karışmış. Uçaklar şehirdeki görevlerini bitirmiş ve bize doğru geliyorlardı. Son roketlerini ve mermilerini bize doğru atmaya başladıkları bir anda şoför, gayri ihtiyari bir şekilde yanındaki kapıyı açtı ve kendisini aşağıya attı. Araba hareket etmeye devam ediyor, hepimiz şaşkın bir şekildeyiz. Çevremiz toz duman içinde. Biz telaş içerisinde ne yapmamız gerektiğini düşünmeye fırsat bile bulamadan, şoförün yeniden kapıyı açıp seri bir şekilde arabaya binerek el frenini çektiğini ve sonra yeniden aşağıya atladığını gördüm. Tam da burada, neredeyse arabadakilerin saldırısına uğrayacak bir tepki gösterecekken, kendimi zor tuttum.

Şoför aşağıya atlarken, ıslak bir tarlanın içine atlamış olacak ki her tarafı çamur içerisinde, komik bir görüntüyle arabaya binip el frenini çekince karşı koyamayacağım bir kahkaha hissi beni zorluyordu. Ölümün kol gezdiği yollarda, gülmek normal bir hal değildi. Ancak her şeye rağmen son anda kendimi tuttum. Trajikomik halimize gülmedim, ancak el freni çekildikten sonra aşağıya hızla atlayanların hareketinin bitmesini bekledim. Ben de hızla aşağıya indim ve yan tarafta bulunan bir su kanalına sığındım. Savaş uçakları, geldikleri bu şehirden daha fazla can almak için tüm performanslarını gösteriyorlardı. Dağ-taş roket, mermi sesleriyle inliyordu. Ama onlar da korku ve telaş içerisindeydiler. Korku, endişe ve belirsizliğin etkisiyle acemice hareket ettiklerinden hiç birimiz isabet almadık. Uçaklar gittikten sonra, şoförümüz yeniden direksiyonun başına geçti ve özür dileyerek bizi şehre ulaştırdı. Ana caddelerdeki binalar roketlerle, mermilerle kalbura dönmüştü. Bombalarını, öğle tatilinde evlerine sığınan insanların yaşadığı mahallelerde kullanmışlardı. Elimdeki çantayı bırakabileceğim ve gece kalabileceğim çalışır haldeki bir misafirhane, otel aramaya başladım. Arka sokakta hiçbir şey olmamış gibi işini sürdüren bir yer bulup odanın temizliğine bile bakmadan kaydımı yaptırdım ve çantamı bıraktıktan sonra mahalleler arasında kayboldum.

Kendimi sokaklar içerisinde kaybettim. Savaş uçakları bu sıcak günde tam da öğle yemeği zamanını seçmişlerdi. Genellikle dükkânlar bu saatlerde kapalı olur. İnsanlar günün sıcağından kaçmak, öğle yemeğini çocuklarıyla birlikte yemek üzere evlerindeydiler. İşte tam da herkesin mutlu bir şekilde sofrada muhabbet etmekle meşgul olduğu bir sırada, uçaklar sivil, çocuk, yaşlı ayırımı yapmadan bombalarını bırakmışlardı. Her girdiğim sokakta ölüm vardı. Acı vardı. Yanmaya, toz dumanı arasında kaybolmaya devam eden genellikle tek katlı tuğla evlerin yıkıntıları arasından cesetler açık bir alana çıkarılıyordu. Çocuk cesetleri, kanlar içinde yakınlarının kucağında cansız bir şekilde boş alana diziliyordu.

Onlara yardım etmeye cesaret edemedim. Kıyafetim, dış görü-

nüşüm bu savaşın müsebbibi, sorumlusu benmişim yargısını doğuruyordu. Hayatta kalanlar toz içerisindeydi, ben de toza bulanmış haldeydim. Ne yaparsam yapayım, bu savaşa sebep olmadığımı, savaşın sürmesinde hiçbir katkımın olmadığını, özellikle dar sokakların kana bulandığı böyle bir zamanda, onlara anlatabileceğim bir imkânım yoktu. Ama onlar gözleriyle her şeyi anlatıyorlardı. Arabadan gördüğüm yoğun bombardımanın olduğu mahalleyi yön tahminimle buldum, mahalle büyük oranda yerle bir olmuştu. Yaralılar araçlarla, ambulanslarla taşınıyordu. Kadınların feryatları, ölüm soğukluğu her tarafa hâkimdi. Erkeklerin durumu daha kötüydü, acılarını yüreklerine gizliyorlardı. İçlerinin yandığını, isyan etiklerini vakarlı bir görüntü altında gizlemeye çalışırken, gözlerine hücum eden ama büyük çabalarla engellenen gözyaşlarının yüreklerine damladığını, boğazlarında düğümlenen hıçkırıkların kendilerini boğmamak için zor ayakta durabildiklerini hissediyordum. Biliyordum bu durumu, çünkü ben de aynı duygular içerisinde kıvranıyordum. Eller üzerinde taşınan toza ve kana bulanmış cesetlerden, toprak ve kan akıyordu. Kinin, düşmanlığın, inadın, ahlâkasızlığın bedelini küçük çocuklar ödüyordu. Kan kırmızı çamurdan kırmızı laleler fışkırmış gibi duruyor. Kurbanlar önümden geçince donduğumu ve hareketsiz halde kaldığımı hissediyorum. Aslında kalbim sıkışmıştı, nefes alamaz gibiydim. Tam da göğsümün üzerinde sanki sivri bir cisim yüreğime batıyordu. Hareketsizdim, nefes alamıyor, kalabalıklar arasında bakışları donmuş haldeydim. Nefes alışlarım sıklaştı. Boğulur gibiydim. Göğsüm bir bütün olarak ağrımaya, kollarım yana düşmeye başladı. Yapabildiğim tek şey kendimi bir ağacın altına atıncaktı. Nefes alışlarım hıçkırığa dönüştü. Boğulurcasına nefes alırken, gözlerimi hiçbir şey olmamış gibi kendi seyrinde kaynağındaki bütün suları yüzüme boşalttı. Ağlamaktan farklı bir şeydi. İlk defa böyle bir olayla karşılaşılıyordum. Orada düşüp kalsaydım, ne kimse yardımına gelirdi ve ne de yardım isteyebilirdim. Bana yönelik o acı bakışların yerine taşlarla parçalanmayı tercih ederdim. Yine ilk defa bir bakışın kurşun yarasından daha fazla acı verdiğini burada gördüm.

İnkılâptan sonra, devlet muhaliflerinin kümelendiği şehirlerin yeniden güvenlik güçleriyle geri alınması esnasında büyük çatışmaların yaşandığı Senendej şehri, temizlik harekâtından sonra haline razı olmuş bir psikolojiyle yaşamını sürdürürken, Irak savaş uçaklarının kana buladığı ölü bir şehir haline geldi. Senendej, İslam İnkılâbı kuruluş yıldönümlerinde kendi mahalli kıyafetleriyle, düzgün kesilmiş sakallı halleriyle toplantılara katılan ve yakın diyalogdan onların Ahmet Müftüzade'nin cemaatinden olduğunu anladığım kesimlerin İslami çalışmalarının yoğunlukta olduğu bir şehir olması açısından da önemli. Kürt bölgesinde İslami çalışmaların İslam İnkılâbıyla birlikte hareketlenmesi, güç kazanması ve şehirlere rengini vermesi dolayısıyla onlarla görüşmek isterdim. Ancak fazlasıyla politize olmuş ve her şeyden kuşku duyan insanlar arasındayım, dolayısıyla neyi nerede ve kime sorına noktasında ciddi sıkıntılar olabiliirdi.

Susuyor ve sadece tecrübelerimden yola çıkarak onlardan izler ve konuşabileceğim diyaloga müsait insanlar bulmaya çalışıyorum. Birkaç saat sonra, şehir yeniden hiçbir şey olmamış gibi normal hayatına dönme çabasıındaydı. Ölü, yaralı ve harabelerin geriye bıraktığı derin travmaların acısıyla yoğrulan insanların arasında yalnız kalmak da acı veriyor... Şehrin camilerini dolaşıyorum, cami çevresindeki medrese hücrelerinden çıkan talebelerle konuşuyorum, ancak soru sormuyorum. Özellikle de Seyyid Mustafai camiini arıyor ve buluyorum. Ahmet Müftüzade uzun süre bu camide İslami faaliyetler yürütmüş. Davranışlardan, tepkilerden bir şeyler öğrenineye çalışıyorum.

O akşam kaldıktan sonra ertesi gün, daha fazla kalmaya dayanamadığım savaş ve ölüm şehriden Pave'ye doğru yola çıktım. Ancak bütün ruhum, savaş uçaklarının yerle bir ettiği kırımızı tuğlaların yıkıntıları arasında kalmıştı. Oradan kurtarıp, çıkarmam mümkün olmayınca yola koyulmuştum. Akşama doğru Pave'ye vardım. Biraz dolaştıktan sonra bana verilen telefonu aradım ve tanımadığım bir insan gelip beni misafirhanelerine götürdü. Tahran'daki arkadaşlar telefon açmışlar ve be-

nimle ilgili bilgi vermişlerdi. Bundan dolayı olsa gerek, beni sıcak bir şekilde karşıladılar. Bir duş aldıktan sonra yemeğe oturduk ve ardından da sürekli kaynayan semaverin yakınında sohbet etmeye başladık. Benim için olayın bu kısmı önemliydi. Senendej'in ruhumda oluşturduğu derin travmaların acısından arınmak istiyordum. Hem çay ve hem de sıcak bir muhabbet...

Akşamın geç saatlerinde, Leşgeri Musluman-ı Kurd'ın siyasi komite başkanı geldi ve çevredekiiler çekilince biraz daha özel konulara girmeye başladık. Kürdistan'a yerleşmiş olan Kürt hareketlerinin nasıl tasfiye ve imha konseptinde etkisiz kılındıklarını anlattı uzun uzun. Senendej kalesini karargâh haline getirmiş olan Kürt siyasi hareketlerinin muhasara edilip, imha edilmesinde büyük cinayetlerin işlendiğini, sivillerin de bu saldırılardan büyük zararlar gördüğünü anlattı. Bunları bilmiyordum, ama bundan da önemlisi Ahmet Müftüzade güçlerinin olayda çok etkili oldukları ve saldırılar esnasında ön saflarda çatışarak, İslam İnkılâbına tepki olarak ahlâksızlık ve dinsizliği bölgede yaygınlaştıran siyasi güçlere karşı savaştıklarını, ağır bedeller ödeyerek, onların bölgeden sökölüp atılınalarına önayak olduğunu da anlattı.

Bunları anlatırken, sistemin uygulamalarını veya Ahmet Müftüzade'nin fedakârlıklarını ve temizlik esnasında sivillere karşı uygulanan şiddetin dozajının kaçırılmış olmasına itirazını da ifade ediyordu. Anlatırken objektif olmaya ve renk vermemeye dikkat etmesine karşılık, ben de temkinliydim. Buna rağmen, ortaya koyduğu değerlendirmesinde çarpıcı bilgiler vardı. Farklı bir nedenden dolayı beni yanlış yönlendirebilirdi. Onun için de bunları es geçip, onların Irak'taki çalışmalarını anlatmasını istedim. Türkiye sınırı sanıp hasretle baktığım ve ertesi gün o yüksekliklere çıkıp hasret gidermeyi düşündüğüm dağların altında Süleymaniye şehrinin sınırlarını oluşturduğunu öğrenip, hayal kırıklığı yaşadıkten sonra onun özellikle Bahdinan bölgesinde Saddam rejimine karşı verilen savaşdaki fedakârlıkları anlatmasını dinlemeye başladım. O anlatmasını bitirdikten sonra bu kez bana soru sormaya başladı. Türkiye'de neler olduğunu,

topluma karşı direnç sergileyen militarist tacizlere karşı direnemeyen, özgürlükler konusunda politik kurgusu olmayan ve bir düşüncenin peşinden sürüklenen kitle psikolojisi algısı, kendisinin üzerine çöken uzun soluklu mücadelenin tarihi paradoksunu kendi penceresinden analiz edercesine, Müslümanların zulme karşı neden ciddi bir direniş göstermediğini sorgulamaya başladı. Gelineen süreci ve içine hapsoldüğümüz siyasal ve sosyal handikapları anlatmaya çalıştım kendimce, ama anladığım kadarıyla ikimiz ayrı diller konuşuyorduk. O zulme karşı neden silahlı mücadele başlatmadığımızı sorarken, aslında beni bu düşünceye yönlendirmeye çalışıyordu, bense başka telden çalışıyordum. En sonunda, Edip Yüksel'in Fatih Emniyet Amirine "Biz şu anda tebliğ merhalesindeyiz ve öldürülsek de kimseye cevap verme durumumuz olmaz. İnanç açısından da böyle yapmamız, bizi sorumlu hale getirir. Toplumun tamamına İslam'ı anlatıncadan, onları İslam'ın emirlerinden haberdar etmeden direnç göstermeyiz. Bundan sonraki merhalede de zalimlere sivil itaatsizlikle karşılık vermeyi ve eğer buna rağmen bize saldırı olursa ancak o zaman kendimizi savunmayı meşru görürüz..." mealindeki sözleri ile ben de bu tezlerimi savundum. Milyonları aşan kalabalıklarla devrimin arifesinde olduğumuz tahayyül ve algısını görmezlikten gelerek, 'aslında tebliğ süreci' olduğundan böyle davrandığımızı söyledim. Dinler gibi yaptı ama anlattıklarımın pek de hoşuna gitmediğine eminim.

Biraz mola verdikten sonra, çaylar yeniden geldi. İçimden "bu adamın beni uyutmaya niyeti yok" derken, uykumu kaçırarak bir konuya girdi. Bana sır olduğunu ve güvendiği için bir konuyu istişare etmek istediğini söyledi. Türkiye askeri darbesi üzerine sınır dışına kaçan ve onun ardından Şam'da yapılan kongrenin ardından silahlı mücadele vermeye karar veren PKK'nın, savaştan dolayı Irak devlet egemenliğinin zayıf olduğu bölgelerde yer bulmaya çabaladığını anlattı. Yapılan mücadelede riskli bile olsa, olaya sıcak baktıklarını ve Irak-İran sınırının sıfır noktalarında bulunan alanlarda onlara kamp yerleri tahsis ettiklerini ve kendilerini korumak için İran'dan yardım

olarak aldıkları silahlardan birkaç tanesini onlara verdiklerini söyledi. Barzani güçlerinin, Marksist düşüncelerinden dolayı onları bölgede istemediklerini ve bundan dolayı da zorluk çıkardıklarını söylüyordu. Açıklamaları bittikten sonra tepkilerimi ve onlar konusundaki görüşlerimi öğrenmek istiyordu... Ne diyebilirdim ki?.. Askeri darbe bizi silip süpürmüştü. Sinmiştik, nasıl direnilmesi gerektiğini de akledemiyorduk. İslamcı söylemleri düşünce ve pratik alanda kategorize ederken, devlet aklıyla kirlenmişliğin farkına varmamıştık. Dolayısıyla böyle bir düşün geleneğinin söylemleriyle, özgün bir mücadele sergileyemedik ve olanları, kendi inanç ve politik tercihlerimizin perspektifinden doğru kritik edebilme becerisi gösterememiştik. Bütün politik ekoller böyle değildi. Biz silikleşmeyi, dağılmayı veya kızgın toprakta buharlaşan bir damla su gibi kaybolmayı yeğlemiştik. Onlar her şeye rağmen, direneceklerini deklare ediyorlardı.

Sabahın ilk ışıkları dağ başlarını aydınlattığı zaman biz ayaktaydık. Uzun zamandır hasret olduğum esinti, yaprakları hareketlendirmişti. Kasabanın her tarafından ezan sesleri yükseliyordu. Namaza çağıran yanık meçhul ses, uyanık olan herkesin mutluluğunun kaynağı olmuştu. Bir "mamosta"nın önümüze geçip namaz kıldırmasından sonra kahvaltı vardı. Dağ yamaçlarındaki bir saat uykunun uzun bir geceye bedel olduğunu iyi biliyordum. Geç uyumamıza rağmen, uykusuz değildim. Kasabayı tek başıma keşfetmeme izin vermediler ve birini yanıma rehber olarak görevlendirdiler. Parklar, pazar, kitapçılar, mescidler ve medreseler gidebileceğimiz merkezlerdi. Biz de bu rotayı olabildiğince verimli kullanmaya çalıştık.

Ertesi gün Mahabat ve oradan da Urumiye'ye hareket etmek üzere yola koyuldum. Pave'deki arkadaşlarla vedalaşıp Mahabat'a hareket ettim. Akşama doğru Mahabat'taydım. Otele kaydını yapıp, çantamı bıraktım ve şehrin sokaklarında yürümeye başladım. Ayaklarım su toplayıp, şişinceye kadar yürüdüm. Mescitleri, kalabalık sokakları ve kitabevlerini. Farklı bir şehir ve farklı bir sosyal yapı. Kitabevlerinden birkaç kitap almak için dolaşıyorum. Özellikle Kürt alfabesi, sözlük ve grame-

ri konusunda kitaplar. Bu vesileyle birkaç kişiyle tanışıyorum. Ama sormak istediğim siyasi içerikli soruları sormaya cesaret etmeden onlardan ayrılıyorum. Bir iki günlük Mahabat serüveninden sonra, tekrar yola çıkıyorum. İkinci vakti vardığım, Urumiye'yi adeta boşalmış gördüm. Önceleri akşam saatlerinde evler boşalmış ve bütün insanlar sokakları doldurmuş görünümünü veren şehir, şimdi tamamen boşalmış gibi. Cuma günü olsa herkesin pikniğe gittiğini düşüneneceğim.

İçimde bir endişe var. Yoksa Irak güçleri gelip bu şehri işgal etti de haberim mi yok? Şehir boşaldı da kalan bir ben miyim? Merkeze vardığımda, işin aslını öğrendim. Savaş uçakları bir gün önce bu şehre saldırmış ve şehrin merkezinde sağlam bir yer bırakmamıştı. Mağazalar roketlerle, uçaksavarlarla kullanılmaz hale gelmiş ve istisnasız olarak her yer isabet almıştı. Kaldırımlar tuğlalarla, beton parçalarıyla, cam kırıklarıyla dolu. Urumiye, savaşın en sıcak bölgesinde yakın çatışmaların olduğu bir şehir gibi. Askeri araçlardan, güvenlik güçlerinden başka çok az insana rast geldim. Yaralıların, öldürülenlerin tahliye edildiği ve akan kanların yıkanarak gizlendiği, ölüm sessizliğine gömülmüş bir şehir bana ürkütücü geldi. Terminale gittim ve bir an önce bu şehirden uzaklaşmak için bilet aradım.

Normal zamanlarda bilet bulmak zordu, böyle olağanüstü bir zamanda daha da zordu. Ne yaptıysam bulamadım. Çaresiz güvenlik güçlerine başvurdum ve radyoda çalıştığımı, iznimin bittiğini acil gitmem gerektiğini söyledim. Yabancı olduğumu anlayınca güçlerini kullanarak çare bulmaya çalıştılar. Araya sıkıştırılan bir sandalyede bile olsa oradan uzaklaşmayı kabul ettim. Senendej'de yaşadığım sıkıntılı anları bir daha yaşamamak ve bir an önce bu ölü şehirden uzaklaşmak istiyordum. Güneş batmadan Urumiye gölünün kenarından geçiyorduk. Urumiye gölü, inkılâptan kısa bir süre sonra belli bir dönemde kenarında kamp yaptığımız göl olma yönüyle belleğimde bazı izler de taşıyor. Ramazan ayında bir grup arkadaşla birlikte ve hem de en sıcak zamanda göl kenarında kalmıştık. Aşırı tuz yoğunluğu olan gölde yüzmek büyük bir ustalık gerektiriyordu. Dalmak, tuzun yakıcılığından dolayı nerdeyse mümkün

değildi, dolayısıyla başın devamlı olarak sudan uzak tutulması gerekirdi. Göz kapakları, gözleri tuzdan korumaya yetmiyordu. Gölü geçtikten sonra, içime sıkıntı veren savaşın en acımasız görüntüsünü canlı bir şekilde yansıtan şehirle bağlantının tamamen kesildiğine inanmaya başladım.

Tahran'da yeniden normal yaşama döndüm. Hava saldırısı oluyordu, ancak güçlü bir hava savunmasına sahip olan şehirde çoğu zaman, önemli noktalara gelen füzeler de havada vurulabiliyordu. Cuma günlerinde Tahran'ın en büyük kalabalığı Tahran üniversitesinin bahçesinde ve hatta yan sokaklarda toplanıyordu. Burayı hedef alacak bir iki füze binlerce insanın ölmesine yol açabilirdi, dolayısıyla önemle korunan yerlerden biri burasıydı. Hatta havada vurulan füzelerin görülmesi üzerine Refsencani "Allah'ın yardımı işte... Füzeler rotasını kaybetti ve havada çarpıştılar..." şeklinde espri yapmaktan da geri kalmıyordu. Saddam, dünyanın tamamını karşısına alma pahasına böyle bir toplu katliamdan kaçınmazdı. Bunun örneğini en bariz şekilde Senendej'de görmüştüm. Üzerimize gelen havada patlayan füzeler bunun doğruluğunu ispatlıyordu. Hem kendi halkını ateşe atan ve hem de İran halkına zarar vermekten çekinmeyen ve emperyalizmin bütün gücünü yedeğine alan Saddam, teopolitik argümanları da bolca kullanıyordu. İran'ın bir dini yönetim olmasından yola çıkarak, cemaatle namaz kılması, Kur'an'dan ayetlerle sözlerini pekiştirmeye çalışması ve bunun da ötesinde bayrağını "Allahuekber" yazısıyla donatması, ne kadar aciz durumda olduğunu gösteriyordu aslında. Savaş inatla sürerken, halk bombardımanlara da acılara da alışmış gibiydi. Her bombardıman neticesinde yıkıntılar arasından cesetler çıktıkça insanlar duygusuzlaşmaya, ilgisiz kalmaya ve olayı normal görmeye başlamışlardı. Toplumun hiç bir ferdi, savaşın bitebileceğine ihtimal vermiyordu. Savaş Mehdi'nin yeryüzüne inmesine kadar devam edecek. Kerbela'nın ve onun ardından Kudüs'ün kurtarılmasına kader savaş durmayacaktı ve Besicilerin dünyanın en güçlü ordusu haline getirilmesi yolunda, İmam Humeyni'nin vermiş olduğu fetva bunun göstergesiydi.

Yirmiiki

Ali Bilici çevresindeki oluşumun gizliliğe aşırı derecede önem vermesine karşılık, bizimle ilgili her şeyi öğrenmeye çalışmaları rahatsızlık veriyor ve bu durum onlara mesafeli davranmamıza yol açıyordu. Buna ilave olarak, alışık olmadığımız bir resmi protokol uygulanması, arkasına sığınılan gizemli ciddiyet beni ve genel olarak birlikte olduğumuz arkadaşları rahatsız ediyordu. Vahiy kültürüne yönelenlerin, adaleti, rahmeti, sabrı, mütevazılığı, hakka adanmışlığı formüle etmenin çabası içerisinde olmakla birlikte, bu çerçevedeki inançlarını hayatlarına yansıtmaları gerektiğini düşündüğümüzden, mücadeleye heveslenen her düşüncenin içerisinde olmaya cesaret edemiyoruz. Basiretlerin köreldiği, ızan vasıflarının deforme olduğu darbe ceberutluğunun gölgesinde kalan kınılma sonrasında, hayalini kurduğumuz bu özgürlük, kavrayış, hikmet ve irfan perspektifli mücadele güzergahında, tanıdık çevrelerin biraz da 'askeri gizem' süsü vererek kapılarını bize kapatmaları hoşumuza gitmiyor. Bakış açımız böyle bir beklenti içerisinde olduğumuzu formüle etmekte zorlansa da, pratik tavrımızla muhalefetimizi şekillendiriyoruz.

Yeni bir din algısıyla, mücadelenin yöntem ve seviyesini yükseltmenin çabası içerisinde olanların sahip olduklarından dolayı gururlanmayacaklarına inanıyorduk. Birikim ve mücadele tarzı, kişisel özgüvenden öte mağrur bir görünüme yol açmamalıydı. Arkadaşlarımız da bunun bilincindeydiler. Her halükarda her görüşmemizde, onların birikimlerinden yararlanma fırsatımız oluyordu. Onlar, diğer düşünce bağlıları gibi yeni başlayan süreçte boş durmuyorlardı. Türkiye'de ve hatta ülke dışında bu anlayışa yakın insanları arayıp onlarla diyalog içerisine girdiklerini ve birikimli, tecrübeli kadrolara sahip bir hareket olarak, yeni din algısını meşrulaştırma gayretinde olduklarını

da vurguluyorlardı. Yine fıtrata vurgu yapmaları ve yeni dönüşümün ancak fıtratın saf ve berrak özelliklerine ricatla mümkün olabileceği ifadeleri her birimize çarpıcı geliyordu. Fıtrattan uşaklaşmanın, güç, dünyevi ve nefsi zaafların yeni din algısı önünde en büyük engel olduğunu ve bunların bir arada toplanmaya çalışılmasının zulüm ve adaletsizliğin pekişmesini sağlayacağını belli belirsiz ifadelerle savunmaya çalıştığımız bir zamanda, siyasi bir oluşumun içine girmeye cesaret edemiyoruz. Dolayısıyla, temkinli yaklaşıyoruz.

Adaletin hâkim kılınması için, çizgilerin belirginleşmesi ve bundan sonrasında hatadan kaçınmanın gerektiği düşüncesinden çok, İran'da egemenliğin sürekli el değiştirmesi, bizi endişelendiriyor. Bugün irtibat içerisinde olduğun kesimler belli bir süre sonra muhalif alana sürüklenmiş/itilmiş olabiliyorlar. Böyle bir zamanda yeni konseptte teslim olman veya itirazın sonuçlarına katlanman gerekebilir. Ali Bilici ve arkadaşlarının geliştirmeye çalıştığı Kur'an perspektifli yeni din ve metot algısının cazibesine kapılarak geliştirmiş oldukları ilişki/diyalog anlayışından dolayı teslimiyet içeren yapılanmaya balıklama atlamıyoruz ve hem de kibrin göstergesi şeklinde algıladığımız resmi duruş, öğrenmiş olduğumuz ilkelerimizle çatışıyor. Elbette onların diyalog kurmak istedikleri bendim. Onların diyalog köprüsü olabilmem ihtimali üzerine, bana sıcak davranıyorlardı. Birçoğunu Türkiye'den tanıyor olmam, güven konusunda ciddi bir sorunu ortadan kaldırıyordu. Sorun, yeniden şekillendirilen mizaç ve üsluptu.ERCÜMENT ÖZKAN'ın bize anlattıkları, onların kendi bölgelerinde aynı üslubu benimsediklerini rivayet ediyordu. Özkan, davet üzerine Batman'a gitmiş ve konferanstan sonra bir ev sohbetinde bizim de hiçbir şekilde hazmedemediğimiz tanışma faslı başlamıştı ve başlangıçtan Özkan'a gelinceye kadar kendisini tanıtan arkadaşlar "ben Abdullah" tekerlemesini tekrarlamışlar ve sıra ona da gelince "madem hepiniz Abdullah'sıruz, ben de Abdullah!" demişti. Böyle bir mizacı benimseyen arkadaşlarımız, bizden yana hiçbir gizliliğe tahammül etmiyorlar ve her ayrıntıyı öğrenmek istiyorlardı.

Yine tanışmalardan birinde Hasan Dalgıç, Batman'lı İlhami'nin kendisini "Abdullah" diye tanıttmasına öfkelenmiş ve onu sert bir şekilde azarlamıştı. Oysa kendisi en basit diyalogunu büyük bir dikkatle gizlemeyi adet haline getirmişti. Aslındaysa, sessiz ve gizemli duruşuyla Selman'a saç ekme uzmanı olan İlhami bize gelen misafirlerden sürekli fırça yemeye alışmıştı. Dışa bağımlılık ve mizaç konusu yeni arayışlar peşinde koşmamızı kaçınılmaz kılıyordu. Süleyman Direk, onlarla diyalog içerisinde ancak kendi kişisel muhtariyetini sürekli ön planda tuttuğu için onların cemaat disiplinine fazlaca uyum göstermiyor, ancak herkesle ilişkisi sürüyor. Çoğu zaman kendi evimiz gibi gördüğümüz tek odadan ibaret olan evine gidiyoruz ve hiçbir şekilde bizi geri göndermiyor. Aşiret terbiyesiyle bizi ağırlıyor ve gece orada kalıyoruz. İrfan'ın eniştesi Mustafa da aynı şekilde bizi ağırlıyor.

Siyasal çalışmalarda yeni çıkış yolları arayanlar onlardan ibaret değil. Velioğlu konusunda da, İran ile diyalog geliştirmesinde buna benzer endişelerimiz olmakla birlikte, geçmiş klasik yapılanmaların konumunu sahiplenmesi bizim açımızdan yeterli görünmüyordu. Her görüşmemiz, çok samimi bir havada sürüyor. Kişilik ve güven açısından hiçbir sorunumuz yok. Ancak yeni bir tarz arayışımız ve biraz da geleneksel cemaat disiplini altına girmemizin zorluğu, teslimiyeti kabullenmeyen ruhumuz, diyalogumuzun bağlılık veya biatle sonuçlanmasını engelliyor. Geçmiş inkâr etmiyorduk. Eleştiriyorduk, ancak bütün merhalelerinin samimiyet ve keyfiyet içerdiğini de iyi biliyorduk. Sadece birkaç yerde yaşadığımız tecrübeler ışığında, daha temkinli davranmaya çalışıyorduk; bu da çoğunlukla çevremizle sıkıntı yaşamamıza neden oluyordu. Başlangıç geçmişin kopyası veya yeniden başa dönme şeklinde olmamalıydı. Yani bir yöntem, anlayış, algılama, düşünce, yapılanma olmalıydı? Şimdiye kadar denemediğimiz ve kesinlikle bizi başarıya götürebilecek ilmi ve pratik yeni bir modeldi aradığımız.

Birçok insanla görüşüyoruz, ancak hiç biriyle Velioğlu kadar rahat değilim. Bizden biri, kendisini birçok konuda yetiştirmiş

ve ortak hassasiyetlerimiz var. Ancak geçmiş olduğumuz tecrübe süreci bunların yeterli olmayacağı gerçeğine inandırmış bizi. O her görüşmemizde, beklentilerini dile getiriyor. Kimi zaman da ince bir ayarlamayla "arkadaşlarımız mücadeleye katkıda bir türlü karar veremiyorlar" diyerek, sitem ediyordu. Cemaat yapılanmalarında emir altına girme, teslim olma, biat etme gibi davranışlardan olduğunca kaçıyorum, ancak benden istenen böyle bir teslimiyetti. Mevcutların içerisinde en iyi olanı aramak veya tanışma süresi içerisindeki tutarsızlıklar, kararsızlığımızı pekiştiriyor.

İrfan ile diyaloglarımız ve birçok alandaki ortak çalışmamız devam etmekle birlikte, ondan bize gelen bir teklif yoktu. Sadece ilişkilerimiz devam ediyor ve birbirimize duyduğumuz güvenle yetindiğimizden çoğu alanda yeni tekliflere fırsat vermiyorduk. Onun yeterliliği, bilgisi veya kendi yetenekleriyle geliştirdiği eğitim tarzı, yöntemi bize de sirayet ediyordu. Onunla her görüşmemizde, bize yönelik eğitici bir program içerisinde olduğunu görüyorduk. Ancak, cemaat disiplini altına girme teklifinin bizden gelmesini bekliyordu. Tahran'da bulunan arkadaşlar olarak cemaatleşme ve yeni bir düşünce sürecine girme beklentilerimiz boşa çıkıyor. Ayrı kültürlerden, pratiklerden ve hatta cemaatlerden gelmemiz buna engel olduğu gibi, geçmiş yapılanmalar, düşünceler ve hatta MSP önümüzdeki en önemli bariyerdi. Bunlar alanı doldurmuşken yeni bir çıkışın bizi başarıdan uzak tutmak için bütün argümanlarını devreye koyacağını farkında değildik. Mardin'den Selman ile bu bariyerleri aşabileceğimizi düşünüyorduk. Onun da İran'dan beklentileri vardı. Ancak, resmi törenlerde Lübnan, Suriye ve diğer değişik Arap ülkelerinden misafirlerle kurduğu diyalogdan çıkardığımız netice, iyi bir altyapıya sahip olduğu şeklindeydi. Güvenliği olduğundan fazla riayet ediyor ve bizimle ilgili araştırma yapma kurnazlığına da tenezzül etmiyordu. En azından Arap ülkelerine açılma gibi bir yenilik sağlayabiliriz düşüncesiyle, bazı konularda işbirliği ve ortak çalışma yapabileceğimizi bildirdik. Selman, Suriye veya diğer Arap ülkelerinde tanıdığımız insan-

ları medrese eğitimine gönderebileceğimizi söyledi. Bunun için hazırlıklar yapmamız gerekiyordu. Bu başlangıç olacaktı...

Türkiye’de Özal ile birlikte bazı özgürlüklerin geliştirilmesiyle birlikte, seyahat kapıları daha fazla açılmaya başlandı. Düşüncelerini okuyup görme fırsatı bulamadığımız birçok düşünürümüzü, aydınımızı veya cemaat liderini burada görmek mümkündü. Darbeden önce sıklıkla duyduğum isimlerden biri Hikmet Zeyveli’ydi. Onunla tanışma fırsatı bulmuş ve onun birçok düşüncelerinden haberdar olmuşum. Derinleşen sohbet içerisinde, Ayetullah Burkei’den ve onların geliştirmiş olduğu düşünce modelinden söz etmiştim. Kadim zamanlardan beri egemenliği elinde tutan art niyetli kişilikler, toplumun bozulma, kişiliksizleşme ve erozyona uğrama öncüleri olmuşlardır. Dünyaya kendi dar pencerelerinden bakarlar ve her şeyi kendi renklerinde gördüklerinden, herkesi kendilerine benzetmek isterler. Kendilerinin dışında, hiçbir sesin çıkmasına da tahammül etmezler. Onlara tabi olanlar da, efendilerinin gönlü hoş olsun diye, “kargaların kendilerine gülmesine” bile aldırmadan çevrelerine sahte rüyalar satanların, dünyayı kendilerine benzetmek isteyenlerin, siyahi beyaz göstermeye çalışanların payandası haline geldiler, onların egemenliğine güç katarlar. Böyle bir atmosferde marjinal konuma düşürülen, üstü baskıyla örtülen düşünceleri incelemeye, araştırmaya çalışma riskli bir durum. Belki de Burkei’den hiç bahsetnemem gerekirdi. Hikmet Zeyveli gibi, birikimli insanlarla Malatyalı arkadaşların ve özellikle de Selahattin ağabeyin oluşu bu diyalogun kapılarını açmamızı sağlıyordu. Türkiye özgürleştikçe, bizim güvenlik açısından duyduğumuz endişeler de azalıyordu, ancak gelenler konusunda temkinli davranıyor ve samimi olmayan her davranışı kuşkuyla karşılıyorduk.

Hayatımız sadece görüşme ve diyaloglarla geçmiyor. Kimi zaman ilginçliklerle de karşılaşırız. Van’dan Edip Kitapçı’nın Tebriz’de bir hava saldırısında yıkılan mahalleyi merak edip, görmeye giderken çekmiş olduğu bir fotoğraftan dolayı tutuklandığını sonraları öğrendim. Davranışına, söylediklerine ve bi-

zi tanıyor olmalarına bakıp serbest bırakmışlardı ve o da artık yolda oyalanmadan bizim yanımıza gelmişti. Birkaç günlük karanlık hücreden dolayı korku içerisindeydi, nasıl açlık grevi yaptıklarını ve kendilerini sorgulayanları nasıl eleştirdiklerini anlatıyordu bize. Bütün ısrarlarımıza rağmen fazla durmadan geri döndü. Ancak, erken serbest bırakılmada herkes onun gibi şanslı değildi. Vanlı Kasım veya İbrahim uzun süre bu tutukluluk sürecinden, dünyadan habersiz bir şekilde nasiplenmişlerdi. Bütün aramalara rağmen, varlığı kabul edilmiyordu ve serbest kalıncaya kadar da kimse onların nasıl bir serencamla karşı karşıya olduklarını bilmedi.

Kasım, Irak'tan gelerek mülteci statüsü için başvurmuştu. Belli bir süre mülteci kampında kaldıktan sonra bir evde kalmalarına izin verilmiş, ancak Arap kökenli Müslümanlarla diyalogunu sürdürdüğünden gözaltına alınmış, psikolojik ve sosyal haklardan mahrum bırakma baskısıyla tek kişilik karanlık çukurunda çözülmeye terk edilmişti. Kur'an, ışık veya konuşabilme türünden insani ihtiyaçları, bütün ısrarlarına rağmen karşılanamıyordu. Cezaevinden çıktıktan sonra aylarca kendisine gelememişti. Bir caddeden geçerken, çocuğun elini tutar gibi karşıya geçiriyordum. Beni Molla Huseyin Marunisi ile tanıştıran o idi. Ona değer veriyordum, bir de aynı şehirden oluşumuz bu kardeşlik duygusunu perçinliyordu. Kimi zaman birlikte, Tahran'daki Molla Halil veya Kum'daki Molla Halil'i ziyarette gidiyorduk. O da benim gibi, Kum'daki Molla Halil'den çok çocuklarıyla ilgileniyordu. Özellikle, Ali veya Ahmet'e karşı muhabbet besliyoruz. Mübarek bize biraz fazla devletçi geliyor. Her şeye rağmen onların yanında, rahat ediyor ve genellikle siyasi konuları konuştuğumuz için birbirimizi de iyi anlıyoruz. Ortak acılarımız olduğundan, farklı frekanslarda dolaşmıyoruz. Babalarından dolayı zorunlu bir tercih yaptıkları bütün hallerinden belliydi.

Çalışma hayatım biraz daha monoton hale girdi. Radyoda bize gönderilen tercümeleri yaptıktan sonra fazla bir işimiz kalmıyordu. Ana haberleri okuduktan sonra, diğer programlar banttan yayınlanıyor ve kimi zaman bir kişi nöbetçi kalabiliyor.

Banttann yayınlanan programları Ahmet Cansız büyük bir dikkatle takip ediyor ve daha sonrasındaki edit işlemini de o yapıyor. Yine sıradanlaşan çalışmanın bir Cuma akşamında, ben nöbetçiydim. Ana haber ve özetleri okuduktan sonra arkadaşlar gittiler. Ben zorunlu olarak ana kumanda masasında bekliyorum ve program arasında stüdyoya girip "Burası Tahran. İran İslam Cumhuriyetinin Sesi" anonsunu canlı yaptıktan sonra, bir sonraki programın duyurusunu yapıyorum. Gündüz Torçal'ın zirvesinden cumaya yetişmek ve oradan da radyoya gelmek yormuş beni, bir an önce programın bitmesini istiyorum. Cuma geceleri, o günün tatil olmasından dolayı genellikle servis olmuyor, olduğu zaman da birkaç kişiyi evlerine bırakıncaya kadar şehri dolaşıyoruz, en sonda sıra bana geliyor. Bana özel bir servisin verilmesi için bürokratik bir yol izlemem gerekiyor, üşeniyorum ve kendi başımın çaresine bakmaya karar veriyorum.

Özetleri okuduktan sonra, Veliasr Caddesine yürüdüm, ne in var ne cin... Yol bomboş. Yaz sığağından dolayı zaten şehir boşalmış, bir de tatil olunca gecenin bu saatinde insanlar ya kapılarının önünde oturuyorlar veya parklarda, kaldırım kenarlarında altlarına bir karton parçası sererek uyuyorlar. Yarım saat ten fazla bekledim. Radyo tarafından bir servis çıkarsa beni al sın diye, oradan da ayrılıyorum.

Hayallere daldığım bir esnada, yanımda duran bir arabanın penceresinde bir ses beni uyandırdı. Gayriihtiyari "müstakim" dedim ve onun baş işaretiyle arabaya bindim. Kibarca, halimi hatırlı sordu. Hiç beklemeden, muhabbet etmeye başladı. Sannırsın yirmi yıllık dostuyla karşılaşmış. Tebessüm edip bana baktıktan sonra, konuşmaya başladı. Çok samimi ve içten bir ses tonuyla giriş yaptı: "Veliasr caddesinden İnkılâb meydanına dönüyordum, orta yaşlı gözlüklü bir bey bana işaret etti, başını uzatıp "müstakim" dedi, arabaya bindi. Sonra koltuğı yayıldı ve gazetesini okumaya başladı. Göz ucuyla aynadan baktım, rahatlığı bana da güven verdi... Ne o bir şey söyledi ne de ben sordum. Şehrin dışına çıkıp otobana yaklaştığımızda, benzini-

min az olduğunu ve eğer devam edeceksek benzin almamız gerektiğini söyledim. “Al” demekle yetindi. Depoyu doldurdum ve yola devam ettim, otobana girdikten sonra bir süre daha gazete okuyup, uyudu. Hiçbir şey sormadım, gece boyu radyo dinleyerek veya kimi zaman tesislere yanaşarak birkaç bardak çay içerek, uyanık kalmaya çalışıyordum. Sabaha doğru Tebriz’e vardım.”

Şoför, yol boyunca yaşadıklarını, duygularını, düşüncelerini bütün ayrıntılarıyla anlatıyordu. İşin ilginç yanı ne ben gideceğim yeri söyleyebilmiş ne de onun anlatmaya başladığı hikâyesinden, sormaya fırsatı olmamasına rağmen, beni dosdoğru gideceğim yere doğru götürüyordu. Herhangi bir istihbarat elemanı olabileceğinden şüpheleniyorum, ancak anlattıklarıyla beni menzile ulaştırması arasında derin bir bağ var. En uzman tiyatrocunun bu şekilde rol yapmasına ihtimal vermiyor ve bunun için herhangi bir gerekçe de görmüyorum.

Devam ediyor. “Tebriz girişinde uyandı ve bana yolu tarif etmeye başladı, bir fabrikanın yanına vardık. Birkaç saatlik işinin olduğunu ve bu müddet zarfında uyumamı istedi. Hiç itiraz etmiyor ve olaya teslim olmuş bir şekilde itaat ediyorum. Sorgusuz sualsiz. O geldiğinde, ben uykumu almıştım. Tebriz’de bir çayhaneye girdik, bal-kaymak ve süttten oluşan kahvaltımızı yedikten sonra yeniden yola koyulduk. Bana sadece geri döneceğimizi söyledi. Ne ben ona herhangi bir şey sordum, ne de o bana... Çantasından çıkardığı bir kitabı uzun bir süre okuduktan sonra uyudu. Akşama doğru Tahran’a vardık, bana şehrin kuzeyini tarif etti. Bahçe içerisindeki lüks bir saraya girdik. Israrlarıma rağmen beni bırakmadı. Hanımına talimatlar verdi ve beni doğruca duş almaya yolladı, yeni iç çamaşırları ve bir de gömleği giymem için zorladı. Çıktığımda beni kapıda bekliyordu. Beni alıp yemek odasına götürdü, hanımıyla tanıştırdı. Bu arada bana dair inanılmaz iltifatlar yapınca, yol boyunca hiç konuşmayan o adamın bu olabileceğinden kuşku duydum. “Hanım, hayatımda böyle bir insan görmedim, bir tek sözle beni Tebriz’e götürdü ve getirdi. Hiç itiraz etmeden. Böyle insan-

ların yeryüzünde yaşadığına inancımı yitirdiğim bir zamanda, karşıma çıktı" diyordu.

Beni misafir etmek istediler, kalmadım. Ayrılırken bana aylarca kazanamayacağım miktarda parayı, biraz da zorlayarak verdi."

Anlattıklarına inanamıyordum, ama yalan söylemesi için de hiç bir sebep bulamıyordum. Neden bu hikâyeyi anlatmak için beni seçsin ki? Hayatımın en mutlu yolculuğunu yapıyordum, bütün anlamıyla bunun farkındaydım, yorgunluğum da bitmişti. Bana hiçbir şey sormamasına rağmen gideceğim yolu biliyormuşçasına gidiyordu. Hikâyenin bittiğini sanıyordum. "Hikâye bitti mi?... Hayır! Bir gün Cumhuriyet İslami Meydan'ına doğru gidiyorum, trafik ağır hareket ediyor bir baktım biri ısrarla beni durdurmak istiyor. Trafiğin yoğunluğundan çevreme bakamıyordum. O adam. Beni beklemesini istedim, yolcuyu bırakıp geri geldim ve onu aldım. Yolumuz yine Tebriz... Bu kez daha önce yaptığı gibi uyumadı. Benimle sohbet ederek zaman geçirdi. Erdemli, bilge bu insanın her söylediği söz beni başka âlemlere taşıyordu. İlk gördüğümde sorunlu ve kendisiyle barışık olmayan bir insan olduğu hükmünü vermiş olduğumdan dolayı utandım. Ben gittikten sonra hanımı onu azarlamış ve "dünyada benzeri az bulunur mert, cesur, dürüst bir insanla karşılaşmışsın ve elinde bu kadar bol servet varken ona yardımcı olmamışsın, eğer onu bulmaz ve yardımcı olmazsan seni asla bağışlamam" demişti. Tahran'a dönüşümüzde dost olmuştuk. Bana bir ev aldı ve arabamı yeniledi. Tebriz'e devamlı ben götürüyorum."

Kaldığım medreseye birkaç metre kalmıştı. Hikâyenin daha devam etmesinden korkuyordum. Devam etmesi durumunda ineceğim yeri söyleyemezdim ve kim bilir nereye kadar giderdik. Hiçbir şey hissettirmemeye dikkat etmeme rağmen o noktada yavaşladı ve "işte bir müstakim yol hikâyesi burada bitti" dedi. Donup kalmıştım. Parasını verdikten sonra, şehrin bir başından öbür başına kadar yaklaşık 20 km yolu değişik meydanlar, sokaklar dolaşarak beni nasıl getirdiğini ve hikâyenin nasıl

bu noktada bittiğini anlamaya çalışıyordum. Hepsi bir yana içimde anlam veremediğim bir huzur, bir mutluluk vardı. Medreseye vardığımda Kasım'ın horlaması küçük odanın camlarını sarsacak boyuttaydı. Çay hazırladım, içtim, o duymadı bile...

Sonbaharın sonlarına doğru gelmiş olmamıza rağmen, Tahran gündüzleri sıcaktı. Özellikle Cuma günlerine denk gelen güneşli havaları değerlendirmeye çalışıyoruz. Şubatta İnkılâbın yıl dönüm kutlamaları var, Türkiye'den de İslam İnkılâbına sıcak bakan ve olumlu sözler söyleyenler veya yazarlar davet edilecek. Bunların arasında genellikle İslamcı yazarlar davetin önemli bir yerini kapsıyorlar. Cengiz Çandar veya benzerleri, entelektüel alanda olumlu düşünceler sarf ettikleri için çağrılıyorlar. Sol veya Komünist kanattan çağrılanlar da ABD karşıtlığından seçiliyor. Cengiz Çandar'a uzak duruyorum, özellikle de Selman'ın Lübnanlı misafirleri referans göstererek, 'onun pragmatik bir düşünce sahibi olduğunu ve bundan dolayı her kesimle gizli diyalog içerisine girebileceği, Lübnan'da bunun örneklerinin olduğunu, onun CIA ile temas halinde olduğunun söylendiğini' açıklaması üzerine temkinli davranıyorum. Mustafa İslamoğlu'nun da geleceğini söylüyorlar. Seviniyorum. Onu daha önce edebi, duygu yüklü ve içten yazılarından tanıyorum. Resmi törenlerde mütercim ve rehber olarak ben de görevliyim, dolayısıyla onu yakından tanıma fırsatım olacak.

Misafirler geliyor, İslamoğlu gelmiyor. Sonradan öğreniyoruz, karayoluyla gelirken Doğubayazıt'ta polis tarafından alıkonuluyor. Doğubayazıt, yabancı olmadığımız bir yer. Daha önceleri de buna benzer olaylar yaşanmıştı. Üç gün alıkonduktan sonra geldi, ama hiç keyfi yoktu veya biz onun ruh halini öyle okuduk. Olanlar konusunda sorduklarımıza tatmin edici cevaplar vermeyince kuşkuya kapıldık. İslamoğlu'ndan kesinlikle inandıklarına ihanet etmesini veya sahip olduğu ilkelere ters davranmasını beklemiyorduk. Hassas bir konuydu, fazlasıyla dikkat etmemiz gerektiğinin bilincindeydik. Hem bizi düşman olarak algılayan zihniyete malzeme vermemek ve hem de kuşku

duyduğumuz insanı incitmemek, yaralamamak gibi bir sorumluluğumuzun olduğunu düşünüyorduk. Daha esnek tercihler yaparak teknik ve stratejik davranmaktan çok, olaya duygusal yaklaşıyoruz. İnkılabın tecrübesiyle, zihin zemininde değişim, olgunlaşma, yenilenme ve inkılâb yaşamadıkça, kaçınılmaz olarak bütün pratiklerimiz geleceğin tekrarı olacaktı, bunun farkında değildik. İran'da toplumun tamamına hâkim olan kuşku-cu atmosferden ayrı düşmemiz mümkün değildi. İran'ın önemli sırlarının peşine düşmeyeceğinden emindik, ancak çözülme başladığı zaman devamında neler geldiğini tahmin edebili-yorduk. Yaşamış olduğumuz tecrübeler, sistemlerin ayakta du-rabilmek için neler yapmaya muktedir olduğunu ve ahlâki ol-mayan yöntemlerle nasıl kirli bir politika izlediğini gösterecek örneklerle doluydu. Egemenler ile onların yönlendirdiği, kul-landığı nesneler arasında belli anlaşmalar var, ancak güç, yetki, yetenek, birikim sahibi olan egemenlerdir. Onların kullandığı araçlar, sonuçlar egemenlerin varlıklarını gizlemesi açısından da önem taşıyor. Sonuçlar ısıklanırken, protesto edilirken onlar alkışlanırlar. Kullanılıp bir paçavra gibi bir kenara atılan araçla-ra yönelik nefrete karşılık, egemene sevdalanmak türünden komiklikler yaşanır. Kutsalların, ideolojilerin şekillendirdiği otoriter normların baskısı altında dönüştürülen, formatlanan, toplumlar, teslimiyetçilikle bütünleşirler, vicdani körlükleri, sapkınlıkları ve kirlilikleri, hakikatın kendisiymiş gibi görünür. Biçimlenen bu ruh hali, kendisinden çok otoriteyi muhafaza etme, koruma refleksine sahip olur. Bu bizim komik paradok-sumuz haline gelmişti. Güçlü olan sevildikten sonra, bir yanlış yapmışsa eleştirilir, tecrit edilir. Araçlara yönelik tepki toptancı bir tepkidir. Erzurumlu doktor bu süreçten geçtiği zaman as-lında biz ona karşı içimizde öfke besledik ve nasıl bir süreçten geçtiğini düşünmeden onu suçladık, aslındaysa kınanması ge-reken perde gerisindeki güçlerdi, bunu bilemedik. İnkılabın ba-şarısından itibaren sürekli bir biçimde, kapsamlı bir çerçeve içe-risinde her alanda saldırılara, engellemelere, yıpratıcı kampan-yalara, ekonomik yaptırımlara maruz kalan bir ülkenin düş-manlık içeren hareketlerine karşı dikkatli davranması, müte-

yakkız olması, sızmalara karşı önlem alması kadar doğal bir şey olmazdı. Konu hassa olmakla birlikte, istismar edilmeye de açıldı. Kim olursa olsun böylesine bir kırılmayla suçlanan, ötekileştirilen herkes bir nesne gibi, bir eşya gibi, bir kurban gibi algılanıyor ve yüzleşmeden, sorgulamaya ihtiyaç duyulmadan bir şekilde aşağılanıyordu. Elbette asıl aktörün bütün kötülüklerin anası olması, onun omurgasızlık yapmasını meşrulaştırmaz. O ayrı bir olay. Baş konumundakilerin perde arkasında hazırlamış oldukları düzenekler, kirli bir politikanın hayata yansımaları sağlar ve korkularına mağlup olanlar bu kirliliğin nesnesi olur. Korku karşısındaki mağlubiyet, kirli ilişkilerin kapılarını aralar. Çıkar ilişkileri, ahlâki çürümenin yansıması olarak hayatı kuşatma ve abluka altına alır. Korku, endişe ve ileriye dönük ümitlerin beslediği doğal olmayan stratejik davranış ve ilişki biçimleri, yalnızca çıkar mülahazalarıyla benimsenen yeni bir ritüel haline dönüşür. Bunun neticesinde maddi imkânlar, makam, şan, şöhret olabilir, ancak o artık uzaktan kumandayla yönetilen bir nesne, varlık konumundadır. Bizim asıl korkumuz, önemsedığımız ilkemizi, değerimizi kaybetmemizdi, yoksa Tahran'da ne olup bittiğini bilmek isteyenler bir şekilde öğreniyorlardı. Esasen, gizlenecek hiçbir şeyimiz de yoktu. Türk elçiliğinin yılbaşı balolarına katılanlar, bizim mesai arkadaşlarımızdı. Bunun örneklerini çokça yaşıyorduk.

Mustafa İslamoğlu konusunda böyle bir tuzağa düşebileceğine, hazırlanan projenin aracı olabileceğine kesinlikle ihtimal vermiyoruz. İslamcı bir gelenekten gelmiş, fikri alt yapısını belli bir seviyeye ulaştırmış ve Türkiye'de fikri alanda kendisini ispatlamış bir kişilik. Ama biz yine de teopolitik zeminde örgütsel mantıkla yetişen, hareket edenler olarak temkinliyiz. Bu bizim, yetişme tarzımız. Dolayısıyla onun içine kapanmasını, yüzümüze baktığı zaman gözlerini aşağı düşürmesini/kaçırmasını veya yüzünün kızarmasını iyiye yorumlamıyoruz. Kendisine sormamız da doğru değil ve belki bunu kendi çevremizle paylaşmamız da töhmet altında kalmasına sebep olacak. Aynı endişeleri, sorumluluğu paylaşan bir arkadaşım var, devrim mu-

hafızı ve biraz da onun yönlendirmesiyle olaya komplocu bir yaklaşımla bakıyoruz.

Merasimlerden birkaç gün sonra, Behişt-i Zehra'ya gittikleri sırada, ben bir bahaneyle otelde kalıyorum ve pastar arkadaşımınla birlikte oda anahtarını alarak, ne aradığınızı da bilmeden, odayı en ince ayrıntısına kadar arıyoruz. Hiçbir kanıt bulamıyoruz. Bu bizi sevindiriyor ve bu durumdan hiç kimseyi haberdar etmiyoruz. Üzerimize vazife olmayan bu operasyondan sonra, ona karşı daha sıcak davranıyorum. Onun bize tavrı değişmiyor. İnanç ve vicdan sahibi hiçbir bireyin, hangi gerekçe ve nedenle olursa olsun, zalim, diktatör sultaların ömrünü uzatmaya yardımcı ve destek olmayacağı düşüncemizi koruyoruz. Zulüm baronlarının maşalığını yapan, onların emellerine ulaşmalarında araçsallaşan sistemlerin, imkanlarını kullanmanın kurtuluşumuz olmayacağını da biliyoruz. Hiçbir stratejik gerekçe, bu zalimler ile işbirliği yapılmasına mazeret olamayacağını da bilincindeyiz. Dışarıdan davet edilen misafirler, Azadi Meydanı'nda düzenlenen büyük gösteriye katılınca kadar, önce Behişt-i Zehra mezarlığını ziyaret ediyorlar. Bir gün, Kum kentinde İmam Rıza'nın kız kardeşi Masume'nin türbesini ziyaret, İmam Humeyni'nin naibi Ayetullah Munteziri veya benzeri müçtehitlerin evini ziyarete ayrılıyor. Askeri uçakla savaş bölgelerindeki tahribatı görmek veya savaşan güçlere moral vermek için savaş gerisindeki bölgelere gitmek de bir günümüzü alıyor. Meşhet'te İmam Rıza türbesini ziyaret ve gece oradaki konaklamadan sonra Tahran'a geri dönüyoruz. Bu yol güzergâhında misafirler devamlı olarak bizim kontrolümüzde. Her gittiğimiz yerde onlara tercümanlık yapıyoruz ve İnkılâbın doğrularını görmeleri için düşüncelerimizle, karşı tarafa sorduğumuz sorularla onları yönlendiriyoruz. Onları, adeta bir propaganda bombardımanı altında tutuyoruz.

Programı hazırlayan organizatörler, misafirlerin Cuma günü Tahran'da olmasını planlıyorlar. Cuma namazından sonra, Amerika'yı protesto etmek için büyük bir miting düzenlenecek. Bizim için normal bir durum, çünkü bu gösteriler sıklıkla dü-

zenleniyor. Ancak misafirler için mahşeri kalabalığı görmek açısından önem taşıyor. Tahran üniversitesinde yerimizi alıyoruz. Uzun vaaz ve hutbeden sonra o kalabalığı kaçırmamak için onlardan önce üniversite kapısındayız. İslamoğlu ile birlikteyim, büyük kapılar açılınca ABD'ye öfkeli kalabalık bir sel gibi akmaya başladı, hepimiz heyecanlanıyoruz. Emperyalizmin bölgedeki en önemli karakollarından biri olan Şahlık rejimini devirmiş yoksul vafırını taşıyan bu halk kitlesi, her hafta Cuma namazından sonra düzenledikleri gösterilerle, tarihi nasıl biçimlendirebileceklerini dünyaya göstermeye çalışıyorlar. Bugün de o anlardan birini yaşıyoruz. İslamoğlu da elindeki fotoğraf makinesiyle yüksek bir yere çıkmak isterken elinden hiç düşürmediği ajandasını gayri ihtiyarı olarak bana veriyor ve duvarın üstüne çıkıp fotoğraf çekmeye başlıyor. Hemen ajandayı karıştırmaya başlıyorum. Baş taraflarda gezi notları, konuşmalardan özetler var. Ortaya doğru karıştırıyorum. Tahran'daki bazı şahıslarla ilgili kısa bilgiler var. İsmimi ve benimle ilgili yazılmış bilgiyi görüyorum. Şaşıyorum. Aramızda, geçmişimle ilgili soru sorabileceği seviyede sıcak bir diyalog oluşmamış ve anlaşıldığı kadarıyla bu bilgileri de başkalarından almış. Hatta hiç kimsenin bilmediğini sandığım ayrıntılar da var. O sayfayı belli olacak şekilde yırtıyorum. En azından görsün ve neden yırtığımı sorsun diye bekliyorum. Kalabalığa karışıp gidiyoruz, akşama kadar fark etmediğini düşünüyorum. Akşam yemeğinden sonra, bana soğuk davranmasından durumu fark ettiğini anlıyorum. Ne ben soruyorum ve ne de o izah ediyor.

Kalabalığın içerisinde bir nevi üzerimdeki sorumluluk yükünden kurtulmak maksadıyla durumu, Davut'a açıklıyorum ve ikimiz de susuyoruz. İyi niyetine yorumluyoruz. Kirli bir ilişki içerisinde olduğunu beyan etmeyen hiçbir kardeşimiz konusunda art niyetli olmamamız gerektiğini iyi biliyoruz. Özellikle 80 öncesinde bunun acısını yaşayan insanlar olarak, bu hassas konunun nasıl kötü maksatlarla kullanıldığını da iyi biliyorduk. Söz, kimi zaman kurşundan daha etkilidir ve o ağızdan çıktığı

zaman telafisi imkânsız olan tahribatları da gerçekleştirebilir. Taraftarlık refleksiyle duygusallık ve inkılâbçılık romantizmi, bizi biçimlendiren argümanlardı. Net olmayan bu perspektiften gelişmelere bakmaktan kurtulamadığımızdan, geçmişimizle, duruşumuzla yüzleşemiyor ve hakikatle ilgili ciddi analizler, sorgulamalar de yapamıyoruz. Yaşam şartlarının bize empoze ettiği, dayattığı zaviye, ahlâka, inanç ve ideoloji zemini, mutlak doğru olarak kabul ettiğimiz akıl karşısında sessizce teslimiyetçi bir çizgi izlememizi de kaçınılmaz kılıyor. Sahip olduğumuz bu konunun sebebiyle kılı kırk yaran eleştirilere, sorgulamalara, adalet eksenli pratiklere ihtiyaç duymamız gerekirken, kalıplaşmış geleneklerden kopamıyoruz. İçinde bocaladığımız, insanlık paradoksumuzdur bu. Korumacı mantığın gölgesinde gizlendiğimizden, en küçük sapmanın devamında, hangi sürecin kaçınılmaz olacağını anlayacak basirete de sahip olmadık. Askeri darbenin ruhumuzda, zihnimizde, umutlarımızda oluşturduğu tahribattan dolayı yaptığımız her eyleme şer'i bir kılıf buluyorduk. İslam İnkılâbının selameti için her yolu mubah görme anlayışı hayatımızı şekillendiriyor. Aslında, altyapısız bir siyasi hareketin içerisinden gelen insanlar olarak birçok konuda sağlıklı düşünemediğimizi kabul edemiyorduk. İslam İnkılâbından beklentilerimiz vardı, bunun karşısında İnkılâpçıların da bizden beklentileri vardı. Hayatımızı büyük bir özveriyle bu beklentiler doğrultusunda inanarak şekillendirmekten çekinmiyorduk. Buna rağmen popüler endişe taşıyanların sermayesi haline gelmekten kendimizi kurtaramıyorduk ve bu, sağlıklı düşünmemizi engelleyen handikabımız haline gelmişti. 80 askeri darbesinden sonra yurt dışına çıkmış insanlar olarak, Türkiye'nin şartlarını ancak görüşebildiğimiz misafirlerin anlattıklarından devşirme imkânımız vardı. Bununla birlikte İslami mücadelede kişilikli, dürtüst ve yiğit insanların zor yetiştığını de iyi biliyorduk. Darbecilerin kısa bir zamanda akıtmış olduğu kanların, hayatta olmayan canların, paramparça olan umutların, anaları yaşı boğan acıların, ülkenin tamamını saran kederin farkında olmakla birlikte, nasıl bir mücadele sürecinin izlendiğini yeterince okuyamıyorduk. En iyi bildiğimizi sandığımız

konuların aslında öyle olmadığını, kendimize bir hayal alemi kurduğumuzu yaşayarak öğreniyorduk. İşte bu hayal alemi kimi zaman, içi boş kof umutlara kapılıp dolduruluşa gelerek haksız çıkışlar yapmamızı da kendisiyle birlikte yeşertiyordu. İslamoğlu konusunda da olayı abartmış olmaktan dolayı tereddütlerimiz olmasına rağmen, İnkılâbı savunma içgüdüsüyle hareket etmiştik. Yaptığında kötü bir niyetin olabileceğine ihtimal vermiyoruz ve bu bizim aramızda kalıyor. Azadi Meydanı'nda düzenlenen büyük gövde gösterisi ve resmi makamların da katılımıyla düzenlenen toplantı ve sunumlardan sonra misafirlerimiz ülkelerine geri döndüler, bize kalan ise onlarla kurabildiğimiz diyalog neticesinde Türkiye ile ilgili değerlendirmeleri oldu.

Savaşla birlikte yaşamamanın, savaşa alışmanın ciddi bir zaaf olduğunu düşünemiyoruz, ancak siyasi arenada özellikle Halkın Mücahitlerinin savaş aleyhindeki propagandaları her alanda rahatlıkla etkisini gösteriyordu. Gönüllü halk birlikleri eskisi gibi savaş cephelerine gitmiyor. Merasimlerle, camilerdeki vazazlarla, ezadari/yas merasimleriyle halkın savaşı canlı tutma gayretlerinin yanında, İmam Humeyni de her konuşmasında cephelerin desteklenmesini istiyordu. Buna rağmen ciddi manada bir yorgunluk, bezginlik vardı. Herkes bunun farkındaydı. Irak'ta da aynı durumun hâkim olduğundan kuşku yok. Bütün baskılara rağmen savaştan kaçanların İran'a sığınması devam ediyordu. Halkın Mücahitleri, savaşın anlamsızlaştığı ve kapitalist ülkelerinin silah tacirlerini zenginleştirmeye yönelik niyetler taşıdığını savunuyorlardı. Güçlü propaganda taktikleriyle halkın büyük bir kısmını buna inandırmışlardı, ancak savaş bütün şiddetiyle devam ediyordu. Gencecik insanların toprağa düşmesi, kimsenin umurunda değildi...

84'ün kışında Kasım ile birlikte medresenin küçük odasında, misafirlerimizle birlikte iftar yapmıştık. İftardan sonraki en büyük keyfimiz, semaverin yakınında oturup doyasıya çay içerek muhabbet etmektir. Her İranlı gibi çay bizim de vazgeçilmezimizdi. Bir gün önce kalabalık bir arkadaş grubuyla Derbent'te

iftar etmeye karar vermiş, çarşıdan aldığımız malzemelerle seirin suların arasındaki çimenlerde iftarımızı yapacaktık, ancak büyük bir sorunumuz vardı... Çayımız yoktu. Onlar sofrayı hazırlamakla meşgul oldukları bir zamanda ben dere kenarında bulduğum beş kiloluk boş salça tenekesini, ince kumla yıkamaya başlamıştım bile. Üzerindeki sarılık çıkıp, bembeyaz olunca ya kadar yıkadım ve arkadaşların "kim içecek?" şeklindeki itirazlarına rağmen yaktığım ateşin üzerine bıraktım ve kaynatmaya başladım. O kaynarken, nane ve kekikleri toplayıp yıkadım ve içine attım. Yarımızda getirdiğimiz turşunun cam kavanozunu da yıkadım ve iftardan sonra çayımız, hurmayla içilecek şekilde hazır hale gelmişti. Ama bu özel çay için sıraya giren arkadaşlar o çaydan içmeme fırsat vermediklerinden, yeni bir çay daha hazırladım ve bu kez onların içmesine ben fırsat vermedim. Semaverin çevresindeki muhabbetimiz biraz da buna nazire türündendi.

Semaverin çevresinde inanılmaz bir atmosferin içerisine sürüklenmiştik. Güleşüyorduk ve dünya ile bağımızı neredeyse tamamen koparmış gibiydik. Kendi dünyamızda tamamen izole olmuş durumdaydık. Belki de hayatımızda çok az rastlanan kahkahalarımız, dışarı taşıyordu. İşte tam bu sırada, bir cam fırtınası altında kaldık. Kapı ve pencerenin camları tuz haline dönüşmüş şekilde üzerimize geldi ve onun ardından güçlü bir patlama... Bütün bunlar o kadar ani oldu ki, yüzümüzdeki gülümseme donup kaldı. Havaya uçmayı bekler haldeyken, bunun gerçekleşmediğini anladığımızda anlamsız bir şekilde gülmeye devam ettik. Şok hali olmalıydı.

Birkaç dakika içerisinde kendimize geldik ve bizim dünyamızın dışında ne olduğunu anlamak için dışarıya çıktık. Patlama basıncı bizim demir kapıyı adeta bükmişti. İki katlı medresenin bütün camları kırılmış, kimi yerlerde demir kilitli kapıları koparıp, eğmişti. Anlaşılan, patlama medresenin içerisinde olmamıştı. Meydana gelen şokun etkisi bitmeden dışarı çıktık. Yolun hemen öbür tarafındaki mahallenin ateş, toz ve dumanı her tarafı kaplamış durumdaydı. Ambulans ve güvenlik güçleri gelmeden mahalleye gittik. Irak, buraya iki uzun menzilli füze

göndermiş, genellikle tuğladan yapılma evler patlamanın neticesinde yerle bir olmuştu. Kadınların feryadı, ağıtları bir anda mahalleyi doldurdu. Onların ağlamaları, feryatları acıya acı katıyordu. Dayanılacak gibi değildi, zalimlerin insan olmayan yüzleri burada annelerin ağlamalarına bir kez daha yansıyor. Yapacak bir şey yoktu, nerdeyse hergün bunun bir benzerini yaşıyarak ve televizyondan seyrederek görüyorduk. Aslındaysa bu acıya dayanacak yüreğimiz de yoktu. Kurtarma ekipleri, gönüllülerle birlikte sabaha kadar çalışıp enkazı temizlemeye çalışacaklardı. Az bir süre sonra sirenlerin sesleri gelmeye başladı bile...

Kaldığımız bölge ülkenin en önemli haberleşme/telekomünikasyon merkezine yakındı, önemli hava savunmasına rağmen düzenli bir şekilde saldırıya hedef oluyor. Irak'tan gelen füzelerin veya hava saldırılarının hedefi de burası. Hem haberleşme ve hem de yoğunluk açısından iki tarafın da önem verdiği bir yer. Oraya düzenlenen birçok saldırıda, zarar gören sivil halk oldu. Şiddetli bir deprem şokundaki patlama, medreseye ağır hasar vermişti. Camlar, çerçeveler ve duvarlar ağır hasar görmüştü. Hasara sebep olan da füzelerin baltama dalgasının etkisiydi...

Kısa bir süre sonra, medresenin camları onarıldı ve büyük oranda tadilat başladı. Mehdi Haşimi'nin Kum'a gitmek zorunda kalmasının ardından, bize yönelik psikolojik muhasara devam ediyordu. Tamamen bize verilen medresenin ortak kullanılmasına karar verilmekle kalınmıyor, kaldığımız odanın dışındaki bütün alanlara yeni İranlı talebeler yerleştiriliyordu. Kullanım alanlarımız olabildiğince kısıtlanıyor, dayattıkları kurallarıyla üzerimizde psikolojik baskı oluşturma savaşı başlatılıyor ve bize gelen misafirlere yönelik itirazlarını da dillendiriyorlardı. Bütün bunlardan, teslim olmayı kabul etmememiz durumunda, medreseden ayrılmamızı isteyecekleri neticesini çıkarıyoruz. İnkılabın ilk baharından sonra başlayan, ideolojik yapılanmaların çığırından çıkmış siyasal, sosyal ve örgütsel siyasal çizgilerin rekabetinin mağdurları haline gelmiştik. Dolaşısıyla ciddi bir arayış içerisine giriyoruz...

Yirmiüç

Medresenin yeniden onarılması ve yaşanılır bir hale gelmesiyle birlikte, orada daha fazla kalamayacağımız gerçeği de giderek belirginleşiyordu. Medresenin yönetimini ele alan yeni kadro, onların tedrisatına dahil olmamız gerektiğini söylüyordu. Düzenli bir eğitimin olması ve bizim de bundan yararlanmamız karşı olduğumuz bir gelişme değildi. Daha başlarda derslere katılmıştık, ancak bu uzun süreli olmamış ve kısa zamanda ayrılmıştık. Onların ısrarla bizi kendilerine benzetme, dönüştürme talepleri tepkisel çıkışlarımıza sebep oluyordu. Savunma içgüdüsüyle kendimizi kapattık. Kendimiz olma yolunda gösterdiğimiz direnç çerçevesinin dışında diretenlere, bizi dönüştürme, direncimizi kırma ve çözme çabalarına karşı, kendisini gizleme, taviz vermeme, kapatma, kitleme ve kamufle etme vasfı hayatımızın kendisi haline gelmişti. Selamlaşmanın dışında hiçbir bağımız kalmamıştı. Medrese güzelleşip, avlunun ortasındaki havuzun çevresi de çiçeklerle dolunca kesin bir alan hâkimiyeti için mücadele de gün yüzüne çıkmıştı. Ama direnmıştık, direnecektik. Medresedeki odaların büyük bir bölümünü elimizden alarak, bizi dar bir alana sıkıştırmışlardı.

Her ihtimale karşılık kalabileceğimiz bir yer bulmamız gerekiyordu. Uzun bir süre ev aradık. Aradığımız ev bütçemize ve çalışmalarımıza uygun olmalıydı ve bir de bekarların kalabileceği şartlarda olmalıydı. En sonunda Tahran'ın en güneyinde bir daire bulduk. Ev sahibi Türkiye'ye olan hayranlığından dolayı bize evini verdi. Bu evden kimseyi haberdar etmiyoruz. Eskiçilerden aldığımız perde ve sergilerle de evi döşemeye başladık. Evi cemaat evi olarak kullanacağız ve kimserin bundan haberi olmayacak. Şehir merkezine uzak, dolayısıyla her saatte ulaşabilmemiz mümkün değil. Çare olarak Yamaha marka bir motor alıyoruz. Hiçbirimiz kullanmasını bilmiyoruz, ama ben gençliğin verdiği cesaret ve daha önce bisiklet kullanma tecrübemden

de yola çıkarak sakin sokaklarda bir iki deneme yapıyorum ve ondan sonrasında Tahran'ın o keşmekeş trafiğine giriyorum. Bisiklet öğrenmem kadar, motor sürmem de zor oluyor.

Daha ortaokul sıralarındayım, bisiklet öğrenmek istiyordum. Bir arkadaşım kiralamam durumunda bana öğreteceğini söylemişti. Ben kiralityorum son birkaç dakikaya kadar o biniyor ve bir iki dakika içerisinde beni bindirip indiriyordu. Bu durum aylarca sürmesine rağmen ben öğrenememiştim, çünkü parayı veren bendim bisiklete binen o. Yaz aylarının başında yeni bir bisiklet aldığını duydum ve evine gittim. Öğrendiklerimi uygulamak için bisikletini istedim vermek istemedi, ama ısrar edince şöyle bir iki deneme yap dedi. Önce hızlı bir şekilde onun beni bulamayacağı bir alana gittim ve oradan Erek dağının arkasına kadar düşe kalka sürdüm. Yaklaşık 20 kilometreden fazla zorlu bir dağ yolundan, Keşiş Gölü'ne doğru gidiyorum. Oraya vardığımda artık serbest bir şekilde kullanabiliyordum. O yönü tercih etmemin bir sebebi vardı. Bizim mahalle sakinleri, sabah karanlığında bir kamyonu binmiş ve -akşam yaptıkları konuşmalardan anladığım kadarıyla peynire karıştırmak, kurutmak veya salamura olarak kullanmak üzere- ot toplamaya o yöne doğru gitmişlerdi. Tahmin ettiğim yerde buldum onları. Zarar görmemesi için özenle kullandığım bisiklete büyükler binince, aynı hassasiyeti göstermediler...

Geri döndüğümde akşam olmuştu ve bisikletin tekerleğinin eğrildiğini ne ben fark ettim ve ne de o gördü. Daha sonraki görüşmemizde söyleyince de, "bu kiraladığım bisiklete binmenin karşılığı olsun" dedim. Tebessüm ederek yaptığı yanlışı onaylarcasına bana bakmakla yetindi. Kendi kendime sessiz bir yerde öğrenme bir yöntemdi ve motoru da ancak, sakin bir yerde ve kimsenin müdahalesi olmadan öğrenebilirdim. Özellikle de cephede bütün ısrarlarıma rağmen, bana motor öğretmek için arkama binen arkadaşla birlikte geçirdiğimiz kazadan sonra, bunun daha isabetli olacağını düşünüyordum. Kendi başıma öğrenmenin daha doğru olduğunu hesaplayarak, Tahran'ın doğu kesimlerindeki sakin bölgelerine gidip çalıştım.

Evin tutulmasını ve ulaşım için bir motor satın almamızı bazı

konularda mutabakata vardığımız arkadaşlarımız tavsiye etmişti. Selman ile tanışmamızın ardından yeni bir dünya anlayışını da inşa etmeye başlıyorduk. Allah'ın insanlara fazlasıyla nimet vermiş olduğu ve insanların da nankörlük yaparak bu nimetlerden istenilen şekilde yararlanmadıkları gerçeğiyle tanışıyorduk. Ancak bu sadece teoride kalan veya slogan olarak kullanabileceğimiz bir düşünce değildi. Esasen düşünceden çok pratik uygulaması olan bir tezdi. Mesele sadece sade bir hayat sürdürmemiz, israf etmemiz ve edenlere engel olmaya çalışmamız şeklinde değildi. İsrif edenlerin israf ettiklerini yeniden kullanılabilir hale getirmektir. Atıkları yeniden kullanım için dönüştürmek. Hesap ediyoruz. Bir mahallede birkaç bitmiş sayılan yağ tenekelerinin içinde kalan yağ süzülüp alındığı zaman, bir ailenin nerdeyse iki günlük yağını karşılayabilir veya akşamları fırınlara geri dönen ve çoğunlukla çöpe atılan bayat ekmekler, çorbaya doğranmak veya gazocaklarının üzerinde yeniden ısıtılarak değerlendirilebilir. Özellikle akşamları sebze hallerinde çöpe atılan, zedelenmiş, bir kenarı çürümüş veya buruştuğundan dolayı atılmış sebzeler, meyveler bir aileye fazlasıyla yetecek boyutta. Elbiseler de öyle. Eski diye atılan elbiselerin büyük kısmı marka ve sadece yenileri çıktığı için atılmış. Selman, "Eğer düşünebilirsek, ümmetin artıklarıyla rahatlıkla bir orduyu besleyebiliriz. Bunu yaptığımız zaman hem ekonomik ve hem de psikolojik bir yeterliliğe ulaşacağız." Diyor.

Bütün bu anlatılanlarını düşünüyoruz, haklı olduğu noktasında hiçbir kuşkimuz yok. Ancak bunu pratiğe aktarma sorunumuz var. Gencecik insanlarımız ve böylesine çöplerden geçinmek zorumuza gidiyor. O bu konuda rahat ve hiç çekinmeden söylediklerini aynıyla pratiğinde de gösteriyor. Birlikte olduğu üniversite mezunu arkadaşlar, bunu yaparken hiçbir kompleks göstermiyorlar. Her alanda ruhi bir olgunluk sergiliyorlar. Gıpta ile bakıyoruz onlara. Fikri altyapıları da sağlam, aynı mantık kurgusu içerisinde neyi niçin yaptıklarını çok iyi biliyorlar. Biz yapamıyoruz veya zorlanıyoruz. Taşlaşmış alışkanlıklardan kurtulamamaktan, dünyayı tek renkle görmekten kaynaklı za-

aflarımızın farkına varıyoruz. Hepimizi kuşatan, mutlak ve tek geçerli yaşam tarzı olarak benimsediğimiz alışkanlıkların, geleneklerin, duygusallıkların duvarlarını, engelini aşabilmek zor görünüyor. Gıpta ile baktıklarımız, rutinleşmenin körelttiği, sikleştirdiği dünyayı, farklı açılardan yeniden görmemizi sağlarken yabancı olduğumuz bir hayat modelini de önümüze koyuyorlardı. Dünyayı ve insanı dilde deneyimlerken körelen algılama biçimimizi tedavi etmek için metaforik dönüştürmeler de yapıyorlar, samimi bir şekilde kendi birikimlerini ortaya koyuyorlardı. Körelen duygularımızı canlandırmak için, pratiklerini figürleştirici fedakârlıklar sergiliyorlar. Önceden belirlenmiş, kurgulanmış bir model, bir hayat tarzı olmadığını, bütün bunların aslında birer rastlantılar zinciri olduğunu ve insanın istemesi halinde içinde gizli kalan gerçek kişiliğinin ortaya çıkarılabileceğini söylüyorlardı. İçte kabuk tutmuş cevheri, insan gücünü aştığını sandığı yaratıcı potansiyelini ve dönüştürme kapasitesini böyle bir çabayla ortaya çıkarmanın mümkün olduğunu, kendimize oluşturduğumuz sınırlarları aşmanın zor olmadığını vurguluyorlar. Benzeşmenin, aynileşmenin, çokların tek olmasının asıl anlamının bu olduğunu, ağız birliği etmişçesine hepsinden duyuyoruz. Gözlemlediğimiz ve bildiğimiz, kategorize ettiğimiz bilginin aslında toplumsal kurallar ve kısıtlamalar neticesinde oluşan sınırlarla çarpık, marazi, malul olduğunu anlıyoruz. Önceden kurgulanmamış ve süreç içerisinde şekillenen bu radikal hayat modelini, ortaya konan pratiklerle daha iyi algılıyorduk.

Düşüncesi güzel, pratiği zor. Musa ile İlhami imdadımıza yaşıyorlar ve bu alanda her türlü ihtiyacımızı ümmetin artıklarından karşılama görevini gönüllü olarak üstleniyorlar. Haftada bir kez meyve sebzeye gidiyorlar, kompleksten kurtulmak için kimi zaman biz de yedekte bu çalışmalara katılıyoruz. O kadar sebze ve meyve getiriliyor ki, ihtiyacımızdan çok fazla. Böyle olunca da en iyilerini çevremizdeki komşulara veriyoruz. Domateslerin fazlasından salça yapıyoruz. En çok da kabak geliyor ve kimi zaman nerdeyse üç öğün kabak yiyoruz. Bunun bir

kısını medreseye de aktarılıyor ve dışarıdan gelen misafirlere de ikram ediyoruz. Büyük bir özenle hazırlanıp, temizlendiğinden kimse fark etmiyor. Kimi zaman birbirimize bakıp tebesüm ediyoruz ve haberleri olması durumunda yemeyeceklerini de iyi biliyoruz. İsmail, artıkların dönüştürülmesi durumuna fazlasıyla bozuluyor ve dolayısıyla uzak duruyor.. Sıradan insanların bile yapmaya cesaret edemediği bir yaşam tarzını pratiğe aktarmak, ona çok da akıllıca gelmiyor. Ancak susuyor. Aslındaysa, geçmişe dayanan bilinçaltındaki birikimden dolayı az da olsa bir gurur var ve biz bunu kırmak istiyoruz.

Her birimizin olaydan duyduğu mutluluk onu da etkiliyor. Er-can ile birlikte motoru alıp, sebze haline gidiyorlar ve tezgâhların toplanması esnasında geride kalan meyve ve sebzelerden fazla miktarda toplayıp geliyorlar. Bunu yaptıktan sonra rahatlıyor, kendisini aşmış olmanın mutluluğu yüzüne yansıyor. O konuyla ilgili konuştuğumuz zaman, sırasını bekleyen kurbanlık gibi yüzü kızarmıyor veya gözlerini kaçırmıyor. Çok da zor bir yaşam şekli olmadığını hepimiz görüyoruz ve ümmetin artıklarının/çöpe attıklarının gerçekten işe yarayabileceği düşüncesi hepimizde yer ediyor. Bu konuyu başkasına açamıyoruz ve kendi içimizde kalıyor. Medresedeki odamızda hiçbir zaman misafir eksilmiyor. Güven sorunundan dolayı her misafirle, bu konuları konuşamıyoruz. Onlarla anı yaşıyoruz, geleceğe dair hiçbir planımız yok. Tercihlerimizle, seçimlerimizle ve ortaya koyabildiğimiz pratiklerimizle hayatın şeklini belirlemeye çalıştığımızı hissettirmekle yetiniyoruz. Eskişehirli Musa'nın dediği gibi, "sadece onun içindeki kişiliği çıkarmak için ayna görevini yapmaktan öteye gidemeyiz." Bütün gayretlerimize rağmen, çoğu zaman o kişiliğin dışarı çıkmasına şahit olamıyoruz, yaralı bilinci, ruhu tedavi etmeye yönelik hiçbir çaba göstermeye erişmek, onu geleneklerin yozlaşmış, donmuş şark tevekkülünden özgürleştirmek, toplumsal kabullerini değiştirmek o kadar kolay değildi. Dolayısıyla örnek olmak adına zoraki bir ikilem içerisine sürükleniyorduk. Düşüncelerimizle, pratiğimiz çatışır hale geliyordu. Bu ikilemi kendi içimizde yaşadığımızın

biz de farkında değildik. İçimizdeki biz ile ortada dolaşan biz aynı kişiler değildi. Kendi hurafelerimizle gizlemeye çalıştığımız kişiliğin aslında biz olmadığını, İran'ın derin irfanı analizlerine rağmen keşfedemiyorduk. Paradoks haline getirdiğimiz kabullerin yanlışlığını anladığımız zaman ise, bize giydirilmiş kimliklerden kurtulamadık, onlardan uzaklaşmayı döneklık, samimiyetsizlik, istikrarsızlık olarak gördük veya toplumdan dışlanma korkusu önümüzde kalın bir duvar ördü.

Atasoy Müftüoğlu, Tahran'a geldiği zaman bize uğrayan misafirlerimizden biriydi. Bir sonbahar günü halimize razı olup, bizi ziyarete gelmişti. Sohbetimiz ve çay içme faslımız devam ederken, ben de gaz sobası 'Alattin' üzerinde yemek yapıyordum. Dödüklü tencerede yağı, salçayı kızarttıktan sonra eti, nohudu, fasulyeyi atıyorum ve ardından bal kabağından birkaç büyük parça tencereye atıyordum. Buraya kadar sabretmiş olan Atasoy ağabey artık dayanmadı ve "Ne yapıyorsun? Kim yiyecek bu yemeği!" dedi. "Ağabey, sabret. Yedikten sonra karar verisin." Dedim. Ve yemeği yedikten sonra bana hak veren Trabzonlu Atasoy ağabey Eskişehir'de yaşıyordu, Yeni Devir Gazetesi ve Maveria dergisinden beri onun yazılarını takip ediyorduk. Yüreği bütün dünya Müslümanlarını kucaklayacak kadar genişti ve Müslümanlara kızamayan bir yapıya sahipti. Onun göndermiş olduğu, Mustafa'ya kızmamı ve incitmemi söz konusu bile etmeyişi bu kişiliğine bağlıyorum. Farklı bir kişilik, itirazını, suskunluğunu, muhalefetini başağrısı bahanesine sığdırıyor. Katılmadığı, muhalif veya hoşuna gitmeyen bir konuşma olduğu zaman susar ve soranlara da başının ağrıdığını söylerdi. Emperyalizmin çevremizde oluşturduğu muhasaranın her alanda meydana getirdiği tahribatla birlikte, algılarımızı, basiretimizi, değerlerimizi kaybettiğimiz, duyarsız ve duygusuz insanlar haline geldiğimizi bir zamanda, yılmadan mukavemet cepheleri oluşturmamız gerektiğine işaret eden Atasoy ağabey, küfür cephesinden gelen saldırılara karşı bütün cephelerden direnmemizin gerektiğini savunuyordu.

Kum'da okuyan arkadaşlardan uzun süre haber alamıyoruz.

Daha sonra bir şekilde yolunu bulup Tahran'a gelen Mahmut kardeş bize bu diyalogun neden kesildiği konusunda ipuçları veriyor. Hüccetiye Medresesi'nde dünyanın her kesiminden gelen öğrenciler var ve özellikle Arap öğrenciler mezhebi konuda kendi değerlerini öne çıkarmaya çalışıyorlar. Okumuş, İslami bir birikime sahip olanların büyük bir bölümü de selefi düşüncesine sahip. Onlar da kendi aralarında bu konuları tartışıyorlarmış. Medreselerin geleneksel literatüründe tartışma önemli bir yer kaplar. İlmi bir merkezde bu konuların bütün ayrıntısıyla mütalaa edilmesi de kaçınılmaz olarak, bazı düşüncelerin empoze edilmesini engelliyormuş. Talebelerin dönüştürülmesi böyle bir mozaikten dolayı zor oluyormuş ve bundan dolayı onları ülkenin değişik medreselerine dağıtmışlar.

Şah'ın devrilmesinden sonra, Müslümanların evrensel normlarla, dünyayı kucaklaması baharı uzun süreli olmadı ve inkılâb asli sahiplerini etkisizleştirme, tasfiye etme sürecine girdi. Evrenselliğin yerine gelenekçi mistik, yerelci anlayışlar, bakış açıları egemen bir anlayış oldu. İran İslam İnkılabı, İslamî evrensel, ümmet bilincine yönelik değerleri öne çıkarmaktan çok, Şii ve İranî karakteri önceleyince, yabancı talebelerin eğitim gördüğü medreselerde de ciddi sorunlar çıkmaya başladı. Ortak değerlerin yerine, bir kesime ait değerlerin gündeme gelmesiyle birlikte, İslam dünyasıyla bütünleşme misyonundan vazgeçme algısı, egemen dil haline geldi. Ulusalçı dünya görüşlerinde olduğu gibi, bakışaçıları mezhepçi zeminde korumacı bir reflekse dönüşenler, dış dünyaya karşı kapanma, sınırlamalar getirme ve yeni kalıplar içerisinde hapsolme bilincini geliştirme sürecine girmekten de kurtulamazlar. Dönüştürmek için içe kapatma zihniyeti, baskı yapan dış gerçekleri, düşünceleri etkisiz kılmak ve içi boşaltılmış, anlamsızlaşmış dış dünyayı reddetme veya absürtleşen ilişkileri protesto etme amacını güdüyordu. Doğru görmediği düşüncelerden soyutlayarak, onun zihnini kontrol etmeye yönelik düşüncelerin ortaya atılmasını durdurmayı ve yeni bir dünya ile tanışmasının yolunun açılacağını tasavvur edip, bunu hayata yansıtmak muhatabını yok saymak anlamına

da geliyordu. Hayatımızın her devresinde bunun örneklerini çokça yaşadık, yaşayacağız da.

Mahmut, "bütün hedefleri bizi Şialaştırmak!" diyordu. Bizi yoğun bir baskı altında tutuyorlar ve özellikle sabah namazlarında "Secadiye Duası"nda, Müslümanların büyük bir kısmının değer olarak gördüğü şahsiyetlere "lanet" okumaları faslında bize küfretmiş gibi gözlerimizin içine bakıyorlar. Namaz kılar-ken yoğun baskı altında kalıyoruz, her an Şia olmamız için bize tebliğ etmeyi bir ibadet haline getirmişler. "Araştırdığımızı, birçok konuya inanmadığımızı ve ikna edici hiçbir delile denk gelmediğimizi, bu delilleri bulmamız durumunda mezhep değiştirmeyi düşünebileceğimizi söylememize rağmen bizi rahat bırakmıyorlar. Bu baskılar beni boğunca ne yaptım biliyor musunuz? Ellerimi de açtım, başımın ucuna bir mühür de bıraktım. Onlar için her şey bitti, benim için bitmedi. İnanmadığım bir şeyi yaptığımdan dolayı kendimden utanıyorum, ama başka çarem kalmadı."

Bu durumu devrim muhafızı arkadaşşıma açıyorum ve bunun yankısının Türkiye'de çok kötü olacağı, 'bunun İnkılabın bitmesi anlamına geldiği' uyarısında bulunuyorum. Bana en yakın bir zamanda Kum'a gitmemizi ve konuyu Ayetullah Munteziri'ye ulaştırmamızı öneriyor, kabul ediyorum. Hemen ertesi gün onun kırımızı Honda motoruyla otobanından Kum'a gidiyoruz. Masume türbesini gezdikten ve namazlarımızı burada kıldıktan sonra, Mehdi Haşimi'nin evine gidiyoruz. Bizi kapıda karşılıyor. Uzun zamandan beridir görmediğim bir dostu, dimdik ayakta görmenin mutluluğunu yaşıyorum. O da bizden farklı değil. Bizi gördüğünden dolayı mutluluğunu dile getiriyor. Tahran'a ilk geldiğim zaman evinde kaldığım, yemek yendikten sonra kendi bulaşıklarını sıraya girerek yıkayan ve daha sonrasında dünya kurtuluş hareketlerinin nerdeyse tamamıyla diyalog, ilişki kuran bir adamın evinde olmak beni duygulandırıyor. İnkılâb önce mücadele veren kadronun liderliğinden sonra, İslami yönetimde de önemli konumlara/kurumlara getirilmiş ve en sonunda Dünya Kurtuluş Hareketlerinin başın-

dayken dış baskılardan dolayı, İslam İnkılâbının gelecekteki rehberi Ayetullah Munteziri'nin yakınlarında olmayı tercih etmişti. Tahran'daki en küçük bir sıkıntımızda gittiğimiz, sorunlarımızı pratik bir şekilde halleden Mehdi Haşimi o gece bizi bırakmıyor. Yol yorgunluğumuzu üzerimizden atmamız, az da olsa dinlenmemiz için, geniş bir odada bizi yalnız bırakıyor ve biz de kısa da olsa güzel bir uykuya dalıyoruz.

Akşam yemeğini yedikten sonra, çay semaverine yakın bir yerde sadece üçümüz oturup sohbet ediyoruz. Söyleyeceğimiz özel şeyler olabilir düşüncesiyle kimseyi içeri almıyor. Genel bir konuşmadan ve onun İnkılâb içerisindeki konumundan, geleceğe dair tahlilleriyle söze başlıyoruz. ABD ve S. Arabistan'ın kendisi konusunda İran yönetimine yoğun baskı yaptığını hatırlatarak konuya giriyor. "Özellikle Lübnan'daki büyük patlamalardan ve ABD-İsrail askerlerine verdirilen büyük kayıplardan, Filistin hareketlerinin güç ve ivme kazanmasından sonra, dış baskılar arttı. İran'ın uluslararası alanda hareket edebilmesi ve dış işlerinin rahat manevrası için benim kellemini istiyorlar. Son günlerde, bu biraz daha belirgin hale geldi. Hamenei ve Refsencani, birkaç gün önce Ağaya (Munteziri) gelerek durumun vehim bir hal aldığını söylemişler. İmam'ın bilgisi dahilinde bu ziyareti gerçekleştirdiklerini ve dış baskıdan dolayı kendisinin kesinlikle ülkeden uzaklaştırılması gerektiğini söylemişler. Onlar, İmam'ın çözüm olarak ürettiği yöntem üzere, benim bir Uzak Doğu ülkesine büyük elçi olarak atanmamın ve belli bir süre orada sessiz-sedasız bir şekilde kalmamın ve ona yönelik tepkilerin azalmasının ardından ülkeye geri dönmemin mümkün olabileceğini söylemişler. Aksi taktirde, bundan sonraki süreçte olaklardan sorumlu olmayacaklarını bildirmişler. Munteziri, onlara verdiği cevapta böyle bir durumun kabul edilir olmadığını ve benim de buna rıza göstermeyeceğimi söylemesine rağmen onlar ısrar etmişler..."

Ağa beni çağırdı, "konuyu müzakere edelim ve senin de görüşünü aldıktan sonra onlara cevabımı vereyim istedim" dedi. Kısaca şöyle cevap verdim: "Efendim iyi biliyorsunuz ki, Şah za-

marunda verdiğim mücadeleden dolayı birçok idam mahkûmiyeti vardı ve ben isteseydim tutuklanmadan önce rahatlıkla herhangi bir ülkeye giderdim. Gitmedim ve tutuklanıncaya kadar ülkede kaldım ve bunun devamında bir idam kararım onaylandı ve uygulama esnasında uluslararası kuruluşlara gönderdiğim mektuplar etkisini gösterdi ve Uluslararası Af Örgütünün baskısıyla idamım askıya alındı. İnkılâb olmasaydı idam gerçekleşecekti. Diktatörlüğün ve zulmün zirvede olduğu bir zamanda ülkeden kaçmaya yanaşmadım, kendimi sürgün ettirmedim; verdiğimiz bedellerle gerçekleşen İslam İnkılâbının hakim olduğu bir ülkede kendi sürgünüme rıza gösteremem. Bunun sonucu ne olursa olsun böyle bir haksızlığı kabullene-mem...”

Afganistan, Irak, Lübnan ve benzeri ülkelerde irtibat içerisinde olduğu grupların yeni konsepte teslim olmamasından dolayı, yeni hizipler için büyük sermayeler harcadığını ve bununla yetinmeyip eskileri etkisiz kılmak için, şiddet ve saldırılara da yer verildiğini anlattı. Eski kadroları dağıtmak için her türlü cinayet, komplo, iftira, yalan ve şeytani desisenin mubah görüldüğünü anlatan Mehdi Haşimi, dünyadaki gelişmeler üzerine uzun bir değerlendirme yaptıktan sonra sıra bize geldi. Konuyu arkadaşım anlattı. Mehdi Haşimi şimdiye kadar hiç görmediğim şekilde öfkelen-di: “Bunlar geri zekâlıdırlar. Bir iki genci Şi-alaştırmakla o ülkelerde inkılâb yapacaklarını sanıyorlar. Bunlar inkılâbın o muazzam mesajını, birikimini, tecrübesini ve dünya Müslümanlarını kucaklayıcı misyonunu, zihinsel model inşa etme çabasını bu zavalılıca teşebbüsle engellediklerinin farkında değiller. Bunu medresenin yönetimindeki İbrahimi yapıyor.” Dedi. Konuyu değiştirmek için yeniden Türkiye ile ilgili gelişmelere geldik. Kültürel ve siyasal çalışmalar konusunda görüş alışverişinde bulunduk. Güçlü bir hafızası vardı. Türkiye’de Müslüman çevreden nerdeyse herkesi sordu. Atasoy Müftüoğlu’nun durumunu da sordu. Yakın bir zamanda misafirlerimiz olduğunu söyledik. Arkadaşım, Müslümanların genelde Özal ile birlikte ekonomik sıkıntı yaşadıklarını. Yaşam şartları-

run zorlaştırılmasından ve Turgut Özal'ın ya tam zengin veya tam fakir sınıf oluşturma politikalarından dolayı insanların geçim derdine düştüklerini ve bundan dolayı da siyasal alandan çekilmek zorunda bırakıldıklarını söyledi. Özal'ın küresel kapitalist gücünün bir gönüllü neferi gibi hareket ettiğini ve üretime dayalı ekonomik sistemi tahrip ettiğini, devlete bağlı bütün üretim kurumlarını özelleştirdiğini, devletin elindeki malları sattığını vurguladığı konuşmasında, Müslümanların da bundan dolayı çok etkilendiklerini ve Atasoy Müftüoğlu gibi aydınların bu yenedünya sistemi içerisinde ağır ekonomik sıkıntılar yaşadığını vurguladı.

Mehdi Haşimi ile sohbetimiz geç saatlere kadar devam etti. Samimi, bizden biri olarak sorunlarımıza bizim tarzımızda yaklaşması bizi çok sevindiriyordu. Sonuç olarak, Türkiye'den gençlerin Şialaştırma oyununu bozacağını, en kısa zamanda Ayetullah Muntaziri ile görüşerek duruma müdahale etmesini isteyeceğini ve İbrahimi'nin bir an önce bu görevden alınmasına çalışılacağını söyledi. Ayrıca, Atasoy Müftüoğlu ve diğer Müslümanlarla ilgili vermiş olduğumuz bilgileri ona da aktaracağını ve bundan sonrasında da irtibatı kesmememizi istedi. Sabah kahvaltısından sonrasında Tahran'a yeniden hareket ettik ve aradan bir hafta geçmeden Necefabad ve benzeri kasabalara dağıtılan arkadaşlarımız yeniden Hücetiye medresesinde toplandı, İbrahimi de görevinden alındı. Arkadaşlarla yeniden buluşmayı ve kazandığımız bu zaferi büyük bir mutlulukla karşılamayı ıskalamadık. Mevcuda itiraz etmiş, sancılı bile olsa değişimi isterken de kaosa yol açmayacak bir çareye başvurmuştuk. Talebelerin Şialaştırılmasına Mehdi'nin tepkisi isabetli bir teşhisin neticesiydi, cihanşümül dünya görüşüne sahip olmayanların böyle bir değerlendirme yapmasını beklemek de yanlıştı.

Birkaç saatlik radyo işinin dışında boş zamanım çok. Çoğu zaman eski kitaplar satan tezgâhları dolaşıyorum. Bu gezilerden birinde, İsmail Cem'in Osmanlı kurumlarını ve aynı şekilde başka bir yazarın Banker Kastelli'nin yaşamını anlatan bir kita-

bını buldum. Biri geçmişİ çok ayrıntılı bir şekilde incelemiş ve bilmediklerimi açıklayıcı kadim tarihî bilgiler dolu bir çalışma yapmış. Diğerİ de darbeden sonra başa geçen Özal'ın yeni ekonomik yapılanmasını, mantar gibi türeyen para baronlarının maceralarını açıklayıcı bilgiler içeriyordu. İsmail Cem'in kitabını okuyunca Osmanlı'nın neden o kadar uzun zaman ayakta kaldığını daha iyi anladım. Hayata dair ne varsa sistemleştirilmiş ve kayıt altına alınmış. Tarihi bu geçmiş karşısında ikide bir darbelere maruz kalan ve ardından bir türlü ekonomisi düzeltemeyen Türkiye, bu kez de Özal ile birlikte Orta direği tasfiye etmek ve kapitalizmin israfa dayalı yaşam şeklini ülkeye taşımayı hedefleyen liberal bir zihniyetin tutsağı haline geliyordu. Yüksek faizli dış borçlar, hayali ihracat, bankerlik, Saadet Zinciri ve benzeri çıkar ilişkileri bütün boyutuyla yoksulları daha fazla ezmeye yönelikti. Ruhumda patlayan sıkıntı volkanlarından kaçmak için, önümde duran derin gam denizinin dalgalarını umut gemisiyle yarararak gayesiz ve hedefsiz bir şekilde sokaklarda dolaşıyorum. Eskicilere sıkça uğradığım günlerden birinde turuncu renkli Türkçe yazı karakterli bir daktilo gördüm. Yine ticaret liselerinin on parmak yazma kılavuzu da aynı yerde duruyordu. Anlaşılan, Türkiye'de okuyan bir öğrenci on parmak yazmaya çalışmış ancak beceremeyince eskicilere satmış.

Benim için iyi bir uğraştı, kısa zamanda çalışmaya başladım ve bir hafta dolmadan ağır da olsa on parmak daktilo yazmayı öğrendim. Sadece radyoda çalışmak veya bir iki kişinin kaldığı Güney Tahran'daki eve uğramak yeterli gelmiyordu. Sıkıldığım, her hareketimden belli oluyordu. Esasen, bu sıkıntılı halden kurtulmak için ne istediğimi de tam olarak bilmiyordum. İslam inkılâbını kendi yönetimimiz ve İmam Humeyni'yi dünya Müslümanlarının rehberi olarak görmemize rağmen, entegre olamıyoruz ve dünyanın her yerinde olduğu gibi burada da yabancıyız. Burada geçiciyiz, İran yöneticilerin "Afganlılar bizim misafirimizdir, elbette bir gün geri dönecekler!" ifadesinin bizim için de geçerli olduğunu biliyoruz. Bu hal kısıtlamalarımıza, yenilerini ekliyor.

Bir özlem vardı ve geri dönme ümidi bulunduğum topluma adapte olmamı engelliyordu. Bu durumu fark eden arkadaşlar, yaşadığım iç fırtınaların dinmesi için son çare olarak bir aile düzenine kavuşmam maksadıyla evlilik yapmam gerektiği kanaatine varmış olacaklar ki, biriyle konuştuklarını ve benimle görüştüreceklerini söylediler. Bir taraftan belki, hayatım biraz daha düzene girer ve ruhumdaki fırtınalar biraz azalır düşüncesiyle evlenmek istiyorum, diğer taraftan evleneceğim insanı kendi maceramda heder etmekten, ruhsal fırtınalarda boğmaktan korkuyorum. İran'da kalsam, belki ruhumun fırtınaları sadece beni hedef alır. Ancak, ne pahasına olursa olsun Türkiye'ye dönmek isteğim bir türlü değişmiyor.

Tankların altını mevzi belleyip, yağan bombalar karşısında "Allah'ım eğer senin gösterdiğin yolda benim varlığıma ihtiyaç varsa, beni bu yangından koru. Yok eğer, varlığımla yokluğum bir olaksa veya dinimi yaşamıma sermaye yapacaksam beni buradan sağ çıkarırma. Eğer, sana verdiğim sözden geri döneceksem de beni buradan çıkarırma." Şeklindeki dualarımın veya gönüllü gençlere özenip sürekli üzerimde taşıdığım kırmızı kalemle yazılmış vasiyetnamemde buna benzer duygular dile getirmem, geri dönüş arzumu kamçılıyordu. Bu arzular gemlenmeden, evlilik görüşmeleri yapmam da beyhude olacaktı bunu iyi biliyordum. Ama onlara anlatamıyordum. Onların ısrarlarına da dayanmıyorum ve Kuzey Tahran'da bir eve görüşmeye gidiyoruz. Zengin bir aile kızı. Anladığım kadarıyla, İnkılâba da fazla sıcak bakmayan bir aile. Ancak, o Gönüllü Halk Güçleri içerisinde faaliyetlere katıldığından belirli bir bilinçe ulaşmış. Genel sohbetten sonra, ikimizi kapısı açık bırakılan bir odaya gönderiyorlar. İsrarla, "bizim gibi insanlar, her zaman topun ağzındadırlar. Hayatımızın ana damarlarını zindan, işkence, sürgün ve şehadet oluşturur. Bizim gibiler, ya zindandadır, ya mezarlıkta veya savaş cepheğinde. Ruhumuz, kâfirlere karşı açılan her yeni cepheye gitmeye göre formatlanmış/ayarlanmış. Eğer benimle evlenmek istersen, bütün bunları göze alman lazım..." diyorum. Bütün bunları sadece evlenme

istegini kırmak için abartılı bir şekilde söylüyorum, o benden daha deli çıkıyor ve "Her birimizin görevi, insanlık karşısındaki sorumluluğu ve kendisine tayin ettiği yol bu zaten. Bir bayan olarak bunlardan farklı düşünmüyorum ve dünya emperyalizmine karşı verilen mücadelede, bir erkekten geri kalmak istemem. Zindansa zindan, işkenceyse işkence..."

Benim senaryom tutmayınca pes ettim. Bundan sonrası ailelere kalıyor. Görüşmeye giderken arkadaşlar Ehli Sünnet mensubu olduğumu söylememem konusunda ısrar ediyorlar, "ben yalan söyleyemem!" diyorum. Konu oraya geliyor, "bizim için hiçbir sakıncası yok, ancak biz tutucu bir aileyiz. Akrabalarımız bunu hazmedemezler. Belli bir dönem bunu gizleyebilirsek..." diyorlar; kesinlikle böyle bir yalana ortak olamayacağımı söylüyorum ve bana haber vereceklerini söylemeleri üzerine oradan ayrılıyor. Sonrasında haber gelmiyor tabii olarak. Bu deneme neticesiz kalıyor, ailelere ihtiyaç bile kalmadan konu kapanıyor. Aslında ben istemiyorum demek doğru olmaz. Ama geri dönmem durumunda, onun nasıl bir gurbet hasreti çekeceğini ve anesini, yaşadığı toprakları, insanları göremediğinden dolayı dünyasının alt-üst olacağını iyi bildiğimden uzak duruyorum. Türkiye'den yapılan teklifleri de hep ağırdan alıyor, oyaltıyorum ve henüz hazır olmadığım şekilde bahaneler ileri sürüyorum. Çok ısrar edenler de var. "Pasaportumuzu aldık geliyoruz", türünden. Veya "kız benim talebem, İslam'ı tercih ettiği için ailesi tarafından reddedilmiş, başını örttüğü için evden ayrılmak zorunda kalmış..." Kesinlikle kabul etmeyeceğimi söylüyorum. Sadece gurbet içerisinde, masum bir güvercin gibi çırpınmasını istemiyorum. Türkiye'den böyle bir evlilik ihracı yapmada yoğun çaba gösterenlerden biri Van cezaevinde 1979'da belli bir süre birlikte kaldığımız ve MTTB'nin ilk dönemlerinden beri aynı düşünceyi paylaştığımız Nurettin Yılmaz. Bildiğim tek şey: Hayır!

Varlığı ile yokluğu arasında hiçbir fark olmayan birine kız istemelerimiz devam ediyor. Evlilik arayışları bitmiyor. Ben inat ettikçe, arkadaşlar da yeni çözümler buluyorlar. Ön hazırlıklar

yapıldıktan ve onay alındıktan sonra arkadaşların desteğiyle Senendej'e gidiyoruz. Mütevazı, sade bir eve misafir oluyoruz. İçimden, "belki bu olur da, arkadaşların ısrarından veya bekarlıktan kurtulurum" diyorum. Ekonomik durumunun çok iyi olmaması hoşuma gidiyor. İnkılâp ile birlikte tanıştığımız mustaz'af kavramının içini, sade bir yaşam tarzını benimseme ve kutsal bir değer olarak görmekle doldurmaya çalışıyorum. Mustaz'af kavramı ruhumda biçimleniyor ve bu bir yaşam tarzını tercihe dönüşüyor. Özellikle İmam Humeyni'nin bu kelimeye fazlasıyla vurgu yapması, kendimizi bu sınıftan görmemize vesile oluyor. Öğle yemeğimizi hazırlamışlar. Sıcak bir muhabbet oluşuyor. Tanışma faslında aslen Türkiye Kürtlerinden olduğum ve radyoda çalıştığım söyleniyor. Bu iyi bir referans oluyor. Uzun bir muhabbetten sonra sadece gözleri görünen çarşafli bir bayanla oturup konuşuyoruz. Bu kez fazla bahane öne sürmüyorum. Onun konuşmasını bekliyorum. Bana 'Besic (Gönüllü Halk Birlikleri) bünyesinde bayanlar bölümünde çalıştığını, aslen Kürt olduğunu, ancak bunun fazlaca da önemli olmadığını' söyleyerek başladığı konuşmasında şöyle devam ediyor: "İmam'ın da buyurduğu gibi bütün Müslümanlar Besic bünyesinde İmam-ı Zaman'ın gelmesine kadar şartların oluşması için çalışmalı. Ben de bu gayeyle bayanlar bölümünde Kumeyl Duası merasimlerini organize ediyorum. Bu organizeinin içerisinde evleneceğim kimsenin de bulunmasını isterim. Evlenmeyle ilgili tek şartım bu..." İçimden, "Gel işin içinden çık. Tam da evlenebileceğim şartların oluştuğuna inandığım bir zamanda, böyle bir şart." Diyerek hayıflanıyorum. Sonra Senendej'de böyle bir şeyle karşılaşmak, beni şaşırtıyor. Olayın nasıl geliştiğini uzunca soruyorum. Yoksul ailelerin kızlarına, gençlerine bu kurumda iş veriliyormuş ve bunun devamında eğitim ve kurslarla entegre sağlanıyormuş.

Oradan da umutsuz bir şekilde ayrıldık. Başarısız kalınca, tarihte birçok mücahidin mücadeleden dolayı evlenmekten kaçındığı rüyasının, bahanesinin arkasına sığınmaya çalışıyorum. Mehdi Haşimi'nin de inkılâbtan sonra çok geç bir dönemde ev-

lendiğini biliyorum. Türkiye’de bir İslam İnkılâbının gerçekleşmesine kadar beklemek bana, mantıklı gelmese de sığınabileceğim bir duygusal bahane oluyor. Seyyid Mehdi Haşimî’nin birkaç arkadaşıyla birlikte inkılâp oluncaya kadar evlenmeme kararı almış ve onu uygulamıştı. Sağlam karaktere sahip karizmatik bir kişilik, idare etmesini iyi bilen bir lider, tevazu sahibi bir alim, olaylara sağlıklı bir yorum getirebilme kapasitesine sahip isabetli kararları olan bir şahsiyet olarak ruhumu aydınlatan bir insanı örnek almak aklen doğru, ancak duygular bunun aksini yapmanın gerektiğine hükmediyor ve insanın yapısının bozulmasına yol açacak kararlardan kaçınılmasına yakın duruyor. “Sürekli, firar, tutukluluk, zindan onun böyle bir evlilik yapmasını engellemiş” diyorum. İnkılâbtan sonra ise ilk fırsatta evlenmiş. Ben öyle değilim, eksiğiyle-fazlasıyla bir işim var. İslami değerlere sahip çıkan bir sistemin güvencesindeyim. Atmosferinde yaşadığım rejimden bana zarar gelmeyeceğine veya en azından ona muhalif bir konumda bulunmadığıma inanıyorum. Tek sorunum gurbet ve bir türlü entegre olamadığım yabancılik duyduğum toplumsal değerler. İnkâr edilmez bir gerçek var, diyalog içerisinde olduğum herkes beni kendisine benzetmek, onun inandıklarına inanmamı sağlamak ve kendim gibi olmamam için bütün yollara manialar yerleştirmek çabasından el çekemiyor. Örnek olarak Van cezaevinde birlikte kaldığımız Nurettin, bağlı olduğu tarikatının silsilesini bana ezberletmeye çalışırken, bir başkası onun cemaat disiplini altına girmediğim için beni eleştirmekten ve kınamaktan çekinmezken, evlilik maksadıyla görüştüğümüz aileler de benim onlara benzememi şart koşuyorlardı. Birçok sorunum, bu dönüştürme isteğine tepkim ve buna karşı gösterdiğim dirençten kaynaklanıyordu. Nurettin’in bana Nakşî silsilesini ezberletmek istediği, tepki gösterince de bana küstüğü Van cezaevi, berbat bir yerdi. Denize yakın bataklık bir alana kurulmuş ve dolayısıyla zemini sürekli rutubetliydi. Böylesine bilinçli bir projeye kurulmuş olması bir yana, bu isim aklıma geldiğinde, cezaevinde bile insanın güvende olamayacağı ve istendiği zaman en küçük bir bahaneyle işini bitirebilecekleri gerçeğini anımsıyorum. Provo-

katör tek cümleyle neler olabileceğini yaşayarak görmüştüm. Bizden haberdar olmuş ne olduğu belli olmayan bir solcunun koğuşa gelip, Nurettin'e hakaret etmesi üzerine ve bunu inanca hakarete kadar götürmesi üzerine, Nurettin şaşkınlığını üzerinden atmadan bir-iki tokat vurmam üzerine, cezaevi müdürü olan Nurettin'in amcasıoğlu isyan çıkacak bahanesiyle ikimizi çok kötü dövmüş ve bizi hücreye atınıştı. O zamana kadar anlaşılan, rutubet ve hücrelerin altının su ve atık sızıntısıyla dolu olduğunu yakından görebiliştik. Ceza evlerinin en berbat yeri burasıydı. Yüzümüze yapışmış kanlarımızı yıkamamız için bizi lavaboya götürdükleri zaman o suyun aşağıya aktığını görünce, koğuşlar gözümüzde saray oldu. Bu izbe hücrelerde, teslim olmayı kabul etmeyen, sürekli isyan halinde olan onlarca mahkûm pislik içinde çürüyordu. Tutuklular, hayat metaforu ile sunulan yaşam serüvenlerinde baş eğmemek için bu hücrelere uğramaktan çekinmiyorlar, bunun birçok örneğini yaşayarak görüyorduk. Hayattan soyutlama maksadına bağlı bu hücre cezası, bütün engellemelere rağmen cezaevinin alegorik varlıkları olarak algılanıyorlardı.

Tahran'da yarı resmi Keyhan Gazetesi, Selahattin ağabeyin öncülüğünde Türkçe olarak bir aylık dergi şeklinde çıkarıyordu. Boş zamanlarımızda veya misafirlere eşlik etmek, Selahattin ağabeyin sohbetlerini dinlemek için kimi zaman oraya gidiyoruz. Yine bir grup misafir gelmişti, onlarla orada buluştuk. Geneli Afganistan'a cihada ve bilahare şehit olmaya gelmişti. Onların arasından Selahattin ağabey, birisini hemşerim olarak tanıttı. Halit Yalçın ile tanışmıyordum. Ancak belli bir dönem Hakkari'de kalmıştım ve bir çok siyasi genci tanıyordum. Enver Özkahraman, Hazım Kılıç, İhsan Çölemerk gibi sol kesimden arkadaşlarımızın dışında çok azını hatırlıyordum. MSP'nin ilk kuruluşunu yaptığımız zaman esnaftan Tahir ve Yusuf'u birkaç kişiyle birlikte yönetici yaptığımız zaman Hakkari solcuların kurtarılmış şehri halindeydi. Onları konuştuk ve daha sonraki zamanda onun da diğer arkadaşlarla birlikte Afganistan'a cihada gideceğini öğrendiğim zaman, hayatın zorluğundan, onlara

yük olmaktan başka bir işe yaramayacaklarından, coğrafyanın, dilin, kültürün, şartların egzotik bölgelerde tatil yapmak türünden maceralara uygun olmadığından dem vurdum. Bize kızanlar oldu, bizi anlayışla karşılayanlar da. Afganistan Müslümanlarının mücadelesi, siyasi, sosyal konumu sürekli dezenformasyonlar ve saptırmalar ile bir başka boyuta taşınıyordu, bunun farkında değillerdi. Bu algı onlarda o kadar yerleşik hale gelmişti ki, gerçeklerle yüzleştiklerinde bocalamaktan kendilerini alıkoyamıyorlardı. Her konuştuğumuz kişi, hayal ettikleri dünyayı zenginleştirmemizi, olaylara onlar gibi bakmamızı veya gördüğümüz gerçekleri gizlememizi istiyorlardı. Tabii olarak, bizimle konuştukları zaman hayal kınıklığına uğruyorlardı. Onların kendilerine kurdukları bir dünya, yürümek istedikleri bir yol vardı, biz onunla hayalleri arasındaki bağı kesiyorduk ve iç alemlerine mutlak doğru olarak kabul ettikleri kararlarını esir alıyorduk, bu durumu kabullenmeleri zordu. Onların, Türkiye sınırını geçip İran topraklarını öptükten sonra şükür namazı kılanların daha sonra uğradıkları hayal kınıklıklarını yaşamamaları için, gerçeği yalın bir şekilde görmelerinin mücadelesini veriyorduk, onlar kendilerine kurdukları büyülü dünyadan kurtulmamak için direniyorlardı. Birçoğunda bizim düşüncelerimiz, onları egemenlikleri altına aldı. Çoğunlukla güvenden kaynaklanan kabulden, mutlak doğru olarak kabul ettikleri düşüncelerinin bir kenara sinmesine razı oluyorlardı. Yenilgiyi kabul ederek, söylediklerimizi araştırmak için adeta bizden uzaklaşıyorlardı. Yaptığımız sadece, gerçeklerle yüzleşmesini sağlamak ve kendisini izole ettiği, örttüğü tahayyül kaynaklı düşüncelerinden sıyrılıp biraz daha yalın düşünmesini sağlamaktı. Bir düşünce dünyası kurmuş ve kabullerini bir örtü/zırh olarak üzerlerine örtmüş birinden o örtüyü aldığı zaman kendisini çıplak hisseder, kendisiyle, ortaya konan gerçeklerle, gördüklerini doğru analiz etmekle yüzleşmesi için örtüsünü atmayı kabullenmez, tedirgin olur. Kendisiyle yalın bir şekilde yüzleşmesi sağlandığında, aslında hayal ettiği düşüncelerin omuzlarında bir yük olduğunu, bunlardan kurtulması gerektiğini hisseder, ancak toplumsal kabuller ve mahalleli bilinci o

yolun açılması önünde engeldir. Dirseğimizden akan yemek yağlarını engellemek için, Afganlıların yanında ağaç kabuğundan yaptığım kaşığı gizlemem veya "bu bir gâvur icadıdır" şeklinde baskı görmem ve Peygamber (s)'in sünnetinin bir kalkan gibi bana karşı kullanılması mahalle baskısının en bariz örneği değil miydi? Bilginin, inancın ana kaynağından kopartılıp, ayrıntıya boğulması operasyonu, içimizi acıtacak şekilde sürüyordu, hiç durmadı. Berrak kaynağın bulandırılıp, işlevsizleştirilmek yoluyla, kapsayıcı bir ufka, kapsayıcı bir duyarlılığa, kapsayıcı bir alıâka yabancılaşmayı inşa edenler her mekan ve şartta hayata hakim olmayı sürdürüyorlar. Dünyadaki değişim ve inkılâb hareketlerini değerlendirmede, özelde Afganistan siyasi/askeri mücadelesinde projeyi inşa edenlerin oluşturduğu hakim algının peşine takılmanın marifetsizlik, tecrübesizlik ve teslimiyetçi bir duruş sergilemek olduğunu anlatmada zorlanıyorduk. Buna rağmen, kendimize göre hakikat olarak gördüğümüz gerçeğin üzerine örtülen örtüyü kaldırmak bize düşüyordu.

Türkçe hazırlanan Keyhan dergisi çok hacimli bir şekilde çıkıyordu. Ahmet ve Selahattin ağabeyin dışında derginin çıkmasında katkısı olan kimse yoktu. Radyo ile birlikte bu derginin çıkarılmasının, onları zorladığını adeta nefeslerini tutarak sürdürdükleri çabadan, biliyordum. Kendi iç dünyamda buna katkı sunmak istiyordum, ama nasıl yapmam gerektiğini belirlemede zorlanıyorum. Yanlış anlaşılacak veya yanlış algılara yol açmak istemiyordum. Dolayısıyla teklifin benden gelmesine cesaret edemiyordum. En sonunda böyle bir teklif geldi de. "Serin de Keyhan'da çalışmanı isterim!" dediği zaman, "Selahattin ağabey, tamam da. Ben ne yapabilirim ki?" dedim. Bana hiç olmazsa dizgide yardımcı olabileceğim söylendiğinde, tereddüt etmeden kabul ettim. Eskiciden aldığım turuncu daktilo sayesinde hızlı yazmayı epeyce geliştirmiştım.

Yirmidört

Dergide çalışmam için yapılan tekliften sonrasında birkaç defa ısındırma turları yapıldıktan sonra, artık resmi/yanı resmi personellik vasfını elde etmiş oluyorum. Asıl resmi memurluğum radyoda olduğundan, Keyhan'da kılıfına uydurulan bir resmiyet söz konusu. Yazı işlerinde bize ait olan bir bilgisayar var. Türkçe karakterli ve sadece biz kullanabiliyoruz. IBM marka bilgisayarda sadece dizgi ve mizanpaj yapabiliyoruz. Siyah zemin üzerinde yeşil renkte yazı yazabiliyor, belli düzeltmelerden sonra mizanpajı yapılarak ayrı bilgisayardan çıktı alıyoruz ve onu kestikten sonra da hazırlanan sayfaya yapıştırmak üzere ayrı bilgisayardan mumlayarak çıkartabiliyoruz. Yeni Devir/Milli gazetesindeki bir yıllık çalışmamdan sonra ilk defa, dizgi işlerinde çalışacaktım.

Keyhan dergisinin çıkışı benden öncelere dayandığı için, bilgisayarla ilgili kursa Ahmet Cansız gitmişti ve bütün bilgiler ondaydı. Dolayısıyla her sıkıştığımda ona başvurmak durumundaydım. Kursta öğrenmiş olduklarını, kesin ihtiyaç olursa bana söylüyordu. Böylece bilgisayara genel olarak sadece kendisi hakim olmaya ve onunla ilgili bilgileri kendi tekelinde tutarak, beni kendisine bağımlı hale getirmeye çalışıyor. Bu bilgi hakiyetinin devam etmesi için, bilgisayarı fazla kurcalamamı da tembihliyordu. İçimi acıtan bu durumdan rahatsızlığımı dillendirmedim, ama tavırlarımla hissettirmeye çalıştım. Bunu hazmedemezdim, deneme-yanılma yoluyla bana vermediği bilgisayar bilgisinin büyük bir kısmını kendim çözmeye başladım. Dizgiyi de elimden geldiğince hatasız yazmaya çalışıyordum. Ayda bir çıkan dergi genellikle Selahattin ağabeyin uzun soluklu yazılarından, Türkiye medyasından alıntılar, yorumlar ve kimi zaman da tercümelerden oluşuyordu. Ana tema, İran İslam İnkılâbının değerleri, mücadele müktesebatı, tecrübeleri,

dünya siyasetine bakış açısı ve Türkiye Müslümanlarının gündemiydi. Ahmet Cansız ve Selahattin ağabeyin Sebil, Hicret, Tevhit ve Şura dergilerinden yayıncılık tecrübeleri vardı ve o tecrübe burada fazlasıyla işe yarıyordu. Bütün tecrübesi Milli Gazete’de olmasına rağmen kendisini Yeni Devir Gazetesine daha yakın gören daha askerlik çağına bile girmemiş gencecik bir çocuğun bir yol boyunca, abone merkezindeki bütün yükü omuzlaması veya muhasebenin yüklü paralarını bankaya götürüp getirme cesareti gösteren bir süreç sahibi olan biri olarak, onların Türkçedeki becerilerini kapmaya büyük özen gösteriyordum. Mesele “de” veya “ki” eklerinin nerede kollanılacağını onlardan öğreniyordum. Okul esnasından, temel derslerimizin öğretmenleri olmazdı. Köyden geldiğimiz zaman Türkçe bil-meyişimizin, ondan sonraki süreçte topluma adapta olma psikolojisiyle kendim olamayıştan kaynaklı çelişkili durumun da bunda etkili olduğunu düşünüyorum. Şehir kütüphanesinin nerdeyse bütün kitaplarını hıfz edecek derecede okumam da beni bu dil handikabından kurtarıp alamamıştı. Gurbet, sürgüne gelen hocaların kalıcı bir eğitim geleneğini devamlı hale getirmelerine imkan vermiyordu. Gelişleri, eğitime katkıları ve kalırları da geçiciydi. O zamanlar, ya öğretmen olacak kadar eğitilmişlerimiz yoktu, ya da okumuşlarımız daha rahat yaşam şartlarının olduğu şehirlerde kalmayı tercih ediyorlardı. Batıdan gelenler de fazla durmaz giderlerdi. Çünkü Van sürgün alanlarından biriydi. Ne kadar sorunlu insan varsa bize gönderildi. Gelenler sadece siyasi öğretmenler değildi. Kişilikleri oturmamış, bulundukları yerde yüz kızartıcı suç işlemiş bir sürü öğretmen geliyordu. Asfalt Rıza dediğimiz Rıza Zelyut veya çoğumuzun asıl ismini öğrenmeye ihtiyaç duymadan lakabıyla tanıdığımız edebiyat öğretmenimiz Kel Ahmo, sol görüşlü olmakla birlikte bize farklı bir yaşam tarzının kapılarını da açıyorlardı. Sigara içmemizi, edep, haya, saygınlık perdesinin henüz tamamen yırtılmadığı tutucu ilkelerin geçerli olduğu zamanda, yol ve yöntemini de göstererek kızlarla arkadaş olmamızı onlar tavsiye ediyorlardı. Gençler arasında siyasetin yeni başladığı bu dönemde, dersleri boykot veya öğretmenleri tehdit ederek not

yükseltmeler daha yeni başlamıştı. İşte böyle bir ortamın ürünüydü bütün Türkçe bilgim. Van'a geldiğim zaman Türkçe bilmediğim doğrudu, ancak sistemin dönüştürmek için oluşturduğu atmosfer içerisinde Kürtçe konuşmak ayıplanıyordu ve ben de kendimi öyle kaptırmıştım ki, annemin-babamın konuşmalarına Türkçe cevap verir hale gelmiştim. Ama bütün bunlar ve hatta nerdeyse piyasadaki birçok kitabı okudum dememe rağmen, güzel bir edebiyat eğitimi aldığım söylenemezdi ve dolayısıyla onlardan öğreneceğim her yeni bilgi benim için daha önemliydi.

Kocaman bilgisayarın hergün yeni bir yanını keşfetmek beni mutluluğa savuruyordu. Ahmet'in bu basit bilgiyi benden gizlemesi karşısında pes etmeden, öğrenmem gereken her şeyi kendi kendime çözmeye çalışma dirayetime, inadına hayranlığımı, sadece kendimle paylaşıyordum. Gizlenen, yasaklanan her alan varılması gereken hedefi de gösteriyordu. Onun mücadelesini veriyordum. Başarılı oldum da. Dizgiyle birlikte, bildik konuların sistematik bir şekilde yazıya dökülmesi benim açımdan bir eğitim okuluna dönüşmüştü. Huzur bulduğum yerlerden biriydi, okuyup-yazma seansları...

Yirmibeş

Anılarımdan, küçük bir anıyı ileriye dönük değerlendirmelerde yol gösterici olur ümidiyle yazmam üzerine sürdürülen polemiklere tepki olarak, hazırlamak üzere olduğum iki bölümü göndermemiştim, ancak muhataplarımdan da bu konuyu sessiz sedasız bir şekilde bitirmeye rıza göstermeleri üzerine yazmayı durdurmuştum. Daha önce yazdıklarımı yeniden gözden geçirmeye ek olarak, o bölümleri de ilave ettik. Aşağıda okuyacağınız yazı ise, anılarımı yazma düşüncesinin gelişmesine vesile olan bir makale ve tercümeden oluşmaktadır. Bunu da kitaba eklemeyi uygun gördük:

İslam İnkılâbı, İhvan hareketiyle tanışmış Müslümanların hayallerinin gerçekleşmesinin rövanşıdır. Seyyid Kutub, Ebül-Alâ el-Mevdûdî, Muhammed İkbal veya Hasan el-Benna'nın ideal haline getirdiği, Necip Fazıl'ın 'Ayağa kalk Sakarya!' şeklinde tasvir ettiği halk yönetimi veya Müslümanların iktidarı, uzun ve hummalı bir bekleyişten ve karanlığın en yoğun olduğu bir zamandan sonra, İran topraklarında yoksul halk kesimini ümitlendirecek tarzda bir güneş gibi doğmuştu. Bütün dünyanın ve özellikle bedel ödemiş Müslümanların artık bir vatani vardı. En azından, muhacir olanların sığınabileceği bir ensar topluluğu zihindünyası, hayatın içerisinde gerçek oluyordu. Beklenmedik bir anda gerçekleşen bu inkılâbı "yüz yılda bir, hakkın zafer kazanması"na yorumlayanlar bile, bu kadar erken gelen bir başarı tahmin etmemişlerdi. Şaşkınlık içerisinde, zihinlerinin izole edildiğinin de farkında değillerdi. Aslında İran Müslümanları da şaşkıncı. Hazırlıklı değillerdi. Hiç beklemedikleri bir zamanda yönetim sahibi olmuşlardı. Bu gelişme ya ciddi bir projenin neticesiydi veya yönetim, hareketin seyri arasından tesadüfî bir gelişme olarak önlerine konulmuştu. Mehdi Bazargan veya Ebu'l-Hasan Beni Sadr'ın liberal milliyetçiliklerine pirim

verilmesi, sadece bir geçiş süreci amacına yönelikti. Aslında, tabii sürecin böyle geliştiği düşünülüyordu. Bütün dünya Müslümanlarını sevindiren bir devrim süreciydi, dünyaya meydan okuyan ses. Mollaların veya İranlı Müslümanların kendileriyle diyalog içerisine giren her Müslüman'ı, Şiileştirme isteklerinin histeri seviyesinde olması da önemli değildi. Ne de olsa onlar, Şahlı döneminin eğitiminden, önemli bir Şia kültüründen, geleceğinden geliyorlardı. Irkçılık, mezhep fanatizmi zamanla İslam'ın potasında eriyecekti. Gelenekler, tarihî süreç, azınlık psikolojisi, kültürel birikim, sosyolojik yapı ve ulusal yapılanma toplumun hayatının tamamına hâkimdi. Dolayısıyla, dışa vurulan veya muhataba empoze edilen bu birikimden kopuk olmayacaktı. Ulus veya mezhep rengine boyanmış inanç empoze edilen ve kimi zaman bilinçsiz olarak ortaya konan kural, kavram ve ifadeler bilincimizin çevresini tamamen muhasara altında tutan baskıcı bariyerlere dönüşmekteydi, psikolojimiz bizden önce bu kabullenilmesi zor durumu yaşıyordu. Bu tutumu ahlâksızca bulduğumuzu ve dolayısıyla ruhsal bir direniş gösterdiğimizi muhataplarımıza da hissettirmeye başlamıştık.

Her alanda, Şia olmayanlara yönelik tacizler, hakaretler, aşağılamalar veya mezhebî saldırganlıklar da geçici olmalıydı, aksi taktirde dünya Müslümanlarıyla yakınlaşma baharı yaşayan İnkılabın beklentilerinin yerini karamsarlık alabilirdi. Veya en azından, yoğun baskıların hedefi haline gelen İnkılâbın zihin bulanıklığından böyle bir politika izlediğini ve bunun geçici olduğuna kendimizi inandırmak istiyorduk. Bu ayrıntılar, ilkesizlikler, yavanlıklar büyük İslam İnkılâbını gölgelememeliydi. Bildiklerimizi, İslam İnkılâbının bekası için bilmemiş kabul etmeye ve rahatsız da olsak gizlememiz gerektiğine inanmaya başlamıştık. Hatta bu konuda gerçek olmayan, tamamen bizim üretimimiz olan bilgilere de rahatlıkla tevessül ediyorduk. Zira, sözkonusu olan Doğulu, Batılı bütün emperyalist güçlerin saldırdığı, geri adım atmasını sağlamaya çalıştığı yoksulların İnkılâbıydı. Söyleyenlerimiz oldu da. İmam Humeyni'nin inkılâp öncesi yazmış olduğu kitaplardaki bütün aykırılıkları, değerler

kuramımıza hakaretleri geçmişe veya Şia kültüründen gelmeye bağlayarak, olaya olumlu tarafından bakmaya çalıştık. Keşfu'l Esrar kitabında, İmam Humeyni'nin Hz. Fatıma'ya vahiy geldiğine dair görüşlerinin değişmiş olabileceğini ümit ettik. Vahyin, vahiy kâtipliğinin, gaybi bilgilerin 'Sahifet'ul Fatıma'yla ilgili açıklamaların net bir şekilde vasiyetnameye yerleştirilmesi bizi şok etti, derin travmalar yaşadık ama sevgimiz vasiyetnamenin tercümesini değiştirmemize yol açtı. Biz üzerimizdeki, bütün elbiseleri bir kenara bırakıp, İslam İnkılâbının öğretilerini ruhumuzla birleştirmeye, dönüşmeye, değişmeye hazırдық. Bunun için bedel ödenmesi gerekirse, öderdik. Ödedik de. Tek istediğimiz, İslam İnkılâbının biraz daha evrensel düşünmesiydi. İnkılâp, İranlılarla sınırlı tutulmamalıydı. Hepimizin özlediği bir inkılâp, bu dar kalıplara hapsedilmemeliydi. Halkın inkılâbı, Müslümanların yönetimi olmalıydı. Evrensel inkılâp, mezhep veya ulus bağnazlığına mahkûm edilmemeliydi. İmam'da bu cevheri gördüğümüz için, onu seviyorduk. Onun daha önce söyledikleri, yazdıkları veya hal içerisindeki tavırları, bu renkteki söylemleri de fazla önemli değildi. Geleneksel halk inançlarını bir anda yok saymak doğru değildi, bunun yapıldığına şahit oluyorduk. Mezhep çatışmaları en azından zihin dünyamızda son bulmuş, ümmet perspektifinden dünyaya bakıyor olmuştuk. Ayetullah Muntaziri'nin yaşlı babası da böyle diyordu. "Şah döneminde, kim bir Sünni öldürürse cennete gider türünden yüzlerce inanışımız vardı, inkılâbın bereketiyle kardeş olduğumuzu anladık." dediği zamanlar, bizden farklı mezheplerin varlığından haberdar olmuş ve birbirimize hoşgörüyle bakmaya başlamıştık. İmam'ın tezi, çorak geleneklerin boğmaya çalıştığı ruhumuzu aydınlatıyor, kopma noktasına gelen sınırlarımızı gevşetiyordu. Devletler bizim için önemli değildi. Önemli olan Müslümanlardır, halktır. Bunun için mezhep kaynaklı inanç da önemli değil. Bundan dolayı, inkılâpla birlikte komplekse kapılan komünistler de İslam İnkılâbına büyük teveccüh gösteriyorlardı. 'Ne ABD, Ne Sovyetler' şiarı, tam özgürlük ve istiklal sağlayabilmenin garantisiydi. En radikal solcular bile İran'ın elini sıkıyordu. TKP lideri, Cengiz Çandar ve-

ya benzerleri, sol geleneğe mensup ancak devrim yıldönümü merasimlerine giden ve genellikle İslam İnkılâbına hayranlık duyanlardan birkaçıydı. Hayranlıklarını makalelerine, kitaplarına taşımaktan çekinmeyen bu sol gelenekten gelenler, daha önceki 'Devrimci Enternasyonal Proletarya İhtilali Manifestoları'nın da alt-üst olduğunun farkındaydılar. İslam İnkılabı, bütün düşünce ekollerinin beklentilerini, geleceğe dair tahayyüllerini geçersiz kılmıştı. İslam İnkılabı, yalınayak yoksulların fedakarlığıyla dengeleri alt-üst edecek şekilde asrın en görkemli İslami içerikli hareketi, büyük bedeller ödeyerek, acılarla, gözyaşlarıyla hedefine ulaştırmada başarı sağlamışlardı.

Bunda Mehdi Haşimi'nin, Behiştî'nin, Muhammed Munteziri'nin, Ayetullah Munteziri'nin, Ali Recai'nin, Suruş'un ve daha yüzlerce cihanşümül İslam İnkılâbına inanan şahsiyetlerin büyük katkısı oldu. Bunların içerisinde en bariz örneklerden biriyle yakından tanışma imkanınız olmuştu... Mehdi Haşimi, her kesimin dilini iyi biliyordu. O, dünyada, İslam İnkılâbının halk arasındaki büyük imparatorluğunu kurmayı hedefliyordu. ABD ve yandaşları, işin ciddiyetinden çok korkuyorlardı. ABD ve Arabistan'ın ısrarla onun kellesini istemesi bu korkuların neticesiydi. Bu arzunun gerçekleşmemesi için, her alanda güçlü üsler kurmaya çalıştılar. Mehdi Haşimi çizgisine karşı olanlar ve özellikle de Dışişleri Bakanı Velayeti'nin düşüncesinde olanlar yurt dışında devletlerin, halklardan daha önemli olduğunu ve dolayısıyla devletlerle diyalog kurulması gerektiğini savundular. Bunu gerçekleştirmek için, yurt içinde ve yurt dışında büyük çaba gösterdiler, karşı cepheleleri birer birer çöktürdüler ve büyük yatırımlar yaparak projelerini uygulamaya koydukları zeminlerde kazandılar mücadeleyi. Çünkü, büyük bir ustalıklarla uygulamaya koydukları planlarında İmam'ı veya daha doğrusu Ahmet Humeyni'yi yanlarına almışlardı. Kısa bir zamanda, güç dengeleri değişti. Yurt içinde ve dışında sıcak denge savaşları, çatışmaları başladı. Taraflara bağlı olanlar, İran dışındaki ülkelerde, birbirleriyle kıyasıya savaşmaya başlayan Müslüman gruplar vardı. Kardeş bildiklerinin kanını akıtmak onların var-

lıklarının teminatı haline geldi. Bize rağmen ve biz olmadan hazırlanan planlar, yönetmenlikler ve yasalar tamamen bizim hatıralarımızı, hayallerimizi, ümitlerimizi ve samimi duygularımızı yok etmeye yönelikti. Bunun farkındaydık. Kürdistan'da işlenen katliam derecesindeki kıyımlara, İran-İrak savaşındaki milliyetçi söylemlere, katliamlara, ümitlerimizi yitirmemek için seyirci kaldık. Anlamsız savaşın 'Kerbela kurtuluncaya kadar' sürdürülmesi inancıyla yorum getiremiyorduk. Irak, Afganistan, Lübnan, Suriye, Mısır, Türkiye ve benzeri ülkelerde oynadıkları oyunların da farkındaydık. Müslümanların birbirine kırdırılmasının sebeplerini bilmiyor değildik. Türkiye'nin doğusunda iki büyük İslami cemaatin birbirini imha etmeye yönelmesine, en köklü İslami hareketlerin bilinçli bir projeyle yok olmaya sevk edilmesine veya gerçek çizgisinden sapmasına, bütün radikal İslami hareketlerin maddi ve siyasi çıkar peşinde koşmasına, İran'ın öncülük etmesini bilmemize rağmen sabrettik. Her alanda İran devletinin bekası ve Şia mezhebinin yayılması hedefleniyordu ve biz de bunun etkisini görüyorduk. Olay sadece, İslami grubların 'Türkiye'de İslam İnkılabının meşru temsilcileri olduğu' şeklindeki basit bir bahaneyle sınırlı değildi. Müslümanlar dünyada kan kaybediyordu. Olayın farkındaydık. Önemsemiyorduk. Çünkü bu ayrıntılar, büyük bir inkılâbı karalama aracı haline geliyordu. Bu maksatla hep sustuk. Hedef sapması oldu, sustuk. Cinayetleri gördük, sustuk. İhanetleri gördük, sustuk. Bu susmayı da kıyamete kadar sürdürmeyi düşündük. Bugün, Abbasi, Safevi veya Osmanlı kadar İslam boyasına batırılmış farklı bir yönetim sisteminin varlığını görüyoruz. Durumun hiç de fildişi kulelerden anlatıldığı gibi olmadığını ve yapılan savunmaların sadece pespaye çıkar ilişkilerine, kirli ve alıllakasız yapılanmalara dayandığını biliyoruz. Bugün de konuşmuş değiliz hâlâ, sadece durum tespiti yapıyoruz. Daha önce buna ihtiyaç yoktu. Bugün var. Bütün olanlara rağmen, İslam İnkılâbını kendimize düşman kabul etmedik, etmeyiz de. Bütün bunlar bizim gerçeğimiz, sistemle birlikte kendimizi eleştirmemiz anlamına gelir, diye düşünüyoruz. Önemli olan söylenmesi gerekeni söylemeyenlerin yanında,

güçlüye, iktidara, bazılarının hayat kaynağı olan çıkar yumağına rağmen doğru konuşabilmektir. Doğru söyleme göreceli bir kavram olabilir ama bana göre bu doğru. Önceleri bu kadar net konuşmadık, çünkü **zihnimizin** ölü kavramlarla kuşatma altında tutulmasına, düşüncelerimize deli gömleği giydirilmesine rıza göstermiştik. Ümitlerimiz vardı. Dolayısıyla ümitlerimiz tamamen tükeninceye kadar sabretmeli, direnmeliydik.

Ümitle baktığımız bir direnç kalemiz vardı. Muhasara altına alınan kalemizin kurtulacağına inanıyorduk. Mehdi Haşimi, en son sığınağı olan İmam'ın vekili Ayetullah Muntazeri'ye sığındığında, geleceğe daha ümitle bakıyorduk. Orada da muhasarayı daralttılar. Dünyanın, sağ ve sol emperyalizmin elinden kurtulmasının çarelerini arayan bu ideal, Kum kentine esir kılındıktan sonra, imha hazırlığı yapıldı. Refsencani ve Hamenei, Ayetullah Muntazeri'ye gelip "Mehdi'yi uzak bir ülkeye birkaç yıl elçi olarak gönderelim, durum yatışınca yeniden geri gel-sin!" teklifini getirdikleri zaman olacakların farkındaydık. Haşimi, düzmece iddialarla, çirkin senaryolarla, hazırladıkları belgelerle idam edildi. Muntazeri, buna itiraz etti. Onu kimse dinlemedi bile. İtirazıyla birlikte görevden alındı. Mehdi Haşimi'nin idamıyla birlikte, Müslümanların kanıyla birikmiş mirastan beslenenler, her zaman olduğu gibi vefasızlıklarını sergileyerek ona yönelik karalama kampanyasının bir parçası olmayı yeğlediler. Onursuzluğu, korkuya tercih ettiler. İdam edilenin, dili de öldürüldüğünden, bütün eserleri bir anda mücadele salnesinden çekildi, silindi. İranlıların inkılâp öncesi duvarlara yazdıkları bir slogan, aslında tam da burada anlam kazanıyordu: "Neng ba reng pak nemişevet!" (Zillet, onursuzluk boyayla temizlenmez!)

İdamına gösterdikleri gerekçelere, ancak gülünüp geçilir. Oysa inkılâp öncesi işlenen siyasi cinayetlerde herkesin bir şekilde katkısı vardı ve Ayetullah Halhali gibileri, bunların onlarcasının müsebbibi ve hatta tetikçileri durumundaydı. Halhali, Urumiye Cuma ınamı Hasani, Ahmedi Necat gibilerinin inkılâp öncesi ve sonrasında nasıl bir düşünce ve pratiğe sahip

oldukları bütün çevrelerce bilinen bir gerçektir. Özellikle bu kesimin saldırı hedefi haline getirdiği Mehdi Haşimi, onlardan daha temiz bir mücadele tarihine, bir mücadele yöntemine, duruş ve takvaya sahiptir. Halhali gibilerinin, özellikle inkılâbın ilk yıllarında mahkemesiz, yargısız ve savunmasız bir şekilde öldürdüğü insanların sayısı tahmin edilmeyecek boyuttadır. Bunu sadece duymuyorduk, görüyorduk, hissediyorduk, yaşıyorduk. Yaşamımızın bir parçası haline gelmişti, Halhali'nin rüşvet, cinayet, zulüm, baskı ve katliamları.

Olanlara, sadece biz (ben) itiraz etmiyoruz. Ülke içinden de büyük bir muhalefet var. İnkılâbın ilk kadrosunun neredeyse tamamı ya pasifleştirilmiş veya bir şekilde muhalefetlerini dillendiriyorlar. Bedel ödemiş çoğunluk, inkılâbın, hattından, İmam'ın çizgisinden saptığını biliyor. Sessiz ve pasif bir konumda kalarak; tasavvufa, inzivaya, sanat, edebiyat, ticaret veya ekonomiye yönelerek yönetime küskünlüğünü sürdüren kitlenin büyüklüğü tahmin edilmeyecek boyuttadır. Daha önce kendisine verilen maaşın geri kalan kısmını, hazineye geri verenler ve sade bir hayat sürmeyi İslami olarak görenler, şimdi zenginleşmenin, rahat bir hayat sürdürmenin yollarını arıyorlardı. Fakihler, taklit mercileri, aydınlar, düşünce sahipleri gidişatın ideallerden giderek uzaklaştığını ve normal sıradan bir devlet olmanın ötesine geçemediğini savunuyorlardı.

Ayetullah Munteziri de inkılâbın en üst noktasına getirilip, daha sonra değişik bahanelerle azledilen biri olarak itirazını dillendirenlerden biriydi. Ayetullah Munteziri, İnkılabı doğru tahlil etmekte önemli bir şahsiyettir. Hem inkılâp öncesi mücadelesi, bedel ödemesi ve hem de inkılâp sonrası durumuyla önemli bir kişiliktir. İnkılâbın ikinci adamı ve hatta damadının kardeşi Mehdi Haşimi de inkılâpta önemli bir olgudur. Munteziri, inkılâp öncesi ve sonrası gelişmeleri ve bu gelişmelerdeki rolünü anlattığı 'Hatıralarım' kitabında bilinmeyen birçok konuya açıklık getiriyor. Kitap, İran'da yasak. Bu kitaba, sayfa sayfa hakaret içeren reddiyenin yazıldığı bir kitap var piyasada. Reddiyeden çok hakaret içeren bu kitapta bile önemli açıklamalar var.

İran'da yasak olan 'Ali Şiasî-Safevî Şiasî' kitabını anlamayan ve bunun içeriğini görmek istedikleri gibi algılayanların, satır aralarındaki düşünceleri anlayabileceklerini de sanmıyorum.

Ölümünden önce yaptığı röportajın tamamının bir bölümünü internette gördüm ve dinledim. Çok kısa olmasına rağmen, çok şey anlatıyordu. Tamamını aradım ilk başlarda bulamamıştım. Munteziri'nin bu konuşmasından bir iki arkadaşına söz etmiştim. Tercüme etmemi istemişlerdi, doğrusu yukarıdaki bazı sebeplerden dolayı tercüme etmek istemedim. Şimdi onu tercüme edip yayınlamaya karar verdikten sonra, İnkılabın ilk yıllarından itibaren gelişmelerin içinde olan, olayları birebir yaşayan biri olarak kendi görüşlerimi yazmamam doğru olmazdı. Tercümenin başına bir önsöz olarak düşüncelerimi yazdım.

Görüşlerimi, dostlarımla paylaşmaya neden ihtiyaç duydum?

Munteziri'nin görüşlerinin arkasına sığındığım gibi bir kanaatin oluşmaması için, düşüncelerimi açıklama ihtiyacı duydum. Öte yandan, Munteziri'nin vefatıyla birlikte Selahaddin Ağabeyin bir iki yazısından sonra yapılan itirazları gördükten sonra, bizim kamuoyunun artık böylesine açıklamalara hazır olduğunu düşündüm. Art niyetliler, kurnazlar, hilebazlar, şeytani düzenlere tevessül edenler, gururlarını onurları olarak algılayanlar, dünyalık korkuları olanlar, mezhebî endişeyle olaya bakanlar beni fazla da ilgilendirmiyor doğrusu. Yoksul kesimlerin, büyük bedeller ödeyerek elde ettikleri kazanımların kirli praxigmalara feda edilmesi büyük sosyal kırılmalara, savrulmalara yol açmıştır. Yanlış yapılmıştır. Zulmedilmiştir. Ciddi bir sapma yaşanmıştır. Ben dün, Mehdi Haşimi'nin ölümüne nasıl en hassas noktalarda itiraz ettimse, bugün de aynı itirazımı dile getiriyorum. Mehdi Haşimi, Suruş, Ahmed Müftüzade, Ayetullah Burkei, Munteziri, Ali Şeriatî ve bunların çizgisinde olan insanlara zulmedilmiş, cinayetler işlenmiştir. İlave olarak, siyasi görüşlerinden dolayı masum insanlar pervasızca idam edilmiş, hamile kadınlar, cezası bitmek üzere olan siyasi insanlar kurşuna dizilmiş, işkence yapılmıştır. Yapılanlar karşısında susma-

mın daha doğru olduğunu düşünenlerin hallerinin, kargaları bile güldüreceğini düşünüyorum. Kulaklarını açsalar, kargaların gülüşünü duyacaklardır.

Ayetullah Munteziri'nin kısa röportajı bazı konulara açıklık getirmesi açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu kısa röportajın tercümesini sunuyorum:

İNKİLÂBIN 30. YILDÖNÜMÜ ÖZEL RÖPORTAJI

(Radyo Zaman'ın Ayetullah Munteziri ile yapmış olduğu röportajın tercümesi...)

MUNTEZİRİ: İmam Humeyni'nin mektubu bana geldiği zaman... Zahiren, mektupta tarih de yoktu. Mektup bana geldiğinde, çok rahatsız oldum. Damadım Hadi yanımdaydı: "Mektubu yazan İmam olduğuna göre, senin onun sözünün üzerine söz söylemen doğru olmaz." dedi. Ben cevaben şöyle dedim: "Böyle bir şey nasıl mümkün olabilir? Biri iki yıl veya üç yıl ceza almışsa... Şer'i hâkim, suçuna göre bu cezayı vermiş ve o da zindanda cezasını çekiyor. Böyle birine, hiçbir şeyden haberi olmayacak şekilde gelip 'sen hala konumunu koruyor musun?' diye sorup, onların da 'elbette ki!' benzeri bir cevap vermeleri üzerine veya soru sormaya da gerek olmadan seri bir şekilde bunları idam etmemiz, şeriata nasıl uygun olabilir? Böyle bir şey, hiçbir cumhuriyet sisteminde olmaz. Hiçbir yasa böyle bir kararı vermeye izin vermez."

Damadım Hadi, bu açıklamama rağmen benim İmam'ın açıklaması üzerine yeni bir şey söylememin teamüller açısından doğru olmayacağına ısrar ediyordu. İdamlar konusunda sorumlu olarak gördüğüm İmam Humeyni ile görüşmek üzere evine gittim. Öğle vaktiydi, öğle ve ikinci namazından sonra, basit bir yemekten sonra olayı yeniden düşünmeye başladım. Kendi kendime, bu inkılâpta bizim de payımızın olduğunu, yapılacak İslam karşıtı her eylemin vebalinin bizim de üzerimizde olacağını ve bunun sorumluluğundan kurtulamayacağımızı düşünmeye başladım...

Daha sonrasında İmam'a ve Yüksek Yargı Şurası'na birer mektup yazmaya karar verdim. Mektupları yazdıktan sonra, damadım Hadi'ye telefon açtım ve yazdığım mektupları Tahran'a gönderdiğimi söyledim. Bana itiraz etti ve "Herhangi bir şey yazmana gerek yoktu aslında." dedi. Ben "Diri vazifemi yerine getirmekten başka bir şey yapmadım." diyerek, mektupların yerine ulaştırılmasını istedim. Hatıralarım adlı kitapta da görüleceği şekliyle bir mektup yazdım ve itiraz ettim! Daha sonrasında Mustafa Purmuhammedi, inkılâp savcısı, Evin Zindanı savcısı ve konuyla ilgili birkaç kişi daha bana geldiler. Onlara: "Şimdi Muharrem ayıdır. Verdiğiniz kararda ısrar ediyorsanız, hiç olmazsa Muharrem ayına hürmeten bu ayın bitmesini bekleyin." dedim. Heyettekiler şöyle cevap verdiler:

"Biz şu anda 700 kişiyi idam için hazırladık. En azından bunları idam edelim, sonra konuyla ilgili olarak konuşmamız gerekirse konuşuruz!"

"Ne dediğinizden haberiniz var mı? Ben size, Muharrem ayıdır, bu ayın hürmetine öldürmeyin diyorum, siz ne diyorsunuz. Öldürmek vacip değil ki... Bu nasıl bir konuşmadır? Bunlar bizim muhaliflerimizdir, kabul. Bunların bağlı olduğu örgüt, benim evladımı öldürmüş olabilir, ancak bu başkalarının hukukunu çiğnememize gerekçe oluşturmaz." dedim.

Benim itirazıma rağmen idamları gerçekleştirdiler. 2800-3800 siyasi tutukluyu idam ettiler. Daha sonra da "Neden sen İmam'ın sözünün üstüne söz söyledin. Sen İmam'ın yardımcısısın ve onun söylediklerini onaylamakla yükümlüsün." dediler. Yardımcı olmanın, her yapılanı onaylamak anlamına gelmediğini ve netice olarak benim de görüşümün olduğunu, aklımın, düşüncemin, kanaatimin ve dinî sorumluluğumun olduğunu söyledim. Ben görüşümü söylüyorum, bunun adı da 'çatışma veya taraf olma' değil. İnsanın bir görüşü varsa söylemelidir.

-Nasıl oldu da, İmam Humeyni böyle bir fetva yayınladı?

MUNTEZİRİ: Bilmiyorum. Anladığım kadarıyla, birileri onun

zihnini şekillendirdi. Mirsat operasyonuyla İran'a savaş açan ve ülkeyi ele geçirmek isteyip, başarılı olmayan Halkın Mücahitleri'nin bunlar olduğu yolunda ona telkinlerde bulunulduğunu düşünüyorum. Yani ona: "Bunlar, ülkeye saldırıp, işgal etmek isteyenlerdir." dendi. Hâlbuki bunlar, onlar değil ve aralarında fark var. Saldırı düzenleyenlerin bir kısmı yakalandı ve cezalandırıldı. Bir kısmı da kaçtı. Zindanlarda olanlar, Mirsat operasyonuna katılmış değillerdi. Tövbe etmiş ve cezalarının bitmesini bekleyenlerdi. Zindanda olanların, operasyonla ilişkilerinin bulunduğunu ona empoze ettiklerini düşünüyorum.

-İslam İnkılâbının rahmani ve kucaklayıcı mesaj içereceği söyleniyordu. Nasıl oldu da, olay bu sınırlara kadar ulaşabildi?

MUNTEZİRİ: Bilmiyorum. Bir gün, Halkın Mücahitleri veya onların tabiriyle 'munafikin' aleyhindeki bu karardan sonra Hamenei geldi ve bir mektup getirdi. Komünistler hakkında, infaz edilmeleri yolunda buna benzer bir fetvaydı. 'Yetkililere gönderilen gizli bir fetva olduğu'nu söyledi. Ben onu görmemiştim. Cumhurbaşkanı olduğu dönemde bizim eve geldi ve zindanda bulunan solcuların idam edilmesiyle ilgili olarak İmam'dan böyle bir fetva alındığı bilgisini bana getirmişti. Bununla zindandaki komünistleri idam etmek istiyorlardı.

-Hangi yıldır?

MUNTEZİRİ: Aynı yıl. O olaydan 3-4 ay sonrasındaydı. 19 Temmuz 1988'de başlayan idamlardan 4 ay kadar sonrasındaydı. Bana, çok kötü bir hüküm olduğunu söyledi. Bunun üzerine ben de; "*Halkın Mücahitleri'nin idam edilmesi üzerine İmam'dan alınan fetvaya karşı, İslami sorumluluk sahibi olmaya rağmen hiç itiraz etmedin de, şimdi ne oldu da böyle bir itiraz yapıyorsun? O zaman neden sesiniz çıkmadı?*" dedim.

"Gerçekten mi? İmam bunun dışında başka bir hüküm mü sadır etmiş?" dedi.

"O zamanın cumhurbaşkanının, İmam Humeyni'nin yüzlerce siyasinin idam edilmesini emreden hükmünden haberi yoktu!"

Buna tepki gösterdim. O ise gerçekten böyle bir fetvadan haberdar olmadığını vurguladı. "Hayret, nasıl haberin olmaz! Evet, imam bundan birkaç ay önce bir fetva yayınladı ve onunla yüzlerce tutuklu idam edildi. O gün, 'Müslüman olarak bildiklerimizin' herhangi bir söz söylemedi ve itiraz etmedi. Şimdi ne oldu da komünistler aleyhindeki bir hükme itiraz ediyorsunuz?" dedim. Daha önce İmam'ın böyle bir fetva yayınladığını bilmediğini söyledi.

-Ayetullah Humeyni'nin sizin itirazınıza tepkisi nasıl oldu?

MUNTEZİRİ: Hatıralarım'da da yazdığım gibi, ben üç ayrı zamanda itiraz ettim. Nasıl bir tepki gösterdiğini biliyorsunuz. Genel olarak bana gelen itirazın kaynağının da o olduğunu düşünüyorum. Onun yardımcısı olduğum halde, neden onun söylediklerine itiraz ettiğim ve onun sözünün üzerine kendi sözümü dillendirdiğim yönünde yüksek sesle konuşuluyordu. En son, itirazını dillendiren Mehdevi yaptığı açıklamada, benim İmam'ın vekili olarak böyle bir söz söyleme hakkımın olmadığı iddiasında bulundu. 'Vekil olmanın sadır edilen her hükmü onaylama' anlamında olamayacağını düşünemedi herhalde.

-Şer'i ve fikhî açıdan bu şekilde yapılan idamlar ve daha sonrasında bunların toplu olarak gömülmeleri, gömüldükleri yerin gizlenmesi doğru kabul edilebilir mi?

MUNTEZİRİ: Bu onların görüşüdür. Ben onların görüşleri konusunda daha önce görüşümü söyledim ve itirazımı onlara bildirdim.

-Hocam, onların nereye gömüldükleri konusunda bir bilgi sahibi olabildiniz mi? Veya nereye gömüldükleri haberi size geldi mi?

MUNTEZİRİ: Hayır! Ben burada, Kum'daydım. İdamlarından haberdar olmadım. İdam fetvası yayınlandıktan sonra, konuyla ilgili hâkim o hükümle birlikte bana geldi ve "Ne yapalım?" dedi. Perşembe günü İmam fetvayı yazmıştı, o bana Cumartesi günü geldi. Fetvayı kimseye vermiyorlardı. Gizli tutuyorlardı.

Başkalarının olaydan haberdar olmasını istemiyorlardı. Hâkimlere, onunla amel etmeleri için fetvayı vermişlerdi.

-Her halükârda, sizin itirazlarınız üzerine idamlar hız kesti ve birçok alanda sizin muhalefetinizden dolayı idamlar durduruldu. Daha geniş boyutlara ulaşması engellenmiş oldu.

MUNTEZİRİ: Elbette ki etkisi oldu. Benim bütün telaşım, idamların durdurulmasıydı. Yüksek Yargı Şurasına göndermiş olduğum mektup, idamların engellenmesini hedefliyordu. Muhammed Giylani'nin kendisi bana söyledi. "Ben Evin Cezaevinin hâkimiydim. Sizin mektubunuz Şuraya ulaştığı zaman, benim altımda olanların benim görüşlerimi eleştirebileceği, kararı verilen dosyaların benim emrimde olan savcılarla iptal edilebileceği endişesine kapıldım. Ancak daha sonrasında sizin haklı olduğunuzu anladım. Bunu anladıktan sonra, yeni bir af heyeti oluşturdum ve ben de bu heyetin içerisinde oldum. Yaklaşık altı bin siyasinin af edilmesine karar verdik. Bunların tamamı idama malhûm edilmişti ve idamları bekletiliyordu. Bunların af edilmesinin hiçbir tehlike oluşturmadığını gördük. Oysa daha önceleri, bu insanların darbe yapmak için hazırlık içerisinde oldukları yolunda büyük bir propagandanın etkisi altında kalmıştık." Mîrsat Operasyonu'ndan sonra, rahatsızlık oluşmuştu. Halkın Mücahitlerinin, ülkeyi ele geçireceği yolundaki propagandalar insanlar üzerinde etkili olmuştu.

-Ciddi bir rivayete göre, ömrünün son iki yılında İmam Humeyni'nin kararlarını başkalarının aldığı söyleniyor?

MUNTEZİRİ: Güvenilir insanlardan biri... Bu şahıs şu anda Kum kentindedir ve ders vermektedir. Daha önce Mecliste milletvekiliydi ve güvenilir bir kişiliktir. Kendi ifadesiyle Felahiyan, kendisine; istihbaratla ilgili son iki yıl içerisinde, İmam Humeyni'ye nispet edilen her bilgi ve fetvanın onunla hiçbir ilgisinin olmadığını söylüyor. Bu konuda hükme ihtiyaç duydukları zaman, Ahmet Humeyni ile birlikte hazırlayıp onun adına imzalıyorlarmış. "Biz aslında İmam'ı görmüyorduk. Böyle bir şeye ihtiyaç duyduğumuz zaman İmam adına hazırlıyorduk." diyor.

Benim şimdi yönetim üzerinde herhangi bir etkim yok ki, bu uygulamalara müdahale edebileyim. Bilahare, bizim veya inkılâbın samimi şahsiyetlerinin idealleri gerçekleşmedi. İmam Humeyni gibi şahsiyetlerle birlikte, insanlara verdiğimiz sözleri yerine getiremedik. Söylemiş olduğumuz sloganların içini dolduramadık. 'Özgürlük', 'İstiklal', 'İslam Cumhuriyeti' en başta gelen sloganlarımızdı. Özgürlük, yani halkın özgür iradesiyle kendi sözünü, görüşünü söyleyebilmesiydi. Buna izin vermedik. İslam Cumhuriyeti, yani halkın yönetimde pay sahibi olduğu, var olduğu bir sistem. Ama genellikle görüldüğü gibi, uygulamalarda biz halkın bir kenarda durmasını sağlıyoruz. Bilahare bizim istediklerimiz yerine gelmedi. İdeallerimiz uygulamada gerçekleşmedi. Ancak, yine de bizim kastımız, hedefimiz hayırdı.

Şah döneminde, Şah veya kimi zaman başbakan aniden birinin milletvekilliğini ilan ediyordu. İyi hatırlıyorum. Necefabad'da seçim olmuştu, sandıklar doluydu. Gece aniden Tahran'dan biri gelirdi ve sandıklardaki oyları iptal ettiğini açıkladıktan sonra, "Mahmud Mahmudi, sizin milletvekilinizdir." derdi. Esasen halk, Mahmud'un kim olduğunu bilmezdi bile. Ama saray kapısından emir gelmişti. Halka rağmen böyle bir karar aldıklarından dolayı biz, 'halkla birlikte özgürlük' dedik, 'irademiz' dedik. Diğer de istiklalimizin elimizde olması isteğiydi. Yani, ABD ve diğer ülkelerin bizim üzerimizdeki vesayetinin son bulmasını istedik; 'istiklal' dedik. Bunların hepsinin sağlanabilmesi için de 'İslam Cumhuriyeti' dedik. Ama üzülmek gerekirse, bunlar yerine getirilmedi. Elbette, şimdi bizim buna müdahale etme yetkimiz yok. Biz icrada değiliz. Etkili mekanizmaların başında bulunmuyoruz. Propaganda kanalları ağaların elinde. Biraz konuştuğumuz zaman da "Siz neden her şeyi bu kadar itikadi düşünüyorsunuz?" diyorlar.

-Size göre, İslam Cumhuriyetinin halktan bu kadar kopmasının sebebi, yönetimin başındaki insanlardan mı kaynaklanıyor? Yoksa başka bir yapılanmanın göstergesi midir?

MUNTEZİRİ: Onun yorumunu halka bırakıyorum. Şimdi onlar, halk yönetimidir diyorlar. Halkın Cumhuriyeti iddiaları var. Biz hatıralarımızda bu konuyu ayrıntılı bir şekilde yazdık. Elbette onlar, hatıratın bana ait olmadığını söylüyorlar. Onlara göre başkaları yazmış. Düzenlediğim röportajlara da aynı bahaneyi bulmaya çalışıyorlar. İşte sizin de gördüğünüz gibi, şu anda sizinle röportaj yapıyorum. Onlar aslında bir şekilde beni etkisiz bırakıp, bertaraf etmek istiyorlar. Röportaj da benimdir, "Hatıralarım" kitabı da.

-Ben bir fıkhi soru sorayım. Ayetullah Kumpani'nin hükümet konusundaki görüşleri, 'Velayet-i Fakih' görüşlerinin yanında özel bir yer tutmaktadır.

MUNTEZİRİ: O farklı görüşlere sahip bir şahsiyettir. O herkesin, kendi alanına müdahale etmesini istiyor. Misal olarak, bir fakihin dış siyaset konusunda görüş belirtmesine gerek olmadığını söylüyor. Fakih, içtihat ettiği alanda etkili olmalıdır. Dolayısıyla, böyle bir şahsiyetin dış siyaset veya Amerika ile ilişki konusunda görüş belirtmesi yanlış olur diyor. 'Velayet-i Fakih', sadece fıkıh alanında etkilidir. O, fıkıh biliyor. Eğer ona ilişkilerin İslam'a uygunluğu sorulursa, o zaman o cevap verir ve görüşlerini açıklar. Yok, eğer, mesele bu sınırların dışındaysa o zaman işin uzmanlarının görüş belirtmesi gerekir. Böyle bir şey olduğu zaman araştırmacılar, uzmanlar, konusunun erbabı olanlar ve bu alanda tecrübeli olanlar görüş belirtmelidir. Böyle bir alanda fakihin, görüş belirtmesine ihtiyaç yoktur. Bu konudaki görüşlerimi daha önce yazmıştım. Kendi görüşümü izhar etmekle birlikte böylesine bir tavrı; yersiz müdahale ve görüş açıklamalarını da eleştirdim.

Munteziri Yazısının Gerekçesi

Ayetullah Munteziri'nin, evinin çevresinde sürekli aleyhte gösteriler düzenlendiği, basın her türlü hakaret ve karalamayı mubah gördüğü, hak-adalet ekseninde yaptığı beyanatı bilinen karanlık güçler tarafından karartıldığı/bloke edildiği, öğrenci-

lerinin ciddi tehdit altında olduğu zor zamanla yapmış olduğu röportajı tercümeye başladığım zaman, birçok dostumun kırılacağı veya hayrete düşeceğini biliyordum. Sevdiğim insanların kırılmasını istemediğimden olsa gerek bunca zamandır, bütün ısrarlara rağmen ağzını bile aralamadım. Veya yarında söylenmesi gereken sözü bugün söylemedim. Bir sözün insanı ipe götüreceği gibi, bir sözün de insanı ipten kurtarabileceği bilinciyle, doğruyu bulmada yardımcı olabileceğine inandığım için, söylenmesi gereken sözün, tam da bu zamanda söylenmesi gerektiğini düşünüyorum. Geçen bunca zaman içerisinde söyleyeceğim her şeyi, pusuya yatmış bazı art-niyetlilerin kötü maksatla kullanacakları düşüncesiyle, bildiklerimi bilmiyormuş gibi davrandım ve bu zeminde gelen talepleri ise, en sert şekilde terslemekle yetindim. Bilinçaltı kirliliklerini bize kadar ulaştırıp; İran'da 'mutanın, olup olmadığını' soranlara, 'eğer böyle bir şeye niyetiniz varsa, İstanbul böyle bir ahlâksızlığa daha uygun zemin değil mi? Büyük bir mücadelenin neticesinde gerçekleşen bir inkılâp var ve bu inkılâbın Türkiye'ye aktarılacak önemli tecrübeleri, mücadele birikimi varken, gelip böyle ahlâk dışı sorular sormaya utanmıyor musunuz?' diyerek bozduğum onlarca grup var. Bunu söylerken, İmam'ın bu konudaki görüşlerini, fıkhi referanslarını, Türkçeye tercüme edilen risalesini veya Refsencani'nin büyük tepkiler çeken bir yıla yakın Cuma namazlarında yaptığı muta konulu konuşmalarını, Meydan-ı İmam'da alenin satılan uyuşturun bütün ülkeyi bir kabus gibi boğarak, kullanıcılar açısından dünyanın 2. sırasına oturduklarını, toplumda istismara kadar varan yozlaşmalarını bilmiyor muydum? Biliyordum, daha fazlasını da biliyordum. Ama gözbebeğimiz inkılâba leke gelsin istemiyor ve bu durumun da tamamen Şia fıkhını bağlayan bir durum olduğunu düşünüyordum. Çünkü zamanla, bütün olumsuzluklara rağmen 'İran'daki siyasi yapı en azından düzelir' diye ümitlerim vardı. Şaşkınlığa, karamsarlığa hayrete düşürdüklerim iyi biliyorlar ki, Allah'ın dostluğunu, rızasını, hatırını hiçbir şeye değişmedim, değişmem de. Elbette açık yüreklilikle söyleyebilirim ki, onlar benim Şia mezhebine girmemi ne kadar gönülden ve yü-

rekten istiyorlarsa; ben de aynı derecede onların sahih İslam'a, Kur'an'a inanmalarını, mutlak doğru bildikleri bilgilerini, inandıklarını yeniden analiz etmelerini istiyorum. 'Ed-Din'i, gelenekleşmiş hurafelerden, sahte rivayet ve saltanat ürünü inançlardan arındırmalarını arzuluyor ve ütopyik/mitolojik bilgilerden temizlenmiş bir inanç sahibi olmalarını en az onlar kadar istiyor/arzuluyorum. Bundan dolayı, tercümenin yayınlanmasına karar verdikten sonra -belki onlarda şok etkisi yaratır diye düşüncelerimi açık ve net yazdım. Hakikat, gizemli bir şekilde şekillenip daha sonraki zamanlarda binlerce yıldır kayıp olan varlıklar tarafından, insanlara sunulacak bir giysi değildir; eğer böyle bir şeyin varlığından haberdarsak bunu kendi çabamızla ortaya çıkarmalıyız. Gaybta var olduğu düşüncesi sadece bir aldatmacadır. Adaletsizliklerinecehaletlerini de ekleyenler, dini bilgideki yanılıklarını neredeyse dini yanılığ olarak göstereceklerdir. Bundan dolayı yazdım, çünkü bunca zaman bizden birinin çıkıp gerçekleri yazacağını ümit etmemin boşuna olduğunu anladım. Bundan sonrasında ne düşünürler, nasıl bir anlam çıkarırlar, tamamen onların vicdanlarını ilgilendirir. Bana düşen sorumluluğu yerine getirdiğime inanıyorum.

Gerçeklerimizle yüzleşmeyi, tartışmayı, düşüncüyü karartına, bloke etme geleneğinden kurtulmayı en başta gelen sorumluluğumuz görüyorum. İlk yazdığım yazıya gelen bütün görüşleri önemseydiğimi ve her şeye rağmen insanların görüşlerini ortaya koymalarının erdemlilik olacağına inandığımı söyleyebilirim. Herkesin benim gibi düşünmesini isteme hakkım olamaz, böyle bir tavır sergileseydim herkesi kendi gibi düşünen ve kendi gibi gören tek tip insanlar inşa etmeye çalışanların safına düşerdim. Ağzımı aralamanın (ağzımı açmamışken dahi) nasıl bir risk taşı ıgını da bilmiyor değilim. Olayın seyrinden rahatsız olan İsmet Özel'in zamanında "İran, bizim Moskova'mız olmasın!" şeklindeki tezinin, savunmasının veya endişesinin nasıl eleştirildiğini biliyordum ve olayları yaşayan biri olarak kendi kanaatimi açıklamama tahammül etmeyenlerin de olacağını tahmin ediyordum. İran'da siyasi konuları belki kendime olan güvenimden dolayı geçmişte rahat bir şekilde konuştum, Mehdi Ha-

şimi'nin idam kararından sonra avazım çıktığı kadar her yerde muhalefetimi dile getirdim, bugün de konuşurum. Elbette kısık bir sesle, ama mezhebi konuları konuştuğum an Suruş gibi -ve polemik olmasın- diye örneklerini bile vermek istemediğim akıbeti beli olan yüzlerce gibi- olurdu. Şunu da söyleyeyim, bu yazdıklarım birçok insanın kapalı kapılar ardında konuştuklarının yanında hiç kalır. Ama konuşmaya, düşüncelerini anlatmaya, sözün açığa çıkması gereken o günışığına gelince; daha önce şakırdayan o keskin kılıçlar her nedense buharlaşıyorlar. Küçük bir eleştiriye bile kaldıracak özgüvenleri ve psikolojik güçleri olmadığından, kızgın kumda kaybolan bir damla suya dönüşüyorlar. Haksız da değiller. Her konuda görüş belirtmeyi kendileri için vazife telaki edenlerin, bizim için fazlasıyla Türkiye'de kutsalların yerine muhafaza edilen yapay kutsallara dokunmak, tartışmak, eksiklerini, yanlışlarını, hatalarını söylemek elini ateşe sokmakla eşdeğerdedir.

İnkılâp sürecini kısmen de olsa anlatmayı/açıklamayı şer'i bir sorumluluk olarak algıladığım zaman, birilerinin alınacağını veya bazı fanatik, lümpen, marjinal sahte militanların bana yaftalar bulmaya çalışacağını da biliyordum. Böyle zamanlarda herkes kendisine yakışanı yapar. (Kullun ya'melu 'ala şakiletihi 17/84) Her şey ortada, başkalarına yaftalar arayanlar nasıl bir hal içerisinde olduklarını biraz düşünseler ne olur? Allah; 'düşünün, aklınızı kullanın, aklınızı kullanı nazsanız üzerinize pislik atılır' diyerek, düşünmenin önemini anlatmıyor mu? Kendisine güven duymayanların, geçmiş dönemlerde de gerçekleri bilmelerine rağmen, saldırılardan çekinip sindiklerini, böylesine çukur/pespaye davranışlara muhatap olmamak için, 'Afgan Destanı' bile imal ettiklerin hepimiz biliyoruz. Ama böyle yapmamaları için o meşhur ağalara ne kadar yalvardığımızı nadir insanlar biliyor. Gözlerimizin önünde sahnelenen kanlı tiyatroyla ilgili bazı gerçeklere işaret etmem durumunda, bir kısım insanlar için şok tesirinde olacağını de biliyordum. Ama kraldan çok kralcılara rağmen, 'kral çıplak!' ben ne yapabilirim!

İran'da tanıdığım birçok dostumun, baskı altında olduğunu

görmem veya konuşmalarının satır aralarında bunu hissetmem, İran'da olanlarla ilgili fotoğrafın bütün parçalarını bir araya getirdiğim zaman daha önceki düşünce ve hayallerimizle yüzde yüz zıtladığını anlamam insan olarak sorumluluklarının ağırlığı altında ezildiğimi hissetmeme vesile olmuştur. 30 yıla yaklaşan geçmiş, ilk kadroyu tasfiye edenlerin dengesiz ve yanlışlıklarla dolu algı dünyalarını İran toplumuna zorunlu tek seçenek olarak yüklemek istediklerini göstermiştir. Aradan geçen bunca zamana rağmen henüz bile sağlıklı bir şekilde tartışamadığımız/tartışmaktan kaçındığımız İran'ın anlaşılmasına kendi açımdan bir katkı sağlamak istedim. İmam Humeyni'nin bir konuşmasında, "Biz de devrim yapmış ülkeler gibi, kapıları kapatıp, medyayı etkisiz hale getirdikten sonra bütün muhaliflerimizi imha etmeliydik" demesi ve 'muhaliflerin Beni Kureyza Yahudileri gibi boğazlanması gerektiği' örneğini vermesiyle birlikte, muhaliflerin nasıl insanlık dışı yöntemlerle imha edildiğini, İslam Cumhuriyeti yasalarının cezalandırdığı mahkumların bir fetvayla nasıl kurşuna dizildiklerini, muhalif düşüncenin nasıl imha edildiğini gördükten/öğrendikten sonra, bütün bunları İslam'a yorumlamam beklenemezdi... Dünyada inanılmaz bir hızla gelişen sosyal, siyasal ve fikirsiz değerlere rağmen, henüz eskide kalmayı marifet bilen marjinal, basiretleri körelmiş ve gerçekleri görmek istemeyen insanların anlatılanlar karşısında olumsuz tepki göstermeleri doğaldır, çünkü onlar bütün olguları istedikleri şekilde görmek istiyorlar. Kastımın sadece, yapılan hataları ve yanlışları söylemek olduğunu görmek istemeyenler, dar görüşlülüklerinden, cehaletlerinden ve bazen de bilinç altındaki düşmanca karakterlerinden dolayı, hiç de vicdani/insani olmayan bir polemik içerisine giriyorlar. Bu sadece cahil ve marjinal fırsatçılara geçici bir teselli vermekten başka bir işe yaramaz.

Gerçeklerin üstünü daha fazla açmam durumunda onların, buna tahammül edemeyeceklerini bildiğimden bu tahammül sınırlarını zorlamıyor ve sadece olaylara ana başlıklarıyla işaret etmekle yetiniyor, bir kısım gerçekleri olduğu gibi anlattığım zaman, düşünce ve siyasal temellerinin kökten sarsılacağını iyi

biliyorum. Bunun böyle olduğunu, gerçeğin şöyle birazcık ucunu gösterdiğim zaman, ortaya koydukları hazin ve trajik tepkilerden anlıyorum. Çürümeye, yozlaşmaya, düşünce zemininin bataklıklara doğru saptırılmasında katkısı olanların kendi bataklıklarında ürettikleri sivrisinekler, kendilerinden olmayan hiçbir şeye tahammül edemezler. Eleştiri, muhalefet, yanlışları görebilme onların kültüründe yer etmiş değil. Etek öpmekten, böyle bir sorumluluğu düşünmeye vakitleri de olmamıştır.

İran'da hiçbir muhalif düşünceye tahammül etmemeyi İslami görenler, Suruş, Burkei, Mustafa Tabatabai, Şeriatî, İmamın torunu ve giderek İmamın düşüncelerine kadar uzanan farklı görüşleri bloke etme veya karartma yoluyla varlıklarını korumaya çalışıyorlar. İslam İnkılâbının gerçekleştiği günden beri, büyük cinayetler, işkenceler, zulümler, yozlaşmalar, ahlâksızlıklar hayatın tamamına hakim hale geliyor, buna rağmen bataklık zeminini oluşturanlar bunu görmüyor. Dünyanın bütün bölgelelerinde, Müslümanlar birbirlerine kırdırılacak hale getiriliyor, yok ediliyor, tabii mecrasından başka alanlara kaydırılıyor bunu duymazlıktan geliyorlar. Irkçılık zihniyetiyle, kendilerinin dışında kalan Kürtlere, Azerilere, Beluçlara, Türkmenlere ve Araplara en basiretsiz insanın bile reva görmeyeceği asimilasyon, yozlaştırma, yok etme ve kendi bünyesinde eritme politikaları uygulanıyor, ama marjinal düşüncesinde inat eden dostlarımız, bütün bu olanları görmezlikten geliyor ve kimi zaman da bütün bunların İslam hukukuna uygun olduğunu(!) savunabiliyorlar. Muhalefet etti diye, imamlar namaz üzerinde kurşuna diziliyor, idam ediliyorlar bunu görmezlikten geliyor, veya duymak istemiyorlar, duyduklarında da tevil ediyorlar. O bilmedikleri, İslami hükümlere göre yapıldığını savunuyorlar.

İslam Cumhuriyetinin temel dinamiği olan velayet-i fakih kurumunun, asli mecrasından çıkarılıp halkın sindirilmesi, imha edilmesi, meşru olmayan hükümetlerin onay makamı olması yolunda despot zihniyete bolca argüman sunan vesayet-i fakih şekline getirilmesi kabul edilir bir durum değildir. İslam İnkılâbının asli hedefinden saptığının belirginleştiği bir zamanda öze-

leştiri yaptığımızda veya, hataların düzeltilmesi gerektiği yolundaki sorumluluğumuzu yerine getirdiğimizde, hemen İslam düşmanlarının komplolarına araç olduğumuz şeklinde bir refleks sergilemek, İslami sorumlulukla bağdaşmaz. Özeleştiri yaparken veya dış düşmanlara karşı daha güçlü bir potansiyelle birlik olmanın doğruluğuna işaret ederken, emperyalist bloğun kuşatmasını görmüyoruz anlanı çıkarılması da doğru değil. Bir bozulma, hedefi ıskalama ve hakikatten sapma süreci yaşanıyor, bundan rahatsızlık duyuyoruz.

Cumhurbaşkanlığı Bürosu Başkanı Rahim Meşşai'nin "Artık İslam öğretisini değil, İran öğretisini yaymalıyız" derken, bunun karşılığının ne olacağını geçen bunca süre içerisinde pratikte yaşayarak gördük. Devletin başındaki Mahmud Ahunedinejad'ın, "Meşşai'nin sözleri hükümetin sözleridir" diyerek yardımcılarına destek vermesinin, daha İmam Humeyni zamanında başlayan bir ulusalcı-mezhepçi geleneksel çizginin hakimiyet sağladığını göstermesi açısından önem taşıyor.

Cezaevinde gördüğü kötü muameleyi protesto etmek maksadıyla Ekim 2010'da açlık grevine başlayan İranlı yazar Muhammed Nurizad'ın ölümle pençelediği bir anda, hastaneye kaldırılırken ailesinin tutuklanması, zihinlerde nasıl bir algı oluşturuyor acaba? Aynı şekilde Kudüs Günü törenleri sırasında hükümet yanlısı milislerin saldırısına uğrayan, içeride kamalarla, satırlarla kesilen insanların kanıyla vahşetin fotoğrafının sergilendiği Şiraz'daki Kuba Camii, görevlilerine ve Ayetullah Destgayb'ın öğrencilerine hapis ve sürgün cezaları verilmesi, nasıl bir mantıkla, adaletle izah edilebilir. Saldırıya uğrayanların cezalandırılıp, saldıranların ise sırtlarının sıvazlanması, adaletle bağdaşmayacağı gibi diktatörlük belirtisidir de. İran Uzmanlar Meclisi Başkanı Ayetullah Haşimi Rafsancani'nin kızı Faize Haşimi'nin tutuklanması, Rafsancani'nin iki çocuğu ve aile üyelerinin, dua törenine katılmak için gittikleri Tahran'ın güneyindeki Şeyh Abdulazim türbesinde, bazı sivil giysili şahısların saldırısına uğraması af edilir bir durum değildir. Refsencani ekibinin "Artık İslam öğretisini değil, İran öğretisini

yaymalıyız” çizgisinin inşa edilmesine katkı sağlamış olması, adaletin ayaklar altında ezilmesine bahane olamaz. Ve inkılabın ana kadrosunun sindirilmesi, Mir Hüseyin Musevi ve Mehdi Kerrubi’nin iletişimi kısıtlanarak, ev hapsinde tutulmasının maslahatla, İslam İnkılabının değerleriyle, velayet-i fakihle, insanlığın onurunu kurtarmakla hiçbir alakası yoktur.

Siyasi ihtilaflar, eleştiriler, muhalefet, ıslah etmeye yönelik samimi çabalar sözkonusu olduğunda, Ayetullah Munteziri konusunda üretilen argümanlara benzer tarzda yalan, iftira ve karalama kampanyasıyla inkılab kadrolarını sindirmeye çalışmak hiçbir inançla, maslahatla, inkılabçılıkla bağdaşmaz. Otoriteyi ellerinde bulunduranların saldırganlaşıp muhaliflerini münafık, hain, ajan olarak topluma empoze etmesinin zımni anlamı, İnkılabın başarıya ulaşmasının üzerinden geçen 30 yıl boyunca Amerikan ajanı, “zıttı inkılab”, hain ya da münafık imal etme merkezi haline gelmekten başka hiçbir iş yapmamış olmasıdır. Bütün dünyada muhaliflerin sindirilmesi zemininde, bu yöntem kullanılıyor. Halkın iradesine dayanmayan, meşru olmayan iktidarlar genelde sorunlarla başedemeyince dış ve iç düşman suçlaması konseptine sığınır. İmam’ın naibi Muntazari, Devrim Muhafızları eski komutanı Rızai ve İnkılabın en önemli isimlerinden Rafsancani hain, ilk başbakanlardan Musevi fitneci, İslami bilincin oluşmasında büyük katkısı olan, entelektüel birikim sahibi Zehra Rahneverd fitneci, İslam İnkılabıyla birlikte toplumun eğitilmesi amacıyla kültürel alanda büyük çalışmalar yapan ve cumhurbaşkanlığı görevine de getirilmiş olan Hatemi, Kerrubi, Ayetullah uzma Sanii, İmam Humeyni’nin torunları, Mutahhari’nin oğlu ajan, hain, Şeriatî’nin arkadaşı İbrahim Yezdi sapık; Beheştî’nin oğlu terörist, Şeriatî’nin oğlu ve kızları devrim düşmanı...

Meclis Başkanı Ali Laricani, Düzenin yararını Belirleme Kurulu Genel Sekreteri Muhsin Rızai, Tahran Belediye Başkanı Muhammed Bakır Galibaf Devrimin öncü isimlerinden Ayetullah Mutahhari’nin oğlu milletvekili Dr. Ali Mutahhari, eski cumhurbaşkanı adayı Natık Nuri aynı şekilde, “muhafazakar” ru-

haniyet kesiminin etkili isimleri, Ayetullah Cevadi Amuli, Ayetullah Mekarım Şirazi, Ayetullah Safi Gulpayegani, Ayetullah Üstadi ve Ayetullah İbrahim Ernini gibi dini merciler bu grup içerisinde mütalaa edilerek sindirilmeye çalışılıyor.

Mir Huseyn Musevi'nin liderliğindeki Yeşil Hareket'in başını çektiği Reformcu kesimler ile Ayetullahı uzma Musevi Erdebili gibi dini merciler ve Uzmanlar Meclisi Başkanı Ayetullah Haşimi Rafsancani, Devrim öncülerinden Şehid Ayetullah Beheştî'nin oğlu Milletvekili Dr. Ali Rıza Beheştî Muhsin Kediver gibi isimler aynı karalama propagandasından nasibini alan inkılabçılar. Ayetullah Taleqani, Mustafa Çamran ve Mehdi Bazer-gan'ın öncülüğünü yaptığı günümüzdeki Liderliğini İbrahim Yezdi'nin yaptığı Nehzat-i Azadi İran (İran Özgürlük Hareketi) de Hükümet karşıtı reformist kesim içinde yer alıyor.

Dr. Ali Şeriatî'nin öğrencilerinin devam ettirdiği Hüseyniye-i İrşad çizgisi ve Şeriatî eşi Puran, oğlu İhsan, kızları Susan ve Sare de İnkılabı asli hedefinden başka yerlere taşıyan yönetime muhalif kanadın içerisinde yer alıyorlar. Bu kesimden hiçbirine konuşma, düşüncelerine açıklama, toplanma ve eylem yapmalarına izin verilmiyor.

İnkılabın asıl sahipleri bu şekilde cezalandırılırken, tetikçilik, yolsuzluk, ırkçılık, mezhepçilik yapanlar, rüşvet alanlar ve inkılabı asli mecrasından saptıranlar ödüllendirilmektedirler. "İsrail halkı dostumuzdur" diyerek belirli çevrelere mesajlar veren ve yolsuzluklarıyla meşhur olan Rahim Meşşai Cumhurbaşkanlığı Bürosu Başkanlığına getiriliyor. İran Meclisi tarafından Kehrizek işkence ve cinayetlerinin baş sorumlusu olarak açıklanan Said Murtazavi gibi bir kişilik Ahmedinejat tarafından Kaçakçılıkla Mücadele Kurulu Başkanlığına atanıyor.

Seçimlerden sonra yaşanan olaylarda tutuklananların Kehrizek Cezaevi'ne nakledilmesi emrini veren, Hatemi döneminde bir günde 15 gazeteyi kapatmasıyla ve fotoğrafçı-gazeteci Zehra Kazımı'nın 2003 yılında gözaltında tecavüz edilerek öldürülmesinden de sorumlu tutulmakla gündeme gelmiş olan dönemin Tahran Savcısı Said Murtazavi; Muhsin Ruhulemini, Emir Ce-

vadifer ve Muhammed Kamrani adlı tutukluların gördükleri kötü muamele sebebiyle öldürülmesinden sonra Tahran Savcılığından başsavcı yardımcılığına terfi ettirilmişti.

Musevi, İmam'ın evinde bir konuşma yaparken 'çomaktarlar' saygısızca bir şekilde kapıları kırarak salonu basıyorlar ve saldırganlıkla/sloganlarla ortalığa dehşet saçıyorlar; İman'ın kitaplarını fuardan topluyorlar, insanların üzerine basit gerekçelerle kurşun yağıdırıyorlar, gösteri ihtimali olan her sokakta fark gözetmeden, rastladıkları her insanı linç edercesine dövüyor ve gece vakitleri sokaklarda dehşet verici bir şekilde motosikletlerle insan avına çıkıyorlar, öğrenci yurtlarını basıp keyfi bir şekilde insanları kurşuna diziyorlar, eşyalarını tahrip ediyorlar, gösterici bayanların saçlarından sürükleyip tutuklamaya çalışıyorlar, İmam Humeyni'nin ölüm yıldönümünde konuşma yapan torunu Hüccetulislam Hasan Humeyni'yi 'merkber münafik' (Kahrolsun münafık) nidalarıyla konuşturmuyorlar, Haşimi'nin kızı üniversiteden çıkarken ellerinde telefonlarıyla görüntüyü de çeken pervasız çomaktarların sözlü saldırısına uğruyor, sınırlarda geçimini bir bidon mazotla sağlayanlar görüldüğü an hayvanlarıyla birlikte kurşuna diziliyor, yazarlar rehber yazdıkları mektuplardan dolayı işkence görüp, zindanlara atılıyorlar. İnkılâbın bütün eski kadrosundaki şahsiyetler "İslam bu değil!" diyor, alimler, taklit mercileri muhalefetlerini dile getiriyorlar, ülkedeki sosyal fesadın yaygınlaşmasının asıl müsebbibinin hükümet olduğu söyleniyor... Behiştî'nin, Refsancani'nin yakınları tutuklanıyor, keyfi yasaklar uygulanıyor, uyuşturucu kullanımında İran'ı dünyanın birinci sırasına çıkarıyorlar, dehşet ve korkuyu bütün ülkeye yaymak için göstericilerin üzerine ateş açılıyor. Ve bunlardan fazlasını yaşıyor ve görüyoruz.

Olanlar karşısında, gerçekleri olduğu gibi yansıtmayanın nasıl bir amacı olabilir? Eğer, İslam İnkılâbıyla geçmişte bile olsa bir gönül bağımız olmasa, neden dert edinelim, İran'ın bugünkü siyasal ve sosyal yapısından söz etmemiz böyle bir endişenin neticesidir. Ancak marjinaler veya başka menfaat gözetenler böylesine dehşet verici bir hakikat karşısında susabilir, gördük-

lerini görmemiş, duyduklarını duymamış, derin bir travmaya dönüşen süreci kabul edebilirler.

Komünistlerin marjinalce Moskova bağımlılığını, biatliliğini sürdürmesi gibi bir anlayışla İrancılık yapanların, uyanmaları ve çevresine kadar yansıyan gerçekleri görebilmeleri maksadından başka nasıl bir endişe taşıyabilirim?! Sırf inkılab romantizmiyle, meydana gelen bu büyük değişimin zulüm cenderesine dönmesine seyirci kalmak, susmak, yapıcı anlamda eleştiride bulunmamak ona ortak olmak anlamına gelecektir. Ehlibeyt demeklerinin gölgesinde, çevremize kadar yansıyan iğrençlikler bizi de etkiliyor, ilgilendiriyor. Geçmişte biat mantığıyla hayatımızı karartan anlayışın henüz bile canlı tutulması bize zarar vermeye devam ediyor. Yaşadığı veya doğru olduğuna inandığı gerçekleri, aynı mezhebe bağlı olmasına rağmen insan olma onuruyla dile getiren insanların ancak eli öpülür. Bizim çevremizden de beklentimiz, böylesine cesurca ve adalet ölçüleri içerisinde gerçekleri yansıtabilmeleridir. Bir insan Şia olduğu halde eğer, haksızlıkları, cinayetleri, sapmaları, ahlâkai çöküntüyü, kepezelikleri dile getiriyorsa ve bunu yaparken de hiçbir dünyevi endişe taşımıyorsa, bu duruşa saygı duyulur ve taktir edilir. Ulusalçı ve mezhebçi bir evrilme karşısında, bunun acısını hisseden biri olarak benim farklı düşünmem beklenemez. Geldiğimiz noktanın sebep ve sonuçları konusunda düşünmemiz, bunun düzelmesi için sesimizi yükseltmemiz gerekmiyor mü?

İnkılâbın önemli şahsiyetleri, İran'da şu anda derin devletle şekillenen fıkıhtan, sadece zevahiri kurtarmak için bölük-pörçük kısımları alan despot bir rejimin hakim olduğunu söylüyorsa, alimlerin ekseriyetinin itirazına rağmen, baskılar, zorbalıklar, yasaklamalar, sınırlamalar ve kısacası zulüm bütün boyutlarıyla devam ediyorsa, insan olanın bunlar karşısında susmaması gerekir diye düşünüyorum. Türkiye Müslümanlarının gerileme, tıkanma, düşünce üretememe ve mevcut sorunlarına çözüm arayamamasının temelinde, İran'ın da etkili olduğunu görüyorsam, geçmişte Kürdistan'daki en önemli hareketlerin "körü körüne biat" anlayışıyla yok edildiğini, imha olma sürecine

getirildiğini veya tükenmesinin zemini oluşturulduğunu yaşıyor ve biliyorsam itiraz etmem gerekir. Marjinal, basiretlerini kendi elleriyle köreltenlerin benim bu endişe ve yürek yarımı anlayabilmelerine ihtimal vermiyorum; bununla birlikte Türkiye Müslümanları arasında birçok yerde tartışmanın kapılanın aralanmasına vesile olduğumu da biliyorum.

İran, tamamen yok sayılsın veya geçmiş tecrübelerinden istifade edilmesin, küresel emperyalizme, canilerine, yerli uşaklarına, sosyal siyasal korucularına karşı korunmasın demiyorum. Ancak, olayı tartışarak; bize tozpembe hayaller yaşatanlara dur dedikten sonra, gerçekler üzerine kurulan bir platform zemini, eşit şartlar doğrultusunda eğitiminden, siyasetinden, tecrübelerinden de istifade edelim. Biate kadar varan diyaloglarımız adalet, insaf ve İslami değerler üzerine olsun. İmamdan sonra ülkenin rehberliği için hazırlanan ve bu doğrultuda Ayetullah Munteziri, Mehdi Haşimi ve benzerlerinin bir çırpıda harcamasına vesile olan, kendisini rehberliğe hazır gördüğünü beyan eden Ayetullah Mişkini'nin biat ve ehlisünnet bir Müslüman'ın Şia bir imama biat etmesi ve karşılıklı sorumlulukları düşüncelerini açıklamasını bizim İranlılar duysa hayret edeceklerine inanıyorum. Bütün olarak aynı anlayıştan farklı bir yorum getirdiklerine hiçbir zaman şahit olmadım. İşte bizim komik ve dramatik biat anlayışımız.

Bütün bunları bilerek, İran gerçeğine yaklaşmalıyız. Menfaat, çıkar ve tek taraflı içten pazarlıkları bir kenara bıraktığımız zaman önemli bir kazanım sağlayabiliriz. Benim derdim bu. Bundan dolayı itiraz ediyorum. İnkılâbın ilk gününden beri devam eden cinayetleri, idamları, derin devletin emperyalizmle kurduğu diyalogları, sosyal ve siyasi sapmaları, mezhebi bağnazlıkları gördüğüm için itiraz ediyorum. Bugün zamanı değilse, daha ne kadar beklememiz gerekiyor? İnkılâbın bütün yanlışlarını, hatalarını, İslam dışılıklarını gördüğüm halde sadece "körü körüne biat etme" tercihim mi olmalı, hayatın içerisinde gördüklerimi söylemezsem, yazmazsam insanlığımdan şüphe ederim. Bedel ödeyerek sahiplendiğimiz bir İnkılâbın geldiği nok-

tayı gördüğüm zaman benim tüylerim diken diken oluyor, gözlerim yaşıyor ve içten içe yüreğimde oluşan yaranın acısıyla kıvranıyorum, bu endişeyle isyan ediyorum.

Bunlar yaşadığımız olayların perspektifinden, hayatımıza yansıyanından sadece kısa bir özet. Ayrıntılarda neler var, bir anlatılsam... Gördüklerimi, duyduklarımı, okuduklarımı adalet ölçüsüne riayet ederek anlattım. Kafalarını kaplumbağa kabuğundan çıkarmak istemeyen, bildikleri gerçekleri tartışmaya açma cesaretinden yoksun aydınlarımızın, akil adamlarımızın kendi sorumluluklarını ne zaman yerine getirmeyi düşündüklerini merak ediyorum. Müslümanların yollarını aydınlatabilmek için özeleştiri yapmanın ve mukaddeslerin sırasına dizdiğimiz İrancılığı hak-adalet ekseninde tartışmak birçok alanda düşüncenin ve pratiğin yeniden inşasında katkı sağlayabilir. Bazı dengeleri koruyanlara rağmen, konuşması gerekenlerin konuşabileceğini ümit ediyordum. Kendilerine göre haklı olabilirler, belki de rahatları kaçsın istemiyorlar. Bunun bilincinde olmama rağmen, bunları yazmasaydım insanlığımdan şüphe ederdim. Ben Müslüman'ım, kadim tarihten beri süre gelen zulümlerin kaynağında hangi maslahat gözetmelerinin, uzlaşma zihniyetinin olduğunu ve zulümlere hangi politik duruşların sebep olduğunu biliyorum. Bu kimliğinden dolayı zulüm konseptinin içinde olmam...

Birileri kırılabılır, kumdan inşa ettikleri kaleleri bu derin dalgayla sarsılabilir, kendince farklı anlamlar çıkarabilirler... Zaten bütün sorunumuz da bu birileri değil mi? Eğer o birileri olmasa, Türkiye'deki İslami hareket daha sağlıklı olacak ve var olan mukaddeslerimizin yanına yeni sanallarını bulma telaşı içerisinden olmayacağız. Müslümanların siyasal ve sosyal alanlarında bu birileri "samimi olmak edasıyla" Donkişotluk pozlarından vazgeçip, akıllarını egemenlere teslim etmekten ve zalimi ne mürid olmaktan vazgeçerlerse, gerçeklerimize yönelebiliş farklı bir alana doğru yol alabileceğimizden kuşku yok.

Bir Rüyanın Ardından Gerçekleşen

FOTOĞRAFLAR

Yakıp Aslan 163. Madde'den yargılanması sonucu bir süre yattığı Van cezaevinde.

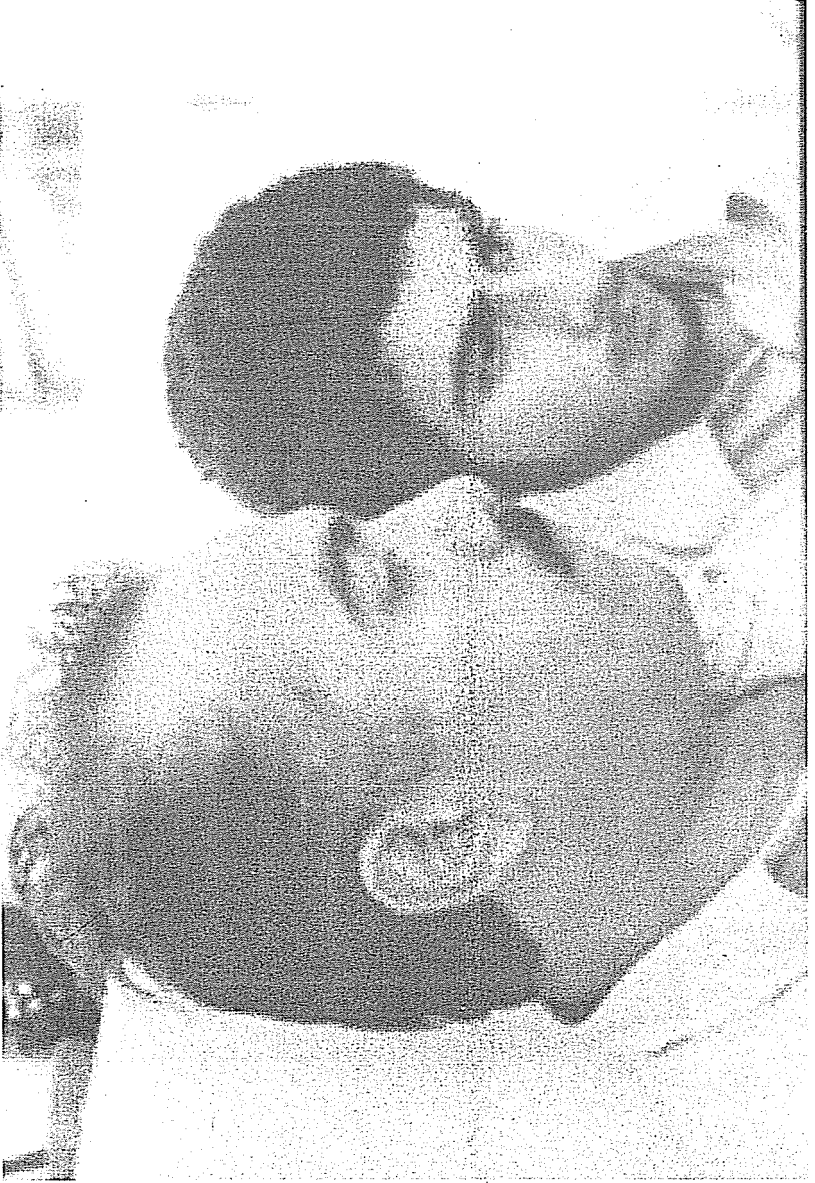

Davut, Mızaffer ve Selahattin ağabeyle bir dağ yürüyüşünde.

Davut Fefai ile birlikte bir dağ yürüyüşündeyiz. Arkadaşların çoğu savaşlarda hayatlarını kaybettiler.

Ahmet M f  zade bir-talebesiyle bir-likte.

Savaş cephesinde mevzideyiz

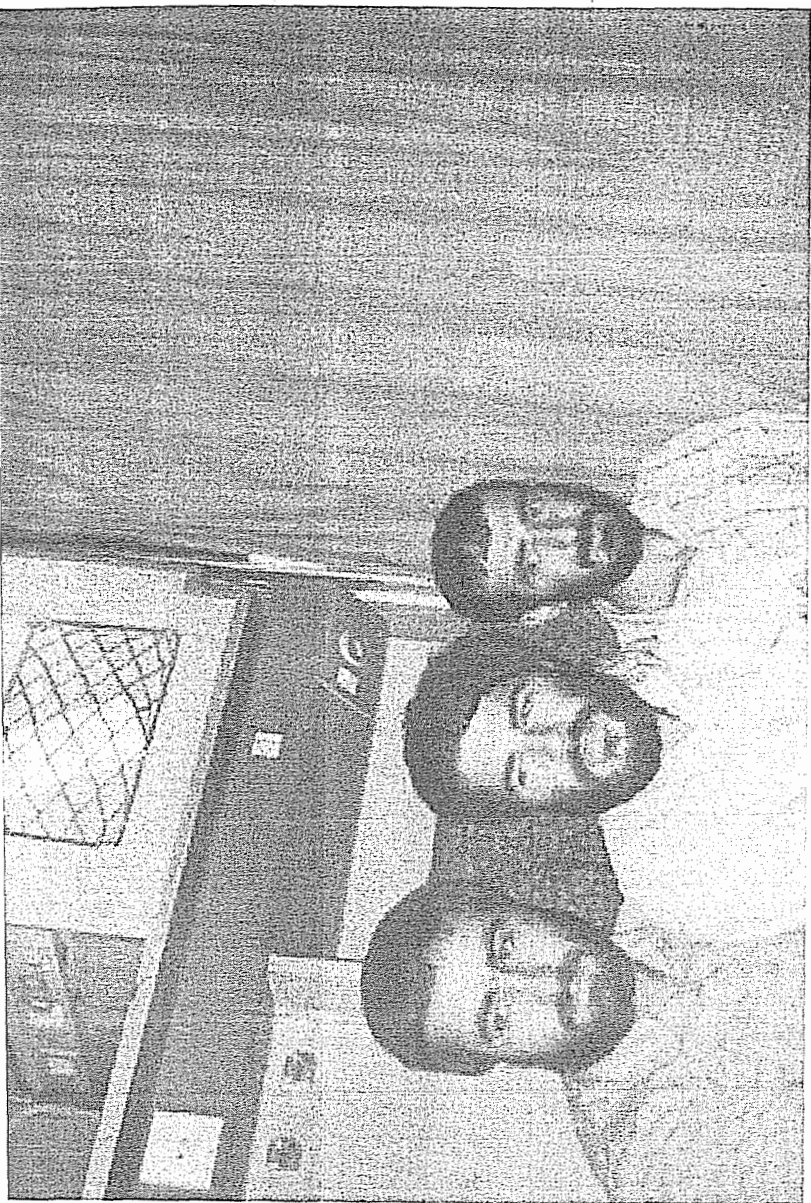
Karun nehri. Savaş cephesine gitmeden önce.

Savaş cephesinden bir fotoğraf.

Arkadaşlarla bir anı.

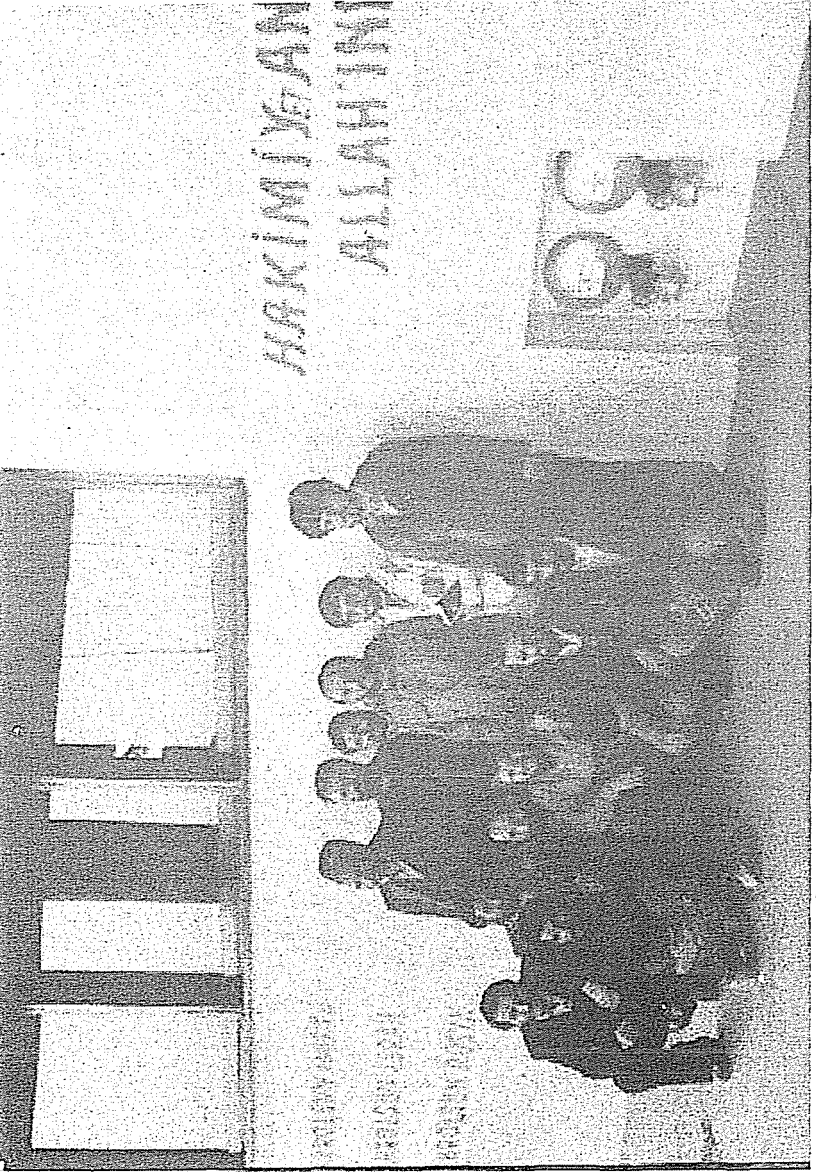
Trenle cepheye giderken.

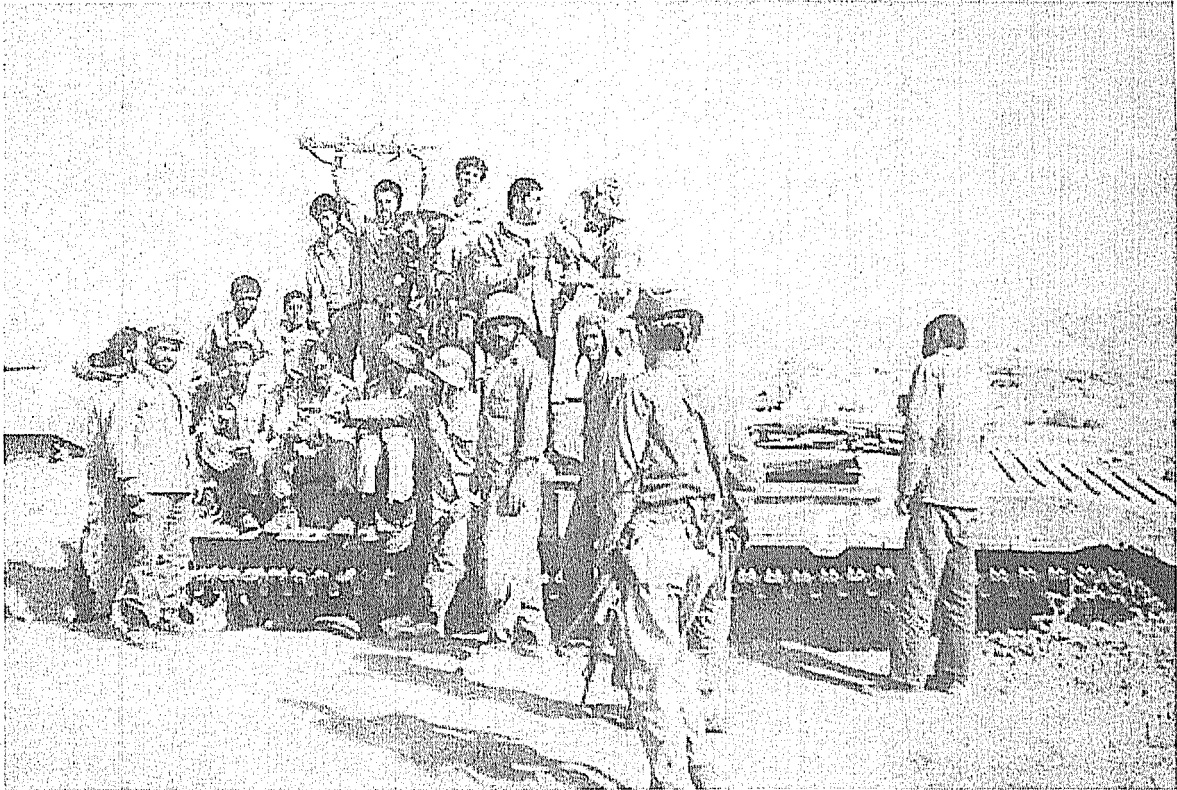
Bir akşamüzeri arkadaşlarla savaş cephesinde.

Atasoy M., Hiseyin, Mızaffer ve Davut Tahran üniversitesindeki cuma namazında.

Tahran'da İslam İnkılabı yıldönümü törenlerine katılan misafirler.

Savaş cephesinde ölümden kurtardığımız esirlerle birlikteyiz.

Ben, Bahattin Yıldız ve Elazığlı Mustafa.

Ziya, Seyyid Ali, Davut ve bir grub İranlı arkadaşla birlikteyiz.

Atasoy Müftüoğlu, Davut ve Irak-Kuveyt savaşında vurulan Eskişehirli bir arkadaşla birlikte Meşhet şehrindeyiz

Meşhet'te yurt dışından gelen misafirlerle birlikteyiz.